

รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา
สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

THE MODEL FOR PROMOTING THE CIVIL SOCIETY ORGANIZATION
IN THE PROCESS OF DRIVING SONGKHLA PROVINCE TOWARD
A CREATIVE CITY OF GASTRONOMY

ศุภลักษณ์ ถาวรสุข

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา
สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE MODEL FOR PROMOTING THE CIVIL SOCIETY ORGANIZATION
IN THE PROCESS OF DRIVING SONGKHLA PROVINCE TOWARD
A CREATIVE CITY OF GASTRONOMY

An Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Social Management)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา
สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร
ของ
ศุภลักษณ์ ถาวรสุข

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก	 ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ มาประณีต)	(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุกะพรหม)
..... ที่ปรึกษาร่วม	 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์)	(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์)
	 กรรมการ
	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนนิกานต์ สุญสินัย)

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร
ผู้วิจัย	ศุภลักษณ์ ถาวรสุข
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. หทัยรัตน์ มาประณีต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารของจังหวัดสงขลา (2) วิเคราะห์บทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (3) วิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และ (4) สร้างรูปแบบส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จำนวน 39 คน ในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ เมืองสงขลา หาดใหญ่ และสิงหนคร และการวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษา พบว่า (1) อัตลักษณ์อาหารสงขลามีความโดดเด่นและหลากหลาย แบ่งได้เป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ อาหารคาว อาหารว่างหรือขนมหวาน วัตถุดิบ และเครื่องปรุง (2) ภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมใน 8 จาก 10 กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ยกเว้นกระบวนการจัดทำและส่งเสริม และติดตามผล (3) 7 ปัจจัยส่งเสริม SINGORA ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ (4) ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทและปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคม นำไปสู่การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า บทบาทของภาคประชาสังคมของจังหวัดสงขลาที่มีความชัดเจนและเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารและ 7 ปัจจัยส่งเสริม SINGORA เป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพของจังหวัดสงขลาในการยกระดับสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อผสมผสานกับอัตลักษณ์อาหารที่โดดเด่นของสงขลา ยิ่งเสริมสร้างความพร้อมในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย วางแผน และดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาจังหวัดสงขลา รวมถึงจังหวัดอื่นๆ ให้เข้าสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารต่อไป

คำสำคัญ : อัตลักษณ์อาหาร, บทบาท, ภาคประชาสังคม, เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

Title	THE MODEL FOR PROMOTING THE CIVIL SOCIETY ORGANIZATION IN THE PROCESS OF DRIVING SONGKHLA PROVINCE TOWARD A CREATIVE CITY OF GASTRONOMY
Author	SUPALUCK THAVARASUKHA
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Hathairat Marpraneet
Co Advisor	Associate Professor Dr Cholvit Jearajit

This study aimed to (1) examine the food identity of Songkhla Province, (2) analyze the role of civil society organization in the process of driving Songkhla province toward a Creative City of Gastronomy, (3) explore the factors promoting civil society organization's involvement, and (4) develop a model for enhancing civil society organization participation in the creative city development process. A mixed-methods approach was employed across three phases. Qualitative data were collected through document analysis and in-depth interviews with 39 key informants from the government, private sector, and civil society organization in three districts: Mueang Songkhla, Hat Yai, and Singhanakhon. Quantitative data were gathered using questionnaires distributed to 250 respondents from the same group as the interviewees. The results revealed that (1) Songkhla's food identity is rich and diverse, categorized into four main groups: savory dishes, snacks and desserts, ingredients, and seasonings; (2) civil society organization played both traditional and expanded roles in 8 out of the 10 processes of developing a Creative City of Gastronomy, excluding the application submission and evaluation phases; (3) seven key factors under the SINGORA framework were identified as essential to systematically supporting civil society organization engagement; and (4) the integration of findings on civil society organization roles and promoting factors led to the development of a participatory model for driving Songkhla toward a Creative City of Gastronomy. The study concluded that the clearly defined and robust roles of civil society organization in Songkhla, together with the seven SINGORA factors, are key components reflecting the province's high potential to be elevated to a Creative City of Gastronomy. When integrated with Songkhla's distinctive food identity, these elements significantly strengthen the foundation for building a participatory model that can be applied to policy planning and development initiatives—not only for Songkhla, but also for other provinces aspiring to join the UNESCO Creative Cities Network.

Keyword : Food identity, Role, Civil society, Creative City of Gastronomy

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถ ความเมตตา และการสนับสนุนจากหลายท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณเป็นพิเศษมายัง รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ ท่านอธิการบดีและอาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ที่ได้มอบคำแนะนำ ด้วยความเอาใจใส่ ความเมตตา และแรงบันดาลใจในการวิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษาฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ มาประณีต อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอย่างมีอรรถาธิบาย สร้างมุมมองรอบด้านที่ลึกซึ้งทางวิชาการ และชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนางานวิจัย อันเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้ข้าพเจ้าสามารถพัฒนางานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ในระดับวิชาการได้อย่างแท้จริง

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และดร.ธรรณิกานต์ สุนทรสินภัย กรรมการสอบปริญญาโท ที่ได้กรุณาให้คำวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ พร้อมข้อเสนอแนะซึ่งล้วนแต่มีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของงานวิจัยฉบับนี้

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยในการสอบปริญญาโท ที่ได้สละเวลาอันมีค่า พร้อมกรุณาให้คำแนะนำและมีคุณภาพการอย่างสูงต่อการเติมเต็มองค์ความรู้ในงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณจากใจมายังครอบครัวอันเป็นที่รักของข้าพเจ้า โดยเฉพาะสามี และบุตรทั้งสอง ที่เป็กำลังใจสำคัญในทุกช่วงเวลาของการศึกษา ขอขอบคุณคณาจารย์ที่เคารพรักทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้และรสนิยมอันมีคุณค่าไว้เป็นรากฐานในการพัฒนางานวิจัย

ขอขอบคุณ คุณเสาวนีย์ คุณเกรียงศักดิ์ วิเลปะนะ และกัลยาณมิตรปริญญาเอก รุ่น 1 ทุกท่าน ที่สนับสนุนและให้กำลังใจเสมอในช่วงเวลาสำคัญของชีวิตทางวิชาการ

ท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนปริญญาเอก รุ่น 2 ทุกท่าน ได้แก่ คุณพันธุ์ พิเชิณ ก้อย คุณเบิ้ล คุณหม่อม คุณไก่ คุณกะปอม คุณแทน คุณแอร์ และคุณต้น ที่อยู่เคียงข้างกันทุกช่วงเวลา ร่วมแบ่งปันความรู้ มีตรภาพ กำลังใจ และแรงบันดาลใจตลอดเส้นทางแห่งความสำเร็จของการเรียนรู้

ศุภลักษณ์ ถาวรสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญรูปภาพ	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ภูมิหลัง	1
1.2 ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	5
1.3 ความสำคัญของการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ	13
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	17
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	18
2.1 แนวคิดภาคประชาสังคมและการจัดการตนเอง	20
2.1.1 แนวคิดภาคประชาสังคม	20
2.1.2 ภาคประชาสังคมกับการจัดการตนเอง	26
2.2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	28
2.2.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research).....	28
2.2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารของภาครัฐ	32
2.2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	34

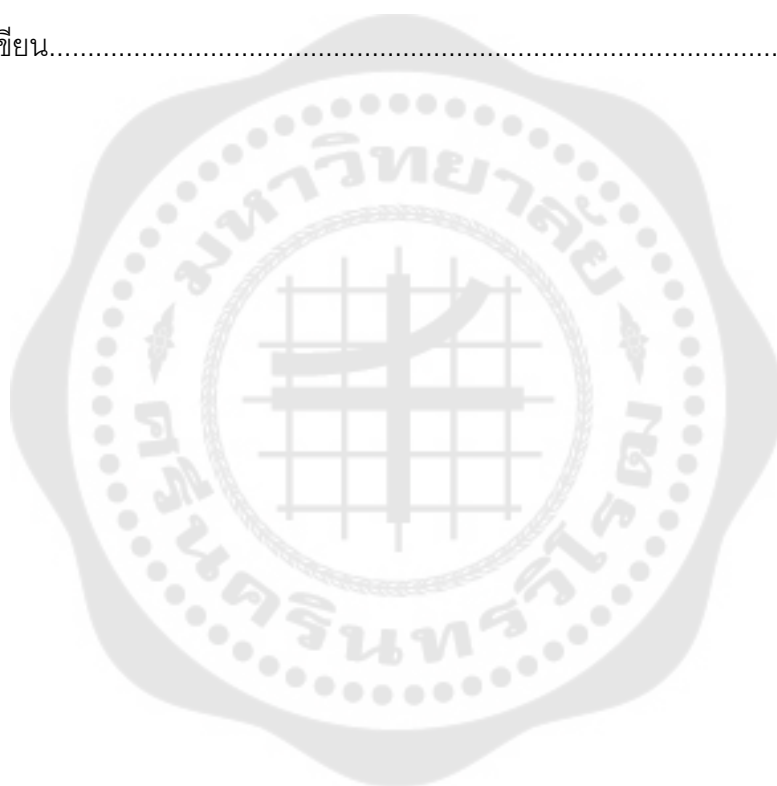
2.2.4 การมีส่วนร่วมประเภทต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	35
2.2.5 การกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย	37
2.3 แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร UNESCO	39
2.3.1 คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมด้านอาหาร	39
2.3.2 องค์ความรู้เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ยูเนสโก	41
2.3.3 การเชื่อมโยงแนวคิดในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO	52
2.3.4 เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในประเทศไทย	55
2.3.5 เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในต่างประเทศ	57
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์อาหาร	62
2.4.1 แนวคิดอัตลักษณ์	62
2.4.2 อาหารท้องถิ่น	63
2.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์อาหารและความยั่งยืน	65
2.4.4 อัตลักษณ์อาหารประจำจังหวัดสงขลา	66
2.4.5 Soft Power กับอัตลักษณ์อาหารไทยและอัตลักษณ์อาหารสงขลา	72
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	73
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	86
3.1 การวิจัยระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ...	86
3.1.1 ขอบเขตเนื้อหา	87
3.1.2 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา	87
3.1.3 ขอบเขตด้านประชากร	89
3.1.4 ขอบเขตด้านเวลา	97
3.1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	97
3.1.6 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	97

3.1.7 วิธีหาคุณภาพเครื่องมือ	98
3.1.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล	98
3.1.9 การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	99
3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร.....	99
3.2.1 ขอบเขตด้านเวลา.....	99
3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	100
3.2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
3.2.4 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ.....	101
3.2.5 วิธีหาคุณภาพเครื่องมือ	102
3.2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	102
3.2.7 จัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	103
3.3 การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทภาค ประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการ ขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	104
3.3.1 วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมใน กระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการ	104
3.3.2 วิธีหาคุณภาพเครื่องมือ	106
3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	107
3.4 การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมใน กระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	109
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
4.1 ผลการศึกษาระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านอาหารสงขลา.....	110

4.1.1	ลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก	110
4.1.2	ผลการศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา	116
4.2	ผลการศึกษาระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	124
4.2.1	ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ.....	125
4.2.2	ผลวิเคราะห์มุมมองความคิดเห็นต่อบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	126
4.2.3	ผลการวิเคราะห์ของบทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมในการกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	182
4.2.4	ผลวิเคราะห์เชิงปริมาณ	190
4.3	ผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารและวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	203
4.3.1	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	203
4.3.2	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	209
4.4	ผลการการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ...	213
4.4.1	ผลการวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร 10 กระบวนการ	214
4.4.2	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมตามรูปแบบ SINGORA	215
4.4.3	ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	216
บทที่ 5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	223

5.1 สรุปผลการศึกษา.....	224
5.1.1 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 อุตลักษณ์ด้านอาหารประจำ จังหวัดสงขลา	224
5.1.2 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคม ในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ..	227
5.1.3 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาท ภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการ อาหาร.....	231
5.1.4 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริม ภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้าน วิทยาการอาหาร	234
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	237
5.2.1 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อุตลักษณ์ด้านอาหารของ จังหวัดสงขลา	237
5.2.2 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาค ประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการ อาหาร.....	239
5.2.3 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 3 จากวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริม บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร.....	243
5.2.4 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริม ภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้าน วิทยาการอาหาร	249
5.2.5 การวิเคราะห์เกณฑ์ขององค์การยูเนสโกที่นำมาสู่กระบวนการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ และเชื่อมโยงกับรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการ ขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	251

5.3 ข้อเสนอแนะ	253
5.3.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย	253
5.3.2 ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติ	254
5.3.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	255
บรรณานุกรม	257
ภาคผนวก.....	267
ประวัติผู้เขียน.....	322

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ประเภทของการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาสังคมในประเทศไทย	25
ตาราง 2 การเปรียบเทียบเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารและบทเรียนสำหรับจังหวัดสงขลา	61
ตาราง 3 ชุมชนและพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา	87
ตาราง 4 จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแต่ละระยะ (คน)	90
ตาราง 5 จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์อาหารสงขลา	92
ตาราง 6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	95
ตาราง 7 สรุปลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากภาคราชการ	113
ตาราง 8 สรุปลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากภาคธุรกิจเอกชน	114
ตาราง 9 สรุปลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากภาคประชาสังคม	115
ตาราง 10 รายการอาหารตามลักษณะวัฒนธรรมเชื้อชาติของคนในท้องถิ่นสงขลา	116
ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 250)	191
ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 250)	195
ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)	200
ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)	210
ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)	217

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย.....	17
ภาพประกอบ 2 สัดส่วนเมืองทั่วโลกสร้างสรรค์ใน 7 ประเภทสร้างสรรค์.....	44
ภาพประกอบ 3 แผนภาพอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา.....	124
ภาพประกอบ 4 บทบาทภาคประชาสังคมต่อกระบวนการหารือแนวทางขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ยูเนสโกร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง.....	137
ภาพประกอบ 5 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานใน กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์.....	140
ภาพประกอบ 6 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้เพื่อขับเคลื่อนสู่ การเป็นเมืองสร้างสรรค์	148
ภาพประกอบ 7 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์	154
ภาพประกอบ 8 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับ ประชาชน	163
ภาพประกอบ 9 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มี ศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์.....	171
ภาพประกอบ 10 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้าง เครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ยูเนสโก.....	175
ภาพประกอบ 11 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบ สมัครยูเนสโก.....	179
ภาพประกอบ 12 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผล จากการเข้าร่วมเครือข่ายสร้างสรรค์.....	180
ภาพประกอบ 13 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผล จากการเข้าร่วมเครือข่ายสร้างสรรค์.....	181

ภาพประกอบ 14 ค่าเฉลี่ยปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)	201
ภาพประกอบ 15 ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	209
ภาพประกอบ 16 ค่าเฉลี่ยปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)	218
ภาพประกอบ 17 รูปแบบการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร.....	221
ภาพประกอบ 18 ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	234
ภาพประกอบ 19 รูปแบบส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	237
ภาพประกอบ 20 เต้าคั่ว	297
ภาพประกอบ 21 ไช้ครอบ.....	298
ภาพประกอบ 22 ข้าวสตู เกียดพัง	299
ภาพประกอบ 23 แกงส้มปลากะพงสามน้ำ	300
ภาพประกอบ 24 ข้าวมันแกวไก่.....	301
ภาพประกอบ 25 ยำส่าย (ยำสาหร่ายผมนาง).....	302
ภาพประกอบ 26 ไก่ทอดหาดใหญ่	303
ภาพประกอบ 27 ขนมต้มสามเหลี่ยมใบกะพ้อมีไส้	304
ภาพประกอบ 28 ขนมต้มสามเหลี่ยมใบกะพ้อไม่มีไส้	304
ภาพประกอบ 29 ขนมดู.....	305
ภาพประกอบ 30 ลูกตาลโตนดเชื่อม	306
ภาพประกอบ 31 มะม่วงเบาแช่อิ่ม	307

ภาพประกอบ 32 ขนมลูกตาลกะทิสด	308
ภาพประกอบ 33 ขนมอบก	309
ภาพประกอบ 34 อุปกรณ์การทำขนมอบก	309
ภาพประกอบ 35 ขนม่่อฉี	310
ภาพประกอบ 36 ปลากะพงสามน้ำ	311
ภาพประกอบ 37 มะม่วงเบา	312
ภาพประกอบ 38 กุ้งก้ามกราม เกาะใหญ่	313
ภาพประกอบ 39 ปลาทองเทียว	314
ภาพประกอบ 40 ปลาชี่ตั้ง	315
ภาพประกอบ 41 ปลากระบอก	316
ภาพประกอบ 42 สหรัยผมนาง	317
ภาพประกอบ 43 น้ำตาลโตนด	318
ภาพประกอบ 44 น้ำส้มโหนด	319
ภาพประกอบ 45 กะปิ	320
ภาพประกอบ 46 ชีอิ้วต่างๆ (ชีอิ้วตราไก่)	321
ภาพประกอบ 47 ชีอิ้วต่างๆ (ตราดอกบัว)	321

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

ในศตวรรษที่ 21 โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วท่ามกลางการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศต่างๆ หันมาพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้และนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แนวคิด "เศรษฐกิจสร้างสรรค์" (Creative Economy) จึงเป็นแนวทางสำคัญที่อาศัยความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเทคโนโลยี (UNESCO, 2021) ในขณะที่ ยูเนสโก (UNESCO) ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดตั้งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network - UCCN) ในปี 2004 เพื่อสนับสนุนเมืองต่างๆ ทั่วโลกให้พัฒนาตนเองผ่าน 7 สาขาสร้างสรรค์ ได้แก่ หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน การออกแบบ ภาพยนตร์ วิทยาการอาหาร วรรณกรรม สื่อศิลปะ และดนตรี (UNESCO, 2021)

เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (Creative City of Gastronomy) เป็นหนึ่งในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) ที่มุ่งเน้นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนผู้ผลิตอาหาร พัฒนาลิขสิทธิ์ที่มีเอกลักษณ์ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเมืองทั่วโลก (UNESCO, 2021) เมืองเหล่านี้เชื่อมโยงกับแนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) ส่งเสริมความร่วมมือของชุมชน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนา และนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ซึ่งใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชน ทั้งนี้ นโยบายวัฒนธรรม (Cultural Policy) ของยูเนสโกยังเน้นการรักษามรดกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารจึงเป็นการใช้วัฒนธรรมในการสร้างรายได้ เสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยได้บรรจุแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) โดยมุ่งเน้นการใช้วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ พร้อมกำหนดนโยบาย Soft Power เป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติ โดยอาหารไทยเป็นหนึ่งใน 11 อุตสาหกรรมหลักที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจวัฒนธรรม

จังหวัดสงขลาได้ตั้งเป้าหมายสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ภายใต้วิสัยทัศน์ "สงขลา ศูนย์กลางเศรษฐกิจภาคใต้ เชื่อมโยงอาเซียน พัฒนาอย่างยั่งยืน" โดยเน้นพัฒนาอัตลักษณ์อาหารที่สะท้อนความหลากหลายวัฒนธรรมไทย จีน และมลายู ผ่านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเกณฑ์ GSTC (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน, 2566) โดยที่ประเทศไทยมีความสำเร็จในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดย จังหวัดภูเก็ต ได้รับการยอมรับจากยูเนสโกในปี พ.ศ. 2558 เป็นเมืองแรกในประเทศไทย ด้วยการใช้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองและส่งเสริมการถ่ายทอดสูตรอาหารดั้งเดิม (UNESCO, 2015) ส่วน จังหวัดเพชรบุรี ได้รับการประกาศในปี พ.ศ. 2564 ด้วยจุดเด่นด้านวัตถุดิบคุณภาพสูงและความเข้มแข็งของชุมชนที่ทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (UNESCO, 2021) ทั้งสองเมืองแสดงถึงศักยภาพของประเทศไทยในการใช้วัฒนธรรมอาหารเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและรักษามรดกทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาตัวอย่างเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของยูเนสโก พบว่าความสำเร็จของเมืองเหล่านี้มีพื้นฐานจากการรักษาอัตลักษณ์อาหาร การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น จังหวัดภูเก็ตของประเทศไทย ซึ่งใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นจุดเด่น อาทิ "หมี่ฮกเกี้ยน" และ "หมูฮ้อง" โดยชุมชนร่วมกันฟื้นฟูสูตรอาหารโบราณและจัดเทศกาลเมืองเก่าเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมอาหาร (UNESCO, 2015) ในขณะที่จังหวัดเพชรบุรีซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็น "เมืองสามรส" เน้นการอนุรักษ์และพัฒนาอาหารพื้นบ้าน โดยเฉพาะขนมหวานและวัตถุดิบท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง เช่น "ขนมหม้อแกง" และ "น้ำตาลโตนด" ด้วยการรวมกลุ่มเซฟและผู้ประกอบการกว่า 500 กลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน (UNESCO, 2021) เมืองกูชิง ประเทศมาเลเซีย สะท้อนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ผ่านอาหาร เช่น "ลักซา ชาราวัก" ภาคประชาสังคมร่วมมือกับเทศบาลและ NGOs ในการอนุรักษ์อาหารผ่านเทศกาล Kuching Festival (UNESCO, 2012) ส่วนเมืองกาเซียนเทป ประเทศตุรกี ใช้อาหารดั้งเดิม เช่น "บักลาวา" และ "คัปปาห์" ในการส่งเสริมเศรษฐกิจและพัฒนาทักษะของชุมชนผ่านโครงการ "ครัวในแต่ละเขต" (UNESCO, 2015) จากกรณีศึกษาเหล่านี้ เห็นได้ว่าเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารที่ประสบความสำเร็จมีโครงสร้างการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกำหนดนโยบาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up) ที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มีส่วนสำคัญในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับสามของภาคใต้ และตั้งอยู่ติดทะเลอ่าวไทย ทำให้สงขลาเป็นเมืองท่าที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจ ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากชาวไทย จีน และมลายูที่เข้ามาตั้งรกราก สงขลามีลักษณะภูมิศาสตร์โดดเด่นด้วยทะเลสาบสงขลา "สามน้ำ" (น้ำจืด น้ำเค็ม น้ำกร่อย) ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบหลากหลาย (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดสงขลาแบบบูรณาการ, 2567) อุตสาหกรรมอาหารของสงขลามีเอกลักษณ์ เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมอาหารของชุมชนต่าง ๆ เช่น เต้าคั่ว ข้าวมันแกวไก่ ข้าวยาบยอ ข้าวสตูหมู ไช้ครอบ และไก่ทอดหาดใหญ่ อาหารเหล่านี้สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งในด้านวัตถุดิบ เทคนิคการปรุง และรสชาติ (ศรีณยู นกแก้ว, 2566)

ในปัจจุบัน จังหวัดสงขลาได้วางเป้าหมายสู่การเป็น เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (Creative City of Gastronomy) ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัด (พ.ศ. 2566–2570) โดยเน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น สร้างรายได้ให้ชุมชนผ่านทุนทางวัฒนธรรม รัฐบาลไทยอนุมัติงบประมาณ 10 ล้านบาทสำหรับกิจกรรมประชาสัมพันธ์และเตรียมยื่นใบสมัครในปี พ.ศ. 2568 การขับเคลื่อนนี้มีความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน เช่น อบจ.สงขลา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อส่งเสริมการวิจัย พัฒนานวัตกรรมอาหาร และฝึกอบรมบุคลากร (มติชนออนไลน์, 2566; คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดสงขลาแบบบูรณาการ, 2567)

การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาจากระดับฐานราก โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดสงขลาที่มุ่งสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ไม่เพียงทำหน้าที่สะท้อนเสียงของชุมชน หากยังเป็นพลังในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหาร และเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน บทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ที่เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง ภาคประชาสังคมจึงเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และกลไกเชิงนโยบายที่สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือและนวัตกรรมทางสังคมที่ตอบสนองต่อบริบทชุมชนได้อย่างแท้จริง หากได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ จะสามารถยกระดับบทบาทเป็น ผู้ร่วมกำหนดอนาคตของเมืองสร้างสรรค์ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการเสริมสร้างบทบาทของภาคประชาสังคมยังคงเผชิญกับความข้อจำกัดหลายประการ เช่น ยังมีศักยภาพในการพัฒนากลไกการประสานงานเพื่อส่งเสริมความร่วมมือของภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นที่ต้องผลักดัน ช่องว่างในการสื่อสารระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากร และองค์ความรู้ของกลุ่มภาคประชาสังคมบางส่วน จากการสืบค้นข้อมูลในเอกสาร "แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา ทบทวน พ.ศ.2569" พบว่ามีการระบุถึงปัญหาที่สอดคล้องกับข้อความดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องการขาดกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งส่งผลให้การบูรณาการการพัฒนาไม่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาเกษตรกรรมใหม่และการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานการเกษตร นอกจากนี้ยังพบข้อจำกัดด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ของกลุ่มภาคประชาสังคม เช่น การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ความรู้ทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนา และขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดสงขลาแบบบูรณาการ, 2567) การศึกษาและทำความเข้าใจถึง "รูปแบบ" หรือแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในบริบทเฉพาะของจังหวัดสงขลา และเป้าหมายด้านเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงศึกษา "รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร" ที่สอดคล้องกับบริบทของสงขลา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อทำความเข้าใจมุมมองของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมที่มีต่อภาคประชาสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งในด้านอัตลักษณ์อาหาร อาหารท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ จังหวัดสงขลา ว่ามีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด มี ประเภทใดบ้าง อาหารท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ มีวิธีการทำอย่างไร ความเป็นสากลอย่างไร และเพื่อที่จะนำไปสู่การศึกษาความรู้และคุณค่าของอาหารท้องถิ่นของชุมชนในจังหวัดสงขลา พร้อมวิเคราะห์บทบาทของภาคประชาสังคมในการมีส่วนร่วม ส่งเสริมศักยภาพของภาคประชาสังคม และวิเคราะห์ปัจจัยการส่งเสริมของภาคประชาสังคมเพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย วางแผน และดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาจังหวัดสงขลา รวมถึงจังหวัดอื่นๆ ให้เข้าสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารต่อไป

1.2 ความมุ่งหมายของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งมุ่งหมายไว้ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร
- 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร
- 4) เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

- 1) ทำให้ทราบอัตลักษณ์ของอาหารประจำจังหวัดสงขลา
- 2) ทำให้เกิดการรับรู้บทบาทของภาคประชาสังคมเพื่อสร้างความภูมิใจในอัตลักษณ์ และสร้างรายได้ให้กับชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจให้กับจังหวัดสงขลา
- 3) ทำให้ทราบปัจจัยสำคัญของจังหวัดสงขลาในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร
- 4) ทำให้ได้รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และสามารถต่อยอดงานสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ๆด้านอาหารที่เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อส่งต่อความยั่งยืน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

การวิจัยระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการรวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทั้งภาคราชการภาคธุรกิจเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม

ซึ่งเป็นปราชญ์ชุมชน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 39 คน เพื่อเก็บข้อมูลอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา

การวิจัยระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 39 คนเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของบทบาทภาคประชาสังคมตามกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 และวัตถุประสงค์ที่ 4 โดยมีรายละเอียดดังนี้ วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยใช้ข้อมูลที่วิเคราะห์และสังเคราะห์จากวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และ วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เรื่องบทบาทภาคประชาสังคม และ ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมทั้ง 2 วัตถุประสงค์ดังกล่าวนำไปสู่การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

2) ขอบเขตพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การศึกษาแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากศักยภาพเชิงพื้นที่ โดยเลือกอำเภอที่มีชุมชนเข้มแข็ง ผลิตรสชาติชุมชน หรืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอาหาร ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรวัตถุดิบในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แหล่ง 3 น้ำ คือ น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย ซึ่งเป็นจุดเด่นระดับโลกที่แตกต่างและไม่เคยปรากฏในแห่งใด สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาได้ และในพื้นที่มีอาหารที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์พื้นถิ่น ทั้งอาหารขาว อาหารหวาน และเครื่องปรุง จึงเลือกพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาจากชุมชนวิถีชีวิตในจังหวัดสงขลา ครอบคลุม 3 อำเภอ 10 ตำบล 11 หมู่บ้าน ดังนี้

1. อำเภอเมืองสงขลา

- 1.1 ตำบลเมือง ได้แก่ ชุมชนเทศบาลเมืองสงขลา
- 1.2 ตำบลเกาะยอ ได้แก่ ชุมชนบ้านสวนทุเรียน และ ชุมชนบ้านท่าไทร

2. อำเภอหาดใหญ่ ได้แก่

- 2.1 ตำบลท่าข้าม ได้แก่ ชุมชนบ้านหินเกลี้ยง
- 2.2 ตำบลคูเต่า ได้แก่ ชุมชนบ้านแหลมโพธิ์
- 2.3 ตำบลน้ำน้อย ได้แก่ ชุมชนบ้านท่านางหอม
- 2.4 ตำบลพะตง ได้แก่ ชุมชนบ้านควนซีเรด
- 2.5 ตำบลหาดใหญ่ ได้แก่ ชุมชนเทศบาลนครหาดใหญ่

3. อำเภอสิงหนคร

- 3.1 ตำบลปากอ ได้แก่ ชุมชนบ้านดอนทิง
- 3.2 ตำบลรำแดง ได้แก่ ชุมชนบ้านรำแดง
- 3.3 ตำบลหัวเขา ได้แก่ ชุมชนบ้านเขาแดง

3) ขอบเขตประชากร

3.1) ประชากร

กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัด สงขลา โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก รวมจำนวนทั้งหมด 536 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ซึ่งกำหนดให้เป็นบุคคลที่เป็นผู้บริหารในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด 1 คน วัฒนธรรมจังหวัด 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา 2 คน ตัวแทนจาก

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 20 คน นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี 10 คน นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 119 คน และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในจังหวัด สงขลา จำนวน 10 คน จำนวนรวม 164 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานเอกชน ทั้งสมาคม การท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยเป็นตัวแทนทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหาร ท้องถิ่น จังหวัดสงขลา 14 คน ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ตัวแทนสภาอุตสาหกรรม จังหวัดสงขลา 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองประธาน สมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัด สงขลา 1 คน และเจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟู้ดซิตี้ 1 คน จำนวนรวม 20 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ปราชญ์ชุมชนอำเภอเมืองสงขลา อำเภอหาดใหญ่และอำเภอสิงหนครจาก 11 หมู่บ้าน จำนวน 11 คน และ คณะกรรมการชุมชนนวัตกรรมจาก 11 หมู่บ้าน จำนวน 11 คน จำนวนรวม 22 คน และประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน หมู่บ้านละไม่น้อยกว่า 30 คน จำนวนรวม 352 คน

จำนวนประชากร จากภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม จำนวนรวมทั้งสิ้นทั้งสิ้น 536 คน

3.2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) จึงแบ่งกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะของการวิจัยแต่ละระยะ ดังนี้

3.2.1) การวิจัยระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์ อาหารของจังหวัดสงขลา

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์อาหาร ของจังหวัดสงขลา จึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในกระบวนการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ซึ่งกำหนดให้เป็นตัวแทนจาก 3 กลุ่ม จำนวนรวม 39 คน โดย กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งกำหนดคุณลักษณะให้เป็นผู้ที่เป็นผู้นำ อย่างเป็นทางการในพื้นที่จังหวัดสงขลา และเป็นตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาใน

พื้นที่ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา 1 คน นายอำเภอเมืองสงขลา 1 คน ปลัดอำเภอสิงหนคร 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา 1 คน วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 5 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารถิ่น 5 คน ตัวแทนประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดการงานจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน อุปนายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน และ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟิวดี้ 1 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตวิถี และ ปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน รวมจำนวน 13 คน

3.2.2) การวิจัยระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การวิจัยระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เป็นการวิจัยที่แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) **การวิจัยเชิงคุณภาพ** ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ซึ่งกำหนดให้เป็นตัวแทนจาก 3 กลุ่ม จำนวนรวม 39 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งกำหนดคุณลักษณะให้เป็นผู้ที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการในพื้นที่จังหวัดสงขลา และเป็นตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา 1 คน นายอำเภอเมืองสงขลา 1 คน ปลัดอำเภอสิงหนคร 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา 1 คน วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ 1 คน

ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 5 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารถิ่น 5 คน ตัวแทนประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน อุปนายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน และ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟิวดี้ 1 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตกรรมวิถี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน รวมจำนวน 13 คน

2) การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร จากผู้ที่มีส่วนได้เสียทั้งหมดในพื้นที่ซึ่งเป็นตัวแทนที่มีบทบาทในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัด และกำหนดให้เป็นตัวแทนให้ครบทุกภาคส่วน การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ มีประชากรทั้งสิ้น 536 คน ผู้วิจัยจึงคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม จำนวนรวม 250 คน โดยมีรายละเอียดการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$n = \frac{536}{1 + 536(536)^2}$$

$$n \approx 250 \text{ คน}$$

โดยที่ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N คือ ขนาดของประชากร

E คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

เท่ากับ 0.05 ($\alpha = 0.05$)

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ซึ่งกำหนดให้เป็นบุคคลที่เป็นผู้บริหารในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดวัฒนธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกเทศมนตรี นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวนไม่น้อยกว่า 75 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานเอกชน ทั้งสมาคมการท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยเป็นตัวแทนทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา รองประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลา สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาและ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟิวดี้ จำนวนรวม 10 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตวิถี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน ไม่น้อยกว่า 165 คน

3.2.3) การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การกำหนดการวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 และวัตถุประสงค์ที่ 4 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการ

อาหาร ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจ เอกชน ภาคประชาสังคม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจ เอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อน จังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ทั้งนี้กลุ่มข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างจะเป็นกลุ่มเดียวกับการวิจัยระยะที่ 2

2) การวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อการสร้างรูปแบบการส่งเสริม ภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยใช้ข้อมูลทีวิเคราะห์และสังเคราะห์จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อการวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และ วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร สู่การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

4) ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยดำเนินวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2567 ถึงวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 โดยครอบคลุมระยะเวลาในการเตรียมการยื่นจริยธรรม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ข้อมูล และการจัดทำรายงานการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 ถึง วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์อาหารสงขลา ซึ่งจังหวัดสงขลา กำลังรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการขับเคลื่อน จังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ซึ่งอยู่ในกระบวนการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์กระบวนการที่ 3 การศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ กระบวนการที่ 4 จัดทำแผนพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ กระบวนการที่ 5 การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับ ประชาชน กระบวนการที่ 6 การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ ความรู้เชิงสร้างสรรค์และกระบวนการที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้าง เครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การวิจัยระยะที่ 2 ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ 2567 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ2567 เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกวีตฤประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นช่วงที่จังหวัดสงขลากำลังรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโกในกระบวนการที่ 8 ของกระบวนการเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร จึงทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมที่อยู่ในช่วงผลักดันจังหวัดสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนจากบทบาทเดิมของภาคประชาสังคมของจังหวัดสงขลาสู่การพัฒนาบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมในการกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ 2568 ถึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ 2568 เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสอบถามระดับความคิดเห็นของบทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม และระดับความคิดเห็นของปัจจัยการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในการกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การวิจัยระยะที่ 3 ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ 2568 ถึง วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ 2568 ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ของกวีตฤประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์กวีตฤประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในการกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ซึ่งเป็นช่วงระหว่างจังหวัดสงขลาทำลงยื่นใบสมัครในเดือน มีนาคม พ.ศ.2568 ในกระบวนการที่ 9 การจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล และกระบวนการที่ 10 การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโก และติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

อัตลักษณ์ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของ อาหารท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

อาหารท้องถิ่น หมายถึง อาหารที่ประชาชนบริโภคอยู่ในชีวิตประจำวัน และบริโภคในโอกาสต่างๆ โดยอาศัยเครื่องปรุง วัสดุที่นำมาประกอบอาหารจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากแหล่งธรรมชาติ การเก็บของป่า การล่าสัตว์ การจับสัตว์น้ำ และจากการผลิตขึ้นมาเอง เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ หรือจากการซื้อขายแลกเปลี่ยน โดยมีกรรมวิธีทำเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งรสชาติที่เป็นเฉพาะถิ่นแตกต่างกันไป เช่น เต้าคั่ว ข้าวสตูหมู ไช้ครอบ ขนมดู มะม่วงเบา เป็นต้น

วัฒนธรรมอาหาร หมายถึง แบบแผนการปฏิบัติด้านอาหารที่เกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีของครอบครัวและสังคม โดยวัฒนธรรมอาหาร คือ เครื่องกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอาหารทั้งวิธีการปรุง วิธีการกิน ตลอดจนกฎระเบียบข้อปฏิบัติ และความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาหารที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาในจังหวัดสงขลา

พหุวัฒนธรรม หมายถึง ความหลากหลายในด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศสภาพ การยอมรับทางสังคม และชนชั้นทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมนั้น พหุวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาประกอบด้วย ชาวไทย ชาวเชื้อสายจีน ชาวเชื้อสายมลายู การอาศัยอยู่ร่วมกันจึงเกิดเป็นการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสงขลาที่ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน

องค์การยูเนสโก (UNESCO) หมายถึง องค์การที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาและอนุมัติคำขอขึ้นทะเบียน มรดกโลก ซึ่งเกี่ยวกับสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือธรรมชาติในระดับสากลที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นมรดกของมนุษยชาติที่ควรได้รับการอนุรักษ์และดูแลรักษา

เมืองสร้างสรรค์ (Creative City) หมายถึง เมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้น ๆ มีรากฐานจากความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มกันอย่างแน่นหนาของคนทำงานสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เมืองมีพื้นที่ในการแสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการรวมตัวทางสังคม และความเป็นท้องถิ่นนี้เองที่แสดงออกหรือสื่อออกมาทางศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ หมายถึง โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network) เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยเปิดรับการคัดเลือกทุก 2 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ เมือง หรือชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ผ่านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทรัพยากร และประสบการณ์ทางวัฒนธรรม โดยประเทศสมาชิกต้องจัดทำข้อเสนอเข้าร่วมเครือข่ายตามเกณฑ์ของยูเนสโก เพื่อเชื่อมโยงนวัตกรรม วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนโอกาสให้แก่ผู้สร้างสรรค์ในทุกระดับ รวมถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

วิทยาการอาหาร (Gastronomy) หมายถึง ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอาหารและการปรุงอาหาร รวมถึงการศึกษาด้านวัฒนธรรมอาหาร การเลือกสรรวัตถุดิบ การเตรียมอาหาร การนำเสนออาหาร และการสร้างสรรค์เมนูใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการบริโภคอาหาร และสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำให้กับผู้บริโภค

เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (Creative City of Gastronomy) หมายถึง เมืองที่มีเอกลักษณ์ด้านอาหารที่โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาอาหาร วัฒนธรรมการทำอาหาร วัตถุดิบท้องถิ่น และนวัตกรรมด้านอาหาร เมืองดังกล่าวมีการสนับสนุนผู้ผลิตอาหารท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับเมืองอื่น ๆ ในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

ทุนทางสังคม (Social Capital) หมายถึง ความสามารถของชุมชนในการทำงานร่วมกัน ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เชื่อถือได้ ซึ่งรวมถึงความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความเชื่อมโยงที่ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาสังคม (Participatory Governance) หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมและประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน และกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง โดยเน้นการฟังความคิดเห็นและการร่วมคิดร่วมทำของประชาชน

นโยบายวัฒนธรรม (Cultural Policy) หมายถึง นโยบายของรัฐหรือหน่วยงานที่สนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมการแสดง วัฒนธรรมศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและสร้างภาคภูมิใจให้กับประชาชน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง ความรู้ที่สั่งสมจากประสบการณ์ของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การทำอาหาร การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

ภาคราชการ หมายถึง รองผู้ว่าราชการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกเทศมนตรี นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดสงขลา

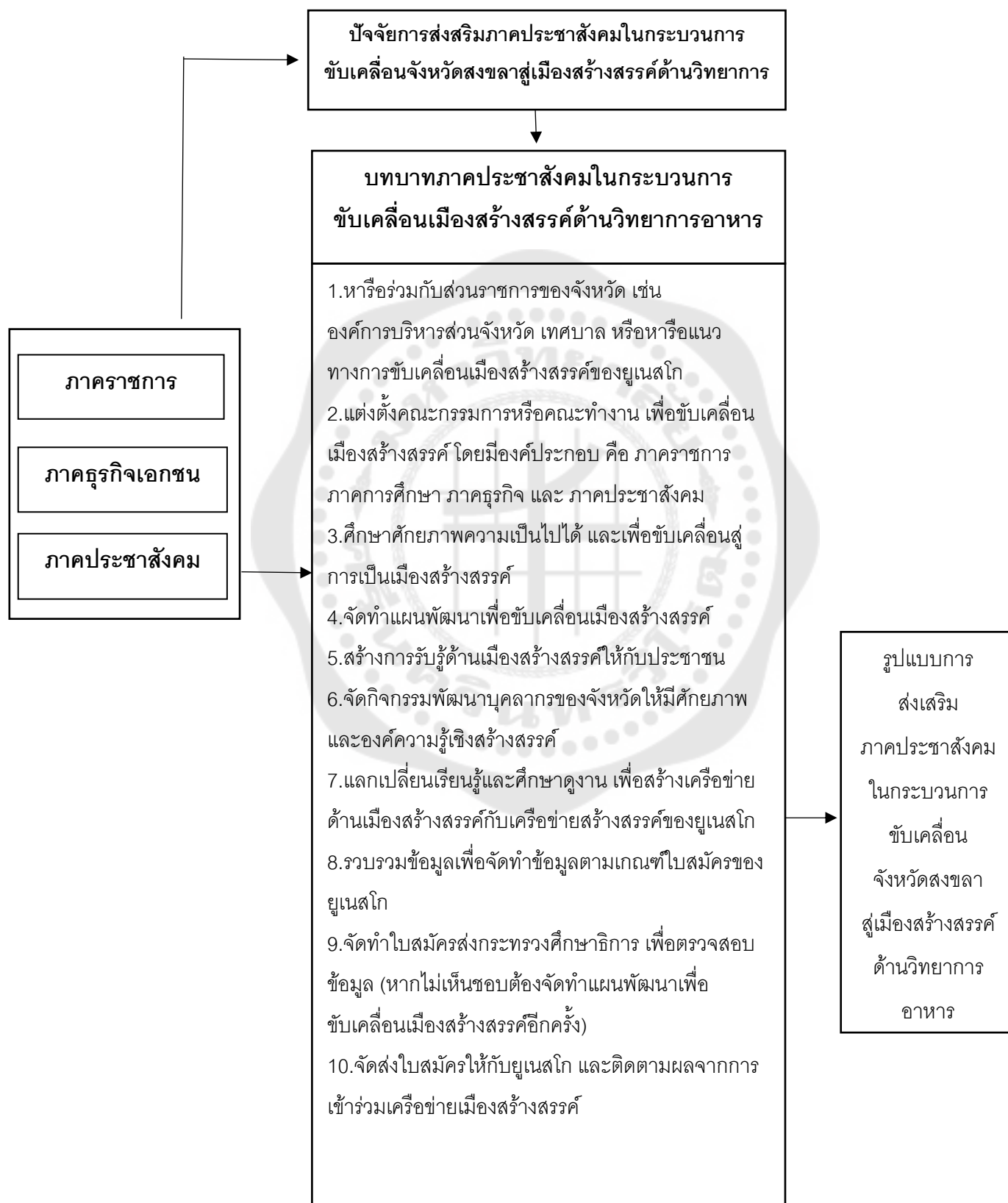
ภาคธุรกิจเอกชน หมายถึง ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา รองประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลาและ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟุต์ซี้ด

ภาคประชาสังคม หมายถึง ภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดสงขลาที่มีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์วิทยาการอาหาร ได้แก่ ตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตกรรมวิถี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่

การส่งเสริมภาคประชาสังคม หมายถึง การพัฒนาความร่วมมือและการจัดการในเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม โดยเน้นการสร้างระบบการเรียนรู้ สนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบาย พร้อมทั้งส่งเสริมการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อผลักดันบทบาทของภาคประชาสังคมให้มีส่วนร่วมในระดับนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการขับเคลื่อน หมายถึง ชุดของขั้นตอนหรือกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าในทิศทางที่ต้องการ โดยกระบวนการนี้อาจประกอบด้วยการจัดการทรัพยากร การใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม และการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับงานวิจัยนี้ กระบวนการขับเคลื่อนจะอิงตามแนวทางการกระบวนการเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย 10 ขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษา รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหาร วิเคราะห์บทบาทของภาคประชาสังคมในจังหวัดสงขลา ต่อการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนตามกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ วิเคราะห์ปัจจัยการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคม และสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มีแนวทางในการยกระดับและทำให้จังหวัดสงขลาเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ตามกระบวนการเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ มาใช้ประกอบในการศึกษา โดยมีลำดับการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

2.1 แนวคิดภาคประชาสังคม

2.1.1 แนวคิดภาคประชาสังคม

2.1.2 ภาคประชาสังคมกับการจัดการตนเอง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.2.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารของภาครัฐ

2.2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยความรู้สึกลเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2.2.4 การมีส่วนร่วมประเภทต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.2.5 การกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

2.3 แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร UNESCO

2.3.1 คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมด้านอาหาร

2.3.2 องค์ความรู้เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ยูเนสโก

1) ความเป็นมาของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO

Creative Cities Network - UCCN)

2) องค์ประกอบสำคัญของเมืองสร้างสรรค์

3) ประเด็นสำคัญในการเสนอชื่อเมืองเข้าสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ

ยูเนสโก

4) เกณฑ์การตัดสินสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities

Network: UCCN)

5) เกณฑ์ในการพิจารณาเมืองสร้างสรรค์ตามหลักเกณฑ์ของยูเนสโก

6) กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

2.3.3 การเชื่อมโยงแนวคิดในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO

- 1) แนวคิด Social Capital ทูทางสังคมในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์
- 2) แนวคิด Participatory Governance การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
- 3) แนวคิด Cultural Policy นโยบายวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืน
- 4) แนวคิด Social Innovation นวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาเมือง

2.3.4 เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในประเทศไทย

- 1) จังหวัดภูเก็ต
- 2) จังหวัดเพชรบุรี

2.3.5 เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในต่างประเทศ

- 1) เมืองกูชิง (Kuching)
- 2) เมืองเจอนจู (Jeonju)
- 3) เมืองกาเซียนเทป (Gaziantep)
- 4) เมืองทูซอน (Tucson)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์อาหาร

2.4.1 แนวคิดอัตลักษณ์

2.4.2 อาหารท้องถิ่น

2.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์อาหารและความยั่งยืน

2.4.4 อัตลักษณ์อาหารประจำ จังหวัดสงขลา

2.4.5 Soft Power กับอัตลักษณ์อาหารไทยและอัตลักษณ์อาหารสงขลา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดภาคประชาสังคมและการจัดการตนเอง

2.1.1 แนวคิดภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคม (Civil Society) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจจากสังคมในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเทศที่ประสบกับวิกฤติปัญหาจากนโยบายการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม หรือในประเทศที่รัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาพื้นที่ของประเทศได้อย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรมเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดของรัฐทั้งในเชิงของนโยบายที่กระจายความเจริญได้อย่างไม่เป็นธรรมและไม่ทั่วถึง รวมถึงยังมีข้อจำกัดทางด้านประสิทธิภาพของภาครัฐในการดำเนินการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อต่อต้านความไม่เป็นธรรมของผู้นำประเทศ (นภารัตน์ กิตติรัตนมจล. 2562) แนวคิดเรื่องประชาสังคมในระยะแรกมักถูกมองว่าเป็นการแสดงออกถึงการใช้สิทธิของประชาชนในการเรียกร้องสิทธิของตนเอง และบางครั้งรวมถึงการแสดงออกเชิงไม่ยอมรับหรือไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่การเน้นเรื่อง “การจัดการตนเองของประชาชน” มากขึ้น โดยมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนทั้งกรอบความคิดและแนวทางปฏิบัติในการบริหารกิจการสาธารณะ จากเดิมที่การบริหารบ้านเมืองเป็นไปในลักษณะบนลงล่าง (Top-down Approach) ได้มีการปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างการบริหารจากบนลงล่างกับการส่งเสริมกระบวนการข้างขึ้นบน (Bottom-up Approach) มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะบทบาทของภาคประชาสังคมที่ได้รับการยอมรับในฐานะผู้มีสิทธิ มีเสียง และสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย ตลอดจนการผลักดันและแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่

พัฒนาการของภาคประชาสังคม เกิดจากแต่เดิมสังคมไทยเป็นสังคมแบบรวมศูนย์ ค่านิยมของคนในสังคมเน้นการพึ่งพิงภาครัฐมากกว่าตนเอง และชื่นชมข้าราชการ บุญบารมี และติดอยู่ในระบบอุปถัมภ์ (จาเมรี เชียงทอง. 2543) ดังนั้นเมื่อชนชั้นกลางได้รับอิสระและเสรีภาพมากขึ้น สวนทางกับระบบราชการไม่มีความยืดหยุ่นและยังไม่สามารถรองรับการให้บริการประชาชนได้เพียงพอ ทำให้ประชาชนเริ่มแก้ปัญหาเองและเริ่มมีการทวงคืนอำนาจและความเป็นธรรมจากภาครัฐ โดยเฉพาะประชาชนรากหญ้าที่มีการรวมตัวเพื่อเรียกร้องกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมชุมชน เข้ามาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นยุคแรกของการเกิดประชาสังคมในไทยและทำให้เกิดองค์กรพัฒนาเอกชนร่วมกับประชาชนขึ้น (สุจิตา พัฒนศรีวิเชียร. 2565)

ความหมายของภาคประชาสังคม

ประชาสังคม หรือ Civil Society เป็นคำที่ถูกนำมาใช้ในทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างแพร่หลายในช่วงปี 1980 โดยเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่ได้เกิดมาจากภาครัฐ และมีเป้าหมายเพื่อต่อต้านระบอบเผด็จการ ซึ่งบางครั้งถูกเรียกว่า เป็นภาคส่วนที่ 3 (third sector) หรือ ภาคส่วนทางสังคม (social sector) หรือ ภาคอาสาสมัคร (volunteer land) ที่ไม่ใช่ภาครัฐและภาคเอกชน (Adam Jezard. 2018) ซึ่งนักวิชาการและนักคิดหลายท่าน ในต่างประเทศ ให้ ความหมายและตีความแตกต่างกัน (The World Bank. 2007) ดังนี้

The World Bank (2007) ให้ความหมายว่า ประชาสังคม คือ พฤติกรรมหรือการกระทำร่วมกันโดยสมัครใจบนพื้นฐานของเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ค่านิยม และผลประโยชน์ร่วมกัน หรือ หมายถึง การเป็นพื้นที่สาธารณะที่พลเมืองและองค์กรอาสาสมัครเข้ามาร่วมอย่างมีอิสระ เสรี ปลอดจากการควบคุมของรัฐธุรกิจและการตลาด ดังนั้น องค์กรหรือกลุ่มประชาสังคม (Civil Society Organization) จึงควรจะเป็นองค์กรหรือกลุ่มที่ไม่แสวงหากำไรที่ไม่ใช่ของรัฐ และมารวมตัวกันด้วยหลายเป้าหมาย เช่น ด้านจริยธรรม วัฒนธรรม การเมือง วิทยาศาสตร์ ศาสนา และการระดมเงินบริจาคและเงินทุน ซึ่งการรวมตัวกันนี้ อาจไม่ใช่แค่เพียงกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนเท่านั้น แต่ยังเป็น การรวมตัวกันของกลุ่มคนในชุมชน เช่น สมาคมผู้หญิง สหภาพแรงงาน กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเยาวชน สื่ออิสระ กลุ่มนักวิชาชีพ กลุ่มนักคิด กลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น

Kenny (2016) ให้ความหมายว่า ประชาสังคม คือ เครือข่ายที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่หลากหลาย แตกต่างทั้งกลุ่มคนและหลากหลายชุมชน ซึ่งจะตั้งอยู่ตรงกลางและเชื่อมต่อระหว่างปัจเจกบุคคลและรัฐสมัยใหม่ เพื่อเรียกร้องข้อเสนอบางอย่างด้วยการเคลื่อนไหวทางสังคม

Adam Jezard (2018) ให้ความหมายว่า ภาคประชาสังคม คือ การรวมตัวกันของคนหลากหลายกลุ่ม จากหลายสาเหตุ เพื่อขัดขวาง หยุดยั้ง ตรวจสอบ เรียกร้องความรับผิดชอบ และความโปร่งใสจากรัฐบาล โดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการเคลื่อนไหวในหลายลักษณะ เช่น การรณรงค์ขนาดเล็กผ่านสื่อออนไลน์ ไปจนถึงการก่อตั้งในรูปแบบขององค์กรระดับโลก เช่น Greenpeace ที่มีคนเข้าร่วมหลายร้อยล้านคนเพื่อผลักดันให้ภาคสาธารณะเกิดความร่วมมือกันหรือแก้ปัญหาที่มีความท้าทาย ทั้งนี้บุคคลที่เข้าร่วมมักเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีเป้าหมายที่จะผลักดันให้สาธารณะเกิดความร่วมมือกัน โดยอาจจะร่วมมือกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

จากความหมายข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักวิชาการบางท่านจะให้ความหมายของประชาสังคม คือ กลุ่มที่ไม่ได้ก่อตั้งจากภาครัฐและจะเป็นกลุ่มที่ไม่ทำงานร่วมกับภาครัฐ แต่บางนิยาม ให้ความหมายว่า ประชาสังคมสามารถทำงานร่วมกับภาครัฐได้ ซึ่งแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทย มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ประชาสังคม (Civil society) ไว้หลายรูปแบบแตกต่างกัน ดังนี้

จามะวี เชียงทอง (2543) ให้ความหมายของประชาสังคม โดยจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) พลังประชาชนที่มีความเข้มแข็งทางการเมืองและมีอำนาจต่อรองกับอำนาจรัฐ 2) พลังสามัคคี-พลังสมานฉันท์ ทั้งในแนวราบและแนวตั้ง และ 3) พลังชุมชน โดยพลัง โดยจะใช้ในการคานอำนาจรัฐที่ผูกขาดอำนาจ

นิรันดร์ พิทักษ์วัชร (2558) กล่าวว่า ภาคประชาสังคม เป็นขบวนการทางสังคมใหม่ในการรองรับความแตกต่างหลากหลาย สิทธิทางการเมือง สิทธิในการพัฒนากำหนดอนาคตของตนเองในการดำรงอยู่ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกระบวนการภาคประชาสังคม จะทำให้การเมืองการปกครองประชาธิปไตยไม่จำกัดอยู่เพียงแค่ประชาธิปไตยแบบตัวแทนเท่านั้น

สถาบันพัฒนาประชาสังคม (2559) ในช่วงแรกๆ ให้ความหมายว่า หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มต่างๆ ที่ไม่ใช่รัฐบาลและต้องไม่รวมตัวกับทั้งรัฐบาลและเอกชนด้วย แต่ในยุคหลังมีการให้ความหมายเพิ่มเติมว่า ประชาสังคม เป็นการร่วมมือกันของทั้งภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ

สุธิดา พัฒนศรีวิเชียร (2565) กล่าวว่า การกำหนดนิยามที่ชัดเจนของภาคประชาสังคมในกฎหมาย เป็นสิ่งที่ยาก เนื่องจากแต่ละพื้นที่แต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ทำให้ลักษณะการร่วมมือและการทำงานย่อมไม่เหมือนกัน ดังนั้น การกำหนดว่า ภาคประชาสังคม จะต้องไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาครัฐและเอกชน จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก เพราะการร่วมมือกับหลายหน่วยงาน จะทำให้เกิดความสำเร็จและได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรมากกว่าการร่วมมือกันเฉพาะกับภาคประชาชนแต่เพียงอย่างเดียว

จากนิยามข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของ ภาคประชาสังคม หมายถึง “การรวมตัวกันของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นภาคส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดความร่วมมือกันหรือสร้างการเคลื่อนไหวของสังคม เพื่อทำให้บรรลุเป้าหมายบางประการร่วมกัน โดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการในสังคมทั้งในลักษณะเชิงโครงสร้าง ค่านิยม และแนวทางการปฏิบัติ ในลักษณะของการรณรงค์หรือเรียกร้องการ

เปลี่ยนแปลงเพื่อแก้ปัญหาที่มีความท้าทายแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกทางสังคม อันจะนำไปสู่การผลิตสร้างวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในรูปแบบใหม่

ประเภทของประชาสังคมและรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคม

วชิรินทร์ ชาญศิลป์ (2543) กล่าวว่า ในสังคมหนึ่งๆ จะมีประชาสังคมใน 2 ลักษณะปะปนกันอยู่ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของประชาสังคม ดังนี้

1. เป็นกลุ่มหรือองค์กรอาสาสมัคร ซึ่งมีลักษณะมองรัฐในแง่บวก และพิจารณาว่ารัฐเป็นผู้ตอบสนองข้อเรียกร้องของประชาชน ดังนั้น องค์กรอาสาสมัครจะมีบทบาทร่วมกับรัฐในการกำหนดนโยบาย การดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา เพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องของสังคมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

2. เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ๆ ซึ่งมีลักษณะ มองรัฐในแง่ลบ มักตั้งข้อสงสัยกับความสามารถของรัฐในการบริหารงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรู้สึกว่าตนเองมีสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ ไม่เคารพกฎที่ออกโดยรัฐ และการเคลื่อนไหวจะมีลักษณะของการเรียกร้อง เช่น การก่อจลาจล การตั้งเวทีสาธารณะเพื่อให้ฝ่ายประชาสังคมและรัฐได้เจรจาข้อยุติที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีที่สุด

เนื่องจากภาคประชาสังคมมีลักษณะของการรวมกลุ่มจากบุคคลหลายกลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมหรือชุมชน ดังนั้นจึงมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างใกล้ชิด โดยภาคประชาสังคมจะเป็นตัวขับเคลื่อนหรือสร้างการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญ

การเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย มีต่อเนื่องมาช้านานแล้ว โดยส่วนใหญ่มีพื้นฐานจากการเรียกร้องทางการเมืองโดยกลุ่มนักศึกษาขับไล่รัฐบาลเผด็จการ จนวิวัฒนาการเรื่อยมาเป็นการเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ของพวกเขาด้วยอำนาจสิทธิพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ การเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทยมีความแตกต่างกับต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นขบวนการทางการเมืองที่มุ่งหวังเข้าไปมีส่วนในอำนาจรัฐหรือครองอำนาจรัฐเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต่างจากต่างประเทศที่สนใจเรื่องค่านิยมวิถีชีวิตหรือเชิงวัฒนธรรม (เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ, 2555).

การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหมู่คณะ (Collective Action) โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการรวมตัวเหมือนกัน มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนในการเคลื่อนไหวร่วมกัน แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก

โดยแต่เดิมจะอยู่บนฐานของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งที่ขัดแย้งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมเป็นเจ้าของที่ดิน นายทุนอุตสาหกรรม และชนชั้นกรรมาชีพ และวิวัฒนาการเรื่อยมาตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งที่ดำรงอยู่บนมิติอื่นๆ จนเกิดปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่และทำให้การเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงผลประโยชน์ของคนกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง หรือชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งในอดีตเท่านั้น แต่มาจากหลายอาชีพหลายชนชั้น

ลักษณะการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ในประเทศตะวันตก (เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ, 2555). มีลักษณะสำคัญ คือ

1. เป็นขบวนการทางสังคมมากกว่าขบวนการทางการเมืองเพราะสนใจค่านิยมและวิถีชีวิตหรือเรื่องเชิงวัฒนธรรมมากกว่า และไม่ได้มุ่งเข้าไปมีส่วนในอำนาจรัฐหรือครองอำนาจรัฐ
 2. มีลักษณะการทำกิจกรรม มีลักษณะเป็นการแสดงอุดมการณ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic) เป็นหลัก
 3. มีความพยายามที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งโดยการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและโดยการพัฒนาวิถีชีวิตขึ้นมาเป็นทางเลือก หรือเป็นการสร้างสรรค์วิถีชีวิตใหม่โดยท้าทายค่านิยมแบบเดิม ๆ
 4. เป็นขบวนการที่ไม่ได้เคลื่อนไหวบนฐานของชนชั้นใดเพียงชั้นเดียวแต่เป็นการรวมกลุ่มของกลุ่มคนที่หลากหลาย
 5. การเคลื่อนไหวเรียกร้องของขบวนการเหล่านี้ไม่ได้มุ่งไปที่ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม
 6. รูปแบบการเรียกร้อง ไม่ได้เรียกร้องดำเนินการผ่านกลไกทางการ แต่จะเรียกร้องผ่านระบบหรือเครือข่ายของตนเองที่มีอยู่หรือในบางครั้งก็ผ่านสถาบันการเมือง
- ในประเทศไทยรูปแบบการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม มีหลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเป้าหมาย และพื้นที่ที่สามารถแสดงออก ซึ่ง ประภาส ปิ่นตบแต่ง (ม.ป.ป.) ได้สรุปประเภทของภาคประชาสังคมและวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังนี้

ตาราง 1 ประเภทของการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาสังคมในประเทศไทย

ประเภท	จุดหมาย	พื้นที่ ทางการเมือง	วิธีการเคลื่อนไหว
1. แบบชุมนุมนิยม เบญจภาคี	- สร้างจุดเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ ภาครัฐ/ธุรกิจ - การเกิดความร่วมมือ ของภาคส่วนต่างๆ	เวทีความ ร่วมมือแบบ สมานฉันท์	- การพูดคุย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ - การจัดทำแผนแบบมี ส่วนร่วมฯ
2. แบบเสรีนิยม	- การต่อรองผลักดัน นโยบาย เพื่อประโยชน์ กลุ่มตน	พื้นที่ ช่องทาง และกลไกใน ระบบการเมือง ปกติ	- การล็อบบี้เคลื่อนไหว ผลักดัน โดยกลุ่ม ผลประโยชน์ต่างๆ
3. แบบขบวนการ เคลื่อนไหวทาง สังคม	- การปรับสัมพันธภาพ ทางอำนาจในสังคม - สร้างและจรรโลง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	การสร้างพลัง การเคลื่อนไหว จากภายนอก ระบบการเมือง	- การท้าทาย ขัดขวาง - ระบบการเมืองปกติ

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประชาสังคมในประเทศไทย จะมีรูปแบบของการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกันไปตามเป้าหมาย ซึ่งตัวอย่างของประชาสังคมแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในสังคมไทย มีรูปแบบการเคลื่อนไหว และสาเหตุของปัญหา รวมไปถึงจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ขบวนการเคลื่อนไหวของคนจน คนด้อยอำนาจ ด้อยโอกาส

รากเหง้าของปัญหา คือ ขาดความเป็นธรรมทางสังคม การเข้าถึง/การกระจายทรัพยากรด้านการผลิต

จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง เพื่อเข้าถึงปัจจัยการผลิต หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายด้านการจัดสรรทรัพยากร การเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ สวัสดิการ (ที่อยู่อาศัย ที่ดิน สาธารณูปโภค) ค่าจ้าง/สวัสดิการจากการทำงาน

2. ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม

รากเหง้าของปัญหา คือ ค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อม/การอนุรักษ์ธรรมชาติ
จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการ
พัฒนา หรือ การยุติเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย หรือการสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

3. ขบวนการเคลื่อนไหวในมิติประชาธิปไตย

รากเหง้าของปัญหา คือ กระบวนการจรรโลงประชาธิปไตย
จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้าง/ขยาย
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม/ถกแถลง ปรีกษาหรือ รวมถึงการสร้างการเมืองที่โปร่งใส ตรวจสอบ
ได้

4. ขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์

รากเหง้าของปัญหา คือ ต่อต้านกระแสเสรีนิยมใหม่ การค้าเสรี
จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง เพื่อคัดค้านข้อตกลงทางการ
ค้า การรุกรานของบริษัทข้ามชาติหรือการเสนอทางเลือกด้านเศรษฐกิจและการเมือง

5. ขบวนการเคลื่อนไหวในมิติอัตลักษณ์

รากเหง้าของปัญหา คือ ค่านิยมของโลกชีวิต
จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง เพื่อ ปกป้องอัตลักษณ์ของ
กลุ่มตน การเปลี่ยนค่านิยมของสังคมเพื่อให้ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่า รากเหง้าของปัญหา และจุดมุ่งหมายของ
การเกิดประชาสังคมจะทำให้รูปแบบการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน ในการศึกษาครั้งนี้ มี
เป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องหรืออนุรักษ์อัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อสร้างค่านิยมใหม่ในพื้นที่ ซึ่ง
ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษา

2.1.2 ภาคประชาสังคมกับการจัดการตนเอง

จากแนวคิดเรื่องของประชาสังคมที่นำมาสู่การเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของประชาชน
โดยเฉพาะเรื่องของการบริหารจัดการปัญหาหรือการได้รับการพัฒนาที่ไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นและ
เป็นอยู่ไปตามธรรมชาติ ไม่มีการบังคับให้เกิด ไม่มีใครบังคับให้ทำ แต่พร้อมที่จะสลายตัวและก่อ
ตัวได้ตลอดเวลา (นภารัตน์ กิตติรัตน์มงคล, 2562) ทั้งนี้หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการจัดการ
ของภาคประชาสังคมเกิดขึ้นได้นั้น เกิดจากการที่คนในพื้นที่ประสบกับปัญหาร่วมกันเป็น
เวลานาน แต่ไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือใครมาดำเนินการแก้ไข ซึ่งภาคประชาสังคมพร้อมเกิดขึ้น

ตลอดเวลา เมื่อเหตุและปัจจัยสนับสนุนและทำให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามประเด็นของการจัดการตนเองของภาคประชาสังคมที่เกิดขึ้น ได้เข้ามาสร้างการเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการ โดยเริ่มจากการเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีปฏิบัติในการบริหารจัดการบ้านเมือง ซึ่งแต่เดิมอยู่ในลักษณะบนลงล่าง (Top-down Approach) ได้เปลี่ยนมาผสมผสานกับการบริหารแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) และทำให้ภาคประชาสังคมมีสิทธิและมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองมากขึ้น ทั้งในมิติเชิงนโยบายและการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ (นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล, 2562) อย่างไรก็ตาม แนวคิดการจัดการตนเองสามารถนำมาอธิบาย และวิเคราะห์ชุมชนในฐานะที่เป็นภาพใหญ่กว่าปัจเจกบุคคลและเป็นที่รวมของปัจเจกบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน จึงเป็นแนวคิดที่ภาคประชาสังคมนำมาใช้ในการดำเนินการ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2554) ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดที่สำคัญของแนวคิดการจัดการตนเองของชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีเป้าหมาย และทิศทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
2. มีระบบข้อมูลที่สำคัญของชุมชนที่สามารถไปจัดทำผังพื้นที่ ทำแผนพัฒนาตนเองและสื่อสารกับสาธารณะ
3. มีแผนของชุมชนที่เป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับตำบล ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว
4. มีการเชื่อมโยงปัญหาพร้อมของคนในพื้นที่ และได้รับการยกระดับหรือถูกจัดการแก้ไขอย่างเป็นระบบ รวมถึงชุมชนตระหนักเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน และติดตามตรวจสอบ
5. มีการจัดการปัญหาในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมครอบคลุมทุกเรื่อง โดยมีชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา และองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมที่หลากหลาย
6. ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรของชุมชน ทั้งทุนทรัพยากร ทุนสิ่งแวดล้อม ทุนเงิน ทุนภูมิปัญญา รวมไปถึงที่ดิน
7. มีการจัดความสัมพันธ์ของขบวนชุมชนท้องถิ่นโดยมีความร่วมมือกับหลายฝ่ายและทำงานร่วมกันได้
8. ชุมชนรักการเรียนรู้ โดยมีแหล่งที่เป็นฐานความรู้ระดับตำบล หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
9. คนในชุมชนมีความสุข มีความผูกพันช่วยเหลือกันและกัน และมีความเป็นเจ้าของชุมชน รวมถึงมีระเบียบกติกาในการอยู่ร่วมกัน

10. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่าย ฝึกกำลังชุมชนในทุกระดับ รวมถึงมีการสร้างระบบและพัฒนาคนจากฐานฐาน มีคนรุ่นใหม่สืบทอดเจตนารมณ์

11. มีระบบธรรมาภิบาล ความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานและมีระบบการตรวจสอบการทำงานของตนเอง

ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวข้างต้น ได้สะท้อนภาพของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนหรือสร้างการเคลื่อนไหวทางสังคมให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนและสามารถจับต้องได้มากขึ้น และผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบรูปแบบของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

2.2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.2.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญที่ได้รับการยอมรับในด้านการพัฒนาองค์กรและชุมชน โดยเน้นกระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทาง ตัดสินใจ ปฏิบัติ และประเมินผลของกิจกรรมหรือโครงการที่มีผลต่อชีวิตของตนเอง แนวคิดนี้สะท้อนถึงหลักการพื้นฐานของการปกครองตนเองในรัฐศาสตร์ ซึ่งเน้นย้ำว่า ประชาชนควรเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มิใช่เพียงผู้รับนโยบายจากภายนอก (Cohen & Uphoff, 1977) ตามแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977) การมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ทั้งสี่ขั้นตอนนี้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะวัฏจักร โดยผลลัพธ์จากการประเมินผลจะย้อนกลับไปส่งผลต่อการตัดสินใจในรอบถัดไป อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายในชุมชน

การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จึงมิใช่เพียงกระบวนการที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจก แต่เป็นกลไกเชิงสังคมที่ช่วยสร้างพลังของชุมชนในการจัดการทรัพยากร ความรู้ และวัฒนธรรมของตนเอง Pretty et al. (2003) ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงช่วยเสริมสร้าง อัตลักษณ์ร่วม ความภาคภูมิใจ และศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทของกิจกรรมวัฒนธรรม อาทิ เทศกาลอาหารท้องถิ่น การจัดการตลาดชุมชน หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาระหว่างรุ่น ซึ่ง

ล้วนเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนในการขับเคลื่อนพื้นที่ของตน ในขณะที่แนวคิดของ Chambers (1997) เสนอว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่แท้จริงควร “ให้เสียงแก่ผู้ที่มีถูกละเลย” โดยการเปิดพื้นที่ให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมมีบทบาทนำในการนิยามปัญหาและทางออก เป็นกระบวนการพลิกกลับโครงสร้างอำนาจเดิมและขับเคลื่อนจากฐานรากของชุมชน

สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ (2549) เสนอแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประชาชน ด้านภาครัฐ และด้านของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอยู่บนฐานของการรับรู้สิทธิ ทศนคติที่ดีต่อกัน การคัดเลือกตัวแทนอย่างทั่วถึง ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เปิดกว้าง ดังนี้

1) การรับรู้ (Perception)

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการสร้าง "การรับรู้" ซึ่งหมายถึงการตระหนักในบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของทุกภาคส่วน ทั้งในระดับรัฐและระดับประชาชน ภาครัฐจำเป็นต้องปรับมุมมองใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบนั้นไม่ใช่เพียง "รัฐกิจ" หรือกิจกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น แต่เป็น "กิจการสาธารณะ" ที่ประชาชนมีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบ และเสนอแนวทางร่วมอย่างเท่าเทียม หากเจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงมีทัศนคติแบบรวมศูนย์อำนาจ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับภาคประชาชนในที่สุด

ในขณะเดียวกัน ภาคประชาสังคมก็ต้องตระหนักและยอมรับในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วยเช่นกัน การมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียม การยอมรับซึ่งกันและกัน และการสร้างความเข้าใจร่วมผ่านกระบวนการประสานประโยชน์ (mutual understanding and benefit reconciliation) เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์หรือจุดยืนที่แตกต่างกัน (สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ, 2549) การรับรู้เชิงบวกในเรื่องสิทธิและบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาเชิงประชาธิปไตยที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

2) ทศนคติ (Attitude)

ทัศนคติของทั้งภาครัฐและภาคประชาชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงต้องเริ่มต้นจาก

การสร้างความสำเร็จร่วม และการปรับทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มองเห็นคุณค่าและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของการพัฒนา

ในส่วนของภาครัฐ บุคลากรจำเป็นต้องปรับมุมมองว่า "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ไม่ใช่อุปสรรคในการบริหาร แต่คือโอกาสในการได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง มุมมอง และแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาแนวนโยบายหรือโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง บุคลากรของรัฐที่ทำงานด้านการมีส่วนร่วมจึงควรมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน พร้อมทั้งเปิดกว้างทางความคิด ปรับค่านิยมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และมีความอดทนในการทำงานร่วมกับภาคประชาชนในระยะยาวอย่างสม่ำเสมอและจริงจัง

ขณะเดียวกัน ภาคประชาสังคมเองก็ต้องมีทัศนคติที่เข้าใจบริบทของภาครัฐ เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน และให้ความร่วมมือกับกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ ไม่ใช่การมีส่วนร่วมเป็นเวทีในการวิพากษ์วิจารณ์หรือขัดขวางโดยปราศจากข้อเสนอเชิงสร้างสรรค์ ทัศนคติที่ดีของทั้งสองฝ่ายจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนฐานของความไว้วางใจ (trust) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมหรือกระบวนการมีส่วนร่วมสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมได้ในระยะยาว (สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ, 2549) ด้วยเหตุนี้ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันจึงเป็นรากฐานสำคัญของความร่วมมือแบบ "ประชารัฐ" ซึ่งจะช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมจากเพียงการเข้าร่วมเชิงสัญลักษณ์ไปสู่การมีส่วนร่วมที่มีพลังและยั่งยืน

3) การเป็นตัวแทน (Representation)

การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ "การเป็นตัวแทน" ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะสังคมพหุวัฒนธรรมหรือชุมชนที่มีความหลากหลาย การคัดเลือกตัวแทนของประชาชนเพื่อเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาหรือกำหนดนโยบายควรคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มประชากร เพื่อให้เสียงของทุกกลุ่มในสังคมได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียม ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ วัย หรือสถานะทางเศรษฐกิจ

การสรรหาตัวแทนจึงควรมีกระบวนการที่โปร่งใสและครอบคลุม โดยพิจารณาคูณสมบัติเชิงคุณภาพของตัวแทน เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะการสื่อสาร ความเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กรหรือชุมชน และที่สำคัญคือ ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบ ความมั่นคงทางจิตใจ และศักยภาพในการประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างเป็นธรรม (สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ, 2549) นอกจากนี้ ตัวแทนที่มีประสิทธิภาพต้องมีความ

ตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะผู้แทน ไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจแทน และต้องมีจิตสำนึกในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในเชิงพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีเหตุผลและยั่งยืนกล่าวได้ว่า การเป็นตัวแทนจึงไม่ใช่เพียงแค่การมีตำแหน่งในกระบวนการมีส่วนร่วม แต่คือความสามารถในการเชื่อมโยงเสียงของประชาชนกับนโยบายสาธารณะอย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมและเป็นธรรม

4) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-Sharing)

การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เพราะการมีส่วนร่วมนั้นมิใช่เพียงการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น หากแต่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าถึงข้อมูลอย่างครบถ้วนรอบด้าน ทั้งในข้อเท็จจริง ความคิด ความรู้สึก และความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

เมื่อกระบวนการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างอิสระ และหลากหลาย จะช่วยให้การวินิจฉัยปัญหา การกำหนดนโยบาย หรือการวางแผนโครงการต่าง ๆ มีความรอบรู้และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้เห็นมุมมองของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่ทางเลือกในการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในระดับล่างได้ (สมลักษณะไชยเสริฐ, 2549) อย่างไรก็ดี การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประสิทธิภาพย่อมเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมี "ความรู้เพียงพอ" และ "เข้าถึงข้อมูล" ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือกิจกรรมที่ตนจะเข้าร่วม โดยเฉพาะข้อมูลที่อยู่ในครอบครองของหน่วยงานภาครัฐหรือผู้ริเริ่มนโยบาย ซึ่งมักเป็นข้อมูลด้านเทคนิคหรือข้อมูลเชิงระบบ นอกจากนี้ ข้อมูลบางส่วนยังอาจมาจากการศึกษาของนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือเครือข่ายชุมชนที่มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ

ดังนั้น หน่วยงานรัฐควรมีระบบการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส และจัดให้มีพื้นที่หรือเวทีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การประชุมสาธารณะ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น หรือการจัดทำเอกสารประกอบการตัดสินใจ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริง และเสริมสร้างธรรมาภิบาลเชิงประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุป ทฤษฎีการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมในชุมชน และยังช่วยหล่อหลอมแนวคิดเรื่องการมีอำนาจของประชาชน การพัฒนาศักยภาพของภาคประชาสังคม และการสร้างความยั่งยืนของพื้นที่โดยอิงจากทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารของภาครัฐ

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาองค์กรและชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในส่วนของการบริหารภาครัฐที่เน้นการกระจายอำนาจและการปกครองตนเอง แนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Nabatchi (2012) ซึ่งเสนอว่าการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างรอบคอบสามารถช่วยให้ภาครัฐสามารถเข้าใจคุณค่าของสาธารณะ (public values) และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมจึงมิใช่เพียงช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความชอบธรรมของนโยบายและกระบวนการบริหารจัดการสาธารณะ (Nabatchi, 2012)

ในทำนองเดียวกัน องค์กร International Association for Public Participation Australasia (IAP2 Australasia) ได้เสนอกรอบแนวคิดที่เรียกว่า "Spectrum of Public Participation" ซึ่งแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมออกเป็นห้าระดับ ได้แก่

- 1) การให้ข้อมูล (Inform) การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนแก่ประชาชน เช่น การเผยแพร่เอกสารข่าวหรือจัดทำเว็บไซต์ให้ข้อมูล หรือจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลและเข้าใจสถานการณ์อย่างถูกต้อง
- 2) การปรึกษาหารือ (Consult) การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นหรือแบบสอบถาม หรือการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กระบวนการนี้ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐได้รับข้อมูลจากประชาชนที่เกี่ยวข้อง
- 3) การมีส่วนร่วม (Involve) การให้ประชาชนมีบทบาทในการร่วมวางแผนหรือดำเนินโครงการ เช่น การจัดเวิร์กช็อป การตั้งคณะกรรมการร่วม หรือการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ การมีส่วนร่วมนี้ช่วยให้ประชาชนรู้ดีว่ามีบทบาทในกระบวนการ
- 4) การสร้างความร่วมมือ (Collaborate) การร่วมกันตัดสินใจระหว่างภาครัฐและประชาชน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมที่มีอำนาจตัดสินใจ การจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน การกำหนดนโยบาย หรือการออกแบบโครงการที่มีประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของทีมตัดสินใจ
- 5) การให้อำนาจประชาชน (Empower) การมอบอำนาจให้ประชาชนตัดสินใจอย่างแท้จริง เช่น การให้สิทธิในการออกเสียงในที่ประชุม การกำหนดนโยบายร่วมกัน หรือการจัดตั้งคณะกรรมการที่ประชาชนมีสิทธิตัดสินใจสูงสุด กระบวนการนี้สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของภาครัฐที่มีต่อความสามารถของประชาชนในการตัดสินใจ

โดยแต่ละระดับสะท้อนถึงบทบาทและอำนาจของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของรัฐในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้กำหนดและประเมินกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในแต่ละโครงการหรือกิจกรรมได้อย่างเป็นระบบ (International Association for Public Participation Australasia, 2016)

แม้ว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนจะถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในเชิงโครงสร้างหรือรูปแบบ เช่น กรอบ "Spectrum of Public Participation" ของ IAP2 Australasia แต่การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพไม่อาจเกิดขึ้นได้จากโครงสร้างเพียงลำพัง การบรรลุผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพจำเป็นต้องพึ่งพาปัจจัยสนับสนุนหลายประการที่ทำให้การมีส่วนร่วมกลายเป็นกระบวนการที่มีความหมายสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย

1) การสร้างการรับรู้ (Perception) การส่งเสริมความตระหนักถึงสิทธิและบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมกับการบริหารภาครัฐ การสร้างการรับรู้ทำให้ประชาชนทราบถึงโอกาสในการมีส่วนร่วมและเข้าใจผลกระทบที่ตนสามารถสร้างได้ในระบบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น การจัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นหรือการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

2) การปรับทัศนคติ (Attitude) การปรับทัศนคติของทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและภาคประชาชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เจ้าหน้าที่รัฐต้องตระหนักว่าประชาชนคือพันธมิตรที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมวางแผนและตัดสินใจ ในขณะที่ประชาชนต้องเห็นว่าตนมีสิทธิและความสามารถในการเสนอความเห็นและร่วมกำหนดนโยบาย

3) การจัดตั้งระบบตัวแทน (Representation) การมีระบบตัวแทนที่สะท้อนความหลากหลายของกลุ่มประชากร ช่วยให้ทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้หญิง คนพิการ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ตัวแทนเหล่านี้สามารถนำเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มตน

4) การสร้างความไว้วางใจ (Trust) ความไว้วางใจระหว่างภาครัฐและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความไว้วางใจนี้ต้องอาศัยความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ และการตอบสนองต่อข้อเสนอแนะของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-Sharing) การจัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่ายและตรงประเด็น เช่น เว็บไซต์ข้อมูลสาธารณะ สื่อสังคมออนไลน์ หรือ

การจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาชัดเจนและเข้าใจง่าย ทำให้ประชาชนสามารถติดตามข่าวสารและมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางนี้ไม่เพียงช่วยให้ภาครัฐสามารถออกแบบและดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการบริหารงานภาครัฐ ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จที่เกิดขึ้น (International Association for Public Participation Australasia, 2016) การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมที่ครบถ้วนทั้งในเชิงโครงสร้างและกระบวนการจึงเป็นหัวใจของการบริหารจัดการภาครัฐในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นความยั่งยืน ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2.2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับท้องถิ่น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบทางสังคมที่หล่อหลอมความรู้สึกผูกพันต่อพื้นที่อย่างลึกซึ้ง (place attachment) และการพึ่งพิงพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจและสังคม (place dependence) แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานของ Pretty, Chipuer และ Bramston (2003) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความรู้สึกผูกพันกับพื้นที่และการพึ่งพิงพื้นที่ ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงจากการอยู่อาศัยในทางกายภาพเท่านั้น หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ (emotional bonding) และความไว้วางใจในชุมชน (trust within the community)

Pretty, Chipuer และ Bramston (2003) ได้แสดงให้เห็นว่า "place attachment," "sense of community," และ "place dependence" เป็นปัจจัยที่สามารถจำแนกกลุ่มประชากรที่มีความรู้สึกเชื่อมโยงและตั้งใจอาศัยในพื้นที่เดิมออกจากกลุ่มที่ต้องการย้ายออกได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยความผูกพันทางอารมณ์และความพึ่งพิงต่อสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม และคุณภาพชีวิตในพื้นที่ เป็นตัวชี้วัดสำคัญของการมีส่วนร่วมเชิงลึกในระดับชุมชน

แนวคิดเรื่องความผูกพันต่อสถานที่ (sense of place) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์เชิงอารมณ์ ความทรงจำส่วนบุคคล และประสบการณ์ทางสังคมกับพื้นที่หนึ่ง ๆ (Pretty, Chipuer, & Bramston, 2003) แสดงให้เห็นว่า การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในพื้นที่ จะส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ในส่วนของ Pretty (1995) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมเชิงเจ้าของ” (ownership-based participation) ซึ่งอธิบายว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงและยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อ

ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและสามารถมีอำนาจต่อรองในกระบวนการตัดสินใจได้ ไม่ใช่การมีส่วนร่วมเพียงเชิงสัญลักษณ์หรือนามเท่านั้น

ดังนั้น ความรู้สึกผูกพันกับพื้นที่ (place attachment) และการพึ่งพิงพื้นที่ (place dependence) ตามแนวคิดของ Pretty, Chipuer และ Bramston (2003) ประกอบกับแนวทางการมีส่วนร่วมเชิงเจ้าของของ Pretty (1995) จึงถือเป็นรากฐานสำคัญที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีพลังและยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะไม่ใช่เพียงการตอบสนองต่อโครงการจากภายนอก แต่เป็นการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนความไว้วางใจ ความผูกพัน และความรู้สึกว่าพื้นที่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของพวกเขาเอง นอกจากนี้งานศึกษาของสุธาสนี วิทยาภรณ์ และคณะ (2564) พบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในย่านเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต ประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากชุมชนในพื้นที่ ทั้งในด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และการสร้าง อัตลักษณ์ร่วมของเมือง องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้จึงสะท้อนแนวทางเดียวกับหลักการของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ยูเนสโก ที่เน้นการขับเคลื่อนเมืองโดยใช้วัฒนธรรมพื้นถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นศูนย์กลาง (สุธาสนี วิทยาภรณ์ และคณะ, 2564)

2.2.4 การมีส่วนร่วมประเภทต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะใน มาตรา 57 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะไว้อย่างชัดเจน โดยบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล ข่าวสาร และคำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของตนหรือของชุมชน และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมนั้น รวมทั้งมีสิทธิเข้าร่วมในการวางแผนและพัฒนาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ซึ่งหมายถึงประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ รวมถึงมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นเจ้าของนโยบายอย่าง

แท้จริง ไม่ใช่เพียงผู้รับผลจากนโยบายเท่านั้น ทั้งนี้ยังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบัญญัตินี้เป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริม ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) โดยมีสาระสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่

1. สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ประชาชนมีสิทธิที่จะ “รู้ล่วงหน้า” หากรัฐจะดำเนินโครงการใด ๆ ที่อาจกระทบต่อสิทธิของตนหรือของชุมชน เช่น โครงการก่อสร้างโรงงาน ถนน เขื่อน หรือผังเมืองใหม่ หน่วยงานของรัฐจะต้องเปิดเผยข้อมูลและคำชี้แจงอย่างโปร่งใส ไม่ปิดบังข้อมูล เพื่อให้ประชาชน เข้าใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

2. สิทธิในการแสดงความคิดเห็น

ประชาชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นทั้งในรูปแบบการรับฟังความคิดเห็น การเสนอข้อเสนอนะ การยื่นหนังสือ หรือการจัดเวทีสาธารณะ การมีส่วนร่วมนี้เป็นมากกว่าการรับฟัง เพียงมารยาททางการเมือง แต่เป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย

3. สิทธิในการร่วมวางแผนและพัฒนา

ประชาชน โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น มีสิทธิที่จะเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่ “ต้นทาง” ของการวางแผนพัฒนา ไม่ใช่แค่ตอนปลายที่โครงการเริ่มต้นไปแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนา เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของคนในพื้นที่

การขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ตามแนวทางขององค์การยูเนสโกจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของภาคประชาสังคมอย่างสอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 57 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งรับรองสิทธิของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมวางแผนและพัฒนา โดยเฉพาะในบริบทของเมืองสร้างสรรค์ด้าน วิทยาการอาหาร ภาคประชาสังคมควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐหรือองค์กร ท้องถิ่นจะดำเนินการ เช่น โครงการพัฒนาแหล่งอาหาร พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม หรือเทศกาลอาหาร ประจำท้องถิ่น เพื่อให้สามารถประเมินผลกระทบและเตรียมการมีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมควรมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนการพัฒนาเมือง เช่น การ ออกแบบกิจกรรมวัฒนธรรม การคัดเลือกเมนูอาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น หรือการจัดการ ทรัพยากรอาหารในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้แนวทางการพัฒนาสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและความ ต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือ ภาคประชาสังคมควรมีตัวแทนเข้าร่วมในคณะทำงาน หรือเวทีนโยบายของท้องถิ่น เพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์เมืองสร้างสรรค์ ออกแบบแนวทางพัฒนา

วัฒนธรรมอาหาร และกำหนดตัวชี้วัดความยั่งยืน เพื่อให้กระบวนการพัฒนาเป็นแบบมีส่วนร่วม โปร่งใส และตอบสนองต่อคุณค่าและทุนวัฒนธรรมของพื้นที่

2.2.5 การกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการบริหารราชการ เสริมธรรมาภิบาล และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ แนวทางดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างใกล้ชิดและเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น รายงาน World Development Report 1999/2000 ของธนาคารโลก (World Bank, 2000) ได้เสนอว่าการกระจายอำนาจควรดำเนินในสามด้านหลัก ได้แก่ การกระจายอำนาจทางการเมือง (Political Decentralization) ซึ่งเน้นการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นและการมีอำนาจตัดสินใจในระดับพื้นที่ การกระจายอำนาจด้านการบริหาร (Administrative Decentralization) ที่มอบหมายภารกิจในการจัดบริการสาธารณะแก่หน่วยงานท้องถิ่น และการกระจายอำนาจทางการเงิน (Fiscal Decentralization) ซึ่งเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถบริหารทรัพยากรและงบประมาณอย่างอิสระ ภายใต้เงื่อนไขของโครงสร้างสถาบันที่มั่นคง กลไกตรวจสอบที่เข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ

ในบริบทของประเทศไทย แนวคิดการกระจายอำนาจเป็นรูปธรรมภายหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในช่วงปลายทศวรรษ 2530 ซึ่งนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้วางรากฐานของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยรับรองสิทธิขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการจัดการด้านการคลัง การบริหาร และการให้บริการสาธารณะด้วยตนเอง บนหลักการประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540) ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลได้ตรา พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่มีเป้าหมายในการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งในด้านการกิจ งบประมาณ และการวางแผนพัฒนา โดยมีคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน (รัฐบาลไทย, 2542) การกระจายอำนาจจึงนับเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูประบบการปกครอง และเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในประเทศที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์

วัฒนธรรม และสังคม เช่น ประเทศไทย ทั้งนี้ การกระจายอำนาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายโอนอำนาจหน้าที่จากรัฐบาลส่วนกลางไปยังหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และลดการรวมศูนย์อำนาจ ซึ่งมักนำไปสู่ความล่าช้าและไม่สอดคล้องกับสภาพจริงของแต่ละท้องถิ่น

การกระจายอำนาจในบริบทของจังหวัดสงขลา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมศักยภาพของท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอาหาร ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ และมรดกท้องถิ่น การขับเคลื่อนสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร จึงต้องอาศัยกลไกของการบริหารที่กระจายอำนาจอย่างแท้จริง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาได้มีบทบาทอย่างหลากหลายในการขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าว อาทิ เทศบาลนครสงขลาที่เป็นแกนกลางในการจัดกิจกรรมอาหาร วัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า เช่น ถนนคนเดินและตลาดพื้นถิ่น รวมถึงส่งเสริมผู้ประกอบการอาหารพื้นเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา (อบจ.) ที่ทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณและวางแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด เทศบาลนครหาดใหญ่ที่ผลักดันกิจกรรมระดับนานาชาติด้านอาหาร และเครือข่ายภาคประชาสังคมในชุมชนต่าง ๆ ที่สืบทอดภูมิปัญญาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กลุ่มทำประมงปลากระพงสามน้ำที่เกาะยอและกลุ่มมะม่วงเบาที่ตำบลหัวเขา การประสานบทบาทของทุกภาคส่วนภายใต้หลักการกระจายอำนาจจึงไม่เพียงแต่แสดงถึงศักยภาพในการบริหารจัดการของท้องถิ่น หากยังเป็นฐานสำคัญในการสร้างนโยบายที่เชื่อมโยงวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารที่มีคุณภาพในระดับประเทศและสากล (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดสงขลาแบบบูรณาการ, 2567)

กล่าวโดยสรุป การกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตย เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การทำให้เป้าหมายนี้เกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยความต่อเนื่องทางนโยบาย การสนับสนุนเชิงโครงสร้างจากรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบในทุกระดับของการบริหารราชการแผ่นดิน

2.3 แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร UNESCO

จากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้เกิดปัญหาเชิงระบบทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคเกินพอดี การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่การแก้ไขปัญหา กลับมีพัฒนาการที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ การตั้งรับอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ทุนวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ของท้องถิ่นจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (UNESCO, 2021)

จากสถานการณ์ดังกล่าว องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ได้ริเริ่ม “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN)” ในปี พ.ศ. 2547 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมบทบาทของวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ผ่านความร่วมมือแบบพหุภาคีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาสังคม และประชาชนในท้องถิ่น โดยครอบคลุม 7 สาขา ได้แก่ วรรณกรรม ภาพยนตร์ ดนตรี หัตถกรรม และศิลปะพื้นบ้าน การออกแบบ ศิลปะสื่อ และวิทยาการอาหาร (UNESCO, 2021)

ในสาขาเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (Creative City of Gastronomy) นั้น มุ่งเน้นการใช้ “อาหาร” เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองผ่านการอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น การส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเมืองที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องมีลักษณะสำคัญ เช่น การมีมรดกอาหารที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การใช้วัตถุดิบพื้นเมืองและวิธีปรุงแบบดั้งเดิม มีตลาดพื้นบ้าน อุตสาหกรรมอาหารดั้งเดิม และเซฟท์ท้องถิ่นที่มีบทบาทในสังคม พร้อมทั้งส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับอาหาร โภชนาการ และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ผ่านหลักสูตรในสถาบันการศึกษา รวมถึงกิจกรรมเทศกาลอาหาร การแข่งขัน และเวทีความร่วมมือระดับนานาชาติ (UNESCO, 2021) แนวทางดังกล่าวแสดงแนวคิด “เมืองแห่งนวัตกรรมทางอาหาร” ซึ่งมีไม่เพียงแต่การอนุรักษ์ แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างสรรค์เมนูใหม่ การใช้เทคโนโลยีอาหาร การเชื่อมโยงเกษตรกรกับตลาดแบบบูรณาการ และการสร้างเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนที่เน้นความยั่งยืน (Du Rand, Heath & Alberts, 2003)

2.3.1 คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมด้านอาหาร

อาหารเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ของแต่ละสังคม โดยเฉพาะวัฒนธรรมการกินที่พัฒนาผ่านทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์อาหารไทยเป็นผลผลิตของกระบวนการดังกล่าว แสดงถึงการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับทรัพยากรธรรมชาติและอิทธิพลจากภายนอก จนเกิดเอกลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับใน

ระดับนานาชาติ แนวคิดนี้สอดคล้องกับนโยบายการปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ที่เน้นการขึ้นบัญชีและอนุรักษ์องค์ความรู้พื้นถิ่นซึ่งเสี่ยงต่อการสูญหาย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) อาหารไทยจึงเป็นทั้งตัวแทนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและมรดกที่มีชีวิตซึ่งดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน

มรดกทางวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่แสดงถึงอดีต แต่ยังทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างผู้คนกับพื้นที่ ทั้งในเชิงอารมณ์ สังคม และจิตสำนึก การที่ชุมชนมีองค์ประกอบทาง วัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงเรื่องราวของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต หรือความเชื่อทางจิต วิญญาณ ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและเป็นเจ้าของในหมู่สมาชิกของชุมชน ซึ่งเป็น แรงผลักดันสำคัญต่อการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และพัฒนาทุนวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ องค์การยูเนสโก (UNESCO, 2003) ได้แบ่งประเภทมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มรดกที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เช่น โบราณสถาน และสิ่งปลูกสร้างทาง ประวัติศาสตร์ และมรดกที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) เช่น ภาษา ประเพณี ศิลปะ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งองค์การยูเนสโกถือว่าเป็นหัวใจของการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วม สมัย

วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้รับการสืบสานมาอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ มักเกิดจากการหลอม รวมขององค์ความรู้กับอารยธรรมท้องถิ่น มีคุณค่าไม่เพียงในเชิงจิตวิญญาณ แต่ยังส่งผลต่อ จิตสำนึกของชุมชนในระดับลึก (พฤติยาพร มณีรัตน์ และประสพชัย พสุนนท์, 2565) อาหาร ท้องถิ่นจึงไม่เพียงเป็นเครื่องบริโภค หากแต่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่บ่งบอกวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และ ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ในมิติทางวัฒนธรรม อาหารท้องถิ่นยังเชื่อมโยงกับลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละพื้นที่อย่างแนบแน่น (กฤตวิทย์ กฤตมโนรธ และศุภกร ดิษฐพันธ์, 2562) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาหารนั้นมักเกิดขึ้นผ่าน กิจกรรมในครอบครัวและชุมชน ซึ่งแสดงถึงการเรียนรู้แบบสืบทอดที่มีลักษณะของวัฒนธรรม ที่ ยังคงมีบทบาทในชีวิตประจำวัน (Lunchaprasith, 2018)

นอกจากนี้ บทบาทสำคัญของ มรดกวัฒนธรรมทางอาหาร ด้วยการส่งเสริมอาหาร ท้องถิ่นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรเน้นการพัฒนาเมนูหรือผลิตภัณฑ์อาหารที่มี นวัตกรรม มีความแตกต่าง และแสดงถึงทุนวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ตลอดจนการสร้างโครงสร้าง พื้นฐานด้านการผลิตและการบริโภคที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมได้อย่าง ยั่งยืน (Greg Richard, 2017) สรุปได้ว่า อาหารมิได้เป็นเพียงปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต เท่านั้น หากแต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและทรงพลังในฐานะสื่อกลางในการสร้าง

การเรียนรู้ ความภาคภูมิใจ และความยั่งยืนของชุมชนในมิติทั้งทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม

2.3.2 องค์ความรู้เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ยูเนสโก

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network: UCCN) เป็นโครงการระดับนานาชาติที่ริเริ่มโดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ที่เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์ และความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน (UNESCO, 2021)

แนวคิด “เมืองสร้างสรรค์” ของยูเนสโก สะท้อนการพัฒนาเมืองที่ยึดเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และนวัตกรรม โดยมุ่งเน้นการปรับใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพของเมือง เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน (UNESCO, 2021)

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 7 สาขา ได้แก่

1. หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) เมืองที่มีความโดดเด่นด้านงานฝีมือพื้นบ้าน การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาอุตสาหกรรมหัตถกรรมร่วมสมัย (UNESCO, 2021)

2. การออกแบบ (Design) คือ เมืองที่มีศักยภาพและโครงสร้างพื้นฐานด้านการออกแบบอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบในทุกมิติ ทั้งทางกายภาพและวัฒนธรรม เช่น สถาปัตยกรรม การวางผังเมือง พื้นที่สาธารณะ ระบบขนส่ง และอนุสรณ์สถานต่าง ๆ เมืองในกลุ่มนี้มักมีสถานศึกษาเฉพาะทางด้านการออกแบบ ศูนย์วิจัย หรือสถาบันฝึกอบรมที่ผลิตบุคลากรด้านการออกแบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ นอกจากนี้ เมืองแห่งการออกแบบยังเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น การจัดนิทรรศการ งานแสดงสินค้า เทศกาล หรือกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้นักออกแบบได้แสดงผลงาน ต่อยอดความคิด และสร้างเครือข่ายวิชาชีพ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและบริบททางภูมิสังคมเป็นฐานการออกแบบ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ (UNESCO, 2021)

3. ภาพยนตร์ (Film) คือ เป็นหนึ่งในสาขาของเมืองสร้างสรรค์ที่เน้นการพัฒนาเมืองผ่านโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างครบวงจร เมืองในกลุ่มนี้มัก

เมืองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สตูดิโอผลิตภาพยนตร์ แหล่งถ่ายทำที่มีภูมิทัศน์โดดเด่น ระบบการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวงการภาพยนตร์โดยเฉพาะ เมืองสร้างสรรค์ด้านภาพยนตร์ยังมีบทบาทเป็นเจ้าภาพเทศกาลภาพยนตร์ระดับภูมิภาคและนานาชาติ การจัดฉายภาพยนตร์ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมความรู้และการเข้าถึงภาพยนตร์ในเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับโลกอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เมืองเหล่านี้ยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกภาพยนตร์ผ่านการจัดตั้งหอภาพยนตร์ พิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง คอลเล็กชันส่วนตัว รวมถึงการจัดตั้งสถาบันและโรงเรียนภาพยนตร์ที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างมีระบบ (UNESCO, 2021)

4. วิทยาการอาหาร (Gastronomy) คือ เมืองที่มีอัตลักษณ์ทางอาหารซึ่งพัฒนาขึ้นจากบริบทเฉพาะของท้องถิ่นและภูมิภาค โดยมีการใช้วัตถุดิบพื้นเมืองเป็นองค์ประกอบหลักในการปรุงอาหารตามวิถีดั้งเดิม สะท้อนผ่านสูตรอาหาร ภูมิปัญญา และเทคนิคการปรุงที่ถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง เมืองในเครือข่ายด้านวิทยาการอาหารของยูเนสโกมักมีตลาดพื้นบ้าน อุตสาหกรรมอาหารดั้งเดิม ร้านอาหารท้องถิ่น และเซฟที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์การปรุงอาหารตามแบบแผนดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์เมนูที่น่ารับประทานและแสดงออกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ เมืองเหล่านี้ยังมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาหารในหลากหลายรูปแบบ เช่น เทศกาลอาหารระดับท้องถิ่นและนานาชาติ การประกวด การมอบรางวัล และกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับอาหารในวงกว้าง พร้อมทั้งส่งเสริมการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สนับสนุนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และผลักดันให้โภชนาการกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในระบบการศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรโรงเรียนสอนทำอาหาร ซึ่งรวมถึงการบูรณาการแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนด้วย (UNESCO, 2021)

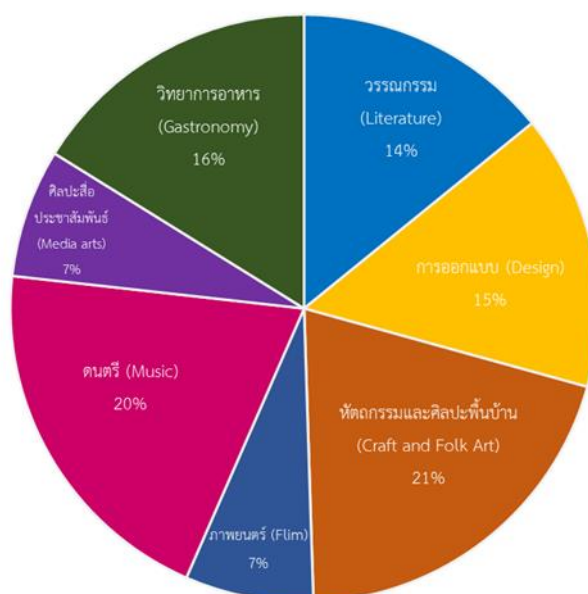
5. วรรณกรรม (Literature) คือ เป็นหนึ่งในสาขาของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ ปริมาณ และความหลากหลายของการผลิตและเผยแพร่งานวรรณกรรมในระดับเมือง เมืองในกลุ่มนี้มีระบบสนับสนุนที่เข้มแข็งต่อวงการวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นการพิมพ์ การจัดจำหน่าย หรือการเข้าถึงเนื้อหาในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งจากภายในประเทศและนานาชาติระบบการศึกษาของเมืองแห่งวรรณกรรมมีการบูรณาการวรรณกรรมเข้าไปในหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา โดยให้ความสำคัญทั้งวรรณกรรมร่วมสมัย วรรณกรรมคลาสสิก ละครเวที และกวีนิพนธ์ ซึ่งล้วนมีบทบาทในการหล่อ

หลอมความคิดและวัฒนธรรมของชุมชน เมืองเหล่านี้ยังเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมด้านวรรณกรรม เช่น การจัดเทศกาลวรรณกรรม การเสวนาทางวิชาการ การพบปะนักเขียน และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการอ่าน การเขียน และการเข้าถึงวรรณกรรมในหลากหลายรูปแบบ โดยมีโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนอย่างเป็นระบบ อาทิ ห้องสมุดสาธารณะ ร้านหนังสือ และศูนย์วัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบของรัฐและเอกชนนอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการแปลผลงานวรรณกรรมจากภาษาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงวรรณกรรมจากหลากหลายวัฒนธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนสื่อทั้งแบบดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลในการเผยแพร่และเสริมสร้างตลาดวรรณกรรมให้เติบโตอย่างยั่งยืนในระดับสากล(UNESCO, 2021)

6. สื่อศิลปะ (Media Arts) คือ เมืองในเครือข่ายสาขาสื่อศิลปะเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อใหม่อย่างมีพลวัต โดยมีการบูรณาการระหว่างศิลปะ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมืองนั้น ๆ อย่างชัดเจน เมืองเหล่านี้ยังเป็นศูนย์กลางของศิลปะอิเล็กทรอนิกส์และมีเดียอาร์ตที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะร่วมสมัยกับสังคม (UNESCO, 2021)

7. ดนตรี (Music) คือ เมืองสร้างสรรค์ในสาขาดนตรีคือเมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการเติบโตของกิจกรรมทางดนตรีในทุกระดับ ตั้งแต่ดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีสมัยนิยม ไปจนถึงดนตรีระดับสากล เมืองเหล่านี้มีประสบการณ์ในการจัดเทศกาลดนตรีระดับชาติและนานาชาติอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนการเรียนการสอนด้านดนตรีทั้งในระบบและนอกระบบผ่านสถาบันการศึกษา โรงเรียนดนตรี เรือนกระจก และโครงการพิเศษต่าง ๆ เมืองในกลุ่มนี้ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักดนตรีสมัครเล่น เช่น คณะนักร้องประสานเสียง วงออเคสตราเยาวชน และกลุ่มดนตรีเฉพาะทาง โดยจัดให้มีเวทีทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งหอแสดงดนตรี เวทีกลางแจ้ง และพื้นที่สาธารณะที่ออกแบบมาเพื่อการฟังและแสดงดนตรีโดยเฉพาะ อันเป็นการสร้างระบบนิเวศทางดนตรีที่มีความหลากหลายและเข้าถึงได้ (UNESCO, 2021)

การจัดแบ่งดังกล่าวแสดงถึงความหลากหลายของทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งสร้างทั้งคุณค่าทางเศรษฐกิจและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละเมือง (UNESCO, 2021) ซึ่งปัจจุบัน ยูเนสโกได้ประกาศและรับรองการเป็นเมืองสร้างสรรค์ โดยมีสัดส่วนจำแนกตาม 7 ประเภทการสร้างสรรค์ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 สัดส่วนเมืองทั่วโลกสร้างสรรค์ใน 7 ประเภทสร้างสรรค์

ที่มา : <http://www.unesco.org/en/unesco-creative-cities-network>

1) ความเป็นมาของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network - UCCN)

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) ได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเมืองต่าง ๆ ทั่วโลกที่นำความคิดสร้างสรรค์มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเมืองที่ได้รับการรับรองให้เป็นสมาชิกเครือข่าย UCCN มีบทบาทในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ และสร้างความร่วมมือในระดับท้องถิ่นและนานาชาติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สนับสนุนสิทธิทางวัฒนธรรม และบูรณาการวัฒนธรรมเข้าเป็นหัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง นอกจากนี้ เมืองสมาชิกยังมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 ว่าด้วย “การทำให้เมืองและถิ่นฐานมนุษย์มีความปลอดภัย ครอบคลุม มีภูมิต้านทาน และยั่งยืน” (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565)

วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 ประการสำคัญ ได้แก่

1. สนับสนุนความร่วมมือระหว่างเมืองที่ใช้วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เป็นกลไกในการพัฒนาเมือง
2. ส่งเสริมโครงการริเริ่มที่ขับเคลื่อนโดยเมืองสมาชิก ซึ่งบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ
3. กระตุ้นการผลิต การจัดจำหน่าย และการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและกิจกรรมสร้างสรรค์
4. พัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางของความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงวัฒนธรรมของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาส (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2562)

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันมีเมืองที่ได้รับการประกาศให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกแล้วจำนวน 5 เมือง ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต (ด้านวิทยาการอาหาร) ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2558 จังหวัดเชียงใหม่ (ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน) เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2562 จังหวัดสุโขทัย (ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน) เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2562 กรุงเทพมหานคร (ด้านการออกแบบ) เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2562 และจังหวัดเพชรบุรี (ด้านวิทยาการอาหาร) เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 การได้รับสถานะเป็นเมืองสร้างสรรค์ไม่เพียงสร้างการยอมรับในระดับนานาชาติ แต่ยังส่งผลเชิงบวกต่อการท่องเที่ยว การส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น และการพัฒนาเมืองอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565)

2) องค์ประกอบสำคัญของเมืองสร้างสรรค์

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ภายใต้เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนผ่านวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ (UNESCO, 2021) องค์ประกอบสำคัญดังกล่าวประกอบด้วย:

1. การสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity): เมืองควรมีการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักในระดับสากล

2.การส่งเสริมความหลากหลายและสังคมเปิดกว้าง (Diversity & Open Society): เมืองควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ในสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและหลากหลาย

3.การสนับสนุนผู้ประกอบการและนักคิดสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurs & Talents): เมืองควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีและการจัดการด้านธุรกิจ

4.การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Space & Facility): เมืองควรมีโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอและมีคุณภาพ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์และการดำเนินงานของผู้ประกอบการ

5.การบริหารจัดการเมืองอย่างสร้างสรรค์ (Creative Governance): องค์การภาครัฐและเอกชนควรมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมือง โดยเน้นการทำงานร่วมกันและการประสานงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ได้มีการนำองค์ประกอบเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาเมืองจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมของเมือง พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

3) ประเด็นสำคัญในการเสนอชื่อเมืองเข้าสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

องค์การยูเนสโกได้กำหนดเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาเมืองที่มีศักยภาพเข้าสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) โดยเน้นความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ความสามารถในการบูรณาการกับการพัฒนาเมือง และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน ดังนี้:

1. เมืองที่มีวัฒนธรรมโดดเด่น และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่จับต้องได้

เมืองต้องมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้ เพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิต เช่น อาหาร หัตถกรรม ดนตรี วรรณกรรม หรือการออกแบบ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับสาขาอื่น ๆ ได้ในเชิงสร้างสรรค์ (UNESCO, 2021)

2. เมืองน่าอยู่ มากกว่าเมืองท่องเที่ยว

แนวทาง UCCN ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองเพื่อคนในพื้นที่มากกว่าการสร้างเมืองเพื่อการบริโภคเชิงการท่องเที่ยว (UNESCO, 2021) เมืองต้องมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย การทำงาน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ต้องมีการมีส่วนร่วมของ 5 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา วิชาชีพสร้างสรรค์ และภาคประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน พร้อมทั้งมีคณะทำงานหรือกลไกถาวรเพื่อประสานความร่วมมือดังกล่าว (UNESCO, 2021)

4. การพัฒนาแบบ "ล่างขึ้นบน" (Bottom-Up Collaboration)

เมืองสร้างสรรค์ต้องเน้นกระบวนการที่เริ่มจากรากฐานของชุมชน ไม่ใช่เพียงนโยบายจากเบื้องบน ต้องเห็นได้ถึงพลังของชุมชนที่ “ระเบิดจากภายใน” และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และนานาชาติ (Landry, 2000)

5. วิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

เมืองต้องแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ไม่ทำลายรากฐานทางวัฒนธรรม โดยต้องตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) อย่างชัดเจน (UNESCO, 2021)

6. เหตุผลที่ชัดเจนในการเสนอชื่อ พร้อมแนวทางการรักษาความยั่งยืน

เมืองต้องมีเหตุผลที่หนักแน่นในการเสนอชื่อ โดยแสดงถึงศักยภาพที่สามารถช่วยเหลือหรือเสริมสร้างเครือข่ายระดับโลก และมีระบบ สร้างการรับรู้ในวงกว้าง (UNESCO, 2021)

7. ความมุ่งมั่นระยะยาวของผู้นำและนโยบายเมือง

การเสนอเมืองต้องมีการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดนโยบาย วางงบประมาณ และส่งเสริมบุคลากรที่มีความรู้ในระยะยาว (UNESCO, 2021)

8. แผนปฏิบัติการ 4 ปีที่วัดผลได้

ข้อเสนอเมืองต้องระบุแผนการดำเนินงานในช่วง 4 ปี โดยกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด ทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร พื้นที่) อย่างเป็นรูปธรรมและตรวจสอบได้ (UNESCO, 2021)

9. การแลกเปลี่ยนและความร่วมมือระดับเครือข่าย

เมืองต้องแสดงศักยภาพในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทรัพยากร และประสบการณ์กับเมืองอื่น ๆ ในเครือข่ายผ่านเวที สัมมนา หรือโครงการร่วมพัฒนา (UNESCO, 2021)

4) เกณฑ์การตัดสินสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN)

ตามทฤษฎีการยูเนสโก (UNESCO, 2021) ได้กำหนดแนวเกณฑ์การพิจารณาเมืองที่มีศักยภาพเข้าสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ โดยครอบคลุมมิติวัฒนธรรม เศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม ดังนี้:

1. สภาพแวดล้อมของเมืองที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์

เมืองต้องมีภูมิทัศน์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ทั้งในเชิงพื้นที่ การใช้ชีวิต และการแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรม

2. โครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

เมืองต้องมีระบบการผลิต การแปรรูป และการจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการสร้างสรรค์ที่ทันสมัย และสอดคล้องกับยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

3. ชุมชนสร้างสรรค์ที่มีความเป็นมืออาชีพ

ต้องมีกลุ่มผู้ประกอบการ สตูดิโอ หรือชุมชนวิชาชีพที่มีศักยภาพ และมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับพื้นที่

4. การส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะของประชาชน

เมืองควรเปิดพื้นที่และเวทีให้ประชาชนหลากหลายกลุ่มสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมกับศิลปะ วัฒนธรรม และกิจกรรมสร้างสรรค์ได้อย่างทั่วถึง

5. ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

เมืองต้องมีประวัติในการจัดเทศกาล นิทรรศการ หรือกิจกรรมในสาขาสีสร้างสรรค์ นั้น ๆ มาอย่างสม่ำเสมอและมีการสานต่อในระยะยาว

6. สถาบันด้านการศึกษาและวิจัย

ควรมีทั้งสถาบันทางการ (เช่น มหาวิทยาลัย) และไม่ทางการ (เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน) ที่สนับสนุนการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาสีสร้างสรรค์

7. ความเคารพต่อวัสดุและบริบทท้องถิ่น

เมืองต้องมีความเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุท้องถิ่น และเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์โดยไม่ทำลายความยั่งยืนของชุมชน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า เมืองสร้างสรรค์ หมายถึง เมืองที่มีสถานที่ โครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดได้อย่างอิสระและเอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค มีการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถดึงดูดนักคิด ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ เพื่อเข้ามาประกอบกิจการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังเป็นเมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมหลากหลายและมีรากฐานทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคง ซึ่งเมื่อนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอย่างมั่นคงมาเสริมรวมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็จะกลายเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุนอย่างยั่งยืน

5) เกณฑ์ในการพิจารณาเมืองสร้างสรรค์ตามหลักเกณฑ์ของยูเนสโก

การสมัครเข้าเป็นเมืองสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) ต้องเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้แน่ใจว่าเมืองมีความพร้อมในการใช้วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีเกณฑ์สำคัญดังต่อไปนี้ (UNESCO, 2021)

1. เมืองต้องสมัครในสาขาใดสาขาหนึ่งจากทั้งหมด 7 สาขา ได้แก่ วรรณกรรม ดนตรี ศิลปะพื้นบ้านและหัตถกรรม ศิลปะสื่อ การออกแบบ ภาพยนตร์ และวิทยาการอาหาร
2. ต้องแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศ ชุมชน หรือสังคม ทั้งในเชิงคุณภาพ ปริมาณ และความหลากหลาย
3. เมืองต้องเป็นศูนย์กลางของความคิดสร้างสรรค์ในสาขาที่สมัคร และมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
4. มีประสบการณ์ในการจัดงานหรือโครงการสำคัญในสาขาที่เกี่ยวข้อง
5. ต้องมีแผนการพัฒนาเมืองในอนาคตที่เชื่อมโยงกับสาขาที่สมัคร โดยเน้นการลงทุนในองค์ความรู้และระบบการศึกษา
6. มีระบบสื่อและช่องทางออนไลน์ที่ใช้ส่งเสริมกิจกรรมในสาขาที่สมัคร
7. แสดงถึงความคิดริเริ่มและนวัตกรรมอย่างชัดเจนในสาขาที่สมัคร
8. มีหลักฐานการลงทุนในระบบการศึกษาและการวิจัยที่เชื่อมโยงกับสาขา

9.เมืองมีทรัพยากรที่มีเอกลักษณ์ และสามารถเปรียบเทียบกับเมืองอื่นในเครือข่ายระดับนานาชาติได้

10.มีการสนับสนุนจากองค์กรเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับสาขานั้น ๆ

11.สาขาที่สมัครต้องมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และอาชีพในระดับท้องถิ่น

12.แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชนในระดับท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพตามองค์ประกอบของการสมัครเข้าเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO พบว่า เมืองที่ได้รับการเห็นชอบจาก อพท. (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2566) ต้องประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ประชากร วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของเมือง ระบบการปกครองอุปกรณและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านวัฒนธรรม การเชื่อมโยงกับสากล

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยขับเคลื่อนเพื่อระบุโอกาสและความท้าทายในการที่จะเพิ่มศักยภาพด้านสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน และสามารถลดผลกระทบ

(3) ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์และนโยบายการพัฒนาหลักระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับวาระการพัฒนายั่งยืนของสหประชาชาติในปี ค.ศ.2030

(4) ข้อมูลสินทรัพย์ทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ

(5) บทบาทและรากฐานด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และการพัฒนาของจังหวัด

(6) ข้อมูลความสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัด

(7) ข้อมูลของกลุ่มและชุมชนต่าง ๆ ที่นำด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ มาประกอบการดำเนินชีวิต

(8) ข้อมูลเทศกาล การประชุมและกิจกรรมขนาดใหญ่ด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ ที่มีศักยภาพ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา

- (9) ข้อมูลหลักสูตรหรือโปรแกรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ ที่มีศักยภาพสำหรับเยาวชน เพื่อการส่งเสริมการศึกษาทั้งในและนอกระบบ
- (10) ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ
- (11) ข้อมูลศูนย์การวิจัยหรือสถาบันที่มีความพิเศษทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ ที่มีศักยภาพ
- (12) ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในอุตสาหกรรมการผลิต การเผยแพร่ทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ
- (13) สิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมที่ใช้ในการอบรม การส่งเสริม และการเผยแพร่ด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ
- (14) ข้อมูลโครงการด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงผู้ด้อยโอกาสในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา
- (15) โครงการสำคัญที่จัดโดยเมือง โดยมีบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพในกิจกรรมนั้น ๆ
- (16) ข้อมูลนโยบาย แผนงาน หรือแนวทางในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา เพื่อยกระดับอุตสาหกรรม ด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ วัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปิน
- (17) ข้อมูลด้านความร่วมมือกับนานาชาติทางด้านการวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา
- (18) ข้อมูลแผนงานหรือโครงการในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ที่สนับสนุนความร่วมมือกับนานาชาติทางด้านสร้างสรรค์ทั้ง 7 ด้าน
- (19) ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งกิจกรรมใน ด้านสร้างสรรค์อื่น ๆ
- (20) ข้อมูลบัญชีแสดงรายได้ และรายจ่ายของเมืองทางด้านสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา
- (21) ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเหมาะสมในการเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนเป็นเมือง สร้างสรรค์ของยูเนสโก

6) กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

กระบวนการในการขับเคลื่อนเพื่อให้เมืองเข้าตามเกณฑ์เมืองสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. หารื้อร่วมกับส่วนราชการของจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือหารือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก
2. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ โดยมีองค์ประกอบ คือ ภาคราชการ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม
3. ศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ และเพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์
4. จัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์
5. สร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน
6. จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ของยูเนสโก
8. รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก
9. จัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล (หากไม่เห็นชอบ ต้องจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์อีกครั้ง)
10. จัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโก และติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

ทั้งนี้ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ใช้เครื่องมือที่เรียกว่า Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC) เป็นเกณฑ์ของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council) ซึ่งมีทั้งหมด 4 มิติ ได้แก่ การบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงเรื่องความปลอดภัยนักท่องเที่ยว สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2564)

2.3.3 การเชื่อมโยงแนวคิดในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) มุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนาเมืองผ่านการใช้วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การดำเนินงานของเครือข่าย

เมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO แสดงถึงการเชื่อมโยงแนวคิดสำคัญที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Social Capital, Participatory Governance, Cultural Policy และ Social Innovation โดยแนวคิดเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของเมืองสมาชิก ดังนี้

1) แนวคิด Social Capital ทูทางสังคมในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์

Social Capital หรือทุนทางสังคมหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มชุมชน และเครือข่ายสังคมที่สร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความเชื่อมั่นระหว่างกัน เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO Social Capital มีความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม และภาคประชาสังคม Scott (2017) อธิบายว่า เครือข่ายสังคม สามารถช่วยวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มในชุมชนเพื่อระบุจุดเชื่อมโยง จุดอ่อน และศักยภาพของเครือข่ายที่มีอยู่ในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ เมืองสมาชิกของ UCCN ได้รับการส่งเสริมให้สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เช่น การจัดงานเทศกาล การจัดแสดงศิลปะ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเมืองที่มีความสนใจร่วมกัน

ตัวอย่างเช่น เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารสามารถใช้ Social Capital ในการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตวัตถุดิบ ชุมชนผู้ปรุงอาหาร และนักท่องเที่ยว โดยใช้เทศกาลอาหารท้องถิ่นเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ นอกจากนี้ การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นยังเป็นอีกตัวอย่างของการใช้ทุนทางสังคมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น (UNESCO, 2021)

2) แนวคิด Participatory Governance การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

Participatory Governance หรือการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองในทุกระดับ เมืองสมาชิกของ UCCN ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม เช่น การจัดทำแผนพัฒนาเมือง การกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ Fung (2015) ได้เสนอแนวคิดวิเคราะห์สำหรับกลไกการมีส่วนร่วมในเชิงสถาบัน โดยพิจารณาจาก 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) ใครมีสิทธิเข้าร่วม (2) วิธีการสื่อสารและการตัดสินใจของผู้เข้าร่วม และ (3) การเชื่อมโยงการตัดสินใจเข้ากับการดำเนินนโยบาย ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถใช้ประเมินคุณภาพของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกระบวนการนโยบาย การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

อาจอยู่ในรูปแบบของการเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น การเชิญผู้ประกอบการท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการจัดงานเทศกาลอาหาร และการสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เมือง (UNESCO, 2021)

3) แนวคิด Cultural Policy นโยบายวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืน

Cultural Policy หรือนโยบายวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่มุ่งส่งเสริมให้เมืองสมาชิกของ UCCN พัฒนานโยบายที่สนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เมืองในเครือข่ายได้รับการสนับสนุนให้พัฒนานโยบายวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เช่น การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อาหารท้องถิ่น การฝึกอบรมช่างฝีมือ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมสำหรับเยาวชน และการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น (UNESCO, 2021) ในบริบทของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร Cultural Policy มีบทบาทในการสนับสนุนการอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่น การสร้างระบบรับรองมาตรฐานอาหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร เช่น ศูนย์ฝึกอบรมด้านอาหารท้องถิ่น และการสนับสนุนผู้ประกอบการอาหารในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) แนวคิด Social Innovation นวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาเมือง

Social Innovation หรือ นวัตกรรมทางสังคม หมายถึงการนำความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม และส่งเสริมการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน เมืองในเครือข่าย UCCN ได้รับการสนับสนุนให้พัฒนานวัตกรรมทางสังคมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรม การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชน (UNESCO, 2021) ในเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร Social Innovation อาจหมายถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัตถุดิบอินทรีย์หรือการนำของเหลือใช้จากการผลิตอาหารมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์เกี่ยวกับการทำอาหารท้องถิ่น และการจัดประกวดนวัตกรรมอาหารสำหรับเยาวชน

การบูรณาการแนวคิด Social Capital, Participatory Governance, Cultural Policy และ Social Innovation ในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO ทำให้เมืองสมาชิกสามารถพัฒนาเศรษฐกิจวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น เมืองที่มีความเข้มแข็งใน Social Capital จะมีชุมชนที่มีความร่วมมือและความไว้วางใจซึ่งกันและ

กัน เมืองที่มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจะสามารถพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเมืองที่มีนวัตกรรมทางสังคมจะสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม (UNESCO, 2021)

2.3.4 เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในประเทศไทย

ในประเทศไทย มีจังหวัดที่ได้รับการรับรองว่าเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร จำนวน 2 จังหวัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) จังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตได้รับเกียรติอย่างสูงจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นเมืองแรกในประเทศไทยที่ได้รับการประกาศให้เป็น “เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร” (City of Gastronomy) ในปี พ.ศ. 2558 ภายใต้เครือข่าย UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ความสำเร็จแสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ด้านอาหารของเมืองและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และสุขภาวะของประชาชน (เทศบาลนครภูเก็ต, 2559)

การได้รับการยอมรับจากยูเนสโกครั้งนี้มีพื้นฐานจากจุดเด่นสำคัญ 5 ประการของภูเก็ต ได้แก่

1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหารที่เป็นผลผลิตจากพหุสังคม ทั้งไทย จีน มาเลย์ และเปอร์เซีย อาหารจึงเป็นภาษาวัฒนธรรมที่ใช้เชื่อมโยงผู้คนในทุกโอกาส

2) ความสำคัญของอาหารในพิธีกรรม ประเพณี และวิถีชีวิตครอบครัวในภูเก็ต ซึ่งยังใช้เป็นสื่อในการต้อนรับแขกเมือง

3) อัตลักษณ์เฉพาะของอาหารภูเก็ตที่มีสูตรลับเฉพาะครอบครัว และต้องอาศัยวัตถุดิบเฉพาะถิ่น เช่น หอมแดงป่า ใบมะค้าย และปลาอินทรีเค็ม ที่ต้องอาศัยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย

4) ความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และสถาบันวิชาการ ที่ช่วยกันต่อยอดนวัตกรรมอาหาร ทั้งในด้านการแปรรูปเป็นของฝาก การจัดเทศกาลอาหาร การพัฒนาเมนูใหม่ และการแลกเปลี่ยนกับอาหารนานาชาติ

5) คุณลักษณะของคนภูเก็ตที่มีน้ำใจ ยิ้มแย้ม และพร้อมเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมไทยที่ว่า “กินดี อยู่ดี มีจิตงาม”

บทเรียนสำหรับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอื่นๆ จากเมืองภูเก็ต

เมืองภูเก็ตจึงเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ของเมืองที่ใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยสามารถผสานการอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่นและการใช้วัตถุดิบเฉพาะถิ่น เข้ากับการส่งเสริมการศึกษา นวัตกรรมอาหาร การจัดเทศกาลเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงความร่วมมือกับเครือข่ายนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการพัฒนาเมืองที่บูรณาการมิติวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ตามแนวทางของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN)

2) จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี นับเป็นเมืองที่มีความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์อาหารซึ่งมีรากฐานจากความหลากหลายของวัตถุดิบท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวัฒนธรรมการปรุงอาหารที่สืบทอดมายาวนาน ล่าสุดในปี พ.ศ. 2564 จังหวัดเพชรบุรีได้รับการรับรองจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นหนึ่งในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (City of Gastronomy) ภายใต้เครือข่าย UNESCO Creative Cities Network (UCCN) นับเป็นเมืองที่สองของประเทศไทยต่อจากจังหวัดภูเก็ต (UNESCO, 2021)

ความสำเร็จของเพชรบุรีเกิดจากการพัฒนาเมืองโดยใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เมืองได้วางแผนพัฒนาระยะยาวผ่าน Roadmap ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2565–2570) ที่มุ่งยกระดับอัตลักษณ์ของเพชรบุรีในฐานะ "เมืองสามรส" ซึ่งหมายถึงแหล่งผลิตวัตถุดิบสำคัญสามรสชาติหลักของอาหารไทย ได้แก่ รสเค็มจากเกลือสมุทร รสหวานจากน้ำตาลโตนด และรสเปรี้ยวจากมะนาวคุณภาพเยี่ยม นอกจากนี้เพชรบุรียังเป็นแหล่งวัตถุดิบอาหารชั้นเยี่ยมของประเทศ เช่น อาหารทะเลจากชายฝั่งบ้านแหลม เนื้อวัวทุ่ง ชมพู่ สับปะรด กล้วย และผลไม้พื้นเมืองอื่น ๆ ที่หลอมรวมกับวัฒนธรรมการปรุงอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์ ชาวจีน ชาวมอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น ก่อเกิดเป็นเมนูอาหารที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น แกงคั่วหัวตาล ข้าวแช่เมืองเพชร ขนมจีนทอดมัน และก๋วยเตี๋ยวน้ำแดงเมืองเพชร ซึ่งล้วนสะท้อนถึงวิถีชีวิตและรากฐานทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

การได้รับการยกย่องจากยูเนสโกไม่ได้เป็นเพียงการรับรองคุณค่าทางวัฒนธรรมของอาหารเพชรบุรีเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสให้เพชรบุรีได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์กับเมืองต่าง ๆ กว่า 295 เมือง จากกว่า 90 ประเทศทั่วโลกในเครือข่าย UCCN ส่งผลให้เมืองมีโอกาสดำเนินงานระดับนานาชาติและได้รับการประชาสัมพันธ์ไปสู่ตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพมากยิ่งขึ้น

บทเรียนสำหรับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอื่นๆ จากเมืองเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีจึงเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ของเมืองที่ใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นกลไกในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยสามารถส่งเสริมวัตถุดิบท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ เช่น น้ำตาลโตนด ผสานกับการสืบทอดภูมิปัญญาอาหารดั้งเดิม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นของฝากที่มีคุณภาพ การจัดเทศกาลอาหารเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และการสนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการท้องถิ่น ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการบูรณาการวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการยกระดับเมืองให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน

2.3.5 เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในต่างประเทศ

1) เมืองกูชิง (Kuching)

เมืองกูชิง (Kuching) ประเทศมาเลเซีย เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของเมืองที่สามารถใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นกลไกหลักในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ภายใต้บริบทของความหลากหลายทางชาติพันธุ์และทรัพยากรธรรมชาติของเกาะบอร์เนียว เมืองกูชิงได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (City of Gastronomy) ในปี พ.ศ. 2562 โดยมีจุดแข็งอยู่ที่การผสมผสานวัฒนธรรมอาหารจากกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย เช่น มาเลย์ จีน อินเดีย และดากั ผ่านการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นอย่างสมุนไพรและผักป่าในอาหารพื้นถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ของเมือง เช่น ลักซาซาราวัก (Sarawak Laksa) และไก่ในกระบอกไม้ไผ่ (Manuk Pansuh) (UNESCO, 2021)

นอกจากนี้ เมืองกูชิงยังส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารในมิติที่กว้างขวาง ทั้งในแง่การจัดเทศกาลระดับนานาชาติ การสร้างการเรียนรู้เรื่องอาหารในระบบการศึกษา และการสนับสนุนเกษตรกรท้องถิ่นผ่านแนวคิด “เกษตรมรดก” (Heritage Agriculture) โดยเน้นการผลิตอย่างยั่งยืนและการเข้าถึงตลาดสมัยใหม่ ทั้งนี้ เมืองยังบูรณาการอาหารเข้ากับกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น Kuching Jazz Festival และ Sarawak Regatta เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คบคู่

กับการปลูกฝังการบริโภคอย่างมีจิตสำนึกในโรงเรียน จึงนับได้ว่าเมืองกูชิงเป็นแบบอย่างของเมืองสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางอาหาร และนวัตกรรมเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน

บทเรียนสำหรับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอื่นๆ จากเมืองกูชิง

เมืองกูชิง ประเทศมาเลเซีย เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ของเมืองที่ใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยผสมผสานความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น มาเลย์ จีน ดายัก และอินเดีย เข้ากับอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นผ่านการส่งเสริมเกษตรมรดก การจัดเทศกาลนานาชาติ และการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ควบคู่กับการสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อย การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การรณรงค์การบริโภคอย่างมีสติ และการพัฒนาเศรษฐกิจอาหารผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งยังเชื่อมโยงกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ระดับนานาชาติภายใต้ UCCN ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงถึงการพัฒนาเมืองที่หลอมรวมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเข้าสู่กระบวนการพัฒนาอย่างบูรณาการ

2) เมืองจอนจู (Jeonju)

เมืองจอนจู (Jeonju) ตั้งอยู่ในเขตตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศเกาหลีใต้ เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงในระดับชาติและระดับนานาชาติในด้านวัฒนธรรมอาหารดั้งเดิม โดยเฉพาะในฐานะต้นกำเนิดของ “บิบิมบับ” อาหารประจำชาติเกาหลีที่ได้รับการยอมรับไปทั่วโลก ด้วยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและระบบอาหารที่มีรากฐานมั่นคง เมืองจอนจูจึงได้รับการแต่งตั้งจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (City of Gastronomy) ในปี พ.ศ. 2555 (UNESCO, 2012)

จอนจูได้รับฉายาว่า “เมืองแห่งรสชาติ” (City of Taste) เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการผลิตวัตถุดิบคุณภาพสูง อาทิ ข้าวจากที่ราบโฮนมัม ผักสดจากภูเขา และปลาจากทะเลเหลือง ซึ่งล้วนเป็นฐานวัตถุดิบหลักของอาหารเกาหลีดั้งเดิม เมืองจึงไม่เพียงแค่อนุรักษ์อาหารพื้นบ้าน แต่ยังส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมด้านอาหารในหลายมิติ เช่น การจัดตั้งสถาบัน “Creative Culinary Institute of Korea” และ “Bibimbap Globalization Foundation” เพื่อเผยแพร่อาหารเกาหลีสู่ระดับโลก

นโยบายด้านอาหารของเมืองจอนจูมุ่งเน้นการเรียนรู้ในระบบการศึกษา โดยจัดให้มีหลักสูตรด้านอาหารดั้งเดิมตั้งแต่ระดับมัธยมจนถึงมหาวิทยาลัย รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงองค์ความรู้ด้านการทำอาหารผ่านสถาบันภาคเอกชนและกิจกรรมในชุมชน นอกจากนี้ เมืองยังจัดเทศกาลอาหารขนาดใหญ่ เช่น เทศกาลบิบิมบับจอนจู (Jeonju Bibimbap Festival) และงานแสดงสินค้าอาหารหมักดองนานาชาติ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นและส่งเสริม

ภาพลักษณ์เมืองอาหารสร้างสรรค์ในฐานะสมาชิกเครือข่าย UNESCO Creative Cities Network (UCCN) เมืองจอนจูมีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างเมืองด้านวิทยาการอาหารทั่วโลก โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การร่วมมือผ่านข้อตกลงเฉพาะ การจัดประชุมสัมมนาระหว่างประเทศ และการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารและเซฟท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมอาหารให้ก้าวสู่ระดับสากลอย่างยั่งยืน

บทเรียนสำหรับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอื่นๆจากเมืองจอนจู

เมืองจอนจู ประเทศเกาหลีใต้ ถือเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ของเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารที่สามารถใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นกลไกหลักในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยผสมผสานการอนุรักษ์สูตรอาหารพื้นถิ่น เช่น บิบิมบับ การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นคุณภาพสูง การบูรณาการความรู้ด้านอาหารในระบบการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมผ่านสถาบันเฉพาะทาง การจัดเทศกาลอาหารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการสร้างความร่วมมือระดับนานาชาติ ทั้งหมดนี้สะท้อนการพัฒนาเมืองอย่างบูรณาการที่เชื่อมโยงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เมืองกาเซียนเทป (Gaziantep)

เมืองกาเซียนเทป (Gaziantep) ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภูมิภาคอนาโตเลีย ประเทศตุรกี เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ด้านการบริโภคอาหารยาวนานตั้งแต่ยุคเหล็ก ซึ่งได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมืองอย่างลึกซึ้ง ความเข้มแข็งในด้านวัฒนธรรมอาหารดังกล่าวส่งผลให้เมืองกาเซียนเทปได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (City of Gastronomy) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 (UNESCO, 2015)

เมืองกาเซียนเทป เป็นต้นแบบของเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการวัฒนธรรมอาหารเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีแรงงานกว่า 60% อยู่ในภาคอาหารและมีธุรกิจอาหารคิดเป็น 49% ของทั้งเมือง เมืองใช้เทศกาลวัฒนธรรม เช่น Gaziantep Pistachio Festival และเทศกาลชีระ เป็นเครื่องมือสร้างชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยว พร้อมส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนจากของเหลือใช้ และผลักดันความเป็นธรรมทางสังคมผ่านโครงการฝึกอาชีพด้านอาหารสำหรับกลุ่มเปราะบาง เมืองยังมีบทบาทสำคัญในเครือข่าย UNESCO Creative Cities of Gastronomy โดยใช้วิทยาการอาหารเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้กับนานาชาติผ่านบริบทของเส้นทางสายไหม

บทเรียนสำหรับเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารอื่น ๆ จากเมืองกาเซียนเท็ป (Gaziantep)

เมืองกาเซียนเท็ป ประเทศตุรกี เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ของเมืองที่ใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นกลไกในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยผสมผสานการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์สูตรอาหารดั้งเดิม การจัดเทศกาลที่เชื่อมโยงศิลปะ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านภาคอาหาร และการสนับสนุนกลุ่มเปราะบาง ทั้งยังเน้นการจัดการความรู้ผ่านความร่วมมือระดับนานาชาติ สะท้อนแนวทางการพัฒนาเมืองแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับหลักของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN)

4) เมืองทูซอน (Tucson)

เมืองทูซอน (Tucson) รัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา เป็นเมืองแรกของสหรัฐที่ได้รับ การแต่งตั้งจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในปี พ.ศ. 2558 โดยมี จุดเด่นจากระบบเกษตรกรรมในเขตทะเลทรายไซออนที่มีประวัติความต่อเนื่องยาวนานกว่า 300 ปี เมืองผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาวเม็กซิกัน ชนพื้นเมืองอเมริกัน และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เข้ากับวัตถุดิบท้องถิ่นและเทคนิคการทำอาหารดั้งเดิม อาหารท้องถิ่น เช่น ผลไม้พื้นถิ่น ไวน์ อาหารเม็กซิกัน และอาหารอินเดีย ไม่เพียงสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นกลไก สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเมือง ผ่านการจัดตั้งศูนย์ความยุติธรรมด้านอาหาร ความมั่นคง และนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงอาหารเพื่อสุขภาพและสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยควบคู่กับการส่งเสริมเกษตรเมือง ฟาร์มในเมือง และตลาดเกษตรกร

นอกจากนี้ เมืองทูซอนยังใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นแกนกลางของกิจกรรม สร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่นและนานาชาติ เช่น เทศกาล Tucson Meet Yourself ที่รวมอาหาร ดนตรี และงานฝีมือท้องถิ่นไว้ด้วยกัน และงานวรรณกรรมอาหารระดับโลกที่ส่งเสริมการสื่อสาร เรื่องอาหารในเชิงลึก เมืองยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชมรดก การใช้พืชพื้นถิ่น อย่างยั่งยืน และการสนับสนุนสหกรณ์ผู้ผลิตในชุมชน โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอาหารที่ ครอบคลุมและลดความเหลื่อมล้ำทางโภชนาการ ทูซอนจึงเป็นตัวอย่างของเมืองที่สามารถบูรณา การวัฒนธรรม อาหาร อัตลักษณ์ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้าด้วยกันอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ UNESCO Creative Cities Network (UNESCO, 2015)

บทเรียนสำหรับเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารอื่น ๆ จากเมืองทูซอน (Tucson)

เมืองทูซอน (Tucson) ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารที่สามารถผสานการอนุรักษ์วัตถุดิบท้องถิ่น และพันธุกรรมพืชพื้นถิ่นเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจอาหารผ่านนวัตกรรม การส่งเสริมเกษตรกรรม เมืองและความมั่นคงทางอาหาร การบูรณาการวัฒนธรรมอาหารจากหลากหลายชาติพันธุ์ การจัดเทศกาลอาหารเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการส่งเสริมวรรณกรรมอาหารเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์เมือง ควบคู่กับบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับนานาชาติ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างบูรณาการที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ตาราง 2 การเปรียบเทียบเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารและบทเรียนสำหรับจังหวัดสงขลา

เมือง	ลักษณะเด่น	กลยุทธ์ที่ใช้	บทเรียนสำคัญ ที่ปรับใช้ได้ ในสงขลา	ลักษณะร่วมกับสงขลา
ภูเก็ต (ไทย)	วัฒนธรรมอาหาร ไทย-จีน-เปอร์เซีย อาหารทะเลสด	จัดงานเทศกาล อาหาร มีภาคีร่วม หลากหลาย	ส่งเสริมเทศกาล อาหารและความ ร่วมมือชุมชน – รัฐ	สงขลามีความหลากหลายทาง วัฒนธรรมคล้ายกัน ไทย-จีน- มุสลิม และอาหารทะเลโดดเด่น เช่น เต้าคั่ว ข้าวมันแกวไก่
เพชรบุรี (ไทย)	เมือง "สามรส" วัตถุดิบเฉพาะ ท้องถิ่น ชนม หวาน	จัดตั้งกลุ่ม ผู้ประกอบการ พัฒนาเมนูและ ผลิตภัณฑ์	รวมกลุ่มชุมชน และยกระดับ ผลิตภัณฑ์อาหาร พื้นถิ่น	สงขลาเป็นพื้นที่บ้านชนม ดู ชนมต้มสามเหลี่ยมและ วัตถุดิบเฉพาะถิ่น เช่น ปลา กะพง ปลากะบอก ปลาช่อน
กูชิง (มาเลเซีย)	อาหารพื้นถิ่น ผสมหลายชาติ พันธุ์ สมุนไพร พื้นบ้าน	สนับสนุนเกษตร อินทรีย์และ เกษตรมรดก	ส่งเสริมภูมิปัญญา และวัตถุดิบ ท้องถิ่นเพื่อการ พัฒนาอย่างยั่งยืน	สงขลาเป็นพื้นที่บ้านชนม ส้มแขก สหรัยผมนาง และ การทำเกษตรพื้นบ้าน

ตาราง 2 (ต่อ)

เมือง	ลักษณะเด่น	กลยุทธ์ที่ใช้	บทเรียนสำคัญที่ปรับใช้ได้ ในสงขลา	ลักษณะร่วมกับสงขลา
จอนจู (เกาหลีใต้)	ต้นกำเนิดบีบีบีบบ อาหารมีรากวัฒนธรรมลึก	บรรจุอาหารดั้งเดิมในหลักสูตรการศึกษา	ถ่ายทอดอัตลักษณ์อาหารผ่านระบบการศึกษา	สงขลาสามารถบรรจุภูมิปัญญาอาหารในกิจกรรมโรงเรียนและศูนย์วัฒนธรรมได้
กาเซียนเท็ป (ตุรกี)	เมืองอาหารโบราณ การใช้พลังงานหมุนเวียน	สนับสนุนกลุ่มเปราะบางและเชื่อมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	บูรณาการอาหารกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	สงขลาที่มีชุมชนชาติพันธุ์ไทย-มลายู-จีน ที่มีมรดกอาหารร่วมสมัยหลากหลาย
ทูซอน (สหรัฐฯ)	อาหารพื้นเมืองในทะเลทรายพืชพื้นถิ่น	ตั้งศูนย์อาหาร ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรเมือง	ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช	สงขลาที่มีโอกาสส่งเสริมความมั่นคงอาหารด้วยการอนุรักษ์พืชพื้นถิ่น เช่น มะม่วงเบา สานหว่ายผมนาง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์อาหาร

2.4.1 แนวคิดอัตลักษณ์

แนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ (Identity) เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการอธิบายความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลหรือกลุ่ม อัตลักษณ์ไม่ได้หมายถึงลักษณะที่แน่นอน หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากสังคม (socially constructed) ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชื่อมกับสังคม (socialization) และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (social interaction) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดตัวตน และบทบาทของบุคคลในสังคม (มณีรัตน์, 2560: อ้างถึงใน กฤตวิทย์ และศุภกรณ์, 2562)

ในด้านสังคมศาสตร์ อัตลักษณ์แบ่งออกได้เป็นสองระดับ คือ อัตลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคล และอัตลักษณ์ในระดับกลุ่ม (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2547: อ้างถึงใน ณัฐพงศ์ จิตรนรินทร์,

2548) โดยในระดับปัจเจก บุคคลหนึ่งอาจมีอัตลักษณ์หลายด้านในเวลาเดียวกัน เช่น เพศ เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ หรือชนชั้นทางสังคม ส่วนในระดับกลุ่ม อัตลักษณ์จะถูกสร้างขึ้นจากสิ่งที่เหมือนกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งใช้ในการแยกความต่างระหว่างกลุ่ม อัตลักษณ์จึงเกี่ยวข้องกับการกำหนด “ความเหมือน” (similarity) และ “ความต่าง” (difference) ไปพร้อมกัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Stuart Hall (1990) ที่เสนอว่า อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีมาแต่กำเนิดหรือแน่นอน แต่เป็นผลจากกระบวนการสร้างที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (constructed identity) โดยบุคคลหรือกลุ่มและอำนาจที่เปลี่ยนแปลง

Manuel Castells (2009) กล่าวว่า อัตลักษณ์คือ กระบวนการที่ให้ความหมายกับประสบการณ์ของบุคคลหรือกลุ่ม โดยอาศัยการวางตำแหน่งตนเองในระบบอำนาจ สังคม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และความทรงจำร่วม Castells แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) อัตลักษณ์ที่ถูกกำหนดโดยสถาบัน (legitimizing identity) ซึ่งสร้างขึ้นโดยรัฐหรือองค์กร (2) อัตลักษณ์ที่เกิดจากการต่อต้าน (resistance identity) ซึ่งกลุ่มที่ถูกกดขี่ใช้เพื่อตอบโต้ และ (3) อัตลักษณ์ที่เกิดจากการวางแผนตนเอง (project identity) ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มสร้างขึ้นใหม่ตามเป้าหมายของตนเอง

ในสังคมไทย โดยเฉพาะภาคใต้ ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ (2548) เสนอว่า อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และไม่ใช่สิ่งที่คงที่ หากแต่เป็นสิ่งที่ชุมชนสร้างขึ้นเพื่อแสดงตัวตน อัตลักษณ์จึงเปรียบเสมือนภาพแทนความจริง ที่สร้างขึ้นโดยมีเจตนาเพื่อสื่อสารว่า เราเป็นใคร ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อชุมชนต้องรับมือกับนโยบายรัฐ ตลาด หรือกระแสวัฒนธรรมจากภายนอก อัตลักษณ์จึงกลายเป็นเครื่องมือที่ชุมชนใช้ในการรักษาทุนทางวัฒนธรรมและสถานะของตนในสังคม

กล่าวโดยสรุป แนวคิดอัตลักษณ์ในสังคมศาสตร์ร่วมสมัยแสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างผ่านความหมาย ความทรงจำร่วม และการนิยามตนเอง อัตลักษณ์จึงมีความสำคัญอย่างมากในการทำ ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรม การพัฒนาชุมชน และโดยเฉพาะในแนวคิดของ อัตลักษณ์อาหาร ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนผ่านรสชาติ ภูมิปัญญา และความทรงจำในวิถีชีวิตประจำวัน

2.4.2 อาหารท้องถิ่น

อาหารท้องถิ่นคือ องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของพื้นที่และเป็นส่วนสำคัญที่แสดงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และการปรับตัวของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีรากฐานจากการเลือกใช้วัตถุดิบในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย นำมาผ่านกระบวนการแปรรูปหรือปรุงแต่งด้วยวิธีการเฉพาะที่สั่ง

สมและถ่ายทอดกันมารุ่นต่อรุ่น (เสาวภา, 2548) การดำรงอยู่ของอาหารท้องถิ่นจึงไม่ใช่เพียงการตอบสนองด้านโภชนาการเท่านั้น แต่ยังเป็นผลรวมของความรู้ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับภูมิศาสตร์ท้องถิ่น

แนวคิดเรื่อง ภูมิอาหาร (Foodscape) Schnell (2007) มองว่าอาหารเป็นผลลัพธ์ของ “socially constructed landscapes” ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของพื้นที่และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงการที่อาหารเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ของพื้นที่ วัฒนธรรม และสังคม สอดคล้องกับการที่แต่ละภูมิภาคของไทยมีอาหารท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ เช่น ภาคเหนือที่มีภูมิอากาศเย็น อาหารมักมีส่วนประกอบของไขมันสูง เช่น น้ำพริกฮ่อ แกงฮังเล เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ภาคกลางซึ่งอุดมไปด้วยแหล่งน้ำมีความหลากหลายของวัตถุดิบ เช่น ปลาน้ำจืด ผักพื้นบ้าน ทำให้มีอาหารที่มีความประณีตและหลากหลาย เช่น แกงเลียง ขนมจีนน้ำยา ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานมีสภาพภูมิอากาศแห้งแล้ง วัตถุดิบจึงได้จากแหล่งที่ยังยืนในบริบทท้องถิ่น เช่น แมลง สัตว์ขนาดเล็ก และพืชทนแล้ง ตัวอย่างอาหาร ได้แก่ แกงหน่อไม้ ไช้ผดแดง ลาบเป็ด เป็นต้น ส่วนภาคใต้มีทรัพยากรทางทะเลอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ส่งผลให้มีอาหารที่ผสมผสานวัตถุดิบพื้นถิ่น เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กับเทคนิคการปรุงแบบอินเดียได้ เช่น การใช้ขมิ้นและพริกสดเพื่อกลบกลิ่นคาว รวมถึงการใช้น้ำบูดูที่มีต้นแบบมาจากการหมักปลาทะเลสดซึ่งคล้ายกับเครื่องปรุงของชาวมลายูและอินเดีย (สุณี, 2549)

นอกจากนี้ อาหารท้องถิ่นของภาคใต้ในประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นผ่านเครือข่ายการค้าทางทะเลในอดีต โดยเฉพาะอิทธิพลจากอินเดียได้ มลายู และหมู่เกาะชวา ซึ่งหลอมรวมเข้ากับวัตถุดิบและภูมิปัญญาท้องถิ่น จนกลายเป็นเอกลักษณ์อาหารที่โดดเด่นและแตกต่างจากภูมิภาคอื่น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ม.ป.ป.)

ลักษณะเด่นของอาหารภาคใต้คือความเผ็ดร้อน การใช้เครื่องเทศและสมุนไพรพื้นถิ่น เช่น ขมิ้น ลูกเนียง และสะตอ ซึ่งไม่เพียงแต่มีบทบาทในการปรุงแต่งรสชาติ หากยังมีคุณสมบัติทางยา ช่วยลดกลิ่นคาว และส่งเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะ “ผักหนาะะ” ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นที่รับประทานร่วมกับอาหารจานหลัก ไม่เพียงเป็นองค์ประกอบของมื้ออาหาร แต่ยังสะท้อนวัฒนธรรมการกินร่วมกันของครอบครัวและชุมชนอีกด้วย (e-Research Siam University, ม.ป.ป.) อาหารหลายเมนู เช่น น้ำบูดู ข้าวย่ำ แกงไตปลา และแกงเหียง ต่างได้รับอิทธิพลด้านวัตถุดิบและกระบวนการปรุงจากอาหารมลายูและอินเดีย เช่น น้ำบูดู ซึ่งเป็นเครื่องจิ้มที่ผลิตจากการหมักปลา

ทะเลกับเกลือ มีลักษณะคล้ายกับชีฟูดซอสในอาหารมาเลเซีย (วิกิพีเดีย, 2567) ความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศและภูมิประเทศที่ร้อนขึ้น ฝนตกชุก และมีชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ส่งผลให้ภาคใต้มีวัตถุดิบจากทะเลอย่างอุดมสมบูรณ์ เช่น ปลาทุ ปลากะบอก กุ้ง ปู และหอยทะเล ซึ่งกลายเป็นวัตถุดิบหลักในการปรุงอาหาร และเป็นผลผลิตที่ชุมชนสามารถหาได้เองจากท้องถิ่น

แนวคิดเรื่อง มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ของ UNESCO (2003) ยังสนับสนุนว่า อาหารท้องถิ่นคือองค์ความรู้ที่แฝงด้วยระบบคุณค่าของชุมชน ทั้งในเรื่องของพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนการเรียนรู้ร่วมกันในครัวเรือนและชุมชน การสืบทอดอาหารท้องถิ่นจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการรักษาวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ กล่าวโดยสรุป อาหารท้องถิ่นคือระบบความรู้ที่แสดงออกผ่านการเลือกใช้วัตถุดิบ เทคนิคการปรุง และความหมายทางวัฒนธรรม ซึ่งถูกหล่อหลอมขึ้นจากธรรมชาติ สังคม และประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ที่เชื่อมโยงคนในชุมชนกับรากเหง้าของตนเอง

2.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์อาหารและความยั่งยืน

อาหารเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ ความเชื่อ และระบบคุณค่าของสังคม แนวคิดนี้ได้รับการเสนอจากนักปรัชญาและนักวิชาการหลายท่าน โดยเฉพาะในมุมมองของอาหารในฐานะสื่อกลางของตัวตนและมีความสัมพันธ์แห่งความยั่งยืน แนวคิด “ระบบอาหารยั่งยืน” (Sustainable Food Systems) ซึ่งเน้นความเชื่อมโยงของการผลิต การบริโภค และการจัดการทรัพยากรอย่างสมดุล (FAO, 2018) รวมถึงแนวคิด “เศรษฐกิจหมุนเวียน” (Circular Economy) ที่ให้ความสำคัญกับการลดของเสีย การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการเพิ่มคุณค่าวัตถุดิบ (Ellen MacArthur Foundation, 2019) มีความสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นและส่งเสริมความยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

หนึ่งในนักปรัชญาที่น่าเสนอ แนวคิดอาหารที่แสดงถึงตัวตนอย่างชัดเจนคือ ลุดวิก ฟอยเออร์บัค (Ludwig Feuerbach) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ซึ่งเป็นที่รู้จักจากคำกล่าวว่า "Der Mensch ist, was er isst" (You are what you eat.) หรือ “เราคือสิ่งที่เรากิน” (Feuerbach, 1863) แนวคิดนี้มีจุดเริ่มต้นจากผลงานของ แอนเท็ม บริยาร์ด-ซาวาริน (Anthelme Brillat-Savarin) นักเขียนและนักชิมชาวฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเคยกล่าวไว้ในหนังสือ The Physiology of Taste ว่า “Dis-moi ce que tu manges, je te dirai ce que tu es.” (*Tell me what you eat and I will tell you what you are.*) หรือ “บอกฉันว่าคุณกินอะไร แล้วฉันจะบอกว่าคุณคือใคร” (Brillat-Savarin, 2011) แนวคิดของทั้งสองนี้จึงเป็นรากฐานของการศึกษาว่า การบริโภคอาหารเป็นการ

แสดงออกทางวัฒนธรรม และเป็นกระบวนการทางสังคมที่แสดงถึงความเหมือนหรือความต่างของอัตลักษณ์ จากแนวคิดนี้ส่งผลให้ อัตลักษณ์อาหารกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของความยั่งยืน โดยเฉพาะในเรื่องของการอนุรักษ์วิถีการผลิตที่รักษาธรรมชาติ การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่สอดคล้องกับภูมิประเทศและภูมิปัญญาดั้งเดิม ตลอดจนการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับอาหารของตนเอง ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากยังสร้างความภูมิใจในอัตลักษณ์ร่วม และเสริมสร้างทุนวัฒนธรรมในระยะยาว กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์อาหารกับความยั่งยืนนั้นไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ แต่คือพฤติกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของชุมชน อนาคตของระบบอาหารโดยรวม และเป็นการเลือกแนวทางในการอยู่ร่วมกับโลกอย่างสมดุลและยั่งยืน

2.4.4 อัตลักษณ์อาหารประจำจังหวัดสงขลา

อาหารพื้นถิ่นไทยในภาคใต้ มีความมีความโดดเด่นในด้านรสชาติจัดจ้าน การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น และภูมิปัญญาการปรุงที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน อาหารภาคใต้มีความหลากหลายทั้งในด้านวัตถุดิบ ได้รับอิทธิพลจากอาหารของอินเดียได้ และการใช้หมิ้นในการปรุงอาหารที่ช่วยลดกลิ่นคาว ซึ่งล้วนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ (วันเพ็ญ วรรณ และคณะ, 2565) ความหลากหลายของอาหารจึงเป็นผลสะท้อนจากระบบนิเวศในพื้นที่และการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลา อาหารพื้นบ้านได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่ประกอบด้วยโครงสร้างทางสังคมแบบพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ทั้งชาวไทยพุทธ ไทยเชื้อสายจีน และชาวมุสลิม ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่นี้มานานนับศตวรรษ ทั้งในอำเภอเมืองสงขลา หาดใหญ่ สิงหนคร และอื่น ๆ ซึ่งการติดต่อกันผ่านการค้าขายและการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม ได้ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนและดัดแปลงวัฒนธรรมอาหาร จนเกิดเป็นเมนูเฉพาะถิ่นที่หลอมรวมรสชาติและเทคนิคการปรุงจากหลากหลายวัฒนธรรม เช่น หมูสตู เต้าคั่ว ต้มใส่ใต้ และขนมบอซึ่งไม่เพียงแสดงถึงภูมิปัญญาและวัตถุดิบท้องถิ่น แต่ยังสามารถเป็นเครื่องมือขับเคลื่อน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน และส่งเสริมบทบาทของชุมชนในฐานะผู้ถ่ายทอดมรดกอาหาร (วันเพ็ญ วรรณ และคณะ, 2565)

อาหารประจำจังหวัดสงขลา ทั้งเมนูอาหารคาว และอาหารหวาน ซึ่งเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อและเป็นที่รู้จัก ได้แก่

เต้าคั่ว อาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสงขลาเป็นภาพสะท้อนของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่หลอมรวมกันอย่างกลมกลืนผ่านอาหารหนึ่งจาน ซึ่งเต้าคั่ว ถือเป็นหนึ่งในอาหาร

พื้นที่ที่มีความโดดเด่นและเป็นตัวแทนอัตลักษณ์ของชาวสงขลาอย่างชัดเจน อาหารชนิดนี้แพร่หลายในแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง มีลักษณะคล้ายกับสลัดของไทย-มุสลิม การผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมอาหารของชาวไทย-จีน และไทย-พุทธ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่เฉพาะถิ่น โดยมีชื่อเรียกและวิธีการปรุงที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ องค์ประกอบสำคัญของเต้าคั่ว อาทิ เส้นหมี่หั่น เต้าหู้ หนุ่ย กุ้งทอด และผักพื้นถิ่นต่าง ๆ ไม่เพียงแต่บ่งบอกถึงความหลากหลายทางวัตถุดิบ แต่ยังสะท้อนอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหารจีนและท้องถิ่นภาคใต้ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งน้ำราดที่ทำจากน้ำตาลโตนดเคี้ยวและพริกน้ำส้มโตนด ยังแสดงถึงภูมิปัญญาในการใช้วัตถุดิบจากต้นตาลโตนดซึ่งมีมากในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง และการนำทรัพยากรจากทะเลสาบสงขลา เช่น กุ้งหรือปลาเล็ก มาปรุงร่วมด้วย ทำให้เต้าคั่วกลายเป็นอาหารที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิโนเวศ วัตถุดิบพื้นถิ่น และภูมิปัญญาทางอาหารได้อย่างดี (จินาพร สังข์ทอง และคณะ, 2564)

ข้าวมันแกงไก่ (ศินันธิญา ศรีฟ้า, 2565) ข้าวมันแกงไก่อีเป็นหนึ่งในอาหารพื้นถิ่นที่บ่งบอกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาได้อย่างชัดเจน โดยมีต้นกำเนิดจากชุมชนชาวมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทย ซึ่งนิยมบริโภคข้าวมันแกงไก่อีเป็นอาหารหลัก โดยเฉพาะในมื้อเช้า อาหารจานนี้จึงมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชาวบ้านมุสลิม ก่อนจะค่อย ๆ แพร่หลายเข้าสู่จังหวัดสงขลา และได้รับการปรับเปลี่ยนส่วนผสมและวิธีการปรุงให้สอดคล้องกับวัตถุดิบท้องถิ่นและรสนิยมของผู้บริโภคในพื้นที่ ชื่อเรียก “นาซิดาแก” ซึ่งเป็นคำภาษามลายู มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ข้าวมันแกงไก่” โดยมีรากศัพท์บางส่วนจากคำว่า “ดากัง” (dagang) ในภาษาฮินโดนีเซียที่แปลว่า “หาบ” หรือ “ค้าขาย” และในภาคใต้ อาจหมายถึง “อาหารของคนต่างถิ่น” ที่เข้ามาเผยแพร่ในพื้นที่นี้ ความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่านอาหาร

การมีอยู่ของข้าวมันแกงไก่อีในสงขลาจึงไม่ใช่เพียงการรับเอาวัฒนธรรมอาหารมุสลิมเท่านั้น แต่เป็นการสร้างสรรค์สูตรเฉพาะที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านทางประวัติศาสตร์ของชนชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและใช้ชีวิตร่วมกันในพื้นที่ การคงอยู่ของเมนูนี้จนถึงปัจจุบันจึงแสดงถึงการหลอมรวมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถบอกเล่าเรื่องราวทางสังคมและประวัติศาสตร์ผ่านรสชาติอาหารอย่างทรงคุณค่า

ข้าวยาบายอ เป็นอาหารพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของชาวเกาะยอ จังหวัดสงขลา และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะในฐานะอาหารสุขภาพที่อุดมด้วยสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย เช่น คาร์โบไฮเดรต วิตามิน และเกลือแร่ จุดเด่นของอาหารจานนี้

อยู่ที่การหุงข้าวด้วยน้ำบายอ ซึ่งให้สีและกลิ่นเฉพาะตัวแตกต่างจากข้าวทั่วไป พร้อมทั้งการเสริมรสชาติด้วยวัตถุดิบท้องถิ่นอย่างข้าวทอด เส้นหมี่ผัดกะทิ และผักหั่นฝอยนานาชนิด เช่น มะม่วงดิบ มะขามสด ถั่วงอก ตะไคร้ ใบชะพลู รวมถึงผักพื้นบ้านตามฤดูกาล อาทิ ดอกดาหลาและดอกมะเหมี่ยว ทั้งนี้ยังนิยมเติมกุ้งแห้งป่น มะพร้าวคั่ว และพริกป่นเพื่อเพิ่มความกลมกล่อม ปิดท้ายด้วย “น้ำญดู” หรือที่ชาวใต้เรียกว่า “น้ำเคย” ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องปรุงหลักที่ช่วยเพิ่มรสชาติและเสริมเอกลักษณ์ของข้าวยาบายอให้น่ารับประทานยิ่งขึ้น นิยมรับประทานร่วมกับไข่ต้มและแกงเลียง ถือเป็นอาหารที่เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย และแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป.)

ข้าวสตูหมู เกียดพัง เป็นหนึ่งในอาหารพื้นถิ่นที่แสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาอย่างดี อาหารจานนี้ไม่ได้เป็นเพียงเมนูท้องถิ่นที่นิยมบริโภคในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่ คือ การหลอมรวมอัตลักษณ์อาหารจากหลายวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะบทบาทของชาวจีนไหหลำที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองสงขลาในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารจากโลกตะวันตกสู่ท้องถิ่น

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่า ก๊กชาวจีนไหหลำที่เคยทำงานบนเรือพาณิชย์ตะวันตกในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้นำสูตรอาหารแบบ “สตู” ของชาวยุโรปมาเผยแพร่ในท้องถิ่น โดยมีการปรับเปลี่ยนสูตรให้เหมาะสมกับวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น การใช้กะทิแทนครีม และการเติมเครื่องเทศจากจีนและมาเลเซีย เช่น อบเชย ใบยี่เก และพริกไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “การปรับประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เพื่อสร้างรสชาติที่คุ้นลิ้นคนไทย (Manager Online, 2565; มนุษย์ต่างวัย, ม.ป.ป.)

ร้าน “เกียดพัง” ซึ่งตั้งอยู่บนถนนนางงามในย่านเมืองเก่าสงขลา ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 โดย “โกยาร” ผู้ได้รับสูตรข้าวสตูนี้จาก “โกลัก” ก๊กชาวจีนไหหลำ ภายหลังได้นำมาปรับปรุงสูตรให้เข้ากับรสนิยมของผู้บริโภคในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เมนูข้าวสตูประกอบด้วยเนื้อหมูเครื่องใน เช่น ตับ หัวใจ ม้าม เลือด และหมูกรอบ ต้มในน้ำซุ๊ปที่เคี่ยวจากกระดูกหมูและเครื่องเทศอย่างพิถีพิถัน เสิร์ฟพร้อมข้าวสวยและน้ำจิ้มพริกสูตรเฉพาะของร้าน (Onceinlife, ม.ป.ป.)

ข้าวสตูหมูเกียดพังจึงไม่เพียงแต่เป็นอาหารที่มีรสชาติเข้มข้นตามแบบฉบับอาหารพื้นถิ่น หากแต่ยังเป็น “เมนูแห่งความทรงจำ” ที่สืบทอดมาตั้งแต่ยุคต้นของการตั้งถิ่นฐานในเมืองสงขลา และได้รับการยอมรับในระดับชาติในฐานะหนึ่งใน 77 เมนูอาหารถิ่นของโครงการ “1 จังหวัด 1 เมนู เชิดชูอาหารถิ่น” ประจำปี 2566 (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2566)

ไข่ครอบ ไข่ครอบเป็นอาหารพื้นถิ่นของวิถีชีวิตของชาวประมงบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาอย่างลึกซึ้ง จุดเริ่มต้นของการผลิตไข่ครอบมาจากการใช้ไข่ขาวในการเคลือบฉนวนสำหรับจับปลา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการยืดอายุการใช้งานของอุปกรณ์ประมง เมื่อไข่แดงเหลือใช้จึงได้นำมาถนอมอาหารโดยการแช่ในน้ำเกลือ กรรมวิธีการทำไข่ครอบในอดีตเริ่มจากการตัดเปลือกไข่ขาวให้เรียบเสมอกัน ก่อนใส่ไข่แดง 2 ฟองลงไป แล้วใช้เปลือกไข่ครอบปิดทับอีกครั้งเพื่อลดการปนเปื้อน จากนั้นตั้งเรียงไว้บนกองฟาง เพื่อความมั่นคงและนำไปตากแดดแรง ปัจจุบันมีการปรับวิธีการผลิตโดยเปลี่ยนจากการตากแดดมาเป็นการนึ่ง เพื่อรักษาคุณภาพ ความสะอาด และลดความเสี่ยงจากฝุ่นละออง ไข่ครอบถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถนอมอาหารที่มีประโยชน์ทั้งในเชิงโภชนาการและวัฒนธรรม โดยไข่ครอบอุดมไปด้วยกรดไขมันโอเมก้า-3 วิตามินเกลือแร่ และโปรตีนในปริมาณสูง รวมถึงสารต้านอนุมูลอิสระที่มีส่วนช่วยลดความเสี่ยงของโรคเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคประสาท และภาวะสมองเสื่อม (พรมดำ, 2560; ศรุตยา, 2564)

กุ่มกุ่ม ในทะเลสาบสงขลา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “กุ่มสามน้ำ” ถือเป็นทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างยิ่ง เอกลักษณ์ของกุ่มกุ่มจากพื้นที่นี้อยู่ที่ความสามารถในการเจริญเติบโตได้ทั้งในน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ซึ่งเป็นผลมาจากระบบนิเวศของทะเลสาบสงขลาที่มีการหมุนเวียนของน้ำจากหลายแหล่งอย่างต่อเนื่อง ทำให้กุ่มมีรสชาติอร่อย โดยเฉพาะบริเวณหัวที่มีความมันเป็นพิเศษ (ไทยรัฐออนไลน์, ม.ป.ป.) ทั้งนี้กุ่มกุ่มในทะเลสาบสงขลาไม่เพียงแต่เป็นอาหารพื้นถิ่นที่มีรสชาติอร่อยและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญระหว่างเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน

ไก่ทอดหาดใหญ่ เป็นอาหารพื้นถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดสงขลา มีจุดกำเนิดจากชาวมุสลิมท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพขายไก่สดในตลาด โดยมีการคิดค้นสูตรไก่ทอดจากวัตถุดิบที่เหลือใช้ และต่อมาได้นำหอมแดงมาเจียวโรยหน้าไก่ทอดจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ความหอมของหอมเจียวเมื่อรวมกับรสชาติของไก่หมักสูตรพิเศษทำให้ไก่ทอดหาดใหญ่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นหนึ่งในเมนูอาหารที่รู้จักกันในระดับประเทศ ในช่วงหลัง ไก่ทอดหาดใหญ่ได้รับการยกระดับให้เป็น “Soft Power” ด้านอาหารของจังหวัด โดยหน่วยงานต่าง ๆ ได้ร่วมกันส่งเสริมผ่านโครงการ เช่น “ยุวชนอาสา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่” และความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน รวมถึงมีการผลักดันให้นำเสนอเมนูไก่ทอดหาดใหญ่ในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 33 ซึ่งกำหนดจัดขึ้นที่สงขลาในปี

พ.ศ. 2568 เพื่อยกระดับอาหารพื้นถิ่นสู่เวทีนานาชาติ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2566)

โดยสรุป ไก่ทอดหาดใหญ่เป็นมากกว่าอาหารจานอร่อย แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาเป็นทุนทางวัฒนธรรม สร้างรายได้ และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาได้ในระยะยาว

ปลากะพงสามน้ำ ของทะเลสาบสงขลาเป็นหนึ่งในทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่รอบเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งเลี้ยงปลากะพงในกระชังที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ไทย ลักษณะพิเศษของปลากะพงชนิดนี้คือการเติบโตในระบบนิเวศที่ผสมผสานระหว่างน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ส่งผลให้ปลามีแร่ธาตุสมบูรณ์ เนื้อแน่น ไม่มีกลิ่นคาว และมีรสชาติหวานฉ่ำเป็นเอกลักษณ์ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ด้วยคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งผลิตและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ปลากะพงสามน้ำทะเลสาบสงขลาได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI: Geographical Indication) เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นการรับรองคุณภาพและแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นและเป็นที่ต้องการสูงทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) กล่าวโดยสรุป ปลากะพงสามน้ำแสดงถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติในทะเลสาบสงขลา และการพัฒนาที่ควบคู่กับการอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

สาหร่ายทะเลเกาะยอ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ยำสาหร่าย” ถือเป็นอาหารพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและสืบทอดมากกว่า 100 ปีของชุมชนตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา โดยมีส่วนประกอบหลักคือ “สาหร่ายผมนาง” (*Gracilaria fisheri*) ซึ่งจัดเป็นพืชทะเลที่สามารถพบได้อย่างแพร่หลายในพื้นที่รอบเกาะยอ โดยเฉพาะในบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนล่างที่มีลักษณะเป็นน้ำกร่อยและน้ำเค็ม ซึ่งเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของสาหร่ายชนิดนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป.) ในธรรมชาติ สาหร่ายผมนางจะพบได้ในบริเวณน้ำตื้นและแนวชายฝั่งที่มึลมน้ำแรง โดยมักเกาะกับวัชพืชรูปร่าง เช่น เปลือกหอย กรวดทราย หินขนาดเล็ก หรือวัชพืชน้ำ เช่น เชือก อวน และรากไม้ในป่าชายเลน นอกจากนี้ยังสามารถพบได้ในทะเลทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามันอีกด้วย (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2566)

สาหร่ายผมนางไม่เพียงมีบทบาททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเท่านั้น หากแต่ยังมีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยประกอบด้วยสารอาหารที่หลากหลาย ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่ ธาตุไอโอดีน วิตามิน B1, B2, C ในอาซีน และเบตาแคโรทีน รวมถึงแร่ธาตุ

สำคัญ เช่น แคลเซียม โซเดียม แมกนีเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก และสังกะสี ซึ่งสารอาหารเหล่านี้มีคุณสมบัติในการช่วยป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคตับ โรคโลหิตจาง และโรคมะเร็ง (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป.; เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2566) การเตรียมวัตถุดิบเพื่อประกอบ “ยำสาหร่าย” นั้นเริ่มจากการนำสาหร่ายผมนางสดมาทำความสะอาด แล้วนำไปตากแดดและตากน้ำค้างเป็นเวลา 7-10 วัน จนแห้งและเปลี่ยนสี จากนั้นจึงนำมาแช่น้ำให้นุ่มและหั่นเป็นท่อนสั้น ก่อนจะนำไปคลุกเคล้ากับเครื่องปรุงที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะยอ เช่น มะพร้าวคั่ว หัวกะทิ ถั่วลิสงคั่ว มะขามเปียก น้ำตาลทราย กุ้งแห้ง หอมแดง พริกสด และใบชะพลู (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ, ม.ป.ป.)

มะม่วงเบา มะม่วงเบาเป็นผลไม้พื้นถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยมีประวัติการปลูกยาวนานกว่าร้อยปี ครอบคลุมพื้นที่กว่า 2,000 ไร่ ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นดินร่วนปนทรายริมชายฝั่ง ส่งผลให้มะม่วงเบาจากพื้นที่นี้มีลักษณะพิเศษ ทั้งกลิ่นหอม รสเปรี้ยวพอดี เนื้อกรอบ และเปลือกบาง ฤดูเก็บเกี่ยวมีสองช่วงต่อปี คือเดือนมีนาคม – เมษายน และกันยายน – ตุลาคม โดยให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อต้นประมาณ 400 – 600 กิโลกรัม ราคาขายหน้าสวนอยู่ที่ 30 – 80 บาทต่อกิโลกรัม แม้จะมีความต้องการสูง แต่ผลผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ปัจจุบันเกษตรกรกว่า 20 ราย ได้รวมกลุ่มกันปลูกในพื้นที่กว่า 100 ไร่ โดยเน้นการผลิตแบบเกษตรปลอดภัยที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (พงษ์เทพ เกิดเนตร และคณะ, 2564)

นอกจากนี้ กลุ่มแม่บ้านในชุมชนยังได้ต่อยอดด้วยการแปรรูปมะม่วงเบาเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลาย อาทิ น้ำมะม่วงเบา แยม แห้วม มะม่วงกวน และน้ำพริกมะม่วงเบา ภายใต้แบรนด์ “ป้าตัวแมงไก่” สร้างรายได้ให้ชุมชนเดือนละกว่า 50,000 – 60,000 บาท หรือรวมทั้งปีเกิน 200 ล้านบาทการพัฒนาเหล่านี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่ อาทิ สำนักงานเกษตรอำเภอสิงหนคร และสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา ที่มีเป้าหมายในการผลักดันให้มะม่วงเบาเป็นพืชอัตลักษณ์ของสงขลา และยกระดับเป็นสินค้า OTOP ที่ได้มาตรฐาน อย.ในอนาคต (พงษ์เทพ เกิดเนตร และคณะ, 2564)

ขนมดู ขนมดูเป็นขนมพื้นบ้านโบราณที่มีต้นกำเนิดในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะในพื้นที่เกาะยอ ซึ่งยังคงมีการผลิตและจำหน่ายอยู่ในตลาดท้องถิ่น แม้ว่าในปัจจุบันจะหาทานได้ยากขึ้น ในอดีต ขนมดูทำจากข้าวเหนียวที่นำไปบดจนได้แป้งละเอียด แต่ปัจจุบันนิยมใช้แป้งข้าวเหนียวสำเร็จรูปเพื่อความสะดวก โดยขั้นตอนการทำเริ่มจากการเคี่ยวน้ำตาลโตนดจนเหนียว แล้วเติมแป้งข้าวเหนียวและมะพร้าวขูดลงไปกวนให้เข้ากัน เมื่อส่วนผสมเย็นลงจึงนำมาปั้นเป็นก้อน

แล้วคลุกแบ่งอีกครั้งก่อนจัดจำหน่าย ขนมนี้มีลักษณะเป็นก้อนกลมหรือบิดเบี้ยวเล็กน้อย สีออกน้ำตาลเข้ม เนื้อสัมผัสนุ่มละลายในปาก และให้รสหวานมันจากน้ำตาลโตนดและมะพร้าวขูด สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานถึงหนึ่งสัปดาห์โดยไม่เสียรสชาติ (น้ำชูบ.คอม, 2564)

นอกจากความโดดเด่นทางรสชาติแล้ว ขนมดังยังแสดงถึงพหุวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาอย่างชัดเจน โดยเป็นผลผลิตจากการผสมผสานองค์ความรู้ทางอาหารของวัฒนธรรมไทย จีน และมุสลิม ซึ่งอยู่ร่วมกันในพื้นที่มาอย่างยาวนาน ส่งผลให้ขนมพื้นบ้านของชาวสงขลามีความหลากหลายและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ไม่สามารถพบได้ในพื้นที่อื่น

2.4.5 Soft Power กับอัตลักษณ์อาหารไทยและอัตลักษณ์อาหารสงขลา

Soft Power เป็นแนวคิดที่เสนอโดยโจเซฟ ไน (Joseph S. Nye) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ซึ่งหมายถึงความสามารถของประเทศหรือกลุ่มสังคมในการสร้างอิทธิพลต่อผู้อื่นโดยไม่ใช้กำลังบังคับหรือการคุกคาม แต่ใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อในการสร้างความน่าสนใจและความยอมรับ (Nye, 2004) ในบริบทของประเทศไทย Soft Power ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอาหารไทยที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านรสชาติ ความหลากหลาย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

อาหารไทยถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญของ Soft Power ที่ประเทศไทยใช้ในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกในระดับนานาชาติ รัฐบาลไทยได้ส่งเสริมอาหารไทยให้เป็นที่รู้จักในระดับสากลผ่านโครงการ "ครัวไทยสู่ครัวโลก" ซึ่งเน้นการเผยแพร่อาหารไทยผ่านการเปิดร้านอาหารไทยในต่างประเทศ การจัดเทศกาลอาหารไทย และการฝึกอบรมเชฟไทยที่มีความเชี่ยวชาญในการปรุงอาหารไทยที่ได้มาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2567) อัตลักษณ์อาหารไทยสะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของภูมิภาคต่าง ๆ เช่น อาหารภาคกลางที่มีรสชาติกลมกล่อม ภาคเหนือที่มีรสเผ็ดร้อน ภาคอีสานที่มีรสจัดจากปลาร้า และภาคใต้ที่มีรสเข้มข้นจากเครื่องเทศ อาหารไทยยังมีความโดดเด่นด้านวัตถุดิบที่ใช้ เช่น สมุนไพร เครื่องเทศ ผักพื้นบ้าน และอาหารทะเล ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ การส่งเสริม Soft Power ของอาหารไทยไม่เพียงแต่นำไปสู่การส่งออกอาหารไทยไปยังต่างประเทศ แต่ยังมุ่งเน้นการสร้างการรับรู้และการยอมรับวัฒนธรรมอาหารไทยในระดับนานาชาติ เช่น การจัดตั้งร้านอาหารไทยที่มีมาตรฐาน Thai Select การสร้างภาพลักษณ์ของเชฟไทยที่มีความสามารถระดับสากล และการจัดทำหลักสูตรการสอนทำอาหารไทยในสถาบันการศึกษาต่างประเทศ

ในบริบทของจังหวัดสงขลา อัตลักษณ์อาหารสะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมไทย จีน และมลายู อาหารท้องถิ่นของสงขลา

เช่น เต้าคั่ว ข้าวมันแกวไก่ ข้าวยาบายอ และอาหารทะเลสามน้ำ (น้ำจืด น้ำเค็ม น้ำกร่อย) เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมอาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และสะท้อนถึงความมั่งคั่งทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ศรีณยู นกแก้ว, 2566) Soft Power ของอาหารสงขลาสามารถพัฒนาได้ ผ่านการจัดงานเทศกาลอาหารท้องถิ่น การฝึกอบรมเชฟท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล การจัดแสดงอาหารท้องถิ่นในงานนิทรรศการนานาชาติ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น ให้มีความร่วมสมัยและสามารถยกระดับสู่ตลาดสากลได้ อาหารสงขลาที่มีรสชาติและเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น เต้าคั่ว ข้าวมันแกวไก่ และปลากะพงสามน้ำสามารถกลายเป็นจุดขายที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการร้านอาหาร และหน่วยงานภาครัฐยังเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญในการเสริมสร้าง Soft Power ของอาหารสงขลา ชุมชนท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดความรู้ด้านอาหาร ขณะที่ผู้ประกอบการร้านอาหารสามารถพัฒนาอาหารท้องถิ่นให้มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ การใช้ Soft Power เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์อาหารสงขลาให้เป็นที่รู้จักในระดับสากล ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสงขลาในฐานะเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีความคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชนในการพัฒนาอาหารท้องถิ่น จะทำให้สงขลาสามารถใช้ Soft Power เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ, 2567)

Soft Power ของสงขลาสามารถเชื่อมโยงกับแนวทางของ UNESCO Creative Cities Network ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างและส่งเสริมอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้สงขลาสามารถก้าวสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุปรียา ภูผาลา และ จารุวรรณ แดงบุบผา (2565) ได้ศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการสร้างคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชน กระบวนการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชนในประเทศไทย ผลจากการศึกษา พบว่า องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอาหารมี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) 2) ภูมิปัญญาและมรดกทางอาหาร 3)

ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และ 4) ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันมี 3 กระบวนการได้แก่ 1) กระบวนการค้นหาและเข้าใจวัฒนธรรมและอัตลักษณ์อาหารของตน 2) กระบวนการสร้างคุณค่าที่ส่งมอบให้กับนักท่องเที่ยวให้ได้สัมผัสกับเดิมแท้ของอาหารท้องถิ่น และ 3) กระบวนการสร้างคุณค่าให้อาหารส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการรับรู้และเข้าใจคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว และรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชน จากองค์ประกอบและกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้เกิดคุณค่าร่วม 6 คุณค่า ได้แก่ คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ คุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อม คุณค่าทางด้านสังคมและชุมชน คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมคุณค่าด้านจิตวิญญาณ คุณค่าด้านสุนทรียภาพ คุณค่าร่วมเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

Park, Muangasame & Kim (2021) ศึกษาเรื่อง 'We and our stories': constructing food experiences in a UNESCO gastronomy city พบว่า ประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงอาหารสามารถเปลี่ยนเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายโดยเป็นทั้งมรดกและอัตลักษณ์ด้านอาหารในท้องถิ่นในบริบทของเมืองสร้างสรรค์ด้านการทำอาหารของยูเนสโก งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษามุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นพบว่า กลไกขับเคลื่อนหลัก 6 ประการ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนของประสบการณ์ด้านอาหาร และผู้ขับเคลื่อนแต่ละคนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในท้องถิ่นหลายประการ ประสานงานและจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่อสร้างและพัฒนาประสบการณ์อาหารตามลำดับ 4 แบบ โดยขั้นตอนก่อนการเดินทางควรมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพตามหลักของยูเนสโก ประสบการณ์ด้านอาหารในสถานที่พบว่ามี 2 ประการ ได้แก่ การสัมผัสกับสภาพแวดล้อมของอาหารท้องถิ่น และประสบการณ์จากการชิมอาหารจริงในต้นตำหรับ ทั้งนี้ ประสบการณ์ด้านอาหารซึ่งเป็นความทรงจำของคน ๆ หนึ่ง จะเกิดขึ้นหลังจากการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นคือผู้สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและสร้างประสบการณ์อาหารท้องถิ่นที่ดีที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยว

Carpio, Napod, & Do. (2021) ศึกษาเรื่อง 'Gastronomy as a factor of tourists' overall experience: a study of Jeonju, South Korea โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างความพึงพอใจให้กับประสบการณ์ด้านอาหารของนักท่องเที่ยวสู่เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญในอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว โดยพิสูจน์ว่ามีส่วนตลาดที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านอาหารของเมืองจอนจู และศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อ

ประสบการณ์โดยรวมของนักท่องเที่ยว พบว่า เมืองจอนจูเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ที่อนุรักษ์ไว้สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศที่ต้องการสัมผัสกับประเพณีและวัฒนธรรมเกาหลีที่แท้จริงผ่านกิจกรรมโดยตรงที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมี หมู่บ้านจอนจูฮันอก ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองแห่งการทำอาหารของยูเนสโก เนื่องจากการปรุงอาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นเป็นเวลาหลายพันปี และพบว่า เมืองนี้ยังมีงานวิจัยด้านอาหาร โครงการสนับสนุนและบ่มเพาะเชฟที่มีความสามารถในท้องถิ่น และความสามารถในการจัดงานเทศกาลอาหารท้องถิ่นที่โดดเด่น และพบว่า แนวทางสู่ความยั่งยืนของภาคการบริการและท่องเที่ยวทั่วประเทศ การดำเนินการนี้จะช่วยให้ประเทศรักษาและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมมากขึ้นในเกาหลีได้ การเข้าใจประสบการณ์โดยรวมของนักท่องเที่ยวจะให้หลักฐานที่มีความหมายในการรักษาสถานที่ท่องเที่ยวให้คงอยู่ต่อไป และนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวที่ดีขึ้น

ชนินสุา โชติกวณิชย์ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาเมืองสู่การเป็นชายเมืองสร้างสรรค์ยูเนสโก กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต (ด้านอาหาร) และจังหวัดเชียงใหม่ (ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาเมืองเพื่อเป็นเครือข่ายสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก จากการศึกษาพบว่า กระบวนการเตรียมการเข้ารับเลือกเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของเมืองต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นที่สอดคล้องและเป็นไปทางเดียวกัน ซึ่งความพร้อมและศักยภาพของเมืองมีความสำคัญเป็นลำดับแรก หลังจากนั้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และที่สำคัญคือ ภาคประชาสังคม โดยเฉพาะชุมชนในพื้นที่ของเมืองสร้างสรรค์นั้นจะเป็นบทบาทหลักในการส่งเสริมและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนงานกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ฯ ทั้งในประเทศและนานาชาติโดยสำเร็จ

ดาวรุ่ง พักทอง (2564) ได้ศึกษาองค์ประกอบของอัตลักษณ์ร้านอาหารพื้นเมืองภาคเหนือ โดยพิจารณาจาก 4 ด้านหลัก ได้แก่ ลักษณะอาหาร ภูมิทัศน์ของสถานที่ให้บริการ รูปแบบการให้บริการ และระดับราคาที่น่าเสนอ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของนักท่องเที่ยวที่เลือกรับประทานอาหารในร้านพื้นเมืองภาคเหนือของอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในด้านลักษณะอาหาร ที่พบว่ามีผลโดยตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาลักษณะอาหารของร้าน โดยเฉพาะการออกแบบเมนูให้หลากหลาย แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะของร้าน คงไว้ซึ่งรสชาติอาหารแบบดั้งเดิม หรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับรสนิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน นอกจากนี้ การเลือกใช้วัตถุดิบและผักพื้นถิ่นที่สดใหม่ สะอาด และปลอดภัย จะช่วย

เสริมสร้างภาพลักษณ์และคุณค่าของร้านในฐานะผู้ส่งมอบประสบการณ์อาหารพื้นเมืองภาคเหนืออย่างแท้จริง แนวทางดังกล่าวไม่เพียงเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน หากยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนให้กับร้านอาหาร สร้างความน่าสนใจให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ และก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว

ธิวา ไสภพันธ์, อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และอาจารย์ที่ปรึกษา (2563) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตามโครงการ การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตามโครงการ จากการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เป็นรากฐานสำคัญยิ่งของกระบวนการประชาธิปไตย และเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ประเด็นที่ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้เป็นคือ ความพยายามในการแปรรูปนโยบายของรัฐบาลจากเดิมที่เป็นแบบ Top – Down เปลี่ยนมาเป็นรูปแบบของ Bottom – Up โดยมุ่งเน้นจากความต้องการของประชาชนก่อนที่ระบบราชการ ซึ่งเป็นกลไกการบริหารงานของรัฐบาลจะนำความต้องการเหล่านั้นตอบสนองออกมาผ่านโครงการต่าง ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดปัญหา และความต้องการของหมู่บ้าน/ชุมชน ด้วยตนเอง แต่โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่

Karsavuran, & Dirlik. (2019) ศึกษาเรื่อง Gastronomy as a tourism resource: the case of Gaziantep มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางเชิงทรัพยากรเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจุดหมายปลายทางของเมืองกาเซียนเท็ป ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวทางด้านอาหารที่สำคัญของตุรกี และเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกด้านวิทยาการอาหารที่มีมรดกการทำอาหารอันยาวนาน พบว่า เมืองกาเซียนเท็ป สามารถจัดประเภทเป็นสิ่งแวดล้อมความสะดวก กิจกรรม งานอีเวนต์ และองค์กร และหลักการของรัฐบาล 5 ประการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการทำอาหาร ได้แก่ การพัฒนาโครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การรักษาการประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรม การดำเนินความคิดริเริ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ UCCN การการสร้างแบรนด์แหล่งท่องเที่ยวทางด้านอาหาร และ การสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาสำหรับการทำอาหารและการท่องเที่ยว ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการท่องเที่ยวด้านการทำอาหารในเมืองกาเซียนเท็ป คือการวางตำแหน่งของอาหารเมืองในตลาดการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และวัฒนธรรมการทำอาหารของกาเซียนเท็ปเป็นสิ่งจำเป็นต่อการวางตำแหน่งในการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวทั่วโลก

Ng, C. Y., & Karim, S. A. (2016) เรื่ อ ง A Historical and Contemporary Perspectives of the Nyonya Food Culture in Malaysia พบว่า อาหารของ Nyonya สะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวเปอรานากันซึ่งมีทั้งคนจีนและคนท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามยังคงความเป็นจีนแบบดั้งเดิมอยู่มาก ผลงานวิจัยเรื่องนี้เน้นถึงความสำคัญของอาหาร Nyonya ในมาเลเซียในอดีตและปัจจุบัน โดยมุ่งสำรวจประวัติความเป็นมาของส่วนผสมและวิธีการปรุงอาหารที่สำคัญในการผลิตอาหารประเภทของอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวัน การเฉลิมฉลอง และการบูชาบรรพบุรุษ ตลอดจนสัญลักษณ์ของจีน นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคลุมเครือไม่ชัดเจนของวัฒนธรรมและอาหารหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สุดท้ายเป็นการศึกษาถึงการฟื้นฟูวัฒนธรรมผ่านอาหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 1980 และโลกาภิวัตน์ของอาหาร

ชิษณุพงศ์ ศิริโชตินิศากร (2559) ได้ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออาหารท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์และเสนอแนวทางในการพัฒนาอาหารท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้สามารถยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจอาหารท้องถิ่นในระดับสูง โดยมีความต้องการเด่นชัดในหลายด้าน ได้แก่ (1) วัตถุดิบและเครื่องปรุงที่สะท้อนถึงอาชีพและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น (2) การมองว่าอาหารท้องถิ่นมีคุณค่าและควรได้รับการสืบสานในฐานะสินค้าทางการท่องเที่ยว (3) กระบวนการปรุงอาหารที่น่าสนใจสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากลิ้มลอง (4) รสชาติของอาหารพื้นถิ่นช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการเดินทาง และ (5) การนำเสนอในรูปแบบร่วมสมัยมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคของนักท่องเที่ยว สำหรับสภาพการณ์ของอาหารในพื้นที่ พบว่า (1) เอกลักษณ์ของอาหารสะท้อนถึงความเรียบง่ายของวิถีชีวิตผู้คนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศและอาชีพในท้องถิ่น (2) วัตถุดิบที่ใช้มักเป็นของสดหรือของแปรรูปในท้องถิ่น ซึ่งช่วยเสริมให้รสชาติของอาหารมีความโดดเด่นและครบรส และ (3) ขั้นตอนการปรุงอาหารยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้อย่างชัดเจน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ได้ต่อไป โดยเน้นการรักษา อัตลักษณ์ควบคู่กับการออกแบบที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน

สมศักดิ์ ตันติเศรณี, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, ประมาณ เทพสงเคราะห์ และแสนศักดิ์ ศิริพานิช (2562) ได้ทำการศึกษากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา พบว่า ย่านเมืองเก่าสงขลา มีศักยภาพเด่นในด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยสถาปัตยกรรมเมืองเก่าแบบชิโน-โปรตุกีสที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนที่ยังคงรักษา

ชนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม โดยเฉพาะประเพณีจีน และการมีภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม เช่น ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติให้ความสนใจสูงต่อการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่รองรับการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิด อัตลักษณ์ วัฒนธรรมทางด้านอาหารจังหวัดสงขลา วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ การติดต่อสัมพันธ์ด้านการค้าขาย การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมกับอาหารไทยพื้นบ้าน แนวคิด ภาคประชาสังคมและการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

Nabatchi T (2012) คี ก ษ า ร ะ อ ง “Putting the ‘Public’ Back in Public Values Research: Designing Participation to Identify and Respond to Values” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดและตอบสนองต่อคุณค่าสาธารณะ (Public Values) โดย Nabatchi ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าสาธารณะในอดีตมักขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้การกำหนดคุณค่าสาธารณะมักจำกัดอยู่ในกลุ่มของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้เชี่ยวชาญ ในการศึกษาครั้งนี้ Nabatchi เสนอว่าการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีโครงสร้างและมีเป้าหมายชัดเจน จะช่วยให้สามารถรวบรวมความคิดเห็นและคุณค่าจากประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเธอได้แนะนำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เพียงแต่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความไว้วางใจและความชอบธรรมในการบริหารงานของภาครัฐ นอกจากนี้ Nabatchi ยังเน้นว่าหลังจากระบุคุณค่าสาธารณะแล้ว หน่วยงานภาครัฐควรมีการตอบสนองที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณค่าเหล่านั้น เพื่อให้มั่นใจว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายและส่งผลในทางปฏิบัติ บทความนี้จึงมีความสำคัญในการเสนอแนวทางในการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและตอบสนองต่อคุณค่าสาธารณะ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานที่มีความโปร่งใสและชอบธรรม

ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนต้นแบบด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืนเพื่อยกระดับจังหวัดเพชรบุรีสู่เมืองสร้างสรรค์ ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนจังหวัดเพชรบุรีสู่เมืองสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบนโยบายในการปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับความต้องการเชิงพื้นที่ และรองรับภารกิจในการเสนอตัวเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก ยุทธศาสตร์

ดังกล่าวครอบคลุมการพัฒนาสูตรอาหารตามอัตลักษณ์ท้องถิ่น การออกแบบภาชนะที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมทุนทางศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ รวมถึงการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้โครงการวิจัยยังได้พัฒนาช่องทางการตลาดและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อเสริมสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งในระดับชุมชนและจังหวัดโดยรวม การพัฒนาช่องทางการสื่อสารนี้มุ่งเน้นการสร้างความรู้ในมิติต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างการรับรู้และความสนใจของนักท่องเที่ยวคุณภาพ ผลการดำเนินงานวิจัยสามารถจำแนกออกเป็น 8 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี การส่งเสริมศิลปะประยุกต์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและสนับสนุนเยาวชนสู่การประกอบการ การพัฒนาอาหารผาสานศิลป์(สำหรับเมืองเพชร) และนวัตกรรมอาหาร การพัฒนาโลโก้ มาสคอตและการตลาดปลายทางของจังหวัดเพชรบุรี การสร้างการรับรู้ผ่านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนากายภาพพื้นที่สร้างสรรค์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม การจัดตั้งศูนย์ให้บริการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน การวิจัยนี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาจังหวัดเพชรบุรีสู่เมืองสร้างสรรค์ โดยเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดในด้านการท่องเที่ยวแต่ยังสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีความสนใจในการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดฐานวิถีชีวิตใหม่

Kittiamornpong, R., Kamkaew, N., & Polnyotee, M. (2024) ศึกษา เรื่อง อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นประเภทข้าวปุ้นน้ำเนื่อ สู่การสร้าง Soft Power ของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การวิจัยนี้มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงอาหารท้องถิ่นผ่านกรณีศึกษา “ข้าวปุ้นน้ำเนื่อ” ของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์ในการสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร วิเคราะห์คุณค่าและเอกลักษณ์ของข้าวปุ้นน้ำเนื่อ และนำเสนอแนวทางในการสร้าง Soft Power ของอาหารท้องถิ่นประเภทนี้ ผลการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวเชิงอาหารท้องถิ่นประเภทข้าวปุ้นน้ำเนื่ออยู่ในสภาวะถดถอย เนื่องจากผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจและการระบาดของโควิด-19 รวมถึงราคาวัตถุดิบที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับภาระต้นทุนที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้าวปุ้นน้ำเนื่อยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนด้วยรสชาติที่เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของเรณูนครได้อย่างชัดเจน ข้าวปุ้นน้ำเนื่อของเรณูนครมีคุณค่าและอัตลักษณ์ที่โดดเด่น โดยใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อมีวี่ที่เลี้ยงใน

พื้นที่ เส้นข้าวปุ้นที่เหนียวนุ่ม และน้ำซุบที่มีรสชาติเข้มข้น การบริโภคข้าวปุ้นน้ำเนื้อไม่ใช่เพียงแค่การรับประทานอาหาร แต่ยังเป็นการสัมผัสวิถีชีวิตและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเรณูนคร ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น อาหารจานนี้กลายเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เชื่อมโยงชุมชนเข้าด้วยกัน สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวบ้านและเป็นจุดเด่นที่สามารถนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวได้ แนวทางในการสร้าง Soft Power ของข้าวปุ้นน้ำเนื้อที่วิจัยนำเสนอมีหลายด้าน เริ่มจากการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อคงเอกลักษณ์ของอาหาร การกำหนดมาตรฐานอาหารเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และการพัฒนาอัตลักษณ์อาหารให้เป็นสื่อในการเล่าเรื่องราวของชุมชน นอกจากนี้ยังเน้นความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีทักษะและความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ด้วยแนวทางดังกล่าว ข้าวปุ้นน้ำเนื้อสามารถกลายเป็น Soft Power ของเรณูนครที่สร้างคุณค่าให้กับชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดนครพนมในสายตานักท่องเที่ยว

ลิขิต แสตนบุญครอง และ ณัฐนรี สมิตร์ (2023) ศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างมโนทัศน์ภาพลักษณ์อาหารไทยผ่านการเล่าเรื่องราวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า อาหารไทยเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างประเทศ โดยหน่วยงานภาครัฐใช้ Soft Power ในการส่งเสริมภาพลักษณ์อาหารไทย Soft Power หมายถึงความสามารถในการดึงดูดความสนใจผ่านมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทย เช่น รสชาติ วัตถุดิบที่มีเอกลักษณ์ และการจัดจานที่สวยงาม อย่างไรก็ตาม กลุ่มเจนเอเรชั่นแซดกลับมีความสนใจอาหารไทยลดลงเนื่องจากมองว่าอาหารไทยมีขั้นตอนการปรุงที่ซับซ้อน ใช้เวลานาน หรือมีรสชาติที่ไม่คุ้นเคย ส่งผลให้การบริโภคอาหารไทยในกลุ่มนี้ลดลง เพื่อฟื้นฟูภาพลักษณ์อาหารไทยในมุมมองของคนรุ่นใหม่ การเล่าเรื่องราวของอาหารไทยอย่างยั่งยืนจึงมีความสำคัญ เนื้อหาที่เล่าถึงประวัติศาสตร์ สูตรอาหารที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และเรื่องราวของวัตถุดิบที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพันระหว่างเจนเอเรชั่นแซดกับมรดกทางวัฒนธรรม แนวทางส่งเสริม Soft Power ของอาหารไทยควรดำเนินการผ่านความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย พร้อมส่งเสริมให้เจนเอเรชั่นแซดมีส่วนร่วมในการสร้างเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอาหารไทย เช่น การประกวดเล่าเรื่องอาหารไทย การสร้างวิดีโอเล่าเรื่อง หรือการใช้เกมออนไลน์เพื่อเสริมความรู้ การพัฒนาภาพลักษณ์อาหารไทยผ่านการเล่าเรื่องราวอย่างยั่งยืน จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในอาหารไทยให้กับคนรุ่นใหม่ ทำให้อาหารไทยไม่เพียงแต่เป็นที่รู้จักในฐานะอาหารที่มี

รสนชาติอร่อย แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของภูมิปัญญา วัฒนธรรม และความหลากหลายที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย

รทมล วงษ์สถาปนาเลิศ, สุดสวาท จันทร์ดำ และ สุदारัตน์ เทพพิมล (2024) ศึกษาเรื่องอำนาจละมุน (Soft Power) กับจุดขายทางวัฒนธรรมไทย พบว่า ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำให้ Soft Power หรือ “อำนาจละมุน” กลายเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีสากล Soft Power หมายถึงความสามารถในการดึงดูดความสนใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านวัฒนธรรม ค่านิยม และภาพลักษณ์ที่น่าประทับใจ งานวิจัยนี้ศึกษาศักยภาพของ Soft Power ไทยผ่านกรอบ 5F+2 ซึ่งประกอบด้วยอาหาร ภาพยนตร์ แฟชั่น ศิลปะการต่อสู้ เทศกาล ศิลปะการแสดง และตำนาน ความเชื่อ และมรดกทางวัฒนธรรม Soft Power ของประเทศไทยผ่านกรอบ 5F+2 ได้แก่ อาหาร (Food) ภาพยนตร์ (Film) แฟชั่น (Fashion) ศิลปะการป้องกันตัว (Fighting) เทศกาล (Festival) ศิลปะการแสดง และตำนาน ความเชื่อ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยรวบรวมข้อมูลจากข่าวสารและเอกสารออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับ Soft Power ของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2566-2567 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า Soft Power ของไทยมีศักยภาพสูงในการเป็นจุดขายทางวัฒนธรรมและสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ แต่จำเป็นต้องมีกลไกพัฒนายุทธศาสตร์ Soft Power อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งระดับนโยบาย ระบบอุตสาหกรรม และการพัฒนาบุคลากร นโยบายต่างประเทศเชิงรุกที่ผสมผสานระหว่าง Hard Power และ Soft Power เพื่อสร้าง Smart Power ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมภาพลักษณ์และเศรษฐกิจของประเทศ การขับเคลื่อน Soft Power อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมที่เห็นพ้องในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ Soft Power ของประเทศไทยสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนในเวทีสากล

Del Soldato, E., & Massari, S. (2024) Creativity and digital strategies to support food cultural heritage in Mediterranean rural areas ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดสร้างสรรค์ และกลยุทธ์ดิจิทัลเพื่อสนับสนุนมรดกทางวัฒนธรรมอาหารในพื้นที่ชนบทแถบเมดิเตอร์เรเนียน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาที่ชุมชนชนบทเผชิญและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูความเชื่อมโยงทางสังคมและการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของพื้นที่ชนบท ทั้งนี้ การใช้เครื่องมือดิจิทัลและความคิดสร้างสรรค์ถูก

นำมาใช้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ การผลิตอาหาร การท่องเที่ยว และการวิจัยในพื้นที่ชนบท โดย การศึกษานี้ใช้กรณีศึกษา 3 กรณีในอิตาลี ได้แก่ Future Food Institute (FFI) Living Lab ที่ Pollica ซึ่งเป็นพื้นที่ทดลองที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของ ชุมชน CKF (Creative Knowledge Framework) ที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนชนบทด้วย เครื่องมือดิจิทัล และ Val di Vara (VdV) ใน Ligurian Inland ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้กลยุทธ์ดิจิทัลและ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบช้า (Slow Tourism) เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นและส่งเสริม การพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการฟื้นฟูความเชื่อมโยงทางสังคมและการสร้าง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชนบท เครื่องมือดิจิทัลและความคิดสร้างสรรค์สามารถใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ การผลิตอาหาร และการท่องเที่ยว รวมถึงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พื้นที่ ชนบทยังมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจระดับประเทศ โดยเฉพาะการเป็นฐานการผลิต อาหารที่มีคุณภาพสูง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน และการพัฒนาการเรียนรู้ ผ่านระบบนิเวศดิจิทัลของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนชนบทยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากมีความสามารถในการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ข้อเสนอแนะจาก การศึกษาเน้นการพัฒนานโยบายที่ครอบคลุมและคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติซึ่งเป็นส่วน สำคัญของระบบเศรษฐกิจในชนบท ควรมีมาตรการในการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อ ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนชนบทอย่างยั่งยืน รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านการ ฝึกอบรมและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความสามารถในการ แข่งขันในเศรษฐกิจยุคใหม่ นอกจากนี้ การศึกษาเน้นว่าการพัฒนาชุมชนชนบทควรเริ่มต้นจาก การฟื้นฟูความเชื่อมโยงทางสังคมและการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐาน สำคัญที่ช่วยให้ชุมชนมีความยั่งยืนและมีความเข้มแข็งในการพัฒนา โดยสรุป การศึกษานี้มีคุณค่า ในการให้แนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปปรับใช้ได้บริบทอื่น ๆ ทั้งในด้านการอนุรักษ์มรดก ทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนชนบทผ่านเครื่องมือดิจิทัลและความคิด สร้างสรรค์ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการฟื้นฟูความเชื่อมโยงทางสังคม นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการใช้เครื่องมือดิจิทัลสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทได้ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการเรียนรู้ การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการ เสริมสร้างรู้สึกภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน

Marchetti, L., Cattivelli, V., Cocozza, C., Salbitano, F., & Marchetti, M. (2020) Beyond sustainability in food systems: Perspectives from agroecology and social innovation. Sustainability ได้ศึกษาเกี่ยวกับความยั่งยืนในระบบอาหาร มุมมองจากนิเวศวิทยา การเกษตรและนวัตกรรมทางสังคมความยั่งยืน ความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) กำลังเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนหลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบไกลเกินกว่าภาคเกษตรกรรมและ วิทยาศาสตร์การอาหาร โดยครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมดของความยั่งยืนในหลายระดับ บทความนี้เสนอแนวทางที่มุ่งเน้นวิธีการที่ยั่งยืน และมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการวิจัยการ ผลิตอาหาร โดยเน้นความสำคัญของความรู้และนวัตกรรมทางสังคมในแนวทางเกษตรเชิงนิเวศ (Agroecological Practices) แม้ว่าความต้องการอาหารทั่วโลกที่เพิ่มสูงขึ้นและความหลากหลาย ของทางเลือกอาหารจะสนับสนุนการใช้รูปแบบการผลิตอาหารที่มีผลผลิตสูง แต่มีความยืดหยุ่นต่ำ และไม่ยั่งยืน บทความนี้เสนอว่ามุมมองใหม่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ โดยรวมถึงการฟื้นฟูและเพิ่มคุณค่า กับการเกษตรแบบครอบครัว (Family-based Traditional Agriculture) และการส่งเสริมระบบ การเกษตรที่หลากหลาย (Diversified Farming Systems) เพื่อเป็นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจใน การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-นิเวศ (Social-Ecological Conversion) นอกจากนี้ยัง เน้นการพัฒนากระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) และ การจัดทำวาระใหม่สำหรับอธิปไตยทางอาหาร (Food Sovereignty) การศึกษาใช้วิธีวิเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสาร (Desk Analysis) เพื่ออธิบายและอภิปรายมุมมองเหล่านี้ แนวทางการ ดำเนินการ และผลกระทบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการ นำแนวทางที่ครอบคลุมและเป็นระบบมากขึ้นมาใช้กับปัญหาที่กล่าวถึง เนื่องจากการแก้ปัญหา ต้องอาศัยการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อในหมู่ผู้มีส่วนได้เสียตัดสินใจ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริโภค ซึ่งเป็น สิ่งสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ และตีความความสัมพันธ์เชิงนิเวศ-หน้าที่ (Ecological-Functional Relations) ทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนซึ่งเป็นลักษณะของ ระบบการเกษตร รวมถึงการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้วย

Rogerson, C. M., & Rogerson, J. M. (2021). Creative networks and the making of Africa's first UNESCO creative city of gastronomy. Urban tourism in the global south: South African perspectives หัวข้อเรื่องเมืองสร้างสรรค์และเครือข่ายของเมืองเหล่านี้ได้รับความ สนใจเพิ่มขึ้นในวงวิชาการ โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเกิดขึ้นของเมืองสร้างสรรค์ ในทวีปแอฟริกา และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหนึ่งในเจ็ด เครือข่ายย่อยของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์แห่งองค์การยูเนสโก (UNESCO Network of Creative

Cities) ที่มุ่งเน้นด้านวิทยาการอาหาร (Gastronomy) บทความนี้มีส่วนช่วยขยายองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวิทยาการอาหาร (Gastronomic Tourism) ในพื้นที่โลกใต้ (Global South) และนับเป็นหนึ่งในงานวิจัยไม่กี่ชิ้นที่ศึกษาประเด็นนี้ในบริบทของทวีปแอฟริกา โดยมุ่งเน้นไปที่พื้นที่โอเวอร์สแตรนด์ (Overstrand) ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดเวสเทิร์นเคป (Western Cape) ของประเทศแอฟริกาใต้ ซึ่งเป็นเมืองแรกในทวีปแอฟริกาที่ได้รับการรับรองจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (UNESCO Creative City of Gastronomy) การวิจัยนำเสนอการอภิปรายเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเครือข่ายสร้างสรรค์ (Creative Networks) โดยมีเนื้อหาครอบคลุมการพัฒนาของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์แห่งองค์การยูเนสโก (UNESCO Network of Creative Cities) รวมถึงการอภิปรายเชิงลึกเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารภายใต้กรอบของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities of Gastronomy) นอกจากนี้ งานวิจัยยังวิเคราะห์วิวัฒนาการของวิทยาการอาหาร (Gastronomy) ในฐานะผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่สำคัญของโอเวอร์สแตรนด์ โดยเน้นให้เห็นถึงกระบวนการที่โอเวอร์สแตรนด์ได้พัฒนาและนำเสนอวัฒนธรรมอาหารของตนจนได้รับการยอมรับในระดับสากล การศึกษาในมิตินี้จึงไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของวิทยาการอาหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แต่ยังชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของเมืองในทวีปแอฟริกาในการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก โดยใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของตนเองเป็นฐานในการพัฒนา

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นอัตลักษณ์อาหาร การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้จากกรณีศึกษาหลายพื้นที่เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับบริบทของจังหวัดสงขลา พบว่าหลายแนวคิดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ขณะที่บางประเด็นยังต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างของท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านของการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

ในประเด็นของอัตลักษณ์อาหาร งานของดาวรุ่ง พัททอง (2564) และชิษณุพงศ์ ศิริจินิตการ (2559) ได้ชี้ให้เห็นว่าอาหารท้องถิ่นควรได้รับการยอมรับในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และสื่อถึงประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลาที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อาหารพื้นถิ่นอย่าง “เต้าคั่ว” “ข้าวย่ำ” หรือ “ข้าวมันแกวไก่” จึงไม่เพียงแต่เป็นเมนูอร่อย หากแต่เป็นตัวแทนสัญลักษณ์ของการอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมไทย จีน และมลายูอย่างกลมกลืน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ รกมล วงษ์สถาปนาเลิศ, สุธสวาท จันทรดำ และ สุธาร์ตน เทพพิมล (2024) ที่พบว่า การสร้างความเข้าใจ

ต่ออัตลักษณ์อาหารดังกล่าวยังส่งผลโดยตรงต่อการส่งออกคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสู่เวทีโลกผ่าน "Soft Power" ซึ่งสามารถแปลงวัฒนธรรมให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านของการมีส่วนร่วมของบทบาทภาคประชาสังคม ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดของ Nabatchi (2012) และริวา โซภิพันธ์ และคณะ (2563) ที่เสนอให้ขยายบทบาทของภาคประชาสังคมจากการรับฟังความคิดเห็น ไปสู่การมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย สำหรับปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดของ Karsavuran และ Dirlik (2019), Carpio et al. (2021) และ Del Soldato และ Massari (2024) ที่เสนอให้จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมอาหาร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาเครือข่ายขับเคลื่อนอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะในด้านข้อมูล วัตถุดิบ และพื้นที่สี นอกจากนี้ บทเรียนจากเมือง Jeonju, Gaziantep และเพชรบุรี แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยทั้งโครงสร้างชัดเจน การพัฒนาศักยภาพท้องถิ่น การสนับสนุนทางกายภาพ และการใช้เครื่องมือสื่อสารเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเล่าเรื่อง (Storytelling) ผ่านช่องทางร่วมสมัย

โดยสรุป จังหวัดสงขลามีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและทรงคุณค่า โดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรมอาหาร ซึ่งนับเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเมืองในแนวทางที่สร้างสรรค์และยั่งยืน หากสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ พร้อมกับการพัฒนาโครงสร้างและกลไกการจัดการที่มีลักษณะต่อเนื่อง และเปิดกว้างสำหรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ก็จะสามารถยกระดับศักยภาพเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวให้เป็นพลังขับเคลื่อนที่นำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร มีเป้าหมายเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา วิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ผู้วิจัยจึงแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ เป้าหมายเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) ประกอบด้วย

- 1.การวิจัยระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา
- 2.การวิจัยระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา
- 3.การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และตามวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา

การศึกษอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา มีเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา จึงกำหนดวิธีการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการรวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมโดยกำหนดรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการรวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทั้งภาคราชการภาคธุรกิจเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นปราชญ์ชุมชน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 39 คน เพื่อเก็บข้อมูลอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา

3.1.2 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การศึกษาแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากศักยภาพเชิงพื้นที่ โดยเลือกอำเภอที่มีชุมชนเข้มแข็ง ผลิตภัณฑ์ชุมชน หรืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอาหาร ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรวัตถุดิบในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แหล่ง 3 น้ำ คือ น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย ที่เป็นจุดเด่นระดับโลกที่แตกต่างและไม่เคยปรากฏในแห่งใด สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาได้ และในพื้นที่มีอาหารที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์พื้นถิ่น ทั้งอาหารคาว อาหารหวาน และเครื่องปรุง จึงเลือกพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาจากชุมชนนวัตวิถีในจังหวัดสงขลา ครอบคลุม 3 อำเภอ 10 ตำบล 11 หมู่บ้าน รายละเอียดดังตาราง

ตาราง 3 ชุมชนและพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา

ที่	อำเภอ	ตำบล	ชุมชน	อาหารอัตลักษณ์		
				อาหารคาว	อาหารหวาน	เครื่องปรุง
1	อ.เมืองสงขลา	ต.เมือง	เทศบาลเมืองสงขลา	ข้าวสตู	ขนมกลอก	เต้าหู้ยี้เสวย
				เต้าคั่ว	ข้าวเหนียว	ชีอิ้วขาว
				ข้าวย่ำสงขลา	สามเหลี่ยมมีไส้	ชีอิ้วดำ
				หมี่ฮุ้นย่า	(ต้มใส่ไส้)	ชีอิ้วหวาน
				(ยำเส้นหมี่)	ขนมทองเอก	
				ข้าวมันแกงไก่	ขนมบอ	
					ขนมปาดะ	

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	อำเภอ	ตำบล	ชุมชน	อาหารอัตลักษณ์		
				อาหารคาว	อาหารหวาน	เครื่องปรุง
		ต.รำแดง	บ้านรำแดง		ขนมดู ขนมค้างคาว	
		ต.หัวเขา	บ้านเขาแดง	ไข่ครอบ ปลาแป้งแดง กุ้งก้ามกราม แก้งส้มปลาชั่ง		

3.1.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทหรือหน้าที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่มหลัก รวม จำนวน 536 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ซึ่งกำหนดให้เป็นบุคคลที่เป็นผู้บริหารในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด 1 คน วัฒนธรรมจังหวัด 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา 2 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 20 คน นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี 10 คน นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 119 คน และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวน 10 คน จำนวนรวม 164 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานเอกชน ทั้งสมาคม การท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยเป็นตัวแทนทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่น จังหวัดสงขลา 14 คน ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลา 1 คน และเจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟุต์ซี้ด 1 คน จำนวนรวม 20 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ ปราชญ์ชุมชนอำเภอเมืองสงขลา อำเภอหาดใหญ่และอำเภอสิงหนคร จาก 11 หมู่บ้าน

จำนวน 11 คน และ คณะกรรมการชุมชนวัดวิถีจาก 11 หมู่บ้าน จำนวน 11 คน จำนวนรวม 22 คน และประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน หมู่บ้านละไม่น้อยกว่า 30 คน จำนวนรวม 352 คน

จำนวนประชากร จากภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม จำนวน รวมทั้งสิ้นทั้งสิ้น 536 คน

ตาราง 4 จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแต่ละระยะ (คน)

การศึกษา	ภาค ราชการ	ภาคธุรกิจ เอกชน	ภาค ประชา สังคม	รวม
ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ				
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	13	13	13	39
ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ				
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	13	13	13	39
ระยะที่ 3 การวิจัยเชิงปริมาณ				
ประชากร	164	20	352	536
กลุ่มตัวอย่าง	75	10	165	250
รวมผู้ให้ข้อมูลหลักและตัวอย่าง	101	36	191	328

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คัดเลือกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหาร สงขลา โดยกำหนดให้เป็นวิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งกำหนดคุณลักษณะให้เป็นผู้ที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการในพื้นที่จังหวัดสงขลา และเป็นตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา 1 คน นายอำเภอเมืองสงขลา 1 คน ปลัดอำเภอสิงหนคร 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา 1 คน วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 5 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารถิ่น 5 คน ตัวแทน
ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน
ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยว
จังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคม
ท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน อุปนายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน และ เจ้าของ
แพลตฟอร์มสงขลาฟิวดี้ 1 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตวิถี และปราชญ์
ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน รวมจำนวน 13 คน

ตาราง 5 จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์อาหารสงขลา

กลุ่มเป้าหมาย	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เกณฑ์การคัดเลือก	จำนวน (คน)
ภาคราชการ	รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา นายกอำเภอเมืองสงขลา ปลัดอำเภอสิงหนคร เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสงขลา รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)	1. ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการในระดับจังหวัดหรือในระดับท้องถิ่น 2. ดำรงตำแหน่งในข้อ 1 ไม่น้อยกว่า 1 ปี 3. ปฏิบัติงานหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาหรือจังหวัดใกล้เคียง ไม่น้อยกว่า 5 ปี 4. เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูล	8
	ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารจากสถาบันการศึกษา ในเครือข่ายพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย	1. นักวิชาการหรือปฏิบัติงานสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรืออาหารหรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาหารต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี 2. ปฏิบัติงานในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ไม่น้อยกว่า 3 ปี 3. เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูล	5

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มเป้าหมาย	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เกณฑ์การคัดเลือก	จำนวน (คน)
ภาคธุรกิจเอกชน	ผู้ประกอบการอาหารถิ่น ตัวแทนหอการค้าจังหวัดสงขลา ผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา รองนายกสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สงขลา นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การดำเนินงานจังหวัดสงขลา นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา อุปนายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟู้ดซิตี้	1. เป็นผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจด้านอาหารในพื้นที่จังหวัดสงขลา 2. มีเมนูอาหาร ที่เป็นเอกลักษณ์หรือสะท้อนอัตลักษณ์พื้นถิ่นของจังหวัดสงขลา ไม่น้อยกว่า 1 เมนู 3. ประกอบกิจการในพื้นที่จังหวัดสงขลาอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 3 ปี 4. เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูล	13
ภาคประชาสังคม	คณะกรรมการชุมชนนวัตกรรมวิถีดี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่	1. ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นปราชญ์ 2. ปฏิบัติงานหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาไม่น้อยกว่า 5 ปี 3. เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูล	13
	รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น		39

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างการคำนวณโดยการเปิดตารางทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543 : 285) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% จากจำนวนประชากร 536 คน โดยจะต้องเก็บข้อมูลจำนวนรวม 250 คน และเพื่อให้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมกลุ่มสำคัญครบทั้ง 3 กลุ่ม จึงกำหนดโควตาของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม โดยมีรายละเอียดการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$n = \frac{536}{1 + 536(0.05)^2}$$

$$n \approx 250 \text{ คน}$$

โดยที่ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N คือ ขนาดของประชากร

E คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

เท่ากับ 0.05 (e = 0.05)

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ซึ่งกำหนดให้เป็นบุคคลที่เป็นผู้บริหารในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกเทศมนตรี นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวนไม่น้อยกว่า 75 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานเอกชน ทั้งสมาคม การท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยเป็นตัวแทนทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา รองประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด

สงขลา นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลาและ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟู๊ดชิตี้ จำนวนรวม 10 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนวัดวิถี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน ไม่น้อยกว่า 165 คน

ตาราง 6 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาระยะที่ 3 การศึกษารูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

กลุ่มเป้าหมาย	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ภาคราชการ	ข้าราชการหรือพนักงานราชการที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานระดับจังหวัดหรือระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย สำนักงานจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เทศบาลเมืองสงขลา เทศบาลนครหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ว่าการอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	164	75
ธุรกิจเอกชน	ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา รองประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลา เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟู๊ดชิตี้	20	10

ตาราง 6 (ต่อ)

กลุ่มเป้าหมาย	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ภาคประชาสังคม	คณะกรรมการชุมชนนวัตวิถี ประชาชนชุมชน และประชาชนในพื้นที่ โดยให้ครอบคลุมอำเภอและตำบล ดังนี้ 1. อำเภอเมืองสงขลา 1.1 ตำบลเมือง ได้แก่ ชุมชนเทศบาลเมืองสงขลา 1.2 ตำบลเกาะยอ ได้แก่ ชุมชนบ้านสวนทุเรียน และ ชุมชนบ้านท่าไทร 2. อำเภอหาดใหญ่ ได้แก่ 2.1 ตำบลท่าข้าม ได้แก่ ชุมชนบ้านหินเกลี้ยง 2.2 ตำบลคูเต่า ได้แก่ ชุมชนบ้านแหลมโพธิ์ 2.3 ตำบลน่าน้อย ได้แก่ ชุมชนบ้านท่านางหอม 2.4 ตำบลพะตง ได้แก่ ชุมชนบ้านควนซี้แรด 2.5 ตำบลหาดใหญ่ ได้แก่ ชุมชนเทศบาลนครหาดใหญ่ 3. อำเภอสิงหนคร 3.1 ตำบลปากกระดี่ ได้แก่ ชุมชนบ้านดอนทิง 3.2 ตำบลรำแดง ได้แก่ ชุมชนบ้านรำแดง 3.3 ตำบลหัวเขา ได้แก่ ชุมชนบ้านเขาแดง	352	165
รวม		536	250

3.1.4 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยดำเนินวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2567 ถึงวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 โดยครอบคลุมระยะเวลาในการเตรียมการยื่นจริยธรรม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานการวิจัย โดยการวิจัยระยะที่ 1 ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 ถึง วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์อาหารสงขลา ซึ่งจังหวัดสงขลา กำลังรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ซึ่งอยู่ในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์กระบวนการที่ 3 การศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ กระบวนการที่ 4 จัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ กระบวนการที่ 5 การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน กระบวนการที่ 6 การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์และกระบวนการที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3.1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาระยะที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interviews Form) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถาม แบบปลายเปิด (Open Ended Question) ให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อให้ได้อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นสงขลาที่แท้จริง

3.1.6 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หนังสือ บทความ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เพื่อรวบรวมข้อมูลและออกแบบเนื้อหาในการสัมภาษณ์
- 2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interviews) โดยกำหนดเป็นประเด็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหา การสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะที่ 1 ดังนี้
 - 1.1 สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นจังหวัดสงขลา
 - 1.2 เมนูหรือรายการอาหารที่เป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา
 - 1.3 ความแตกต่างหรือจุดดึงดูดของอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสงขลาเมื่อเปรียบเทียบกับอาหารในพื้นที่อื่น

1.4 กระบวนการหรือแนวทางในการสร้างให้จังหวัดสงขลาเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

1.5 แนวหรือกระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3) นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาหลักเพื่อขอคำแนะนำพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ก่อนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1.7 วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

เสนอร่างเครื่องมือต่ออาจารย์ปรึกษาหลัก เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ได้ขอเสนอแนะแล้วนำเครื่องมือ เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะด้วยวิธีการหาค่า IOC ของอาจารย์ที่ปรึกษาจากการให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ธีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551)

3.1.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นพร้อมโครงร่างการศึกษา เพื่อขออนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีข้อกำหนดก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง จะมีการแนะนำตัวของผู้สัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ การขออนุญาตและขอความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการก่อนการสัมภาษณ์ในทุกครั้ง การบันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งไฟล์เสียง ไฟล์ภาพ ระยะเวลาที่เก็บรักษาข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และการทำลายไฟล์ข้อมูลภายหลังงานวิจัยเสร็จสิ้น ซึ่งเมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 หมายเลขรับรองโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-672208

2. ประสานงานเพื่อขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ในจังหวัดสงขลา เพื่อเข้าเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เรื่องอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา

3. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา และ

ประสานงานเพื่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะขอชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาและขอความยินยอมในการร่วมดำเนินการวิจัย และขออนุญาตบันทึกเสียงและถ่ายภาพก่อนการดำเนินการ และกำหนดระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละรายไม่เกิน 60 นาที

3.1.9 การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดข้อความ เรียบเรียง และสรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจะนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา เพื่อนำไปสู่การดำเนินการศึกษาในขั้นต่อไป

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การศึกษาในระยะที่ 2 ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เก็บข้อมูลจากตัวแทนทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยระยะที่ 2 ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ 2567 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ 2567 เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคม และ วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นช่วงที่จังหวัดสงขลา กำลังรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโกในกระบวนการที่ 8 ของกระบวนการเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร จึงทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมที่อยู่ในช่วงผลักดันจังหวัดสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนจากบทบาทเดิมของภาคประชาสังคมของจังหวัดสงขลาสู่การพัฒนาบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมในการกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ 2568 ถึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ 2568 เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสอบถามระดับความคิดเห็นของบทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม และระดับความคิดเห็นของปัจจัยการ

ส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในการกระบวนขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้าน
วิทยาการอาหาร

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาระยะที่ 2 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้เครื่องมือ
วิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interviews Form) ซึ่งผู้วิจัยได้
กำหนดประเด็นข้อคำถาม แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และให้ครอบคลุมประเด็น
สำคัญตามวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อให้ได้บทบาทภาคประชาสังคมและใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ
(Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง
ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของบทบาทภาค
ประชาสังคมตามกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3.2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-
Structured interviews Form) ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หนังสือ บทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
เมืองสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เพื่อรวบรวมข้อมูลและออกแบบเนื้อหาในการ
สัมภาษณ์

2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interviews) โดย
กำหนดเป็นประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

2.1 การให้ความหมายของ “เมืองสร้างสรรค์”

2.2 การประเมินศักยภาพและระดับความเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัด

2.3 การค้นหาจุดเด่นและจุดด้อยของจังหวัดสงขลาและในแต่ละท้องถิ่น

2.4 แนวทางการพัฒนาจังหวัดสงขลาและท้องถิ่นให้เป็นเมืองสร้างสรรค์

2.5 รูปแบบและความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัด ในแต่
ละด้าน อาทิ 1) ด้านบริการร้านอาหาร 2) ด้านข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการ 3) ด้านกิจกรรม
การท่องเที่ยว 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ 5) ด้านการจัดระบบคมนาคมขนส่ง 6) ด้านการนำเที่ยว
และมัคคุเทศก์ 7) ด้านที่พักและบริการ 8) ด้านของที่ระลึก 9) ด้านความปลอดภัย 10) การร่วม
ทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี 11) ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม และ 12) การพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยว

2.6 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาหลักเพื่อขอคำแนะนำพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ก่อนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และผลจากการศึกษาระยะที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมเพื่อกำหนดกรอบและสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ การศึกษา ภูมิลำเนา เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) โดยเป็นคำถามแบบหลายตัวเลือกให้ผู้ตอบเลือกเพียงข้อเดียว

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อเกณฑ์และกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อบทบาทภาคประชาสังคม ต่อกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก ปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

3.2.4 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เพื่อนำมาสร้างข้อคำถามที่เหมาะสมในการยืนยันความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล

2. ร่างเครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaires) ตามขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษา แล้วนำไปขอคำแนะนำและข้อคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้

3.2.5 วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

เสนอร่างเครื่องมือต่ออาจารย์ปรึกษาหลัก เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ได้ข้อเสนอนี้แล้วให้นำเครื่องมือ เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอนี้ด้วยวิธีการหาค่า IOC ของอาจารย์ที่ปรึกษาจากการให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ธีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551)

3.2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นพร้อมโครงร่างการศึกษา เพื่อขออนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีข้อกำหนดก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง จะมีการแนะนำตัวของผู้สัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ การขออนุญาตและขอความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการก่อนการสัมภาษณ์ในทุกครั้ง การบันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งไฟล์เสียง ไฟล์ภาพ ระยะเวลาที่เก็บรักษาข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และการทำลายไฟล์ข้อมูลภายหลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น

2. ประสานงานเพื่อขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดสงขลา เพื่อเข้าพบและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสอบถาม (Questionnaires) เรื่อง บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แสดงความคิดเห็นบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และประสานงานเพื่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะขอชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาและขอความยินยอมในการร่วมดำเนินการวิจัย และขออนุญาตบันทึกเสียงและถ่ายภาพก่อนการดำเนินการ และกำหนดระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละรายไม่เกิน 60 นาที สำหรับการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้ Google Form และ การสัมภาษณ์แบบสอบถามกับ 3 กลุ่ม ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม

3.2.7 จัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดข้อความ เรียบเรียง และสรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจะนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา และข้อมูลแสดงระดับความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การดำเนินการศึกษาในขั้นต่อไป

2) แบบสอบถาม

ผู้วิจัยการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

1. จากข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2. จากข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็น การพิจารณาความเหมาะสมต่อบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3. สถิติที่ใช้สำหรับวิเคราะห์แบบสอบถามมีดังนี้

3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 สถิตีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นรายข้อของปัจจัยต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

4. สัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายในการวิจัย มีดังนี้

$\bar{X}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ย

SD หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ เพ็ญแข ศิริวรรณ และคณะ (2551) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.0 – 1.80	ระดับน้อยมาก
1.81 - 2.60	ระดับน้อย
2.61 – 3.40	ระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	ระดับมาก
4.21 – 5.00	ระดับมากที่สุด

3.3 การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3.3.1 วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการ

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการวิจัยระยะที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อยุทธศาสตร์ส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

1) ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยระยะที่ 3 ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2568 ถึง วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2568 ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ของวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นช่วงระหว่างจังหวัดสงขลา กำลังยื่นใบสมัครในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2568 ในกระบวนการที่ 9 การจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล และกระบวนการที่ 10 การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโก และติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาระยะที่ 3 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interviews Form) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถาม แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อให้ได้ปัจจัยการส่งเสริมภาคประชาสังคม และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของปัจจัยการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามลำดับ ดังนี้

1.การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews)

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หนังสือ บทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เพื่อรวบรวมข้อมูลและออกแบบเนื้อหาในการสัมภาษณ์

2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interviews) โดยกำหนดเป็นประเด็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม ในการวิจัยระยะที่ 2 ดังนี้

- 2.1) การให้ความหมายของ “เมืองสร้างสรรค์”
- 2.2) การประเมินศักยภาพและระดับความเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัด
- 2.3) การค้นหาจุดเด่นและจุดด้อยของจังหวัดสงขลาและในแต่ละท้องถิ่น
- 2.4) แนวทางการพัฒนาจังหวัดสงขลาและท้องถิ่นให้เป็นเมืองสร้างสรรค์
- 2.5) รูปแบบและความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัด ในแต่ละด้าน อาทิ 1) ด้านบริการร้านอาหาร 2) ด้านข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการ 3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ 5) ด้านการจัดระบบคมนาคมขนส่ง 6) ด้านการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ 7) ด้านที่พักและบริการ 8) ด้านของที่ระลึก 9) ด้านความปลอดภัย 10) การร่วมทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี 11) ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม และ 12) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 2.6) แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนานำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาหลักเพื่อขอคำแนะนำพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ก่อนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม (Questionnaires)

ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และผลจากการศึกษาระยะที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยการส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เพื่อกำหนดกรอบและสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ การศึกษา ภูมิสำเนา เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) โดยเป็นคำถามแบบหลายตัวเลือกให้ผู้ตอบเลือกเพียงข้อเดียว

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อปัจจัยการส่งเสริมของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก ปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

4) ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เพื่อกำหนดกรอบคำถาม และ สร้างข้อคำถามที่เหมาะสมในการยืนยันความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล

2. ร่างเครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaires) ตามขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษา แล้วนำไปขอคำแนะนำและข้อคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้

3.3.2 วิธีหาคุณภาพเครื่องมือ

เสนอร่างเครื่องมือต่ออาจารย์ปรึกษาหลัก เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ได้ขอเสนอแนะแล้วนำเครื่องมือ เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะด้วยวิธีการหาค่า IOC ของอาจารย์ที่ปรึกษาจากการให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ชีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551)

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นพร้อมโครงร่างการศึกษา เพื่อขออนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีข้อกำหนดก่อนการ สัมภาษณ์ทุกครั้ง จะมีการแนะนำตัวของผู้สัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ การขอ อนุญาตและขอความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการก่อนการสัมภาษณ์ในทุกครั้ง การบันทึกและ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งไฟล์เสียง ไฟล์ภาพ ระยะเวลาที่เก็บรักษาข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และ การทำลายไฟล์ข้อมูลภายหลังงานวิจัยเสร็จสิ้น

2. ประสานงานเพื่อขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงภาคราชการ ภาครัฐกิจเอกชน และภาคประชาสังคมใน จังหวัดสงขลา เพื่อเข้าพบและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสอบถาม (Questionnaires) เรื่อง บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ แบบสอบถาม (Questionnaires) แสดงความคิดเห็นปัจจัยส่งเสริมภาคประชา สังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และ ประสานงานเพื่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยในการสัมภาษณ์ แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะขอชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาและขอความยินยอมในการร่วมดำเนินการวิจัย และขออนุญาตบันทึกเสียงและถ่ายภาพก่อนการดำเนินการ และกำหนดระยะเวลาในการ สัมภาษณ์แต่ละรายไม่เกิน 60 นาที สำหรับการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้ Google Form และ การสัมภาษณ์แบบสอบถาม กับ 3 กลุ่ม ภาคราชการ ภาครัฐกิจเอกชน และภาคประชาสังคม

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดข้อความ เรียบเรียง และสรุปเนื้อหาจากการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจะนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบความเรียงเชิง พรรณนา และข้อมูลแสดงระดับความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การดำเนินการศึกษาในขั้นต่อไป

2) แบบสอบถาม

ผู้วิจัยการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติด้านสังคมศาสตร์เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

2.1) จากข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2.2) จากข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็น การพิจารณาความเหมาะสมต่อปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

2.3) สถิติที่ใช้สำหรับวิเคราะห์แบบสอบถามมีดังนี้

2.3.1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.3.2) สถิตีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นรายข้อของปัจจัยต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

4. สัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายในการวิจัย มีดังนี้

$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
SD	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ เพ็ญแข ศิริวรรณ และคณะ (2551) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.0 – 1.80	ระดับน้อยมาก
1.81 - 2.60	ระดับน้อย
2.61 – 3.40	ระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	ระดับมาก
4.21– 5.00	ระดับมากที่สุด

3.4 การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การวิจัยระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อการสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยใช้ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และ วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนฯ ดังกล่าว ข้อมูลทั้งสองส่วนถูกนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นองค์รวมและสังเคราะห์ในเชิงโครงสร้าง เพื่อนำไปสู่การออกแบบ “รูปแบบ” ที่สะท้อนความเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดสงขลา โดยเน้นการบูรณาการองค์ประกอบด้านบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพ และกลไกสนับสนุนที่จำเป็น เพื่อให้ภาคประชาสังคมสามารถขับเคลื่อนบทบาทของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการอนุรักษ์อัตลักษณ์อาหาร การส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ รูปแบบดังกล่าวจึงเป็นผลลัพธ์จากกระบวนการวิจัยที่เชื่อมโยงข้อมูลกับแนวคิดทางทฤษฎี และมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างบทบาทของภาคประชาสังคมให้มีความเข้มแข็ง เป็นระบบ และยั่งยืน ในการร่วมพัฒนาจังหวัดสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) มีเป้าหมายเพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ประกอบด้วยภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และ ภาคประชาสังคม โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษารวม 4 วัตถุประสงค์ ตามรายละเอียดผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านอาหารสงขลา

เนื่องจากผู้วิจัย กำหนดการศึกษาระยะที่ 1 เป็นการศึกษาอัตลักษณ์อาหารของจังหวัด ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากทั้งหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นตัวแทนของสมาคมการท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา ทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด และภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตวิถี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จากตัวแทน 3 กลุ่ม จำนวนรวม 39 คน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

4.1.1 ลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มด้วยตารางที่ 4.1 ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ เก็บข้อมูลจากผู้นำอย่างเป็นทางการในพื้นที่จังหวัดสงขลา และเป็นตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา 1 คน นายอำเภอเมืองสงขลา 1 คน ปลัดอำเภอสิงหนคร 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์สำนักงานจังหวัดสงขลา 1 คน วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 5 คน รวมจำนวน 13 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มภาคราชการ เป็นเพศชาย 9 คน เพศหญิง 4 คน ประกอบอาชีพข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 65 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 52 ปี ประสบการณ์ในการทำงานในภาคราชการระหว่าง 4 - 41 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ยที่ 23 ปี ประสบการณ์ด้านอาหาร อยู่ระหว่าง 1 - 10 ปี โดยมีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 6 ปี ส่วนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ อยู่ระหว่าง 1 - 5 ปี โดยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ยที่ 3 ปี ซึ่งในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาคราชการ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลประชาชนในท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่น การจัดทำแผนงานของจังหวัด ดูแลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมถึงเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนวิชาการอาหารและโภชนาการ

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน เก็บข้อมูลจาก ผู้ประกอบการอาหารถิ่น 6 คน ตัวแทนประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน อุปนายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน และ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟุต์ซี้ด 1 คน รวมจำนวน 13 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มธุรกิจเอกชน เป็นเพศชาย 10 คน เพศหญิง 2 คน โดยเป็นนักธุรกิจ เจ้าของร้านอาหาร และการทำงานในสมาคมการท่องเที่ยวของจังหวัด มีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 67 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 52 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานในภาคธุรกิจเอกชน อยู่ระหว่าง 4 - 32 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ยที่ 16 ปี ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านอาหาร อยู่ระหว่าง 4 - 32 ปี มีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 12 ปี ส่วนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ มีตั้งแต่ ไม่มีประสบการณ์เลย จนถึงมีประสบการณ์ 4 ปี ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ยที่ 2 ปี ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจร้านอาหาร เป็นเชฟ เป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหาร การเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอาหาร รวมไปถึงการเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของจังหวัด และการทำงานส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสงขลา

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม เก็บข้อมูลจาก ปราชญ์ชุมชนจาก 11 หมู่บ้าน สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สงขลา รวมจำนวน 13 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มภาคประชาสังคม เป็นเพศชาย 5 คน เพศหญิง 8 คน โดยเป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว นักวิชาการอิสระ มีอายุอยู่ระหว่าง 48-71 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 56 ปี โดยมีประสบการณ์ในการทำงานในภาคธุรกิจเอกชน อยู่ระหว่าง 4 - 25 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ยที่ 14 ปี ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้าน

อาหาร อยู่ระหว่าง 2 – 40 ปี โดยมีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 14 ปี ส่วนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ มีตั้งแต่ ไม่มีประสบการณ์เลย จนถึงมีประสบการณ์ 6 ปี โดยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ยที่ 2 ปี ซึ่งมีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลาเพื่อทำผลิตภัณฑ์ชุมชน การทำการท่องเที่ยวชุมชนและมัคคุเทศก์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตาราง 7 สรุปลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากภาคราชการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ ในภาคที่เกี่ยวข้อง	ประสบการณ์ด้านอาหาร	ประสบการณ์เมืองสร้างสรรค์
ภาคราชการ					
ผู้ให้ข้อมูล 1	ชาย	60	4	4	1
ผู้ให้ข้อมูล 2	ชาย	52	22	15	5
ผู้ให้ข้อมูล 3	หญิง	65	35	3	3
ผู้ให้ข้อมูล 4	ชาย	54	27	2	2
ผู้ให้ข้อมูล 5	ชาย	60	41	5	5
ผู้ให้ข้อมูล 6	ชาย	61	30	10	3
ผู้ให้ข้อมูล 7	หญิง	39	10	10	2
ผู้ให้ข้อมูล 8	ชาย	56	26	10	1
ผู้ให้ข้อมูล 9	ชาย	55	14	4	4
ผู้ให้ข้อมูล 10	หญิง	60	38	3	5
ผู้ให้ข้อมูล 11	ชาย	31	12	2	2
ผู้ให้ข้อมูล 12	หญิง	51	30	1	2
ผู้ให้ข้อมูล 13	ชาย	29	6	10	3

ตาราง 8 สรุปลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากภาคธุรกิจเอกชน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ ในภาคที่เกี่ยวข้อง	ประสบการณ์ด้านอาหาร	ประสบการณ์เมืองสร้างสรรค์
ภาคธุรกิจเอกชน					
ผู้ให้ข้อมูล 1	ชาย	44	10	10	2
ผู้ให้ข้อมูล 2	ชาย	53	5	5	2
ผู้ให้ข้อมูล 3	ชาย	53	20	30	2
ผู้ให้ข้อมูล 4	ชาย	61-65	20	20	3
ผู้ให้ข้อมูล 5	หญิง	50	5	4	4
ผู้ให้ข้อมูล 6	ชาย	56	20	20	2
ผู้ให้ข้อมูล 7	หญิง	48	20	4	ไม่มี
ผู้ให้ข้อมูล 8	ชาย	41	4	20	2
ผู้ให้ข้อมูล 9	ชาย	54	14	14	1
ผู้ให้ข้อมูล 10	ชาย	41	21	21	2
ผู้ให้ข้อมูล 11	ชาย	52	19	10	2
ผู้ให้ข้อมูล 12	ชาย	67	32	32	2
ผู้ให้ข้อมูล 13	ชาย	41-50	3	3	1

ตาราง 9 สรุปลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากภาคประชาสังคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ ในภาคที่เกี่ยวข้อง	ประสบการณ์ด้านอาหาร	ประสบการณ์เมืองสร้างสรรค์
ภาคประชาสังคม					
ผู้ให้ข้อมูล 1	ชาย	53	20	15	6
ผู้ให้ข้อมูล 2	ชาย	48	4	28	1
ผู้ให้ข้อมูล 3	ชาย	65	20	4	4
ผู้ให้ข้อมูล 4	หญิง	57	8	40	ไม่มี
ผู้ให้ข้อมูล 5	หญิง	55	22	4	ไม่มี
ผู้ให้ข้อมูล 6	หญิง	53	25	2	ไม่มี
ผู้ให้ข้อมูล 7	หญิง	50	5	4	4
ผู้ให้ข้อมูล 8	หญิง	71	18	10	ไม่มี
ผู้ให้ข้อมูล 9	หญิง	51-60	10	10	ไม่มี
ผู้ให้ข้อมูล 10	หญิง	41-50	5	5	3
ผู้ให้ข้อมูล 11	ชาย	56	20	20	ไม่มี
ผู้ให้ข้อมูล 12	หญิง	63	11	18	4
ผู้ให้ข้อมูล 13	ชาย	56	20	20	2

4.1.2 ผลการศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา พบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1) อาหารประจำจังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า เมื่อกล่าวถึงเมนูอาหารในจังหวัดสงขลาที่เป็นอาหารท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากที่อื่น ที่สามารถสร้างชื่อเสียงและเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสงขลา สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้

1.1) อาหารดาว จำนวน 31 รายการ ได้แก่ เต้าคั่ว ไช้ครอบ ข้าวสตู ข้าวมันแกงไย่สายหรือ ยำสาหร่ายเกะยอ ยำหัวโหนด ข้าวยำ กุ้งหวาน กุ้งก้ามกรามเผา ต้มส้มปลากระบอก กว๋ยเตี๋ยแคะ กว๋ยเตี๋ยซอสแดงหรือฮ้วน แกงส้มปลากะพงสามน้ำ แกงส้มปลากะพงมะม่วงเบา แกงส้มปลากะพงลูกเถาคัน แกงส้มปลากดลูกเถาคัน แกงส้มปลาชู้ตัง ไก่ทอดเทพา ไก่ทอดหาดใหญ่ แกงไก่บ้านหยวกกล้วย ปลาทรายทอดขมิ้น ไข่ผัดเคย บะกุดเต้ แป้งแดงปลา แป้งแดงหมู กุ้งต้มมะม่วงเบา เต้าหู้ผัดเคย ข้าวหมกไก่หาดใหญ่ ข้าวมันไก่ แกงเผ็ดปลาหมี่หลัง แกงสมรม ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกรายการอาหารดาวตามลักษณะวัฒนธรรมเชื้อชาติของคนในท้องถิ่นสงขลา ตามตารางที่ 9 ดังต่อไปนี้

ตาราง 10 รายการอาหารดาวตามลักษณะวัฒนธรรมเชื้อชาติของคนในท้องถิ่นสงขลา

อาหารวัฒนธรรมไทย	อาหารวัฒนธรรมจีน	อาหารวัฒนธรรมมุสลิม
เต้าคั่ว	เต้าคั่ว	เต้าคั่ว
ไช้ครอบ	-	ไช้ครอบ
-	ข้าวสตู	-
-	-	ข้าวมันแกงไก่
ยำสาย หรือยำสาหร่าย เกะยอ	-	ยำสาย หรือยำสาหร่าย เกะยอ
ยำหัวโหนด	-	ยำหัวโหนด
ข้าวยำ	-	ข้าวยำ
กุ้งหวาน	-	กุ้งหวาน
กุ้งก้ามกรามเผา	-	กุ้งก้ามกรามเผา

ตาราง 10 (ต่อ)

อาหารวัฒนธรรมไทย	อาหารวัฒนธรรมจีน	อาหารวัฒนธรรมมุสลิม
ต้มส้มปลากระบอก	-	ต้มส้มปลากระบอก
-	ก๋วยเตี๋ยวแคะ	-
-	ก๋วยเตี๋ยวซอสแดงหรืออ้วน	-
แกงส้มปลากะพงสามน้ำ	-	แกงส้มปลากะพงสามน้ำ
แกงส้มปลากะพงมะม่วงเบา	-	แกงส้มปลากะพงมะม่วงเบา
แกงส้มปลากะพงลูกเกาดัน	-	แกงส้มปลากะพงลูกเกาดัน
แกงส้มปลากดลูกเขาคัน	-	แกงส้มปลากดลูกเขาคัน
แกงส้มปลาชี่ตั้ง	-	แกงส้มปลาชี่ตั้ง
ไก่ทอดเทพา	-	ไก่ทอดเทพา
ไก่ทอดหาดใหญ่	-	ไก่ทอดหาดใหญ่
แกงไก่บ้านหยวกกล้วย	-	แกงไก่บ้านหยวกกล้วย
ปลาทรายทอดขมิ้น	-	ปลาทรายทอดขมิ้น
ไข่ผัดเคย	ไข่ผัดเคย	ไข่ผัดเคย
-	บะกุดเต้	-
-	แป้งแดงปลา	-
-	แป้งแดงหมู	-
กุ้งต้มมะม่วงเบา	-	กุ้งต้มมะม่วงเบา
-	เต้าหู้ผัดเคย	-
-	-	ข้าวหมกไก่หาดใหญ่
-	ข้าวมันไก่	-
แกงเผ็ดปลามีหลัง		แกงเผ็ดปลามีหลัง
แกงสมรม	-	แกงสมรม

จากตารางที่ 10 **อาหารวัฒนธรรมไทย** ประกอบด้วยรายการอาหารดังนี้ เต้า
คั่ว ไช้ครอบ ยำสายหรือยำสาหร่ายเกะยอ ยำหัวโหนด ข้าวยำ กุ้งหวาน กุ้งก้ามกรามเผา ต้มส้ม
ปลากระบอก แกงส้มปลากะพงสามน้ำ แกงส้มปลากะพงมะม่วงเบา แกงส้มปลากะพงลูกเถาคัน
แกงส้มปลากดลูกเถาคัน แกงส้มปลาชี่ตัง ไก่ทอดเทพา ไก่ทอดหาดใหญ่ แกงไก่บ้านหยวกกล้วย
ปลาทรายทอดขมิ้น ไช้ผัดเคย กุ้งต้มมะม่วงเบา แกงเผ็ดปลาหมี่หลัง แกงสมรม

วัฒนธรรมจีน ประกอบด้วยรายการอาหาร ดังนี้ เต้าคั่ว ข้าวสตู ก้วยเตี๋ย
แคะ ก้วยเตี๋ยซอสแดงหรืออ้วน ไช้ผัดเคย บะกุดเต้ เต้าหู้ผัดเคย ข้าวหมกไก่หาดใหญ่ ข้าวมันไก่

วัฒนธรรมมุสลิม ประกอบด้วยรายการอาหาร ดังนี้ เต้าคั่ว ไช้ครอบ ข้าว
มันแกวไก่ ยำสายหรือ ยำสาหร่ายเกะยอ ยำหัวโหนด ข้าวยำ กุ้งหวาน กุ้งก้ามกรามเผา ต้มส้ม
ปลากระบอก แกงส้มปลากะพงสามน้ำ แกงส้มปลากะพงมะม่วงเบา แกงส้มปลากะพงลูกเถาคัน
แกงส้มปลากดลูกเถาคัน แกงส้มปลาชี่ตัง ไก่ทอดเทพา ไก่ทอดหาดใหญ่ แกงไก่บ้านหยวกกล้วย
ปลาทรายทอดขมิ้น ไช้ผัดเคย หมู กุ้งต้มมะม่วงเบา ข้าวหมกไก่หาดใหญ่ แกงเผ็ดปลาหมี่หลัง แกง
สมรม

1.2) **อาหารว่างหรืออาหารหวาน** จำนวน 22 รายการ ได้แก่ ขนมต้ม
สามเหลี่ยมใบป้อมมีไส้หมู/ไข่เค็ม/ของชาวจีน ขนมต้มสามเหลี่ยมใบป้อมของชาวพุทธ ขนมต้ม
สามเหลี่ยมใบป้อมมีไส้ถั่วของชาวมุสลิมหรือตุ๋ปะ มะม่วงเบาแช่อิ่ม น้ำมะม่วงเบา ลูกโหนดหรือลูก
ตาล ขนมลูกตาลกะทิสด ขนมดู ขนมขั้ว ขนมบอกร์ ขนมม่อฉี่ ข้าวฟ่างกวน ขนมทองเอก ขนมส้ม
ปันนี ขนมเทียนสด ขนมจาก ขนมป้า ขนมค้างคาว ขนมตาล ถั่วมันเคี้ยว เค้กจำปาตะ ข้าวเหนียว
จำปาตะ

1.3) **วัตถุดิบ** จำนวน 16 รายการ ได้แก่ ปลากะพงสามน้ำ ปลาทราย ปลา
ทองเทียว ปลาชี่ตัง ปลาหมี่หลัง ปลากระบอก กุ้งก้ามกรามเกะใหญ่ กุ้งหางแดง กุ้งแห้ง สาหร่าย
ผมนาง ไช้เปิด เต้าหู้ตดคลองแงะ มะม่วงเบา ส้มจุก ส้มโศควนลัง แป้งแดง

1.4) **เครื่องปรุง** จำนวน 8 รายการ ได้แก่ น้ำตาลโตนด น้ำส้มโหนด กะปิเกาะ
ยอ ซีอิ๊วขาว ซีอิ๊วหวาน ซีอิ๊วดำ กะปินาทับ เต้าหู้ยี้

2) **อัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา**

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า เมื่อกล่าวถึงอาหารที่เป็น
เอกลักษณ์ประจำจังหวัดสงขลา และสามารถดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสงขลา มี
ลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1) ลักษณะเฉพาะที่เกิดจากความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสงขลามีภูมิประเทศตั้งอยู่ระหว่าง 2 ทะเล ประกอบด้วย ทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา โดยทะเลทั้งสองทำให้มีทรัพยากรแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยแตกต่างจากแหล่งน้ำอื่นที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก คือ น้ำจืด น้ำเค็มและน้ำกร่อย ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้วัตถุดิบมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยเป็นอาหารทะเลเป็นส่วนใหญ่ อาทิ ปลากระพงสามน้ำ ปลากระบอก ปลามะลิ ปลากะตัง รวมทั้ง สหรัยผสมนาง ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ต่างจากพื้นที่อื่น และส่งผลให้อาหารมีรสชาติที่โดดเด่น ไม่เหมือนใคร และเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการเข้ามาท่องเที่ยวหรือเดินทางมาเพื่อรับประทานอาหารในพื้นที่นี้โดยตรง โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มี 2 ทะเล มีทั้งทะเล อ่าวไทยและทะเลสาบสงขลามีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์จากแหล่งน้ำที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก คือ น้ำจืด น้ำเค็ม และ น้ำกร่อย” (ร.4)

“เอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต จะเน้นถึงเรื่องของวิถีชีวิต เช่น วิถีชีวิต ชาวประมง วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นที่เป็นต้นน้ำของวัตถุดิบต่างๆที่นำมาประกอบอาหาร” (ป.5)

“ถ้าพูดถึงเมืองสงขลาจะ เราก็นึกถึงอาหารที่เด่น ๆ ที่นี้มีเยอะ” (อ.5)

“สภาพแวดล้อมของบ้านเรา ก็คือเป็นเอกลักษณ์เลยเพราะบ้านเราติดทะเลเป็นทะเลสาบสงขลา ผังแหลมสน เมืองเก่ายุคสอง” (อ.12)

2.2) สืบทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า อาหารในท้องถิ่นของสงขลา จะเป็นการสืบทอดสูตรต่อๆ กันมา จากรุ่นสู่รุ่น ตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย มาจนถึง พ่อ แม่ บุตรหลาน ในลักษณะรุ่นสู่รุ่น จึงยังทำให้สูตรอาหารดั้งเดิมในท้องถิ่นยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจแตกต่างไปบ้างตามวัตถุดิบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นสูตรเฉพาะที่ไม่เหมือนใครและทำให้เป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ชัดเจน โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“อาหารพื้นถิ่นของสงขลา มีสูตรจากต้นตระกูล พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย
จากรุ่นสู่รุ่นส่งต่อกันมาปัจจุบัน” (ป.12)

“กระบวนการผลิต ส่วนใหญ่จะเป็นสูตรจากดั้งเดิม นำมาพัฒนาเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย แต่สิ่งสำคัญยังคงอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อนำเสนอต่อผู้บริโภค”.

(ป.4)

“อาหารพื้นถิ่น เป็นอาหารที่ใช้วิธีดั้งเดิมในการปรุง เพื่อให้เกิดรสชาติที่นุ่มนวลและ เป็นเอกลักษณ์อาหารสงขลา หรือเอกลักษณ์ของอาหารพื้นถิ่นอื่นๆ ในชุมชนต่างๆ”

(ป.1)

“เราดันไข่ครอบให้เป็นจี๋เฒ่อนี่ ... พื้นที่อื่นเค้าก็อ้างว่าเป็นไข่ครอบ มันผิด คือ เขาไม่รู้จักความเป็นมาของเรามาจากภูมิปัญญาที่เมื่อก่อนชาวเล ชาวประมงเขาเอาไข่ขาวไปย้อมแผลดวนที่ทำจากด้าย เพราะว่ามันมีเรื่องราว”

(ป.2)

“กระบวนการผลิตของเราใช้ภูมิปัญญา ไข่ครอบเราดองน้ำเกลือ ไม่ได้ใช้เกลือโรย มันจะมี 2 แบบโรยเกลือกับดองเกลือ”

(ป.8)

2.3) วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นและทำให้มีความต่างจากถิ่นอื่น

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า ความโดดเด่นของอาหารในสงขลาเกิดจากความโดดเด่นของลักษณะภูมิประเทศที่ส่งผลต่อทรัพยากรท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งทำให้คุณภาพ และรสชาติมีลักษณะเฉพาะตามสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ รวมไปถึงคุณลักษณะของอาหารที่มีความแตกต่างจากพื้นถิ่นอื่นๆ

“เรามีของดีมีทั้งอาหารคาวอาหารหวาน และเครื่องปรุงที่มีคุณภาพดี รวมถึงมีลักษณะภูมิประเทศที่มีทะเลสาบมีทะเลอ่าวไทยซึ่งสามารถเป็นแหล่งวัตถุดิบทรัพยากร วัตถุดิบที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีรสชาติดีไม่เหมือนที่อื่น”

(ป.13)

“สงขลาเป็นแหล่งวัตถุดิบที่อุดมสมบูรณ์ที่สามารถนำไปประกอบอาหารได้สงขลาจะโดดเด่นได้ เรื่องของวัตถุดิบที่มีความสดอร่อยรสชาติดีไม่เหมือนที่อื่น เช่น

ปลากะพง 3 น้ำ มะม่วงเบา ประกอบกับเครื่องปรุงที่มีเฉพาะถิ่น ซิอิ้วขาวซิอิ้วดำซิอิ้วหวาน น้ำส้ม โหนด น้ำตาลโตนด”

(ป.1)

"สิ่งที่สะท้อนเอกลักษณ์โดดเด่นของจังหวัด ที่บอกไปแล้วก็เป็นเตาคว่ำ
ไข่ครอบ ข้าวมันแกวไก่ แล้วก็ข้าวสตูที่กำลังดังๆอยู่ ... ยำหัวโหนด ก็เป็นเอกลักษณ์ของ
จังหวัดสงขลา ยำสาหร่ายก็มี ปลาแป้งแดงก็แดงที่บ้านก็ทำ" (ป.12)

"สงขลาบ้านเราไม่ได้ใช้น้ำดูเขาจะเอาปลาไปหมักเกลือ แล้วก็เอามาต้ม แล้วก็ใส่ตะไคร้ หัว
ข่า ไม่ให้มีกลิ่นคาวแล้วนำมากรองเอาแต่น้ำ แล้วนำไปต้มอีกรอบหนึ่ง ใส่น้ำตาล เป็นน้ำตาล
โตนดมันจะหอม แล้วจะมีเนื้อปลามันจะอยู่ข้างบน" (ร.12)

"ยำหัวโหนด ก็เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสงขลา ยำสาหร่ายก็มี" (ร.2)

"เครื่องปรุงของเราที่น้ำส้มโหนด ซีอิ๊วที่ฝั่งโน้นเขาทำ มีหลายตัว" (ป.8)

2.4) สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยผสมผสานระหว่างเชื้อชาติ

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า เนื่องจากในอดีต สงขลา เป็น เมืองท่า ที่สำคัญและมีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ซึ่งศูนย์กลางการค้าขายในอดีต จึงทำให้มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเดินทาง อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยและค้าขาย ประกอบกับ สงขลาเป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศที่สามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ได้สะดวก โดยสามารถโดยสารรถประจำทางข้ามประเทศหรือขับรถข้ามชายแดนภาคใต้ไปได้อย่างสะดวก จึงทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีการเคลื่อนย้าย และอพยพย้ายถิ่นได้ง่าย ทำให้เกิดความหลากหลายทั้งชนชาติ ที่มีความต่างทางวัฒนธรรม และด้วยความต่างนี้ทำให้เกิดการผสมผสานเป็นพหุวัฒนธรรม โดยประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีทั้งชนชาติมุสลิม ชนชาติไทย และชนชาติจีนฮากกาที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยตั้งแต่อดีต และยังคงตั้งรกรากมาจนปัจจุบัน จึงทำให้มีอิทธิพลไปยังอาหารในถิ่น และทำให้ลักษณะของอาหารมีความหลากหลาย และเป็นการผสมผสานในลักษณะพหุวัฒนธรรม จนทำให้มีเมนูอาหารหลายเมนูเกิดเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของอาหารในจังหวัดสงขลา โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

"อาหารสงขลามีความแตกต่างจากอาหารที่อื่นมีความโดดเด่น 3 อย่างคือ

- 1) ทะเลสาบสงขลาตอนล่าง เช่น อำเภอควนเนียง อำเภอบางกล่ำ อำเภอหาดใหญ่ และ 4 อำเภอ 2) พหุวัฒนธรรมความเป็นเมืองสงขลา ผ่านใจกลางเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว เกิดผสมผสานกันทำให้อาหารโดดเด่นขึ้น ทำให้เป็น

อาหารของวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นอัตลักษณ์ของอาหารสงขลา 3) ทะเลสาบสงขลา น้ำทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งของทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อาหารทะเล เช่น ปลากระพง 3 น้ำ ปลากระบอก ปลาชี่ตัง ปลาทองเทียว ปลาหมี่หลัง กุ้งก้ามกรามเกาะใหญ่ เป็นต้น” (ป.1)

“สิ่งที่สะท้อนความเป็นสงขลาได้ชัดเจนและความเป็นเอกลักษณ์ คือ พหุวัฒนธรรม โดยย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งมีส่วนของสังคมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม” (ป.1)

“ความเป็นพหุวัฒนธรรม มีทั้งชนชาติไทยจีนมุสลิมอยู่ในพื้นที่เดียวกันเป็นที่รองรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ชาวมุสลิม” (อ.5)

“ส่วนใหญ่จะสะท้อนออกมาในแนวของอาหารพหุวัฒนธรรม เป็นการผสมผสานกัน อย่างลงตัวระหว่างชาวไทยพุทธ จีน และมุสลิม อาหารชาวจีน เช่น ก๋วยเตี๋ยว บะก๊ัดเต๋ ชาวไทยพุทธ เช่น ข้าวแกง แกงส้มปลากระพง เต้าคั่ว ข้าวมันแกงไก่ ข้าวย่ำ ชาวมุสลิม ได้แก่ ไก่ทอด ข้าวหมกไก่ ข้าวมันแกงไก่” (ป.3)

2.5) คุณค่าและคุณภาพของอาหารที่เกินราคา

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า เนื่องจากสงขลาเป็นเมืองของการท่องเที่ยว โดยมีกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักเป็นชาวจีนมาเลเซีย ที่มีเชื้อสายทั้งจีนและมุสลิม สาเหตุจากภูมิประเทศอยู่ใกล้เคียงกัน ประกอบกับด้วยความโดดเด่นของอาหารพื้นถิ่นที่มีชื่อเสียง จึงทำให้เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น โดยอาหารในพื้นที่ของจังหวัดสงขลานั้นจะเน้นที่คุณภาพ ความสะอาด และความอร่อย มีร้านที่มีชื่อเสียง ขึ้นชื่อและมีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน จึงทำให้เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอีกด้านหนึ่งของสงขลา โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“ลักษณะของอาหารพื้นถิ่น และร้านค้าในพื้นที่นั้นจะเน้นเรื่องคุณภาพอาหาร มากกว่าบรรยากาศของร้านอาหารบรรยากาศของร้านส่วนใหญ่ก็จะเป็นบรรยากาศตามธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นๆ” (ป.11)

“ถ้าตามชุมชนต่างๆจะไม่ได้เน้นเรื่องของการจัดวางรูปแบบอาหารมากนักจะเน้นเรื่องรสชาติและความสะอาดมากกว่า” (อ.5)

“ร้านค้าในเมืองหาดใหญ่ ที่เป็นร้านธรรมดาเน้นเรื่องรสชาติอาหารและราคาของอาหารที่ไม่แพงมากกว่าส่วนใหญ่มักจะเป็น Street Food ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ” (อ.1)

“การจัดวางรูปแบบอาหารสำหรับผู้บริโภค เราจะเน้นสู่ลักษณะ” (อ.12)

“ร้านอาหารเก่าแก่ ร้านแต่ วัตถุดิบของเขาจะมีคุณภาพมาก” (ป.8)

“ความคุ้มค่าต่อราคาและคุณภาพ ถ้าพูดถึงความคุ้มค่ามันก็ไม่ได้คุ้มค่าถ้าเราเทียบกับอาหารที่มาจากห้าง ของเราชาวบ้านราคามันถูกแต่เราทำออกมาดี มีคุณภาพ คุณภาพที่ลูกค้าได้ไปมากกว่าราคาที่จ่ายมา” (ป.11)

2.6) อาหารเป็นจุดดึงดูดสำคัญของการท่องเที่ยวในพื้นที่

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า ด้วยคุณลักษณะและข้อได้เปรียบทางภูมิประเทศที่ทำให้เกิดวัตถุดิบที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ทำให้อาหารเป็นกลไกสำคัญหนึ่งที่เป็นจุดดึงดูดและทำให้สงขลากลายเป็นเมืองท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวต้องการมาท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“หาดใหญ่เป็นเมืองท่องเที่ยวของชาวมาเลเซีย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกว่ารับประทานอาหารที่หาดใหญ่ราคาไม่แพงและคุ้มค่า” (อ.5)

“อาหารที่มากับการท่องเที่ยวและราคาไม่แพง” (ร.9)

“เมนูไก่ทอดหาดใหญ่ที่เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว” (อ.1)

โดยสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่สนับสนุนให้เกิดวัตถุดิบที่มีคุณลักษณะโดดเด่นในพื้นที่นั้น ประกอบกับสามารถเชื่อมโยงกับประเทศใกล้เคียง ทำให้การเคลื่อนย้ายประชากรและการอพยพย้ายถิ่น ทำให้เกิดสังคมแบบพหุวัฒนธรรม และทำให้เกิดการถ่ายทอดเอกลักษณ์ประจำชาติจากกลุ่มสู่กลุ่ม สร้างเป็นความโดดเด่นผ่านเมนูและรายการอาหารประจำท้องถิ่น จนทำให้เกิดเป็นอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา

และนำไปสู่การเชื่อมโยงให้เกิดการท่องเที่ยว จึงทำให้สามารถสรุปอัตลักษณ์ด้านอาหารของ จังหวัดสงขลา ได้ดังแผนภาพ

ภาพประกอบ 3 แผนภาพอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา

4.2 ผลการศึกษาระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

เนื่องจากผู้วิจัย กำหนดการศึกษาระยะที่ 2 เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร กำหนดวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตัวแทน 3 กลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนรวม 39 คน และแบบสอบถามใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) กลุ่มตัวอย่าง จำนวนรวม 250 คน จากทั้งหน่วยงานภาครัฐการที่มีหน้าที่และบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นตัวแทนของสมาคมการท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา ทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด และภาคประชา

สังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตกรรม และ ประชาชนชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่

4.2.1 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ เก็บข้อมูลจากผู้นำอย่างเป็นทางการในพื้นที่จังหวัด สงขลา และเป็นตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด สงขลา 1 คน นายอำเภอเมืองสงขลา 1 คน ปลัดอำเภอสิงหนคร 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา 1 คน วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนคร สงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหาร การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 5 คน รวมจำนวน 13 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มภาคราชการ เป็นเพศชาย 9 คน เพศหญิง 4 คน ประกอบอาชีพข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 65 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 52 ปี ประสบการณ์ในการ ทำงานในภาคราชการระหว่าง 4 - 41 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ยที่ 23 ปี ประสบการณ์ ด้านอาหาร อยู่ระหว่าง 1 - 10 ปี โดยมีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 6 ปี ส่วนประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ อยู่ระหว่าง 1 - 5 ปี โดยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ย ที่ 3 ปี ซึ่งในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาคราชการ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลประชาชน ในท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่น การจัดทำแผนงานของจังหวัด ดูแลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมถึงเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนวิชาการอาหารและโภชนาการ

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน เก็บข้อมูลจาก ผู้ประกอบการอาหารถิ่น 6 คน ตัวแทนประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์ การจัดงานจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน อุปนายกสมาคม ท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน และ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟู้ดซิตี้ 1 คน รวมจำนวน 13 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มธุรกิจเอกชน เป็นเพศชาย 10 คน เพศหญิง 2 คน โดยเป็น นักธุรกิจ เจ้าของร้านอาหาร และการทำงานในสมาคมการท่องเที่ยวของจังหวัด มีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 67 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 52 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานในภาคธุรกิจเอกชน อยู่ระหว่าง 4 - 32 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ยที่ 16 ปี ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านอาหาร อยู่

ระหว่าง 4 - 32 ปี มีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 12 ปี ส่วนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ มีตั้งแต่ ไม่มีประสบการณ์เลย จนถึงมีประสบการณ์ 4 ปี ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ยที่ 2 ปี ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจร้านอาหาร เป็นเชฟ เป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหาร การเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอาหาร รวมไปถึงการเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของจังหวัด และการทำงานส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสงขลา

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม เก็บข้อมูลจาก ปราชญ์ชุมชนจาก 11หมู่บ้าน สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สงขลา รวมจำนวน 13 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มภาคประชาสังคม เป็นเพศชาย 5 คน เพศหญิง 8 คน โดยเป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว นักวิชาการอิสระ มีอายุอยู่ระหว่าง 48-71 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 56 ปี โดยมีประสบการณ์ในการทำงานในภาคธุรกิจเอกชนอยู่ระหว่าง 4 - 25 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ยที่ 14 ปี ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านอาหาร อยู่ระหว่าง 2 - 40 ปี โดยมีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 14 ปี ส่วนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ มีตั้งแต่ ไม่มีประสบการณ์เลย จนถึงมีประสบการณ์ 6 ปี โดยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ยที่ 2 ปี ซึ่งมีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลาเพื่อทำผลิตภัณฑ์ชุมชน การทำการท่องเที่ยวชุมชนและมัคคุเทศก์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ซึ่งจากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่มีประสบการณ์ด้านอาหารมากที่สุด คือ กลุ่มภาคประชาสังคม รองลงมา คือ ภาคธุรกิจเอกชน และ ภาคราชการน้อยที่สุด ในขณะที่ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ย พบว่า กลุ่มภาคราชการมีมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคมมีประสบการณ์เฉลี่ยเท่ากัน

4.2.2 ผลวิเคราะห์มุมมองความคิดเห็นต่อบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

จากการศึกษาบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตัวแทน 3 กลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนรวม 39 คน โดยจำแนกตามกระบวนการของการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและภาค

ประชาสังคมที่มีต่อภาคประชาสังคมตามกระบวนการขับเคลื่อนสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ ทั้งหมด 10 กระบวนการ ดังนี้

1) กระบวนการหาหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้าน วิทยาการอาหารร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ในกระบวนการหาหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วนต่อบทบาทของภาคประชาสังคม มีดังนี้

1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อบทบาทภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมมีหน้าที่ประสานงานระหว่างภาคส่วนอื่นทั้ง ภาคราชการ และภาคธุรกิจเอกชน โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อตั้งทีมงานระดับชุมชน และมีผู้นำชุมชน เป็นแกนนำ ซึ่งบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงานมีทักษะในการสื่อสารที่ดี สามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และสร้างความเข้าใจกับชุมชนได้อย่างดี

(2) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัด

(3) ภาคประชาสังคมร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมในภาคส่วนอื่น ทั้งของภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชนเอกชน ได้แก่ การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาชุมชน หรือคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์ และนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

(4) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมโดยเป็นผู้สื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมเมืองสร้างสรรค์ การสร้างการรับรู้ให้คนในชุมชน รวมถึงการสร้างจิตสำนึกของการรักและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาและทรัพยากรของชุมชน

(5) ภาคประชาสังคมจัดทำรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้เป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน

(6) ภาคประชาสังคม แสดงบทบาทในการเป็นนักพัฒนา โดยมุ่งยกระดับสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน การพัฒนาสาธารณูปโภค การปรับภูมิทัศน์ และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ โดยให้ภาคราชการเป็นเพียงผู้สนับสนุน

(7) ภาคประชาสังคมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และมุ่งพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“วิธีการที่จะให้ประชาสังคมมีส่วนร่วม ... การประชุมคณะกรรมการจังหวัด ซึ่งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาชุมชน เราเชิญภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะ ภาคประชาสังคม เครือข่ายโอทอป เครือข่ายสินค้าชุมชน เครือข่ายท่องเที่ยว ให้มีส่วนร่วม ในเรื่องของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเรา ... ทุกวันนี้เรารวมการทำงาน นี่ก็คือเครือข่าย ภาคีร่วมมือกันที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ...การจัดงานทุกวันนี้ของเราคือพยายามเอาชุมชน เข้ามาเพื่อจะได้ช่วยให้เขามีรายได้ ส่วนเขาเองก็ต้องยกระดับตัวเองให้ได้เช่นกัน” (ร.4)

“สิ่งที่เราคุยกันอยู่เรื่อย คือ การพัฒนาเมือง การอำนวยความสะดวกการอำนวยความสะดวก ปลอดภัย การปรับภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม เราก็อาศัยท้องถิ่นทุกท้องถิ่น ในจังหวัดเข้า มาร่วม” (ร.5)

“เมืองสร้างสรรค์ ต้องรวมกลุ่มกันมีอุดมการณ์เดียวกัน มีแนวทางเดียวกัน การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ต้องพัฒนาโดยผู้นำ พัฒนาไปทางเดียวกัน มีประชากร ชุมชนใน อุดมคติ ... เรามีอุดมการณ์ มีความรู้ ที่งานที่ดี ต้องไปได้ดี” (ร.5)

“ภาคประชาสังคมมีความสำคัญ เค้าเป็นฐานข้อมูล เป็นกระบอกเสียง แต่เราจะเอาภาค ประชาสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทุกสิ่งอย่างไม่ได้ เค้าต้องรวมกลุ่มแล้วมีเซ็น เตอร์ ... คือ เค้าขึ้นมาที่จังหวัดได้ ต้องผ่านท้องถิ่น อันนี้ คือแนวทางที่จะสามารถ ขับเคลื่อนได้ตามระเบียบของรัฐ ” (ร.13)

“ชุมชนหนึ่ง ไม่สามารถทำทุกอย่างให้ครบ process ได้หมด เพราะฉะนั้นต้องมี network ต้องมีความร่วมมือ แต่คนที่มาประสานตรงกลางต้องไม่มีปัญหาการสื่อสาร” (ร.12)

2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อบทบาทภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคม คัดสรรวัตถุดิบให้ดีที่สุด และพิถีพิถันใน กระบวนการของการผลิต เพื่อทำให้เป็นเอกลักษณ์และมีอัตลักษณ์เฉพาะ เพื่อมานำเสนอและทำ เป็นเมนูอาหารให้กับผู้บริโภค สนับสนุนการส่งต่อวัตถุดิบที่มีคุณภาพในการทำอาหาร รวมถึงการ ยกกระตือรือร้นให้เข้าสู่มาตรฐาน และเอาใจใส่ในการนำเสนอรูปแบบอาหารเพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจ

(2) ภาคประชาสังคมมีการจัดสร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ (specialist) ในแต่ละด้านของแต่ละชุมชน เพื่อมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงร้านอาหาร และสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ภูมิปัญญาระหว่างกัน

(3) ภาคประชาสังคมมีความตระหนักและเห็นคุณค่าและภูมิใจในทรัพยากรและวัตถุดิบที่มีคุณภาพของตนเอง และทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรพื้นถิ่นอย่างทะนุถนอม ระวังระวัง ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแต่ยังรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

(4) ภาคประชาสังคมให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น เช่น การขึ้นเวทีเล่าประวัติความเป็นมาของวัตถุดิบเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะในวงกว้าง รวมไปถึงการหาแนวทางในการพัฒนาสินค้าของตนเอง

(5) ภาคประชาสังคมมีชุมชนที่เข้มแข็งโดยพึ่งพาภาคส่วนอื่นน้อยลง ด้วยการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถในแต่ละด้าน ขึ้นมาเป็นที่ปรึกษาชุมชน อาทิ ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ และความตั้งใจที่จะพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงเด็กรุ่นใหม่ที่มีความสามารถ อาทิ ความสามารถทางเทคโนโลยี หรือการตลาด

(6) ภาคประชาสังคมมีองค์ความรู้มากขึ้น รวมไปถึงการฝึกประสบการณ์ ด้วยการออกงานเทศกาล จะสามารถเรียนรู้และพัฒนาต่อยอดได้

(7) ภาคประชาสังคมมีทัศนคติที่ดีมากขึ้น มีความคิดเชิงก้าวหน้าและขยายธุรกิจให้เติบโตมากกว่าเดิม รวมไปถึงการยอมรับเทคโนโลยี และนำร้านอาหารและผลิตภัณฑ์ของตนสู่แพลตฟอร์มของจังหวัด

ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

“บทบาทของภาคประชาสังคมมีส่วนส่งเสริมอาหารถิ่นของจังหวัดสงขลา ในรูปแบบของเป็นต้นทาง ของวัตถุดิบที่ส่งต่อไปให้เป็นเมนูที่มีคุณภาพจริง ๆ แล้วแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนก็มีจุดขายของอาหารดิบหรือวัตถุดิบของตนเอง เช่น เกาะยอมีปลากระพง สิงหนครมีมะม่วงเบา ไข่เป็ดไข่ครอบ ที่สำคัญอยากให้ชุมชนหรือผู้ผลิตวัตถุดิบหรือเมนูอาหารทำให้ได้ตามมาตรฐานของการผลิตอาหาร เช่น มี อย. ... ชุมชนต้องเข้าร่วมกับโครงการของภาครัฐอย่างเต็มที่ ... อยากให้มีการรวมกลุ่มอาหารพื้นถิ่น และมีการเข้าฝึกอบรมโดยใช้มาตรฐาน GMP ให้ทุกคนรู้จักผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานสากล... ปัจจุบันผู้ประกอบการร้านค้าพยายามจัดการจัดรูปแบบของอาหารหน้าตาบนจานให้ดูสวยงามมากยิ่งขึ้น แต่ผู้ประกอบการร้านค้าที่เป็นชาวบ้านท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการสักเท่าไรนัก อยากให้อาหารพื้นถิ่นที่มีอยู่แล้วเป็นอาหารพื้นถิ่นที่

สามารถยกระดับสู่สากลและเป็นอัตลักษณ์ของอาหารสงขลานำไปสู่การต่อยอดสู่สากล
เข้าถึงนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคทุก ๆ คนได้” (อ.2)

“บทบาทของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาหารถิ่นมีอยู่มาก เนื่องจาก
เป็นรากฐานของอาหารถิ่นของแต่ละชุมชนที่สำคัญ คือ กรรมวิธีของแต่ละชุมชนจะเป็น
เอกลักษณ์ของตนเองเกิดจากภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนและประกอบกับภูมิศาสตร์
ทางกายภาพของแต่ละชุมชนที่มีวัตถุดิบอะไรมา และมีวัตถุดิบอะไรเด่น ...การ
สามารถเชื่อมโยงร้านเพื่อมาแลกเปลี่ยนนำสู่ผู้บริโภค ค่อนข้างเป็นไปได้ยากเพราะแต่
ละร้านก็จะมีวิถีของตัวเองจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในด้านของ CSR สักเท่าไรสนใจ
แต่เรื่องการทำของตัวเองให้ดีแต่ไม่ได้สนใจภาพรวมหรือความมีส่วนร่วมเท่าไรนัก ...
การร่วมทำและบำรุงรักษาสีเขียวล้อมเน้นใช้วัตถุดิบพื้นถิ่นแต่ในขณะเดียวกันก็ต้อง
รู้จักใช้และรู้จักหยุดใช้ ถ้าหากทรัพยากรไม่เพียงพอเพื่อให้มีทรัพยากรเพียงพอไปถึงรุ่น
ลูกหลาน อยากให้รุ่นลูกหลานมีทรัพยากรเหมือนรุ่นที่เราอยู่ในอนาคต” (อ.3)

“บทบาทของภาคประชาสังคมมีมาก เนื่องจากเป็นจุดกำเนิดของวัฒนธรรมอาหาร และ
ชุมชนแต่ละชุมชนต้องเป็นผู้ส่งเสริมอาหารของตนเองนำสู่บุคคลภายนอก ...
... ภาคประชาสังคมแต่ละชุมชนต้องระเบิดตัวเองจากภายในสู่ภายนอก
โดยสร้างความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่โดยจะต้องมีผู้นำที่นำชุมชนออกมาสู่
ภายนอกโดยอาศัย หลักการ การสร้างรายได้ และการตลาด” ... เราควรรหาเครือข่าย
หรือ specialist ในแต่ละด้านเพื่อมาช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะว่า
แต่ละชุมชนไม่สามารถที่จะเก่งในทุก ๆ ด้านได้ เพราะฉะนั้นต้องพึ่งพากันและหาคนที่
เก่งแต่ละเฉพาะด้านแล้วมารวมมือกันและพัฒนาต่อยอดสู่ความสำเร็จได้ ...
... ข้อเสียของภาคประชาสังคม ส่วนใหญ่จะไม่ชอบทำตามกฎเกณฑ์ทำให้เกิดผล
สำเร็จได้ยากในบางครั้ง ... ส่วนใหญ่ทางร้านค้าสมัยใหม่ก็มีความตั้งใจในการทำ
มีร้านให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น ... อาหารสงขลามีความโดดเด่นสูงในเรื่องของ
วัตถุดิบที่มีคุณภาพ สด รสชาติอร่อย ไม่เหมือนที่อื่น
แต่สิ่งสำคัญ คือ เรานำเสนอไม่ค่อยเป็น จึงทำให้ไม่มีความโดดเด่นนั้นหายไป ... การ
จัดรูปแบบอาหาร ทัวไปไม่ค่อยเน้นเรื่องของรูปแบบหรือการจัดวางอาหารเท่าไร
เพราะคนในจังหวัดสงขลาหาดีใหญ่ไม่ค่อยมีสุนทรีย์ในการจัดรูปแบบอาหารให้
สวยงาม ... ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกันเท่าที่ควรไม่มีการเชื่อมโยงจากชุมชนไปสู่
ผู้บริโภคอย่างสมบูรณ์แบบ ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นแบบ Family มากขึ้น ทำให้เข้าถึง
กลุ่มชุมชนได้ง่ายขึ้นกว่าเมื่อก่อน แต่ละชุมชนเลยไม่ได้ออกมาหรือให้ความร่วมมือซึ่ง
กันและกันในการที่จะพัฒนาเป็นกลุ่มก้อนใหญ่ ๆ เพื่อเกิดจุดศูนย์รวมสินค้าที่ส่งต่อ
ผู้บริโภคได้ง่าย ...ความร่วมมือของทุก ๆ ภาคส่วน มีการเฝ้ากำลังเพื่อให้มีความ

เจริญก้าวหน้าและมีความยั่งยืนในอนาคต ... สร้างการรับรู้ให้กับทุกภาคส่วนให้คิด และมีความรู้ไปในทิศทางเดียวกัน... ชุมชนเองต้องเข้มแข็งเพียงพอในการที่จะรับข้อมูล หรือปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้ตรงตามหลักเกณฑ์และต้องเกิดความร่วมมือกันในทุก ๆ ฝ่าย ของคนในชุมชนเพื่อที่จะพัฒนาชุมชนให้ยกระดับชุมชนไปสู่สากลได้” (อ.4)

“ภาคประชาสังคมมีความสำคัญมากที่สุด การส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสงขลา แต่ชุมชนแต่ละชุมชนยังไม่เข้มแข็งเพียงพอและได้รับการส่งเสริมอย่างไม่ทั่วถึง มีเฉพาะ เป็นจุด ๆ ที่คิดว่าเป็นส่วนสำคัญ แต่ถ้าสมมุติเราขับเคลื่อนให้ทั่วทุกชุมชนขับเคลื่อนไป พร้อม ๆ กันน่าจะดีมาก ๆ ...

อยากให้สร้างองค์ความรู้ ให้กับชุมชนให้ทั่วถึงเพื่อเสริมศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง มากขึ้น... โดยมาออกงานเทศกาลต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้นและ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดด้วยตนเองต่อไป” (อ.5)

“ความคุ้มค่า ละเมียดละมัยในการหาวัตถุดิบในการที่หาวัตถุดิบมา ก็จะทำให้มันเป็น ของหายาก ที่ทำให้คนอยากรับประทานอาหารต่อ ให้มันมีราคาแพง แต่ก็คิดว่าคุ้มค่า ... ชาวบ้านชุมชนเขาพยายามคัดสรรวัตถุดิบให้ดีที่สุดเพื่อมานำเสนอ และทำเป็นเมนูอาหารให้กับผู้บริโภคจึงทำให้มีความโดดเด่นในด้านรสชาติ ความใส่ใจ ในการทำอาหารได้” (อ.6)

“การที่จะทำเมนูอาหารอะไร ที่มันเกี่ยวกับอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของจังหวัด ของเมืองเรา... ที่อื่นเขาไม่รู้แต่เรารู้ แล้วที่นี้เราจะต้องทำยังไง แล้วจะต้องแก้ปัญหาตรง นี้ เลี้ยงเขายังไงเลี้ยงให้เนื้อเขาดี กลิ่นดี รสชาติดี รูปร่างหน้าตา ความสดใหม่ ความเพ รสที่จะบอกไปถึงปากคุณ ยังคงคุณสมบัติที่ดี ขั้นตอนกระบวนการ จะต้องมีส่วน มีความที่จะฟรีเซนต์ออกมา มีความเป็นแท้จริงออกมา วัตถุดิบรสชาติ กระบวนการ ต้อง ได้ การตั้งไฟต้องได้ มือต้องถึง คือมันไม่ใช่แค่มีวัตถุดิบอย่างเดียวที่ได้ ... เราต้อง ขับเคลื่อนจากข้างล่าง คือมันต้องแก้จากด้านล่าง มันต้องมีผู้นำมันต้องมีผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน มีกำลังแล้วก็มีความจริงใจที่จะช่วยเหลือ หรือมองในเรื่องของเด็กรุ่นใหม่ หรืออะไรที่เข้ามาช่วยในเรื่องของการตลาด คืออาจจะไม่ต้องรอภาครัฐเลยก็ได้ ...

... ทักษะคติของที่นี่ของจังหวัดสงขลาเขาจะมีเซฟโซนเป็นของตัวเอง คืออยู่ยังไงก็ได้ไม่ เดือดร้อน ไม่มีความเดือดร้อน จริง ๆ ต้องคิดแบบคนรุ่นใหม่ ต้องปลูกฝังแบบคนรุ่น ใหม่ ให้เห็นว่า คือคนเก่าเขาก็ขายได้อยู่แล้ว วันหนึ่งขายได้ 300 ซามเขาก็ พอใจแล้ว แต่ ถ้าเขาคิดว่า เขาอุปเอาหลานมาต่อยอดแล้วให้ขายได้วันละพันซามมันไม่ดีกว่าหรอ”

(อ.7)

“การที่จะให้ประชาสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนานำอาหารพื้นถิ่นมาเป็นจุดเด่น ในแง่ของเรา เราอยากประชาสัมพันธ์มากกว่า ถ้าได้ขึ้นเวทีหรือไปที่ไหนที่เกี่ยวกับงานอาหาร เราจะบอกว่าอาหารนี้มายังไง วัดฤทธิชัยนี่มายังไง

เล่าเรื่องราวให้เขาดูสดน่าสนใจมากขึ้น มันเหมือนเป็นกระบอกเสียงมากกว่า คือเราไม่สามารถเปิดรับประชาสัมพันธ์ใหญ่ๆอะไรได้ สะแต่ว่ามันเป็นกระบอกจากประสบการณ์ที่เราพบมาแล้ว กระบวนการตั้งต้นเขามาแบบนี้...

... การส่งเสริมจะส่งเสริมในแง่ของความเสมอภาค คือให้ในชุมชนมีความหลากหลาย ให้เด่นในทุก ๆ ส่วนในทุก ๆ ตัวของมัน มันก็จะดีมาก คือชาวบ้านขาดองค์ความรู้ ขาดการสนับสนุนด้วย และก็ความคิดต่อยอดก็สำคัญ ...

...รูปแบบการจัดวางอาหารสำหรับผู้บริโภค ซึ่งคนส่วนใหญ่เขาไม่สนใจ แม้กระทั่งคนสงขลาเองก็ไม่สนใจ ... นอกจากว่าเราต้องไปฟรีเซนต์ในงานใดงานหนึ่ง

เราก็จะต้องยกระดับไปเพื่อให้เขาสนใจมากขึ้น” (อ.8)

“วิธีการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม อยากให้การเดินหน้าด้วยกัน ทุกชุมชนต้องสามัคคี ... เพราะชาวบ้านรู้ดีกว่าอะไรคือเอกลักษณ์ อะไรคืออัตลักษณ์ อะไรคือตัวชูโรง เราต้องเป็นคนออกตัวเองด้วยซ้ำ คือ เราต้องมีตัวเชื่อม...

ต้องปลูกยักษ์ ยักษ์ในที่นี้คือ คือชุมชนที่มีทรัพยากรพื้นถิ่นที่อุดมสมบูรณ์ ต้องเข้าไปกระตุ้นเขา ปลูกเขา ให้ภูมิใจในคุณค่าของทรัพยากรที่เป็นต้นน้ำของตนเอง และต้องนำเสนอวัดฤทธิชัยที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์เป็นเมนูต่าง ๆ” (อ.9)

“สร้างพื้นฐาน ที่เชื่อมโยงร้านอาหาร ร้านค้าทุกร้านอยากได้ลูกค้าเพิ่ม อยากจะอยู่ในทุกแพลตฟอร์ม แต่ร้านค้ายังไม่มีความรับผิดชอบต่อแพลตฟอร์มของตัวเอง คือ ในยุคปัจจุบันร้านค้าไหนไม่เข้าสู่ระบบออนไลน์ ไม่เข้าสู่การเชิญชวนมันจะยาก เว้นแต่ร้านค้าที่เก่าแก่มียุคค้าประจำเยอะอยู่แล้ว” (อ.11)

“อยากให้อาณาประชาสังคม นำเสนอ วัดฤทธิชัยที่มีคุณภาพของชุมชนสู่ร้านอาหารต่างๆ เพื่อให้ผู้คน ได้ชิม หรือรับประทานอาหารจากวัดฤทธิชัยท้องถิ่นที่มีคุณภาพดีเยี่ยม มีความสดใหม่ รสชาติอร่อย ... ภาพในอนาคตเกี่ยวกับเมืองอาหาร คือแนะนำให้ใช้วัดฤทธิชัยในท้องถิ่น คือ ถ้าคุณขายแบบนี้ แค่ว่ากินได้ คุณไม่ต้องไปสรรหาซื้อปลาแพงแพงจากที่อื่น” (อ.12)

3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมมีหน้าที่ประสานงานระหว่างภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชน โดยพัฒนากลุ่มชุมชนให้เข้มแข็ง และพัฒนาท้องถิ่นไปพร้อมกัน

(2) ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชนในกิจกรรมขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ โดยทำงานในลักษณะบูรณาการ ทั้งกิจกรรมระดมความคิด การจัดทำแผนงานและการเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการจัดทำนโยบายระดับชุมชน

(3) ภาคประชาสังคมมีองค์ความรู้และส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน รวมถึงแสวงหาและยอมรับเทคโนโลยีนวัตกรรม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน

(4) ภาคประชาสังคมรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนและคนในชุมชน เพื่อปกป้องวัฒนธรรมอาหารที่มีคุณค่าของตนเอง ช่วยกันยกระดับอาหารของตนเองให้ผู้คนทั่วโลกได้รู้จัก ด้วยนโยบายของชุมชนที่ชัดเจน

(5) ภาคประชาสังคมเป็นผู้จัดกิจกรรม และหาข้อมูลของชุมชน โดยรวบรวมและจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลของชุมชน

(7) ภาคประชาสังคมมีความใส่ใจในการส่งมอบวัตถุดิบต้นทางเพื่อไปผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และมุ่งยกระดับคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์เพื่อส่งมอบไปสู่ผู้บริโภคด้วยความตั้งใจ

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ รายละเอียด ดังนี้

“เมืองสร้างสรรค์ เคยได้ยิน คือ มันเป็นเรื่องของเอกชนที่ราชการ ... คือ
อยากให้เค้าร่วมกันทั้งหมดเลย ขับเคลื่อนไปด้วยกัน คือ อยากให้เขารู้ว่าเรามีตัวนี้
เพราะชุมชนเราของแต่เรามี หนึ่งมีงบ สองมีเทคโนโลยี สามมีความรู้ในการพัฒนา
คือ เขาไม่มีของและไม่มีกำลังด้วย แต่เรามีของมีกำลังคน
แต่เราไม่มีความรู้ในการแปรรูป แต่ถ้าเรามาร่วมกันช่วยกัน จะพัฒนาให้จังหวัด
สงขลาดีขึ้นจะพัฒนาหรือปรับปรุง ด้านความร่วมมือของทุกฝ่าย
ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาสังคมด้วยกันเอง ภาคราชการหน่วยงานต่างๆ และการ
ส่งเสริมของภาคเอกชน คือเราเป็นวิสาหกิจชุมชน เราอยากให้ภาครัฐมาสนับสนุนกับ
ภาคเอกชนสามส่วน รวมกันก็อย่างที่บอกว่าเรามีวัตถุดิบมีแรงงานเป็น 100 คนด้าน
เงินกับด้านความรู้แต่ด้านเทคโนโลยีเราไม่มี” (ป.13)

“ภาครัฐ อยากรู้ Gastronomy ภาคธุรกิจ อยากรู้ Gastronomy
ภาคประชาสังคมต้องขับเคลื่อน โดยอาศัยการผลักดัน จากงบประมาณ
ของรัฐ ธุรกิจเอกชน” (ป.1)

“หากต้องการให้พัฒนาให้จังหวัดสงขลาดีขึ้น จะต้องมีการระดมความคิด
ประสานงานร่วมกัน มีการบูรณาการจากสิ่งที่มีอยู่รวมถึงความร่วมมือ
จากทุกภาคส่วน ต้องพัฒนาเรื่องของการบูรณาการ และความร่วมมือ
จากทุกภาคส่วนให้ไปในทิศทางเดียวกัน” (ป.2)

“จริงๆแล้ว การที่จะยกระดับ จะต้องมีส่วนร่วมกันในทุก ๆ ฝ่ายตั้งแต่ภาครัฐ ภาค
ธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม สิ่งสำคัญที่ควรต้องทำและดำเนินการโดยเร่งด่วน
คือ การปลูกจิตสำนึกตั้งแต่เยาวชนหรือรากฐานที่
การส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับผู้คนในชุมชน เรื่องของการปกป้องวัฒนธรรมอาหารที่มี
คุณค่าของตนเอง ช่วยกันยกระดับอาหารของตนเองให้ผู้คน
ทั่วโลกได้รู้จัก การปลูกฝังและย้าจิตสำนึก นโยบายของชุมชนจะต้องชัดเจน
โดยเฉพาะผู้นำชุมชนต้องเคร่งครัดในการรักษาวัฒนธรรมอาหารระดับวัฒนธรรม
อาหารสร้างคุณค่าของอาหารในท้องถิ่นของตน” (ป.3)

“ความรู้และประสบการณ์ของคนในภาคประชาสังคม ทำให้มีบทบาท
ในการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นของตนเองสู่ผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคได้เห็นคุณค่า
ที่แท้จริง” (ป.6)

“ภาคประชาสังคม มีความสำคัญมากที่สุด การส่งเสริมอาหารพื้นถิ่น
ของจังหวัดสงขลา แต่ละชุมชนยังไม่เข้มแข็งเพียงพอและได้รับ
การส่งเสริมอย่างไม่ทั่วถึง มีเฉพาะเป็นจุด ๆ ที่คิดว่าเป็นส่วนสำคัญ
แต่ถ้าสมมุติเราขับเคลื่อนให้ทั่วทุกชุมชนขับเคลื่อนไปพร้อมๆกันน่าจะ
ดีมาก ๆ ... ต้องมีจุดศูนย์รวมของชุมชน และมีการติดต่อประสานงานกับ
ทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นไม่ว่าด้านใดเราก็สามารถที่จะอำนวยความสะดวก
สะดวกได้ทั้งหมดยกเว้นเรื่องงบประมาณ ... มีการร่วมมือกับ
ทุกองค์กรที่เป็นภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็น อบจ เทศบาล สถาบันมหาวิทยาลัย วัฒนธรรม
จังหวัด โดยเป็นผู้จัดกิจกรรมเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเก็บข้อมูลหาข้อมูล ... บทบาทของ
ภาคประชาสังคมมีส่วนช่วยในการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสงขลาเนื่องจาก
รากฐานของอาหารพื้นถิ่น วัตถุดิบมาจากชุมชน ... ภาครัฐต้องมาสร้างองค์ความรู้
ให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องให้ความร่วมมือ และเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

แล้วช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่สำคัญจะต้องมีความรักเอาใจใส่กับสินค้าของตัวเอง
ทำสิ่งที่ดีไปสู่ผู้บริโภค ทำด้วยความตั้งใจ... อยากให้ชุมชนแต่ละชุมชนเป็นชุมชนที่
เข้มแข็งและให้ความร่วมมือกันทุกๆคนรวมถึงอยากได้การสนับสนุนจากภาครัฐที่เป็น
รูปธรรมและเข้าถึงในทุก ๆ กลุ่มของชุมชน อยากให้ภาครัฐเข้าถึงชุมชนโดยตรง
เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริงและได้ช่วยชุมชนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น” (ป.7)

“บทบาทของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาหารที่มีมาก ในประเด็นของเรื่องของ
การเป็นต้นน้ำของทรัพยากร ...
... หากต้องการพัฒนาจังหวัดสงขลาให้ดีขึ้นคิดว่าต้องปลูกจิตสำนึกตั้งแต่ชุมชนต้น
น้ำของวัตถุดิบ สร้างความร่วมมือกันในทุกๆชุมชน รวมถึงอยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วย
กระตุ้นและสนับสนุนให้ทั่วถึงในทุกชุมชนไม่ใช่เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าถึงง่าย ...
... ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมคิดว่าอาจจะต้องปลูกจิตสำนึกอันดับแรกหลังจากนั้น
ก็ต้องให้องค์ความรู้ส่งเสริมในทุกๆด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้
กับวิถีชีวิตหรือวิถีชาวประมงดั้งเดิมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทาง
ที่ดีขึ้นสามารถมีผลผลิตที่ดีขึ้น หรืออาจจะใช้เทคโนโลยีในเรื่องของอุปกรณ์ต่างๆที่
ทางภาครัฐเข้ามาสนับสนุนทำให้เราสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพส่งต่อถึง
มือลูกค้าได้ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและบริโภคสินค้าต่อเนื่อง” (ป.8)

“บทบาทของภาคประชาสังคม ในความเป็นจริงภาคประชาสังคม เป็นแหล่งของ
วัฒนธรรมอาหารต่าง ๆ ประจำชุมชน ด้วยความเป็นจริง ภาคประชาสังคมมีบทบาท
สูง แต่ในปัจจุบัน ควรมีการรวมตัวและเครือข่ายของแต่ละภาคประชาสังคมเพื่อ
ผลักดันให้อาหารพื้นถิ่นเป็นที่รู้จักให้มากขึ้นโดยทุกคนทำในสิ่งที่ตัวเองถนัด” (ป.9)

“ตัวอย่างอยู่ที่เมืองเพชรบุรีมีตัวอย่างที่ภูเก็ต มันมีเซ็นเตอร์ การจัดการมันมีกองเลขา
ที่เป็นจุดศูนย์รวมของการเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารต้องมี
หน่วยเฉพาะกิจขึ้นมา เขาทำแบบนั้นเลยเขาตั้งรองผู้ว่าราชการจังหวัด
การสั่งการทุกอย่างมาจากจังหวัดสงขลา จังหวัดเขาใช้จังหวัดเป็นตัวขับเคลื่อนรอง
ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หอการค้าต้องมาขับเคลื่อนร่วมกัน เขาใช้
ภาครัฐเป็นจุดศูนย์รวมของข้อมูล ตั้ง วอลุ่มการจัดการ จะมีทุกภาคส่วนเข้ามา
เกี่ยวข้องก็จะมีการประชุมกันบ่อย มีงานติดตามอยู่ตลอดเวลาเขาทำระบบ มีคน
จัดการระบบแล้วก็ดูในระบบใครทำเรื่องไหนแล้วก็มีคนรับผิดชอบมีตัว Center แล้วก็
มีคนรับผิดชอบต่างหาก...

ตอนนี้องค์กรได้งบประมาณจากจังหวัดมา ก็ต่างคนต่างแยกกันทำ
อาจารย์ก็จะทำเรื่องหนึ่ง อบจ. ก็จะทำเรื่องหนึ่ง ภาพใหญ่ๆก็ยังจับต้องอะไร... ภาค

ประชาสังคมเป็นต้นกำเนิดของทรัพยากรเป็นต้นทางของทรัพยากร เป็นต้นทางของ
ชุมชน ...

... ควรมีตัวแทนโซนที่มันเด่นๆที่เด่นๆและขับเคลื่อนได้ง่าย บางครั้งคุณไม่ต้องรู้มา
จากข้างล่างเอาที่ชุมชนที่เขามีศักยภาพอยู่แล้วเอามาต่อยอดมาสร้างมาเพิ่มทักษะ
มาให้ความรู้มาวิธีการจัดการอะไรขึ้นมาจะทำให้นำเสนอบุคคลภายนอกจะไม่ยาก
มากมันก็จะได้ ...

คณะกรรมการจะมีทุกภาคส่วนตั้งแต่ภาคราชการภาควิชาการภาคธุรกิจเอกชนและ
ภาคประชาสังคม” (ป.11)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุป ความ
คิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อบทบาทภาคประชาสังคมใน
เรื่อง กระบวนการหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารร่วมกับภาค
ส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.บทบาทการประสานงานและขับเคลื่อนร่วมกับภาคส่วนอื่น

ภาคประชาสังคมมีบทบาทประสานงาน ระหว่างภาคราชการและภาคเอกชน
โดยจัดตั้งกลุ่มหรือทีมงานระดับชุมชน นำโดยผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการสื่อสารและ
ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานแบบบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งใน
การจัดทำแผนพัฒนา กำหนดนโยบายระดับชุมชน และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้านการพัฒนา
ท้องถิ่นหรือเมืองสร้างสรรค์

2.บทบาทการอนุรักษ์ สร้างคุณค่า และพัฒนาอัตลักษณ์อาหาร

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการคัดสรรวัตถุดิบที่มีคุณภาพ และพัฒนา
เมนูอาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น พร้อมยกระดับให้ได้มาตรฐาน มีการส่งเสริมการเรียนรู้และ
ถ่ายทอดภูมิปัญญา สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าในวัตถุดิบท้องถิ่น ตลอดจนรณรงค์ให้
เยาวชนร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหาร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้าน
วิทยาการอาหาร

3.บทบาทการจัดการความรู้และสร้างฐานข้อมูลชุมชน

ภาคประชาสังคมมีการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูล
เกี่ยวกับชุมชนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน รวมถึงการสร้าง
เครือข่ายผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน และเชื่อมโยงร้านอาหารหรือกลุ่มผลิตอาหารให้สามารถ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

4. บทบาทการสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ภาคประชาสังคมมุ่งเน้นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง โดยการคัดเลือกคนรุ่นใหม่ หรือผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน ลดการพึ่งพาภายนอก พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และมีความตระหนักในสิ่งแวดล้อมและทุนทางวัฒนธรรม ของชุมชนตนเอง

5. บทบาทการสร้างนวัตกรรมและต่อยอดผลิตภัณฑ์

ภาคประชาสังคมแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และทัศนคติสมัยใหม่ โดยการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ นำธุรกิจอาหารเข้าสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ของจังหวัด มีการฝึกฝนประสบการณ์จากกิจกรรมเทศกาลเมืองสร้างสรรค์ ต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม พร้อมทั้งพัฒนาการตลาดและการนำเสนอที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง กระบวนการหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตามแผนภาพดังนี้

บทบาทภาคประชาสังคมต่อ กระบวนการหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ของยูเนสโกร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ภาพประกอบ 4 บทบาทภาคประชาสังคมต่อกระบวนการหรือแนวทางขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ
ยูเนสโกร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

2) การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในการกระบวนขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กระบวนการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ความคิดเห็นแต่ละภาคส่วนต่อบทบาทของภาคประชาสังคม มีดังนี้

2.1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ และ ขับเคลื่อนงานหรือประสานงาน ให้ดำเนินการภาคีเครือข่าย

(2) ภาคประชาสังคมมีความตระหนักและภูมิใจในชุมชนและทรัพยากรของตนเอง และพร้อมนำเสนอข้อดีของชุมชนและทรัพยากรต่อสาธารณะ

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“ปัจจุบันมีคณะกรรมการเมืองค้ประกอบทุกภาคส่วนตั้งแต่ภาคราชการ
ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม” (ร.3)

“ภาคประชาสังคม คือ พวกกลุ่มองค์กร ประชาชนมาร่วมกัน ซึ่งต้องมีกฎเกณฑ์ ทุก
วันนี้ภาคส่วนเราเป็นแบบนี้ ตอนนีเรา มีจุดภาคีเครือข่ายเป็นหลักในการขับเคลื่อน
งานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น เราใช้จุดภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และ
ภาคประชาสังคม” (ร.5)

2.2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ และ ขับเคลื่อนงานหรือประสานงาน ให้ดำเนินการภาคีเครือข่าย

(2) ภาคประชาสังคมเริ่มมีแนวคิดในการเพิ่มมูลค่าหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการนำเสนอต่อผู้บริโภค

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“มีการลงพื้นที่อย่างจริงจังโดยมีผู้นำ ที่มีทั้งหลักการ การสร้างรายได้และมีการตลาด
ที่ดี... เพิ่มมูลค่าหรือแปรรูปใช้เทคโนโลยีในอาหารเข้ามาเพื่อให้เกิดการเป็นสินค้า
ใหม่และการใช้นวัตกรรมเพื่อส่งต่อสินค้าให้ยั่งยืนได้ ทั้งหมดนี้สินค้าจะต้องถูกส่งต่อ
ทั้งผู้บริโภคโดยถูกที่ ถูกเวลา และถูกกลุ่มลูกค้า” (อ.4)

2.3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมของต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ และ ขับเคลื่อนงานหรือประสานงาน ให้ดำเนินการภาคีเครือข่าย

(2) ภาคประชาสังคมมีความตระหนักและภูมิใจในชุมชนและทรัพยากรของตนเอง และพร้อมนำเสนอข้อดีของชุมชนและทรัพยากรต่อสาธารณะ

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“คิดว่าเมืองสร้างสรรค์น่าจะเป็นเมืองที่ทุกคนร่วมมือกัน ทุกคนในชุมชนร่วมมือกัน ตั้งใจภาคภูมิใจ ในเมืองของตนเองที่มีของดีที่จะนำเสนอต่อคนภายนอก”

(1/9)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุป ความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ตอบบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในกระบวนการขับเคลื่อน เมืองสร้างสรรค์ ดังนี้

1.บทบาทในฐานะกรรมการและผู้ประสานงานระดับชุมชน

ภาคประชาสังคมมีบทบาทโดยตรงในการ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในระดับพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายจากภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และชุมชน เพื่อทำให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้องกับท้องถิ่นตามแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

2.บทบาทด้านการสร้างความภูมิใจในทรัพยากรท้องถิ่นและการนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน

ภาคประชาสังคมมีจิตสำนึกและความภาคภูมิใจใน ทรัพยากร วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ ของตนเอง และพร้อมที่จะเป็นตัวแทนในการนำเสนอจุดเด่นของชุมชนต่อสาธารณะ ทั้งในเวทีการประชุมระดับจังหวัด เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือกิจกรรมสาธารณะของเมืองสร้างสรรค์

3.บทบาทด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ภาคประชาสังคมเริ่มมีการนำ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มาใช้เพื่อพัฒนา และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมถึงแนวคิดในการแปรรูปและต่อยอดผลิตภัณฑ์อย่าง สร้างสรรค์ เพื่อนำเสนอแก่ผู้บริโภคในรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจและมีศักยภาพในเชิงเศรษฐกิจ

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง กระบวนการหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในเรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในกระบวนการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ ตามแผนภาพดังนี้

บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในการขับเคลื่อน เมืองสร้างสรรค์

01

กรรมการและผู้ประสานงานระดับชุมชน

- เข้าร่วมคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์
- เชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และชุมชน
- ขับเคลื่อนงานให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

02

สร้างความภูมิใจในทรัพยากรท้องถิ่นและนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน

- ภาคภูมิใจในทรัพยากรและวัฒนธรรมของตน
- นำเสนอจุดเด่นของชุมชนในเวทีสาธารณะ
- เสริมสร้างภาพลักษณ์เมืองสร้างสรรค์

03

ขับเคลื่อนนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

- ใช้เทคโนโลยีและแนวคิดสร้างสรรค์
- แปรรูปผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่าสินค้า ให้ทันสมัย ตอบโจทย์ตลาด
- สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ในชุมชน

ภาพประกอบ 5 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

3) การศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า มีในกระบวนการศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วน ตอบทบาทของภาคประชาสังคม มีดังนี้

3.1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมมีการศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์และนำศาสตร์ด้านโภชนาการอาหารผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นถิ่น ผ่านเมนูอาหาร

(2) ภาคประชาสังคมมีการศึกษานำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและศักยภาพของผลิตภัณฑ์ อาทิ การปรับรูปแบบการนำเสนอผลิตภัณฑ์แต่ยังคงรสชาติดั้งเดิม การพัฒนาแพ็คเกจจิ้งเพื่อคงคุณภาพให้ยาวนาน รวมไปถึงแนวทางการยกระดับสู่มาตรฐาน

(3) ภาคประชาสังคมมีข้อมูลประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์อาหารแต่ละชุมชนเพื่อนำมาสู่หลักฐานของการอ้างอิงเรื่องราวอย่างน่าเชื่อถือ

(4) ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมมือกับมหาวิทยาลัยของรัฐ หรือผู้ประกอบการร้านค้าประสานงานเพื่อค้นหาและนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือให้ระยะเวลาในการคืนทุนในช่วงแรกของการลงทุนนำนวัตกรรมมาใช้

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“การนำเรื่องของศาสตร์ทางอาหารโภชนาการต่าง ๆ มาผสมผสานกับอาหารวัฒนธรรมบางครั้งก็มีเรื่องของศิลปะการจัดการเพื่อจัดองค์ประกอบอาหารให้สวยงามในอาหารและวัฒนธรรมทำให้ดูผู้คนสนใจที่จะมาชิม...
... อาหารท้องถิ่นบางครั้งก็ถูกนำไปแปรรูปโดยใช้เทคโนโลยีการบรรจุภัณฑ์หรือทำให้รับประทานง่ายขึ้นเช่นแกงส้ม น้ำมะม่วงเบา มะม่วงแช่อิ่ม แป้งไก่ทอดหาดใหญ่”

(ร.1)

“เรื่องเล่าต่าง ๆ ควรมีเอกสารยืนยันที่ชัดเจนอาจจะเป็นงานวิจัยหรือทางภาควิชาการต่างๆมายืนยันว่าเป็นเรื่องเล่าของอาหารวัฒนธรรมนั้นจริง ๆ ไม่ใช่สร้างขึ้นเองหรือคิดขึ้นมาเอง..... การนำนวัตกรรม คือ อยากสร้างคุณค่าให้กับเมนูอาหารพื้นถิ่นโดยเพิ่มมูลค่าจากการคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์เมนูอาหารต่าง ๆ จากวัตถุดิบของพื้นถิ่นหน้าตาอาจจะสวยงามมากยิ่งขึ้นโดยใช้ศิลปะเข้ามา

ผสมผสานแต่ ยังคงรสชาติที่อร่อยดังเดิมไว้ องค์การของเรามีการศึกษา
ศักยภาพความเป็นไปได้มีผลการศึกษว่าเป็นไปได้จริงๆเนื่องจากว่าเรามีแหล่ง
ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์และเป็นเมืองของพหุวัฒนธรรมมีอาหารหลากหลายและมี
ของดีมากมายที่สามารถจะนำเสนอส่งต่อไปเป็นอาหารวัฒนธรรมสงขลา อาหาร
UNESCO” (ร.3)

“องค์ความรู้วิชาต่าง ๆ ทำยสุดแล้วภาควิชาการนี้แหละ จะมาช่วยสร้าง
ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ขึ้นมาให้เขาคิดได้ว่าเราไม่ต้องเป็นข้าราชการหรอก เราเป็น
ผู้ประกอบการก็ได้” (ร.4)

“แนวทางการผสมผสานอาหารกับเทคโนโลยีนวัตกรรมแปรรูป ก็คือ ควรถูกนำมาใช้
อย่างเช่นในเรื่องของแพคเกจจิ้ง” (ร.7)

“ต้องหาอัตลักษณ์ของอาหาร และจะต้องมีคุณภาพทั้งในด้านคุณภาพอาหาร โดย
การเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์เมนูอาหาร
ให้เป็นเมนูที่มีคุณภาพน่าสนใจทั้งคุณค่า รูปแบบ ราคา และที่สำคัญ คือ ความ
อาหารต้องได้มาตรฐานสากล” (ร.10)

“คนต้องมีคุณภาพก่อนแล้วเราสามารถ ร้อยเรื่องราวโน้มน้าวว่าสงขลามีดียังไงแล้ว
คนก็จะเข้ามาเที่ยว แล้ว เศรษฐกิจก็จะดีทั้งจังหวัดวัตถุดิบก็จะจัดส่งเข้ามา
เศรษฐกิจมันก็จะหมุนเวียน” (ร.12)

“วิสาหกิจชุมชนจะต้องต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเองให้น่าสนใจ อาจจะได้รับการ
สนับสนุนโครงการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชน ที่มี
งบประมาณด้านของเครื่องจักรหรือนวัตกรรมที่สามารถนำมาแปรรูปสินค้าหรือวัตถุดิบ
ให้สามารถผลิตสินค้าที่น่าสนใจมากขึ้นหรือยืดอายุที่ใช้ในการบริโภคได้นานขึ้น...
... อยากให้มันนวัตกรรมในการใช้เทคโนโลยีด้านการยืดอายุของวัตถุดิบพื้นถิ่น
ที่จะนำมาปรุงอาหารเพื่อให้รสชาติไม่เสียไปยังคงรสชาติเดิมถ้าเก็บในระยะเวลาที่
ยาวนานขึ้นมีผลต่อการทำให้รสชาติอาหารไม่เปลี่ยนแปลงและวัตถุดิบส่งมาถึงหลาย
วันแล้ว” (อ.1)

3.2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมร่วมกับผู้ประกอบการร้านค้าในการศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาสู่การต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งการยืดอายุวัตถุดิบ แพ็คเกจจิ้ง ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อนำเข้าสู่ระบบมาตรฐาน

(2) ภาคประชาสังคมร่วมกับผู้ประกอบการร้านค้าในการศึกษาเทคโนโลยีอาหาร เพื่อนำมาสู่การผสมผสานวัฒนธรรมเข้าสู่เมนูอาหารพื้นถิ่นเพื่อยกระดับและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

(3) ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเอกชน หรือผู้ประกอบการร้านค้าประสานงานเพื่อค้นหาและนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือให้ระยะเวลาในการคืนทุนในช่วงแรกของการลงทุนนำนวัตกรรมมาใช้

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“วิสาหกิจชุมชนจะต้องต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนเองให้น่าสนใจ อาจจะได้รับการสนับสนุนโครงการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชน ที่มีงบประมาณด้านของเครื่องจักรหรือนวัตกรรมที่สามารถนำมาแปรรูปสินค้าหรือวัตถุดิบให้สามารถผลิตสินค้าที่น่าสนใจมากขึ้นหรือยืดอายุที่ใช้ในการบริโภคได้นานขึ้น... ... อยากให้มีนวัตกรรมในการใช้เทคโนโลยีด้านการยืดอายุของวัตถุดิบพื้นถิ่นที่จะนำมาปรุงอาหารเพื่อให้รสชาติไม่เสียไปยังคงรสชาติเดิมถ้าเก็บในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นมีผลต่อการทำให้รสชาติอาหารไม่เปลี่ยนแปลงและวัตถุดิบส่งมาถึงหลายวันแล้ว”

(อ.1)

“อยากให้นำนวัตกรรมการแปรรูปอาหารมาต่อยอดทำให้อาหารคงรสชาติที่อร่อยเก็บไว้ได้ในระยะที่ยาวขึ้นรวมไปถึงรูปร่างหน้าตาของอาหารที่สวยงามและดึงดูดผู้บริโภคมากขึ้น ... เคยเข้าร่วมศึกษาศักยภาพเป็นไปได้อของเมืองโดยเข้าร่วมกับสงขลา Station เช่นร้านอาหารคาเฟ่ต่าง ๆ กิจกรรมท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้ผลตอบรับเท่าที่ควร...”

(อ.2)

“หากจะนำเสนออาหารสงขลาให้โดดเด่นและมีคุณค่าควรมีการบอกเล่าเรื่องราวของวัตถุดิบหรือเมนูอาหารต่างๆเพื่อเป็นการสร้างจุดขายและเปิดตัวให้ผู้คนเข้ามาชิมและสัมผัสอาหารควรรักษามาตรฐานของการปรุงอาหารรวมถึงมาตรฐานความสะอาด จะทำให้ผู้คนต่างพื้นที่สนใจสินค้าของเรามากขึ้น...เทคโนโลยีการบรรจุหีบห่อให้สวยงาม

และสามารถนำมาบริโภคได้ง่าย เช่น มีช่องเล็กในช่องใหญ่ ทำให้บริโภคเหมือนขนมของญี่ปุ่น... การสนับสนุนชุมชน ให้ทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของตนเองโดยการให้ความรู้...สินค้าตัวเองให้ได้มาตรฐานโดยใช้ วัตถุประสงค์ที่ตนเองมีอยู่เป็นตัวยืนพื้น และพัฒนาต่อยอดสินค้าให้เป็นที่น่าดึงดูดของนักท่องเที่ยวหรือผู้คนที่ให้เข้ามาชิม”

(อ.4)

“กรรมวิธีถ้าเป็นร้านสมัยใหม่ก็จะใช้เป็นลักษณะนำนวัตกรรมมาพัฒนาเมนูอาหารต่าง ๆ ให้น่ารับประทานมากขึ้นหรือมีความสวยงามมากขึ้น ส่วนร้านที่เป็นอาดังเดิมก็ยังทรงใช้วิธีดั้งเดิมซึ่งเป็นเสน่ห์ของการปรุงอาหาร...มีการศึกษาศักยภาพของเมืองเพื่อทำข้อมูลในการจัดกิจกรรมหรือเพื่อให้เกิดเทศกาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของข้อมูลว่า ศักยภาพของอาหารพื้นถิ่นวัดถุดิบ ชุมชนไหนที่เป็นชุมชนที่มีอาหารพื้นถิ่นที่โดดเด่น จะต้องเก็บข้อมูลและบูรณาการทุกอย่างเข้าด้วยกัน”

(อ.5)

“แนวทางการผสมผสาน วัฒนธรรม กับเทคโนโลยี ผ่านการทำอาหาร การนำอาหารพื้นถิ่นมารังสรรค์เป็นเมนูต่าง ๆ”

(อ.8)

“กระบวนการผลิต ใช้แบบสร้างสรรค์ คืออาหารอย่างเดียวเราสามารถทำได้หลายอย่างบนพื้นฐานวัตถุดิบท้องถิ่นเรื่องการปรุงเราไม่ทำแบบดั้งเดิมแต่พลิกแพลงในบางอย่าง จากแกงส้มแทนที่จะใช้เครื่องแกงพริกเหลืองเราเปลี่ยนมาใช้พริกกระเหรียงเพราะเผ็ดกว่าปลาการทำก็ทำไม่เหมือนกัน คือ ใช้แบบดั้งเดิมแต่นำสร้างสรรค์ให้มันดีขึ้น น่าเสียดายที่หาดใหญ่ไม่มีการจริงจังในเรื่องของอาหารท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นเมนูทั่วไป จึงอยากให้มีแนวคิดอาหารถิ่นเราที่มีความโดดเด่นเพราะมีของดีอยู่แล้วแต่นำเสนอไม่เป็น...

... มีเทคโนโลยีการในการผสมผสานเพื่อสร้างรายได้ ตรงนี้ไม่มี เราจะเน้นใส่กล่องกระดาษ ลูกค้าบางคนเอาปืนโตมาใส่เองก็มี”

(อ.9)

“แนวทางการผสมอาหารวัฒนธรรมมารวมกับเทคโนโลยีตัวนี้ มองว่ายังอีกสักกระยะหนึ่ง คือมันไม่ใช่คนที่ผลิตเป็นคนทำจริง ๆ ผมว่าคนผลิตเขาไม่มีทุนทรัพย์ ในการที่จะซื้ออุปกรณ์ หรือว่านวัตกรรมมาแปรรูป ไม่มีเวลา และไม่ได้มองระยะยาวว่า มันจะยกระดับอะไรขึ้นมา”

(อ.10)

3.3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมศึกษาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารท้องถิ่น เพื่อนำมาสู่การนำเสนอต่อสาธารณะ และเป็นจุดดึงดูดของผลิตภัณฑ์ชุมชน

(2) ภาคประชาสังคมศึกษาและพัฒนาต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการยืดอายุวัตถุดิบ การพัฒนาแพ็คเกจจิ้ง ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อนำเข้าสู่ระบบมาตรฐาน

(3) ภาคประชาสังคมมีความรู้และสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน เพื่อนำความรู้นั้นมาต่อยอดในการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นให้มีจุดเด่น และรวบรวมให้เป็นภูมิปัญญาเฉพาะของชุมชน

(4) ภาคประชาสังคมเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาแล้ว ก็นำมาประกอบเป็นเมนูอาหารที่เป็นอัตลักษณ์

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“อยากให้เชิดชูอาหารพื้นถิ่นของสงขลาที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีคุณค่าทางวัฒนธรรม มีสูตรอาหารที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ดีต่อสุขภาพร่างกายอยากเน้นเรื่องอาหารที่มีผลอาหารพื้นถิ่นที่มีผลต่อสุขภาพของผู้คน เน้นด้าน wellness นำไปสู่การแยกย่อย nutrition คุณภาพของอาหาร ซึ่งชี้แจงสูตรอาหารและคุณค่าของอาหารผ่านมาตรฐานสากลซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดให้ผู้คนสนใจอาหารพื้นถิ่นมากขึ้นเพราะทานแล้วมีประโยชน์ดีต่อสุขภาพ”

(ป.3)

“แนวทางการใช้เทคโนโลยีอยากให้เรื่องของการวิเคราะห์สารอาหารที่มีคุณค่า ในอาหารอัตลักษณ์สงขลาไม่ว่าจะเป็นเมนูอะไรก็ตามที่จะเชิดชูขึ้นมา ในส่วนของการบรรจุหีบห่ออยากให้ยกระดับให้ดูสวยงามสร้างมูลค่า และคุณค่าของอาหารอัตลักษณ์สงขลา สิ่งที่ยังอยากได้เพิ่มเติม คือ การรู้คุณค่าของอาหาร อย่างแท้จริงที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้คนและส่งต่อความยั่งยืนในการใช้ชีวิตในสังคม ได้อย่างมีความสุข”

(ป.4)

“บทบาทของภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นอย่างมาก... วิธีการคือ ต้องให้ความรู้สร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนและภาคประชาสังคมและนำความรู้ที่นำมาต่อยอดในการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นให้มีจุดเด่น... กระบวนการผลิตใช้วิธีดั้งเดิมการปรุงอาหารใช้วิธีของภูมิปัญญาชาวบ้านเน้นเรื่องความปลอดภัยคืออร่อยและใช้วัตถุดิบท้องถิ่นมาปรุงอาหารใช้ของสดใหม่เครื่องแกงทำเอง ...การจัดรูปแบบอาหารการตกแต่งไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญเพราะให้ความสำคัญเรื่องของรสชาติของวัตถุดิบและรสชาติมากกว่า”

(ป.5)

“อยากให้สร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนให้ทั่วถึงเพื่อเสริมศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้น หลังจากนั้น จึงไปออกงานเทศกาลต่าง ๆ และควรมีการติดตามผล การต่อยอดและจะให้คำปรึกษาและเป็นที่ปรึกษาจนทางชุมชนได้รับความสำเร็จ...อยากให้ มี Chef Table ในจังหวัดสงขลาที่จะสามารถยกระดับสินค้าพื้นถิ่นให้เป็นอาหารฟิวชั่นโดยดีไซน์ให้เกิดเป็นเรื่องราวที่สามารถดึงดูดผู้คนเข้ามาชิมอาหารของเราได้มากขึ้น... อยากต่อยอดนวัตกรรมอีกหนึ่งเรื่อง ได้แก่ ผงโรยข้าวไก่ทอดที่เป็น รสชาติผสมผสานอันลงตัวของไก่ น้ำจิ้ม หอมเจียวที่รวมกัน ทำออกมาเป็นผงหยาบๆ และอยากให้มีการทำ packaging ที่สามารถย่อยสลายและทำให้ผลิตภัณฑ์ดูน่ารับประทานมากขึ้นแต่ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการรักษาโลกด้วย ... จัดเป็นเมืองที่โด่งดังด้านอาหารจะมีโลโก้ของอาหารจากที่เป็นสากลที่ใครๆก็อยากมาชิมไปทั่วเมือง ... กระบวนการผลิตใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนหลัก ส่วนเทคโนโลยีต่างๆที่เพิ่มขึ้นมาทางมหาวิทยาลัยได้ให้ความรู้มีโครงการเพื่อมาสนับสนุนชุมชนให้ทำสินค้าที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น”

(ป.7)

“กระบวนการผลิตหรือการเวทีที่สร้างความแตกต่าง ปัจจุบันใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิม บางครั้งจะมีนักวิชาการหรือทางภาครัฐเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของกรรมวิธีเช่นล่าสุด”

(ป.8)

“แนวทางในการเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างรายได้ อาจจะต้องเรียนรู้เทคโนโลยีเพิ่มเติมที่ทำให้ผลิตภัณฑ์คงอยู่ได้ยาวนานขึ้น เช่น การบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้สินค้าดูน่าซื้อดึงดูดผู้บริโภคสามารถขายได้มากขึ้นเพิ่มรายได้”

(ป.9)

“ควรมีการต่อยอดและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้ว แล้วก็ต่อยอดไปให้กับคนทั่วไปทำให้เกิดการรับรู้ไปทั่วทั้งเมือง แม้กระทั่งเกี่ยวกับเมนูอาหารก็อยากให้นักวิชาการที่เขาเก็บข้อมูลต่าง ๆ มาแล้ว ก็นำมาประกอบเป็นเมนูอาหารที่มันดูหายาก เช่นเมนูข้าวสตู เมนูเต้าคั่ว อยากให้สถาบันวิชาการนำมาศึกษาแล้วก็ต่อยอดไปให้สู่สาธารณะ...มีการศึกษาศักยภาพเรื่องการรับรู้เรื่องของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิชาการอาหารของจังหวัดสงขลาในกระบวนการขับเคลื่อนจากการประชุมซึ่งเป็นนโยบายของราชการ” (ป.11)

“นวัตกรรมการแปรรูปที่มาสอน...เค้าจะมาถามเราว่าเรามีเด่นผลิตภัณฑ์ตัวไหนบ้าง แล้วเขาก็เอารูปเราไปลงเฟซบุ๊ก ว่าอาจารย์มาสอนเรา สอนสูตรให้เรา เราก็ตกลงว่า สูตรนี้เป็นของเรา ซึ่งเขาไม่มีสิทธิไปสอนคนอื่น” (ป.13)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุป ความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อ บทบาทภาคประชาสังคมต่อการศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ดังนี้

1.บทบาทการศึกษาศักยภาพอาหารและคุณค่าทางโภชนาการ

ภาคประชาสังคมดำเนินการศึกษาค้นลักษณะเด่นของวัตถุดิบท้องถิ่น และเมนูอาหาร เพื่อระบุคุณค่าทางโภชนาการและเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในการออกแบบเมนูอาหารที่สื่อถึง อัตลักษณ์ชุมชน และสามารถสื่อสารคุณค่าแก่ผู้บริโภคในวงกว้าง

2.บทบาทการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในกระบวนการผลิต

ภาคประชาสังคมร่วมมือกับผู้ประกอบการร้านค้า เพื่อศึกษานำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การยืดอายุวัตถุดิบ โดยวิธีการถนอมอาหาร การพัฒนาแพ็คเกจจิ้ง ที่ช่วยรักษาคุณภาพอาหาร การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยแต่ยังคงรสชาติและภูมิปัญญาเดิมทั้งนี้ การเข้าถึงเทคโนโลยีได้รับการสนับสนุนจากภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้ชุมชนสามารถเริ่มต้นได้จริง

3.บทบาทการสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ในระดับชุมชน

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ จากการศึกษาค้นคว้าผลิตภัณฑ์ การพัฒนาต่อยอดอาหารพื้นถิ่น รวมถึงการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาหารในแต่ละชุมชน ซึ่งนำมาสู่การรวบรวมเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อต่อยอดเชิงสร้างสรรค์

4. บทบาทการผสมผสานวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ภาคประชาสังคมไม่เพียงแต่นำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ยังบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับนวัตกรรมอาหาร เช่น การสร้างเมนูใหม่ที่บอกถึงเรื่องเล่าของชุมชน หรือใช้วัตถุดิบเฉพาะถิ่น ซึ่งกลายเป็นจุดขายของเมืองด้านเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่องการศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ สามารถแสดงตามแผนภาพดังนี้

บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

ภาพประกอบ 6 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

4) การจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ในกระบวนการการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วนต่อบทบาทของภาคประชาสังคม มีดังนี้

4.1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมให้ข้อมูลกับภาคราชการเพื่อการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัด และต้องเป็นแผนที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้ตามความเหมาะสม

(2) ภาคประชาสังคมให้ความร่วมมือจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมชุมชนเพื่อส่งเสริมแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับลักษณะของเมือง และจัดระเบียบชุมชนในฐานะเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้บริบทของเมืองสงขลาแหล่งท่องเที่ยวจะอยู่ในพื้นที่ชุมชน เช่น ย่านสงขลาเมืองเก่า ชุมชนเกาะยอ

(3) ภาคประชาสังคมให้ความร่วมมือกับภาคราชการจัดระเบียบและจัดเก็บพื้นที่บริเวณหน้าบ้านและร้าน รวมไปถึงจัดระเบียบพื้นที่ของชุมชนให้สวยงาม เหมาะกับการท่องเที่ยว

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“การร่วมการวางแผนและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีได้ ร่วมกันจัดการวางแผนกับ
ภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและชุมชน” (ร.3)

“พัฒนาจังหวัดให้เป็นมากกว่าเมืองสร้างสรรค์ คือ เราต้องดึงประชาชนให้เข้ามา และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยต้องมองว่าเหมาะสมไหม คือให้เหมาะสมกับผังเมือง คือเราต้องดูว่าขยายอะไรยังไง...เราต้องขอความร่วมมือในการจัดระเบียบ การจราจร ความเรียบร้อยหน้าบ้าน บางคูหาสวย แต่บางตึกมีของตั้งเต็มหน้าบ้านบ้าน ยากให้เป็นระเบียบเหมือนกันทั้งหมด คือ เรื่องนี้ต้องค่อยๆ ให้ข่าวสารการรับรู้ แต่อย่างน้อยคนที่ จะเข้าใจ อาจจะต้องบังคับใช้กฎหมาย ...

การพัฒนาบุคลากร ส่วนตรงนี้ ยังไม่เข้าใจ เพราะแบ่งหน้าที่กันทำ เช่นเรื่องนี้เทศบาล นครเป็นคนดูแล คือยังไม่กระจายไปในวงกว้าง คือเรายังไม่รู้ผลดี ผลเสียว่ามันยังไง”

(ร.4)

“ด้านการร่วมวางแผนในการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสนับสนุนงบประมาณขอสปอนเซอร์จากเอกชนได้ จะเองโดยตรงนี้ไปพัฒนา”

(ร.8)

“มีการวางแผนงานประจำปีล่วงหน้าในการจัดการ ขึ้นอยู่กับปีงบประมาณ ว่าเจอ Partner คือใคร ก็จะมีช่องไว้ให้ก็จะมีการกำหนดแผนที่ยืดหยุ่นได้...”

... ปัจจุบันของโครงสร้างเมืองไม่พอ ไม่มีความพร้อม...ผังเมืองไม่ถูกออกแบบ
มาให้ เป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับแรก เป็นเมืองที่อยู่อาศัย ดังนั้นลักษณะของถนนสิ่ง
อำนวยความสะดวกเพราะมันรองรับแค่คนคนในย่านที่อาศัยอยู่เท่านั้น”

(ร.9)

“หากสงขลาได้เป็นเมืองสร้างสรรค์ จะมีลักษณะก็อยากให้นั้นหลากหลาย
อาจจะเอาวัดตุดิบท้องถิ่นมาปรุงในแบบเมนูแบบเมืองนอก อิตาลีฝรั่งเศส อาจจะมีร้าน
ประเภทนี้เพิ่มขึ้น อาจจะมีเส้นถนนเกี่ยวกับสายอาหารซักเส้นหนึ่ง ถ้าเป็นหาดใหญ่ก็
ตรงสายหนึ่ง สายสอง สายสามที่เป็นตึกเยอะ ๆ ถ้าเป็นสงขลาก็เป็นเส้นเมืองเก่า”

(ร.11)

4.2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงเวลา
เทศกาลสำคัญ โดยให้สามารถเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนไปยังชุมชนได้ ทั้งนี้อาจให้มีการวางแผน
เพื่อจัดเทศกาลให้กระจายไปทุกชุมชนสลับกันตลอดทั้งปี

(2) ภาคประชาสังคมร่วมวางแผนกับภาคธุรกิจเอกชนเพื่อนำเสนออาหารใน
รูปแบบใหม่ ๆ โดยนำวัดตุดิบท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบ

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“อยากให้งัดงานในช่วงที่เป็นช่วงท่องเที่ยวของผู้คนเช่นในช่วงของปลายปี
ที่มีเทศกาลชนเทศกาล จะทำให้ผู้คนหลังไหลเข้ามา แล้วถ้าเรายังมีเทศกาล
ในบ้านเมืองของเรา ก็จะทำให้ผู้คนรู้สึกอยากเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น”

(อ.1)

“ช่วงเวลาที่เหมาะสม คือ ช่วงที่มีงานกิจกรรมของภาครัฐหรือเทศบาลต่าง ๆ
ที่สามารถมาเชื่อมต่อกับเทศบาลได้ ทำให้เกิดความร่วมมือหรือการร่วมกิจกรรมที่
อลังการที่สำคัญควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม การจัดการที่เชื่อมโยงกันจะทำให้
ได้ประโยชน์กันหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคธุรกิจเอกชน
ซึ่งสามารถทำให้เชื่อมต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคที่เข้ามาชมงาน
ซึ่งการท่องเที่ยวต่างๆก็สามารถเชื่อมโยงกับเรื่องอาหารการกินได้”

(อ.2)

“การร่วมการวางแผนกับโครงการของภาครัฐในด้านการนำเสนออาหารในรูปแบบใหม่ ๆ โดยนำวัตถุดิบท้องถิ่นมาเป็นตัวประกอบ”

(อ.2)

“บรรยากาศทั้งเมืองที่จะจัดงานเทศกาลอาหารคือสามารถจัดได้ทั้งปี ขึ้นอยู่กับ theme งานหรือวัตถุประสงค์ของงานสิ่งสำคัญควรยกระดับความสำคัญทั้ง 16 อำเภอให้กระจายไปทั่วทั้งปี เพื่อป้องกันและสร้างการรับรู้เรื่องของอัตลักษณ์อาหารของแต่ละอำเภอ”

(อ.3)

“เพิ่มจากศักยภาพของชุมชนเรื่องของเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร มันควรจะมีแล้วมีการจอยกันก็หน่วยงานที่เข้าไปทำเรื่องนี้ ภาควิชาการหรือองค์กรไหนหรือหน่วยงานรัฐที่มาทำข้อมูลลักษณะแบบนี้มันก็ต้องเป็นข้อมูลที่เป็นถูกต้องข้อมูลที่เป็นจริงไม่ใช่ว่าข้อมูลที่น่าเชื่อถือ”

(อ.6)

“บรรยากาศของเมือง รวมถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม ในการจัดงานเทศกาล ช่วงเวลาที่ฝนไม่ตก ช่วงเดือนที่ไม่ใช่หน้าฝน มีนาคม เมษายน พฤษภาคมนี้ ได้จริง ๆ แล้วการจัดงาน ถ้าสมมุติคุณมีเทศกาล คุณจะต้องวางแผนว่าเหมาะสม การบูชแล้วคุณมีงานฟู้ดต่อใหม่ แล้ว ถ้างานบูชหรืองานฟู้ดต้องมาก่อนงานเทศกาล และมาวางแผนให้นักท่องเที่ยววิ่งเวลามา”

(อ.7)

“สถานที่จัดงาน มองว่าการจัดไม่ได้จัดในแง่ของเอกชน อยากจัดในแง่ของรัฐบาล เพราะว่ามันสามารถ ร้อยเรียงมาและสามารถบริหารจัดการ อย่างที่ชะอำเค้าจัดงานกิน หอยดูนกตกหมึก. จนกลายเป็นงานประจำปี โดยที่กินหอย ดูนก ตกหมึก ไม่ได้มีชื่ออะไร มันก็คือเทศกาลเทศกาลหนึ่งที่ดังของที่เขา มีอยู่แล้ว สมมุติว่าเราทำเทศกาลเทศกาลหนึ่ง มันติดเลย อย่างหัวหิน เขามีแก๊สเฟสติวัล คือคนติดมาก แล้ว ทำไม่ที่นี้ศักยภาพก็ดื้ออะไรก็ดี ทำไมมันจะไม่ ติด คืออยากให้ภาครัฐเป็นคนจัดถ้าภาคเอกชนจัด จัดแล้วก็จะติด... ... ส่วนโครงสร้างในเรื่องของสาธารณูปโภคที่จอดรถห้องน้ำ เมื่อวานนี้ มีบางส่วน โดยเฉพาะในเมืองก็เข้าใจได้ ณ จุดนี้ ว่ามันแกล้งยาก ซึ่งมองว่าหาหนทางมีการบริหารจัดการดีกว่ากฎเกณฑ์ ที่เขามีเทศกิกจอยเก็บเงิน ไปดูแลเรื่องความปลอดภัยของรถตรา

จราจร ถึงแม้ว่าบางที่ห้องน้ำหรือที่จอดรถจะเก็บ 10 บาท 20 บาทมันก็โอเคพร้อมที่จะจ่าย เพราะว่ามันมีความรู้สึกว่ามันมีความปลอดภัยกว่า”

(อ.8)

“ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดงาน ตลอดทั้งปีเรื่อยๆ จริง ๆ”

(อ.10)

4.3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมร่วมวางแผนระหว่างชุมชนต่างๆ เพื่อการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

(2) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมอบรมในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติในชุมชน

(3) ภาคประชาสังคมประสานงานหรือพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อส่งมอบวัตถุดิบให้กับภาคส่วนอื่นและผู้บริโภคในพื้นที่ชุมชน

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“ด้านการร่วมวางแผนในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ก็พยายามส่งต่อในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเกาะยอร่วมกับชุมชนไม่ว่าจะมีกิจกรรมใดๆ ก็จะเข้าร่วมซึ่งเป็นกลไกตัวหนึ่งในการที่จะพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง”

(ป.3)

“เราเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารประเด็นด้านใดบ้าง อัตลักษณ์เรามีภูมิปัญญาอะไรบ้าง เมืองสร้างสรรค์ ดีกับจังหวัดของเราอย่างไรบ้าง มันเหมือนเป็นแค่มีการทำแค่โครงการ ทำให้แค่ได้ไปประกาศเท่านั้น แต่มันไม่มันแต่ไปประกาศเท่านั้นแต่มันมีได้แต่มันไม่ได้มันไม่มีการ Action สำหรับจังหวัดสงขลา”

(ป.11)

“ถ้าจะเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ควรมีระบบโลจิสติกส์ที่จะขนส่งสินค้าอาหารที่เป็นอาหารพื้นถิ่นให้กับคนนอกพื้นที่ได้ให้เขาได้รับประทานเหมือนที่เขาได้มาที่จังหวัดของเรา ยังไม่มีระบบในการเชื่อมโยงสำหรับอาหารของคนสงขลาไปให้คนนอกพื้นที่”

(ป.11)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุป ความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ดังนี้

1.บทบาทร่วมวางแผนพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม

ภาคประชาสังคมมีบทบาทร่วมให้ข้อมูล สนับสนุนการวางแผนกับภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชน เพื่อพัฒนาแผนการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ มีความยืดหยุ่น และตอบสนองบริบทชุมชนอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการปรับแผนตามสถานการณ์ รวมถึงการวางแผนแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน เพื่อให้แผนพัฒนา มีความครอบคลุมและยั่งยืน

2.บทบาทร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมชุมชนให้เหมาะกับเมืองสร้างสรรค์

ภาคประชาสังคมให้ความร่วมมือในการ จัดระเบียบและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งในระดับหน้าบ้าน ร้านค้า และพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับการท่องเที่ยวและแสดงความเป็นเมืองสร้างสรรค์ เช่น การกำหนดพื้นที่ใช้งานอย่างชัดเจน การจัดการภูมิทัศน์ และสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองในลักษณะยั่งยืน

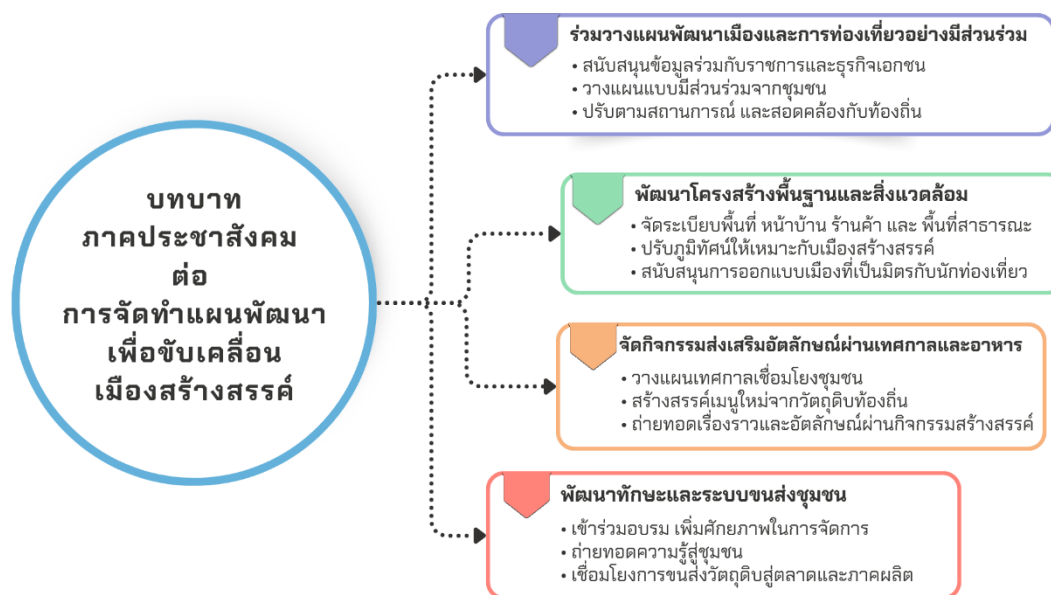
3.บทบาทร่วมพัฒนาและจัดกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเทศกาลและอาหาร

ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการ วางแผนและจัดกิจกรรมเทศกาล ให้เชื่อมโยงระหว่างชุมชนต่าง ๆ ทั้งปี และทำงานร่วมกับภาคธุรกิจเอกชนในการ นำเสนออาหารท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ โดยใช้วัตถุดิบพื้นถิ่นเป็นส่วนประกอบ ส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ และเรื่องราวให้กับเมืองผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

4. บทบาทพัฒนาทักษะ การจัดการ และระบบขนส่งของชุมชน

ภาคประชาสังคมมีสนใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ผ่านการ เข้าร่วมอบรม และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งทำหน้าที่ ประสานงานขนส่ง เช่น การส่งต่อวัตถุดิบจากชุมชนสู่ผู้บริโภคหรือภาคการผลิตในพื้นที่อื่น เพื่อขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ สามารถแสดงตามแผนภาพดังนี้

ภาพประกอบ 7 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัยสรุปใหม่

5) การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ในกระบวนการการสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน ความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วนต่อบทบาทของภาคประชาสังคม ดังนี้

5.1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมเวทีที่เกี่ยวข้องที่ภาคราชการจัดขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะ โดยนำเสนออาหารที่สะท้อนวัฒนธรรมของชุมชน รวมไปถึงร่วมเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ พัฒนาเทคนิคการนำเสนออาหารอัตลักษณ์ให้ไปสู่สาธารณะ ทุกคนในชุมชนและคนนอกชุมชนผ่านสื่อสมัยใหม่

(2) ภาคประชาสังคมส่งเสริมความรู้ให้บุคลากรในภาคประชาสังคมทุกช่วงวัย รับทราบถึงประวัติ ความเป็นมา และความสำคัญของอาหารอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนตนเอง ผ่านกระบวนการสร้างความศรัทธา เชื่อถือ ของคนในชุมชนด้วยกัน

(3) ภาคประชาสังคมสร้างการรับรู้และเข้าใจให้ภาคประชาสังคมและคนในชุมชนทราบในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อกิจกรรมขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ให้สมาชิกชุมชนเข้าใจตรงกัน รับรู้เท่ากัน มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน และสร้างความตระหนักให้เห็นประโยชน์ของส่วนรวมหรือชุมชนมากกว่าตนเอง

(4) ภาคประชาสังคมสร้างระบบการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี กระบวนการและภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นถัดไป โดยยังคงปลูก ผลิต หรือธรรมาภิบาลให้วัฒนธรรม อัตลักษณ์ หรือทรัพยากรยังคงไว้ เพื่อไม่ให้สูญหายไปตามคนรุ่นก่อน

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“การที่จะได้ประชาสัมพันธ์ในอัตลักษณ์...ทำให้รู้ถึงวิถี ชุมชนของคนสงขลา ที่มี ความเป็นพหุวัฒนธรรม ... หากต้องการพัฒนาสงขลาให้ดีขึ้นต้องเน้นเรื่องของการ ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ เข้าถึงชุมชนที่เป็นฐานของอาหารวัฒนธรรม แล้ว เปิดเวทีให้ชุมชนสามารถมานำเสนออาหารวัฒนธรรมของตัวเองสู่สาธารณะให้เข้า ถึงกับผู้บริโภคทั้งคนในจังหวัดและนักท่องเที่ยว...การสอนให้ชุมชนภาคภูมิใจใน วัฒนธรรมของตนเองและส่งเสริมวัฒนธรรมของตนเองออกสู่สาธารณะโดยการ ผลักดันและสนับสนุนจากเทศบาลนครหาดใหญ่”

(ร.1)

“ต้องปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตัวเองไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรมต่างๆหรือวัฒนธรรมทางด้านอาหาร”

(ร.1)

“ต้องรู้ในเรื่องเล่าต่าง ๆ ของอาหารของตนเอง ต้องมีความภาคภูมิใจใน อาหาร พื้นถิ่นของตนเองต้องรู้จักด้วย เนื่องจากชุมชนภาคประชาสังคมเป็นรากฐานของ อาหารวัฒนธรรม”

(ร.3)

“สิ่งสำคัญภาคประชาสังคมหรือชุมชนจะต้องภาคภูมิใจรักในคุณค่าของอาหาร วัฒนธรรมมีความสนใจที่จะยกระดับอาหารต่อยอดสู่สากลเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทางอาหารของชุมชนตัวเอง”

(ร.3)

“เมืองสร้างสรรค์ คือ เมืองที่ทุกคนภาคภูมิใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ รักและหวงแหน อยากให้เกิดความยั่งยืนกับสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ในจังหวัดของตน รวมไปถึงการนำเสนอให้ไปสู่สาธารณะที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดของตนเอง” (ร.3)

“อาจต้องกลับไปทบทวนวิธีคิดของทุกคนในบ้านเมืองนี้ ในจังหวัดนี้ จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้รู้จักภาคภูมิใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ ยกย่องสิ่งที่ตัวเองมีอยู่สู่สากลโดยให้ความร่วมมือกันทุกภาคส่วนนำเสนออาหารพื้นถิ่นให้กับสาธารณชนได้รับรู้ รู้จักการยกระดับอาหารของตัวเองสู่สากล”

(ร.3)

“ภาคสื่อสารมวลชน ซึ่งตัวนี้เป็นเรื่องที่เดิมเดิม ขึ้นมาใหม่ในยุคปัจจุบันเพราะว่าด้วยเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องมือที่พัฒนาเข้ามา ซึ่งจริงมันก็ทำให้ทุกคนเป็นนักประชาสัมพันธ์ได้กันทั้งหมด”

(ร.4)

“กิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพความรู้เชิงสร้างสรรค์มีแต่ยังไม่ถึงขั้น แะไปร่วม ไม่ได้ลงมือทำ เมืองเก่าเราได้รางวัลอาหารมีคนรับรู้ก็คน บางคนยังไม่รู้จริงหรือไม่ได้”

(ร.5)

“สนับสนุนให้ภาคประชาคมมีส่วนร่วม อย่างเช่น กลุ่มที่เขาปลูกตาลโตนด มันเหลือเฉพาะคนแก่ แล้วกลุ่มวัยรุ่นต่อไปเขาไม่ได้ทำต่อ ไม่สานต่อ ต่อไปวัตถุดิบก็อาจจะหายไป และมันจะไปย้อนถึงกระบวนการผลิตทั้งหมดที่มาจากตาลโตนด ก็จะทำให้สูญหายไปด้วย และถ้ามันไม่มีคนที่มาสืบทอด หรือว่าดูแลกันต่อไปในตรงนี้ อาจจะต้อมาเพิ่มการตระหนักรู้ถึงตรงนี้ให้มากขึ้น”

(ร.7)

“ด้านการสื่อสารจะอย่างไรให้คนรู้ว่าเมืองสงขลาเรามีของดีอันนี้คือเป็นต้องคิดให้รู้เรื่อง Content Story telling ต้องเล่าให้เป็นต้อง present ให้เป็นจำเป็นมาก ๆ ... ที่ผ่านมามีทำไม่สำเร็จเพราะว่าการสร้างการรับรู้การผลักดันเมืองการมีส่วนร่วมมันมีน้อย ต้องแก้ที่เทศบาล ...

... กฎข้อบังคับมันตามไม่ทันการเจริญเติบโตของเมือง ความเป็นระเบียบของคน ความมั่งคั่งของคน เราต้องปลูกจิตสำนึกให้กับคน กฎหมายมันดี แต่ว่ามันบางทีก็ทำยากปฏิบัติยาก อันนี้พอมาลองลึก ๆ ก็รู้ว่าเรื่องมันไม่น่าจะทำได้ง่าย ๆ ถ้า

มองแบบหยาบ การจากรเหมือนไม่เห็นจะยากแต่จริง ๆ มันต้องมีส่วนร่วม ทุก
เรื่องต้องมีส่วนร่วม มันก็ไปยาก เพราะความเข้าใจมันไม่เท่ากัน”

(ร.9)

“การสร้างการรับรู้เรื่องการขับเคลื่อนไปด้วยกัน โดยความร่วมมือทุกภาคส่วน”

(ร.10)

“เมื่อสร้างสรรคจะมีลักษณะ คือ เหมือนกับเอาสิ่งที่มีมันมีอยู่ในพื้นที่ของเรามาทำ
ให้มันดีขึ้น คือ เรามีทุนเดิมอยู่แล้วแล้วเรายกระดับให้สู่สากล คือ
เรามีทุนที่ดีอยู่แล้ว แต่เราจะทำยังไงให้หยิบยกขึ้นให้คนข้างนอกได้เห็น
แล้วพอเรายกไปจับ คนก็เห็น คนก็เข้ามาแล้วระบบเศรษฐกิจทุกอย่างมัน
ก็เดินต่อได้ ... วิธีการในการที่จะทำให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมคือในเรื่องของ
การสร้างคุณค่าของวัตถุดิบคืออยากสร้างให้รู้ว่าจะต้องสร้างอย่างไรจะต้องทำ
ยังไง”

(ร.12)

“ภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเรื่องอาหาร ต้องหนึ่งต้องภาคภูมิใจ
ในท้องถิ่นของตัวเองก่อนว่าของมันเป็นดีจริง แล้วก็เปิดตัวเองออกมาจากภายในว่า
ของฉันนะดีแล้ว ทุกคนต้องร่วมมือกัน ในส่วนของภาคประชาสังคม คืออยาก
สร้างการรับรู้และการภาคภูมิใจในตัวเอง โดยมีหลัก คือ การทำอะไรก็ตาม ถ้าเรา
สร้างการรับรู้แล้วรู้เหมือนกันคือมองเห็นในภาพเดียวกันแล้วไปด้วยกันไปได้พร้อม
กัน ...

... การจะเล่าเรื่องการเล่าเรื่องราวคือสำคัญเลย ต้องดูมันเล่าเรื่องเราต้องเล่าให้
มันดูใช่ ดูว่า สงครามมีดี 10 อย่าง อำเภอมียูทุกอย่าง มีของกินหมด ใช่ แต่ว่า คือ
ผมจะไปรู้ดีมากกว่าชาวบ้านได้ไง ...

... มันต้องกลับไปดูว่า ในการสร้างการรับรู้ มันทำได้ยากเพราะต่างคนต่างไม่สนใจ
ถ้าไม่ได้ประโยชน์จริง ๆ ถ้าฉันไม่พอใจ ฉันไม่สนใจ ฉันก็ไม่เอา มันก็คือ

วัฒนธรรมของคนบ้านเราวัฒนธรรมของคนบ้านเรา”

(ร.13)

5.2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมร่วมพัฒนาระบบเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศและการ
บริหารจัดการข้อมูลที่ทำโดยภาคธุรกิจเอกชน เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้กับ
สาธารณชน โดยสามารถเชื่อมโยงและให้ข้อมูลกับลูกค้า และเล่าเรื่องราวของอาหารอัตลักษณ์สู่
สาธารณะ

(2) ภาคประชาสังคมสนับสนุนกระบวนการสร้างการรับรู้และปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนเพื่อให้รู้จักบ้านเกิด รู้รักทรัพยากรของตนเอง รักในอาหารอัตลักษณ์พื้นที่ สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิม และร่วมพัฒนาเมืองไปด้วยกันในทุกภาคส่วน

(3) ภาคประชาสังคมมีความรู้ ในการนำเสนอของดีจากชุมชนออกสู่สาธารณะ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“ด้านข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการ ทางร้านมีระบบ Facebook เชื่อมต่อเพื่อให้ข้อมูลบริการแก่ลูกค้า ... ด้านประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยว จะทำเป็นเกี่ยวกับการเล่าเรื่องราว Story telling ผสมผสานไปกับต้นกำเนิดของวัตถุดิบของเมนูอาหารต่างๆ ในร้านเช่นเมนูเครื่องดื่ม ตาลโตเนด โซดา”

(อ.1)

“หากจะสนับสนุนให้ประชาสังคมมีส่วนร่วมควรให้มีการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนเพื่อให้รู้จักบ้านเกิด รู้รักทรัพยากรของตนเอง รู้จักทรัพยากรของตนเองในการร่วมพัฒนาเมืองไปด้วยกันและให้ทุกคนได้รับประโยชน์และเห็นประโยชน์ในความร่วมมืออันนี้”

(อ.2)

“ต้องสร้างการรับรู้ เพิ่มการมีส่วนร่วมให้กับภาคประชาสังคม นำเขาออกจากชุมชนเข้ามาสู่ที่ที่ทุกคนมองเห็นอาจจะมีเทศกาลต่างๆ ให้เขาร่วมกิจกรรมเพื่อให้เขานำของดีของตัวเองมาแนะนำเสนอแล้วเกิดความภาคภูมิใจในของตนเอง”

(อ.3)

“วิธีการที่จะเดินไปถึงเมืองสร้างสรรค์ เราต้องอธิบายเขาด้วย แล้วต้องคำอธิบายกระบวนการ ว่ามันจะเป็นอย่างไร ผลที่เกิดของมาจากการที่เป็นเมืองสร้างสรรค์ โดยชุมชนถ้าเราได้เป็นเมืองสร้างสรรค์แล้วเขามีความภาคภูมิใจใหม่เขาภูมิใจในทรัพยากรของเขาใหม่”

(อ.6)

“เมนูที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและสามารถที่จะยกระดับได้ คือ ทุกเมนูเลย แต่ขึ้นอยู่กับว่าเราจะปรับมันยังไง .. มันจะหาวัตถุดิบที่ขึ้นท้องถิ่น”

(อ.8)

“การพัฒนานาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพ ความรู้เชิงสร้างสรรค์ ก็มีเป็นระยะๆไป อย่างเช่นในมิติของสิ่งแวดล้อม เราก็พยายามจะให้เขาใช้ เช่น สีนคาร์ไบเซิลหรือว่าผม มีในส่วนของห้องประชุมสัมมนา ก็จะเอาห้องประชุมสัมมนาไป มาตรฐานด้าน สิ่งแวดล้อมในการจัดงาน ยกตัวอย่างเช่นป้ายบนเวทีแล้วก็จะเลิกใช้โฟม แล้วก็ในส่วน ของน้ำดื่มที่เป็นขวดพลาสติกเราก็เป็นขวดแก้วแทน ลดปริมาณขยะ ในการจัดเบรค แล้วก็หาขนมพื้นถิ่นมาจัดเพื่อจะให้คนมาร่วมประชุมเนี่ยก็ได้ชิมอาหารขนมของ ที่นี่”

(อ.10)

“ถ้าหากจะต้องพัฒนาให้จังหวัดดีขึ้น อันดับแรกเลย คือ การสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ความหมายที่เข้าใจโดยง่าย ในเรื่องของเมือง สร้างสรรค์อาหาร คือ ให้ในระดับชาวบ้าน ให้เขาเข้าใจได้ง่ายก่อน”

(อ.11)

5.3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมบริหารและจัดสรรงบประมาณของชุมชนเพื่อจัด กิจกรรมสร้างการรับรู้ของคน ในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในกระบวนการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ไปด้วยกัน โดยต้องทำบ่อยครั้งและต่อเนื่อง

(2) ภาคประชาสังคมสร้างการรับรู้และปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนเพื่อให้รู้ รักบ้านเกิด รู้รักทรัพยากรของตนเอง รักในอาหารอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิม

(3) ภาคประชาสังคมบอกต่อเรื่องราวในการสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน โดยใช้ความถนัดของแต่ละบุคคล แต่ละชุมชนผ่านการเป็นนักเล่าเรื่อง การอ่าน รวมถึงการปฏิบัติ ให้เห็นเป็นแบบอย่างตามความถนัดของตนเอง

(4) ภาคประชาสังคมร่วมทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ของคนใน ชุมชนและท้องถิ่นให้ทราบโดยทั่วกัน อาทิ ไลน์ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์

(5) ภาคประชาสังคมสรรหาและมอบหมายให้บุคคลในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มี ความสามารถในการพัฒนาและทำสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยออกแบบเนื้อหาสื่อ เพื่อสร้างการรับรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา กระบวนการ รวมไปถึงคุณค่าทางอาหาร

(6) ภาคประชาสังคมนำเสนออัตลักษณ์พื้นถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีลักษณะเฉพาะ โดยไม่ใช่แบบเดียวกันทุกชุมชน ต้องสร้างความแตกต่างในเชิงพื้นที่และชุมชนเพื่อสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว

(7) ภาคประชาสังคมดำเนินกิจกรรมที่สร้างการรับรู้หรือเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง อาทิ การเปิดให้ศึกษาดูงานเพื่อศึกษาภูมิปัญญา โดยเฉพาะกับเยาวชนและคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างการรับรู้และจิตสำนึกรักบ้านเกิดและรักทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“การจัดงาน ต่างๆ ในอนาคต ต้องบังคับไปสร้างการรับรู้ ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความร่วมมือขับเคลื่อนและผลักดันสู่ เมืองgastronomy ... ต้องให้คนในจังหวัดปลูกจิตสำนึกและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ อาหารของตนเองที่เป็นอาหารพื้นถิ่น บวก วัฒนธรรมที่เชื่อมโยง ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบแท้ๆ ก็ได้ อาจเกิดจากการผสมผสานจากพหุวัฒนธรรม ต้องรู้สึกรัก รู้รู้ ทั้ง 16 อำเภอ”

(ป.1)

“วิธีการคือต้องปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนในการรักบ้านเกิดรักประเทศ ให้คุณค่ากับสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นและพื้นถิ่นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมต่าง ๆ วัฒนธรรมอาหาร... ภาคประชาสังคม คือ บอกต่อเรื่องราวในการสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคประชาสังคม โดยใช้ความถนัดของตนเองด้านการเป็นนักเล่าเรื่อง โดยเล่าเรื่องผ่านการเล่า อ่าน และปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้ทุกคนได้สัมผัสเรื่องราวโดยไม่รู้ตัว สิ่งที่จะทำในอนาคตอันใกล้ก็คือจะ จะเปิดบ้านของตนเองให้เป็นเหมือนแหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมต่างๆผ่านการเล่าเรื่องของตนเองซึ่งถนัดมากๆ และจะหยิบยกเรื่องเมนูอาหารที่เป็นเมนูดั้งเดิม”

(ป.3)

“ควรสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคประชาสังคมในด้านของการรู้ถึงคุณค่าของสิ่งของที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวัฒนธรรม วิถีชาวบ้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่เราที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้ผู้คนรู้จักมากขึ้นสู่สากลไปทั่วโลก”

(ป.6)

“ให้หาแนวทางว่าไปพูดกับท้องถิ่นจังหวัดเทศบาลและ อบต. ที่จะทำอาหารหรือกิจกรรมอะไรต่าง ๆ ควรใส่โลโก้เข้าไป ขึ้นป้ายไว้นิด เพราะทุกคนจะได้รู้ทั่วจังหวัดว่าเราจะเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารแล้ว อย่างน้อยได้มีให้ผู้คนรับรู้...เรียกนักถ่ายรูปที่ดี มาช่วยจังหวัด ถ้าถูกสื่อสารออกไปทุกคนจะได้รับการรับรู้ไปในตัวว่าเราจะเป็นเมืองสร้างสรรค์แล้วนะ แต่ตอนนี้จังหวัด

ก็ยังไม่ได้ทำมากเท่าไรนัก ...

... วิธีการที่จะเดินไปถึงเมืองสร้างสรรค์ เราจะต้องอธิบายเขาด้วยแล้วต้องคำอธิบายกระบวนการเขา ว่ามันจะเป็นอย่างไร ผลที่เกิดของมาจากการที่เป็นเมืองสร้างสรรค์ เขาภูมิใจในทรัพยากรของเขาไหม มันต้องคิดว่าทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่ของเขา คือ ตัวหนึ่งที่เราไปสร้างให้เฉพาะ...

...จริง ๆ เรา คือ หัวเมืองเก่า มันเป็นเชิงโบราณสถาน โบราณวัตถุ บวกกับอาหารพื้นถิ่นที่มีความหลากหลายของหลายชาติพันธุ์ วัฒนธรรมหลายชนชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และเรื่องวัฒนธรรมของอาหารจะแมทกันได้เราจะใช้เรื่องของเมืองเก่าเป็นตัวละคร” ... อัตลักษณ์นั้น เวลาจะทำเรื่องท่องเที่ยว

แต่ละชุมชนจะไม่เหมือนกันนะ อย่าเอาแบบอย่างของอีกที่มาทำอีกที่หนึ่งแต่สามารถเอามา adap ใส่บริบทของชุมชน แล้วเรากระดบอะไรที่เรานำเสนอจะต้องเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ ถ้ายังหาอัตลักษณ์ของชุมชนนั้นไม่ได้อย่าทำเลย มันขายไม่ได้ ด้านวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจด้านสิ่งแวดล้อมคุณต้องให้สัมพันธ์กันด้วย ... เราพยายามค่อย ๆ ประชาสัมพันธ์ค่อย ๆ ให้เกิดการรับรู้ ถ้าไม่ทำเลยมันก็ไม่รู้เรื่องอะไรเลย

อันนี้ก็ค่อยๆทำไปมีการขับเคลื่อนบ้าง”

(ป.11)

“ถ้าเราไปทำเองคือคนในชุมชนเขาเห่อของนอก อาจารย์มาจากประเทศนอกชื่นชมแล้วชื่นชมอีก คือ คนในชุมชนไม่ได้หนักแน่นพอต่างคนต่างอยากเป็นใหญ่ ...

... เราก็แลกเปลี่ยนความรู้ให้เด็กมาศึกษาดูงานให้ทั้งเราและเด็กต่อยอด คือความตั้งใจ คือ อยากให้เขาได้ต่อยอดไข่ครอบเรา ว่าจังหวัดสงขลา

มีไข่ครอบที่เป็นภูมิปัญญาของจังหวัดตัวเอง อยากให้นึกอยู่ว่าบรรพบุรุษเราเขาไม่ได้ไปเรียนหนังสือแต่เขาเลี้ยงตัวเองได้ค้าอยู่ได้เขาคิดนู่นได้คิดนี่ได้”

(ป. 13)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุป ความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน ดังนี้

1.บทบาทการถ่ายทอดองค์ความรู้และวัฒนธรรมให้กับชุมชน

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการ ให้ข้อมูลและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม อาหารอัตลักษณ์ และทรัพยากรของชุมชน ให้แก่คนในทุกช่วงวัย ผ่านกระบวนการที่สร้างความเชื่อมั่น และความภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิด รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนและคนรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

2.บทบาทการพัฒนาสื่อและช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่ายและหลากหลาย

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการมีส่วนร่วม จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ อาทิ โพสต์เตอร์ ไลน์ คลิปวิดีโอ หรือสื่อออนไลน์ โดยออกแบบเนื้อหาที่ บ่งบอกอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อสร้างความโดดเด่นและแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการเล่าเรื่อง ของดีชุมชน ให้เข้าถึงได้ทุกกลุ่ม

3.บทบาทจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ภาคประชาสังคม จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบประสบการณ์จริง เช่น การเปิดบ้าน การจัดเวทีชุมชน การศึกษาดูงาน หรือกิจกรรมกับเยาวชน เพื่อให้ประชาชนเรียนรู้จากของจริงในพื้นที่ และเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนต่อคุณค่าของเมืองสร้างสรรค์ในด้านของวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และอาหาร

4.บทบาทการกิจกรรมสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

ภาคประชาสังคมมีบทบาท จัดสรรงบประมาณที่อาจได้สนับสนุนมาจากภาคราชการหรือภาคธุรกิจเอกชน และการบริหารทรัพยากรของชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมสร้างการรับรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการสร้างความร่วมมือ และทำให้ทุกคนในชุมชน รับรู้ตรงกัน เข้าใจตรงกัน ว่าตนเองมีบทบาทและความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

5.บทบาทเชื่อมโยงการสื่อสารจากเวทีภายนอกสู่ภายในชุมชน

ภาคประชาสังคมเข้าร่วมเวทีสาธารณะที่จัดโดยภาคราชการ หรือภาคธุรกิจเอกชน เพื่อ เผยแพร่อาหารอัตลักษณ์ และเรื่องราวของชุมชนสู่คนนอกพื้นที่ พร้อมกับทำหน้าที่ นำเสนอข้อมูลและองค์ความรู้กลับเข้าสู่ชุมชน ผ่านการเล่าเรื่อง การถ่ายทอดสู่คนในพื้นที่

ตลอดจนการออกแบบการนำเสนอร่วมกับ ภาคราชการ มหาวิทยาลัย และภาคธุรกิจเอกชน เพื่อสร้าง สื่อสารสนเทศ ที่เป็นฐานความรู้ของชุมชนและสามารถนำไปใช้ต่อยอดเชิงสร้างสรรค์

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การสร้าง การรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน สามารถแสดงตามแผนภาพดังนี้

ภาพประกอบ 8 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

6) การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ในกระบวนการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์ ความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วนต่อบทบาทของภาคประชาสังคม มีดังนี้

6.1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีส่วนร่วมในการนำเสนออาหารพื้นถิ่นที่มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์สู่สาธารณชน ด้วยการค้นหาของดีพื้นถิ่นของแต่ละชุมชนมา

นำเสนอให้มากที่สุด โดยวางแผนกิจกรรมให้ไม่ซ้ำซ้อนกัน หรือจัดในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ต้องเชื่อมโยงกันให้เป็นเทศกาลขนาดใหญ่

(2) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยภาครัฐการ นำไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนาทักษะของตนเอง ให้สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับมาตรฐานสากล กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย รวมถึง การทำบำรุงสิ่งแวดล้อม และความรู้ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน การพัฒนาแพลตฟอร์ม การสอนสูตรอาหาร รวมไปถึงการประกอบธุรกิจให้คุ้มค่ากับการลงทุน

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“ชุมชนเป็นรากฐานของอาหารพื้นถิ่นมีสูตรจากต้นตระกูลพ่อแม่ปู่ย่าตายายจากรุ่นสู่รุ่นส่งต่อถึงรุ่นปัจจุบัน สิ่งที่จะต้องทำคือจะต้องดึงชุมชนให้เข้ามาอยู่ในสถานะบ้าง ยิ่งขึ้นมาเปิดตัวให้ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ สิ่งสำคัญจะต้องนำเขานำมาเสนอค้นหาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของเขาซึ่งสามารถที่จะนำเสนอและเป็นจุดดึงดูดของผู้คนได้ ... ถ้าร้านค้าที่เป็นชุมชน ด้วยกันจะสามารถเชื่อมโยงกันได้ง่ายและสามารถส่งต่อถึงผู้บริโภคค่อนข้างง่ายในขณะเดียวกันถ้าเป็นร้านค้าในเมืองที่ขายดีอยู่แล้วหรือเป็นร้านที่มีลูกค้าเยอะมากๆไม่สามารถที่จะเชื่อมโยงตรงนี้ได้เนื่องจากว่าไม่มีเวลาจัดการ...การร่วมทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทางเทศบาลขนาดใหญ่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่างๆไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของชุมชนความเป็นอยู่หรือว่าทำอาหารมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมสัมพันธ์รวมถึงการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมในตัวอำเภอขนาดใหญ่เช่นเรื่องของการแยกขยะ การมีถังดับจับไขมัน ... รวมไปถึงการต้องมีเวทีให้ชุมชนมานำเสนอตัวเองสู่สาธารณะให้คนรู้จักว่าชุมชนนั้นมีของดีอะไรบ้างเช่นถ้ามีอาหารวัฒนธรรมที่เป็นของดีของเด่นก็ควรที่จะมานำเสนอ ... ด้านการจัดวางรูปแบบอาหารหรือการตกแต่งสำหรับผู้บริโภคคิดว่าย่างทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ยังต้องปรับปรุงและเรียนรู้เพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดการจัดแต่งรูปแบบอาหารให้ดึงดูดผู้บริโภคมากกว่านี้”

(ร.1)

“การสร้างสรรคในเรื่องของวัฒนธรรมอาหารดั้งเดิมนำศิลปะเช่น culinary Art มาประกอบอาหารพื้นถิ่นให้ดูน่าดึงดูดและสนใจที่จะมาชิมกันมากขึ้น เกิดความสวยงามและทำให้รู้สึกอาหารมีอรรถรสมากขึ้น”

(ร.3)

“อยากให้ผู้จัดงานนำชุมชน นำของดีพื้นถิ่นนำมาเสนอ ให้ภาคประชาสังคมมีส่วนมากที่สุด ผู้จัดงานควร ค้นหา ของดีของชุมชนนำมาเสนอให้ได้มากที่สุด ...องค์กรที่เกี่ยวข้อง กับภาคประชาสังคม คือ เกษตรชุมชน กรมพัฒนาชุมชน ปศุสัตว์... คือ บ้านเราถ้าหาไม่มีเรื่องผิดกฎหมาย ทะเลสาบสงขลาจะสมบูรณ์มาก บ้านเราจะมีเรื่องผิดกฎหมายอยู่ ในเรื่องประมง โพงพาง ไซ เครื่องมือที่ผิดอยู่ คือ ไม่เหมือนที่อื่น ที่ ๆ เขาเชื่อฟัง เป็นระเบียบหมดเลย มองว่าบ้านเราไม่ได้ขาดกับเรื่องนี้เอง การลุกขึ้นมาในเรื่องของการสร้างไฮมเสตอะไรเต็มไปหมด”

(ร.4)

“ในฐานะที่เมืองเป็น เมืองด้านอาหาร คือเราต้องยอมรับความเป็นสมัยใหม่ คนรุ่นเก่าหายไป แต่เปลี่ยนรูปแบบรสชาติให้เข้ากับคนยุคใหม่ เหมือนข้าวยาที่ดัดแปลง เหมือนกับซูชิมาทำเป็นก้อนกลม ๆ แบ่งเป็นคำมันจะดูดี ดูสว่างขึ้น ใส่จานสวย ๆ ไม่ใช่ใบตองแต่สิ่งที่ได้กลับมาคือมูลค่าที่สูงขึ้น และอีกอย่าง เช่น ไตปลาทำยังไงให้คนภาคกลางกินแล้วอร่อย กินได้ทุกภาค โดยจะมีการลดกลิ่นเหมือนกับต่างประเทศ เค็มมีการดัดแปลงตามรสชาติของสมัยใหม่เข้ากับทุกรสชาติ อีกอย่างต้องมีการปรับเปลี่ยนยอมรับยอมรับให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ... อาจประยุกต์การแต่งกายท้องถิ่นรูปแบบการเสิร์ฟสากล การพุดจา การคิดเงินที่ ตัวอย่างเช่นร้านป้าที่เกาะยอ ขายส้มตำดั่งมากแต่ไม่มีการรับเงินสดกันต้องจ่ายเงินเงินสดเท่านั้น ...การผสมผสานเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นมารวมกับเทคโนโลยี การบรรจุหีบห่อแพคเกจจิ้งอาหารพื้นถิ่นต่างๆ เช่น มะม่วงบราวนี่ในแพคเกจจิ้งที่สวยงาม แกงส้มในถุง ฟลอยด์ พาสเจอร์ไรซ์ ... เจ้าของร้านจะต้องปรับปรุงในรูปแบบสไตล์วินเทจให้เหมาะสมทันสมัยแต่ยังคงอยู่ในรูปแบบเมืองเก่า ในรูปแบบทางอ้อมถ้าเราเจออะไรที่ดีเราจะเสนอให้ทั้งด้าน Support เขา ในแง่ประชาสัมพันธ์ยกย่อง ชมเชย หน้าที่ของเราคือการตกแต่งบ้านเมืองสวยงามอย่างนี้ต้อง ขึ้นชมบ้าน โดยการส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นโดยไม่มีหวังผลตอบแทน”

(ร.5)

“ของฝากถือเป็นเรื่องที่สำคัญของคนไทยไม่ว่าจะเป็นอาหารก็ดีหรือที่ระลึกก็ดี 1 สินค้ามันจะต้องไม่แพงเกินไป 2 เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของเมืองหรือจังหวัดในท้องถิ่นนั้นๆ แต่บ้านเราไม่มีการคิดในรูปแบบที่ทันสมัยหรือสามารถดึงดูดคนได้จะมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่าสิ่งที่ตนเองทำดีที่สุดแล้ว ...โครงสร้างที่เชื่อมโยงร้านอาหาร การรวมกลุ่มด้านอาหาร มีกติกาการผลิต อาหาร รสชาติ รูปแบบการบริการ ที่ถูก

สู่ลักษณะอนามัยที่ดีห้องน้ำสะอาด ยกตัวอย่างเช่น อาหารต้องรสชาติเหมือนแบบ
รณรงค์รักษามาตรฐานรูปแบบสากลให้ดียิ่งขึ้น”

(ร.6)

“ส่วนของภาคมหาวิทยาลัยที่ออกไปให้บริการชุมชน จะออกไปพัฒนาและก็แปรรูป
ให้ และก็ติดตามผล ว่าเป็นแบบไหน คือไปสร้างแพลตฟอร์มให้
กับอีกแบบ หนึ่ง คือส่วนที่ออกไปเป็นวิทยากร เขาก็จะมีว่าอยากให้นำมาสอนทำ ไข่
ครอบ น้ำปลาดหวาน ที่ขายคู่ไปกับมะม่วงเบา คือ คนที่มาเที่ยวก็ต้องมากินมะม่วง
เบาที่นี่ และก็มีน้ำปลาดหวานที่โดดเด่น อันนั้นก็ต้องใช้ความร่วมมือที่มหาวิทยาลัย
เราออกไปทำให้”

(ร.7)

“แนวทางในการผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น คือการนำเอาอาหารมาผสมรวมกับการ
ดีไซน์ แต่ควรมีคอนเซ็ปต์ที่ชัดเจนว่าเป็นสไตล์ฝรั่งหรือจีน สงขลา ...ประชากรวัยรุน
เยอะมาจากมหาลย์ต่างๆควรคำนึงถึงบุคคลเหล่านี้ ควรจัดกลุ่มและคำนึงถึงแนว
อาหารที่หลากหลาย เช่น ย่านมุสลิม ย่านของถูกสำหรับนักเรียนและนักศึกษา ย่าน
ทะเลสาบส่วนใหญ่หาอาหารราคาแพงทำให้คนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงได้
...เมืองสร้างสรรค์ ในด้านอาหาร ควรจับคู่ย่านกับอาหาร”

(ร.8)

“ถ้าเราจะเสนอภาพของจังหวัดก็อาหารดีกว่ายังงี้ทุกอำเภอมันก็ต้องมี เอาอาหารมา
ตั้งแล้วก็ค่อยเอาออกแบบมาเสริมเฟส ด้วยเพราะเราก็มี 16 อำเภอมีของดีเป็นของ
ตัวเอง ... คือ ในเรื่องของการสร้างคุณค่าของวัตถุดิบคืออยากสร้างให้รู้ว่าจะต้อง
สร้างอย่างไรจะต้องทำยังงี้”

(ร.12)

6.2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคม เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีการ
รวมตัวผู้มีความสามารถเฉพาะ อาทิ เชฟท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
พัฒนาอาหารพื้นถิ่นเป็นเมนูใหม่ หรือการนำวัฒนธรรมอาหารดั้งเดิมมาผสมผสานกับศิลปะเพื่อ
สร้างความสวยงาม เพื่อเพิ่มอรรถรสของอาหาร ทักษะการนำเสนออาหารพื้นถิ่นให้เหมาะสม รวมไปถึงการจัดจาน การจัดบรรยากาศ การให้บริการร้านอาหาร รวมไปถึงการบริหารจัดการ
ร้านอาหารบัญชี การเงิน ให้ทันกับยุคสมัยตามวิถีชีวิตของผู้บริโภครุ่นใหม่

(2) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงร้านอาหาร เพื่อให้เกิดระบบการกำกับ ควบคุมและดูแลมาตรฐานของรสชาติและรูปแบบ อาทิ สมาคมร้านอาหารที่จะมีการรณรงค์ เรื่อง การลดการใช้หลอดพลาสติก ถุงพลาสติกที่ไม่ดีต่อสิ่งแวดล้อม โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“จัดกิจกรรมพัฒนาการรวมตัวของเชฟท้องถิ่น เพื่อสร้างสรรค์เมนูอาหารจากวัตถุดิบท้องถิ่นที่คุ้นเคยยกระดับเมนูอาหารถิ่นสู่ระดับสากล จัดตั้งสมาคมเชฟเพื่อให้เกิดการพัฒนาอาหารให้มากขึ้นสำหรับในจังหวัดสงขลามีการสร้างสรรค์ ...สร้างองค์ความรู้เรื่องสูตรอาหารวัตถุดิบอาหารคุณภาพเชิงนโยบาย ... รวมถึงการพัฒนาอาหารใหม่ ๆ จากเมนูพื้นถิ่น”

(อ.2)

“เรื่องอาหารเรื่องความปลอดภัยความสะอาดต้องมาก่อนต้องสร้างมาตรฐานสากล มันตั้งแต่ต้นทางซึ่งตั้งแต่วัตถุดิบเราความปลอดภัยมีคุณภาพมีการรักษาคุณภาพของวัตถุดิบก็เป็นเรื่องสำคัญเทคโนโลยีสามารถช่วยเรื่องพวกนี้ได้หมด ... เราจับมือกับสมาคมร้านอาหารหาได้ไหมกับผู้ประกอบการต่าง ๆ ... ไปขายเมนูใหม่ ๆ ที่ยากที่สุดหรือยากกว่าคือชาวบ้านทั่วไป ... ถ้าจะแก้ปัญหา ต้องแก้ที่เหตุ ... ตอนนี้กลยุทธ์หนึ่งที่ส่งเสริม คือ ให้ลดขยะต้นทาง มีพาร์ทเนอร์...ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ เช่นลดการใช้หลอดไม่ให้ ถุงพลาสติกเริ่มน้อยลง ...เราก็ต้องไปสร้างองค์ความรู้ไป Build เขาก็ต้องถูกประเมินเรื่องความคุ้มค่ากับการลงทุน”

(อ.9)

6.3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเรียนรู้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ชัดเจน

(2) ภาคประชาสังคมหาเครือข่ายผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับภาคส่วนอื่น ที่มีความเข้าใจชุมชนและรู้ข้อมูลชุมชนอย่างแท้จริง

(3) ภาคประชาสังคมเพิ่มความรู้ในเรื่องของการวิเคราะห์สารอาหารในเมนูอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมดั้งเดิม และวิธีการถ่ายทอดไปยังสาธารณชน ด้วยความเต็มใจ

(4) ภาคประชาสังคมแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการผลิตและเพิ่มมูลค่าสินค้าและเมนูอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับสินค้า

(5) ภาคประชาสังคมฝึกทักษะและประสบการณ์เพื่อนำเสนออาหารจากการเข้าร่วมงานเทศกาลอาหารต่าง ๆ ของจังหวัด

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“โครงการเข้าไปที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเครือข่าย ได้ประโยชน์ จากอาหารของตนเอง นี่ คือต้นทุน และเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปสู่ เมืองสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความรู้ คู่ ครัวเรือน นำไปสู่การออกงาน กระบอกเสียง ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ความโดดเด่น อาหารสงขลาต้องการแรงเสริม ทั้งภายในจังหวัดสงขลา ชุมชนต่าง แรงเสริม ภายนอก เช่น คนพัทลุง คนตรัง ภูเก็ต ถึง อัตลักษณ์อาหาร ที่เกี่ยวกับเมืองgastronomy”

(ป.1)

“เคยได้ยินคำว่าเมืองสร้างสรรค์แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยังไม่เข้าใจว่ามี ลักษณะเป็นอย่างไร รู้แค่ว่าจะต้องร่วมมือกันจากนำผลิตภัณฑ์ของเราให้คนรู้จักมากขึ้นเพื่อส่งเสริมเมืองให้มีเอกลักษณ์ด้านอาหารนำไปสู่เมืองสร้างสรรค์”

(ป.2)

“ภาครัฐควรให้การสนับสนุนตรงจุด.. อยากให้งบประมาณของภาครัฐไปลงที่คนที่ทำ ประโยชน์ให้กับด้านอัตลักษณ์อาหารจริงๆ แนวทางการใช้เทคโนโลยีอยากใช้เรื่องของ การวิเคราะห์สารอาหารที่มีคุณค่าในอาหารอัตลักษณ์สงขลาไม่ว่าจะเป็นเมนูอะไรก็ตามที่จะเชิดชูขึ้นมา.. ในส่วนของการบรรจุหีบห่ออยากให้ยกระดับให้ดูสวยงามสร้าง มูลค่า และคุณค่าของอาหารอัตลักษณ์สงขลา...

การรณรงค์ให้รักษาสิ่งแวดล้อมไม่ทำให้น้ำเสีย ดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะของชุมชน แล้วก็รักษาวรรณที่มีอยู่ดั้งเดิมให้คงอยู่และสืบต่อไป เริ่มจะศึกษานโยบายเรื่อง ของ Zero Waste เพื่อมาใช้ในชุมชน”

(ป. 3)

“สร้างองค์ความรู้ให้ภาคประชาสังคม จริงๆแล้ว ภาคประชาสังคม มีความรู้เรื่องอัต ลักษณ์อาหารของตนเองเป็นอย่างดี แต่ต้องถ่ายทอดให้ภาคประชาสังคมอื่นรับรู้ ... ต้องทำหน้าที่ในการให้ความรู้แนะนำด้วยความเต็มใจและพยายามเชิดชูของดีของตนเอง ของเกาะยอ เช่น ปลากระพง 3 น้ำ กะปิ ให้กับบุคคลภายนอกได้รู้จัก”

(ป.6)

“ผลตอบรับคือชุมชนที่เข้าร่วมในเทศกาล จะได้รับการต่อยอดในการสร้างนวัตกรรม จากงานเหล่านี้ ชุมชนสามารถเอาไปต่อยอดได้สร้างรายได้สร้างการรับรู้ให้กับผู้คน ได้มากขึ้น ...ปัจจุบันมีการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาชาวบ้านร่วมกับเทคโนโลยีทำให้เกิดสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นทำให้สามารถขายสินค้าได้ในราคาที่สูงขึ้น รวมถึงมีสินค้าที่หลากหลายมากขึ้นสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน”

(ป.7)

“ภาคประชาสังคมจะต้องมีความใส่ใจในการผลิตสินค้าของตัวเองหรือของดีประจำ ชุมชนของตัวเองเพื่อนำมาเสนอสู่สาธารณะ ในขณะที่เดียวกันจะต้องดึงตัวเองออกมาสู่ ภายนอกเพื่อให้ผู้คนรู้จักมากขึ้นอาจจะเข้ามาจัดงาน Event ขายของต่างๆเพื่อให้ลูกค้า ได้รู้จักเรามากขึ้น ต้องเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆให้มากขึ้น... ต้องสร้างองค์ความรู้ ให้กับภาคประชาสังคมหรือชุมชนโดยที่ส่วนตัวชุมชนเองจะต้องให้ความร่วมมือในทุก ๆ กิจกรรมรวมถึงต้องร่วมมือกันเองเป็นชุมชนเข้มแข็งในเบื้องต้นก่อน ต้องพยายามตั้งใจ ทำให้สำเร็จเพราะการจะสำเร็จได้ต้องใช้เวลา”

(ป.9)

“จะต้องมีกิจกรรมให้เกิดประสบการณ์ด้านอาหาร ของจังหวัด เรายังไม่ได้ทำแบบ ลักษณะแบบนี้ มันเป็น workshop ว่าอาหารแต่ละอย่างมันมีส่วนประกอบอะไรบ้าง แล้วเราสื่อสารอะไรไปกว่าเราจะได้อาหาร 1 ผลิตภัณฑ์ 1 เมนู องค์ประกอบมันเยอะมากมันจะมีสตอรี่เล่าเรื่องอย่างไร สามารถเล่าเรื่องได้ว่า วัตถุดิบมาจากไหนแล้วพร้อมทำกิจกรรม ถ้าเมื่อเราทำแบบนี้ได้มันน่าจะดีมาก ๆ”

(ป.11)

“เขาต้องประสาน แต่เราคิดว่าทำไมเขาไม่ให้เกษตรหรือพัฒนาชุมชนมาประสาน เพราะ เกษตรชุมชน พัฒนาชุมชนเขาจะรู้ เขาจะมาถึงกลุ่มเลย แล้วที่นี้เค้าก็จะประสานเอง แล้วเขาก็จะเอาข้อมูลไปเสนอ ข้อมูลการจัดตั้งกลุ่มก็เป็นเกษตร แล้วการส่งเสริมให้ไป ออกบูธก็เป็นพัฒนาชุมชนพาณิชย์อะไรแบบนี้ แล้วทำไมเขาไม่ประสานหน่วยงานนั้น คือ เขารู้แล้วว่ากลุ่มนี้เดินไปไหนบ้าง ไปทางไหนบ้าง แต่เขาจะไปประสานคนที่ไม่รู้ อะไรเลย”

(ป.13)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุป ความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การจัดการกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1.บทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฝึกทักษะและเพิ่มองค์ความรู้

ภาคประชาสังคม เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยภาคราชการ ภาคเอกชน และเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในหลากหลายด้าน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิด เมืองสร้างสรรค์ มาตรฐานสากล การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ทักษะการประกอบธุรกิจ การจัดการร้านอาหาร การตลาด และเทคโนโลยี การวิเคราะห์สารอาหารและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น การจัดงาน นำเสนออาหาร การจัดบรรยากาศร้านให้เหมาะกับผู้บริโภค รุ่นใหม่ ทั้งนี้ การเรียนรู้ดังกล่าวทำให้บุคลากรในภาคประชาสังคมสามารถ ยกย่องผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างมีมาตรฐาน และทันสมัย

2.บทบาทการพัฒนาองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์จากประสบการณ์ตรง

ภาคประชาสังคม ฝึกทักษะจากการเข้าร่วมงานเทศกาลหรือกิจกรรมสร้างสรรค์ในจังหวัด เช่น เทศกาลอาหาร งานแสดงสินค้า หรืองานแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่าย เมืองสร้างสรรค์อื่นๆ ทำให้สามารถเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และนำมาพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในบริบทของชุมชนตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

3.บทบาทการพัฒนาคนในชุมชนให้เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้

ภาคประชาสังคม มุ่งเน้นการสร้าง นักเล่าเรื่อง และผู้สื่อสารอัตลักษณ์ โดยคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถเฉพาะ เช่น เซฟท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน หรือผู้นำท้องถิ่น มาฝึกฝนให้สามารถสื่อสารคุณค่าของอาหาร วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างสร้างสรรค์และเข้าถึงคนทุกกลุ่ม ผ่านการใช้สื่อและเทคนิคต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

4.บทบาทการสร้างเครือข่ายและระบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการ สร้างเครือข่ายกับกลุ่มร้านอาหาร กลุ่มผู้ผลิต หรือเครือข่ายในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เช่น การรณรงค์ร่วม ลดใช้พลาสติกในร้านอาหาร การจัดการกิจกรรมร่วมระหว่างกลุ่มชุมชนให้มีการหมุนเวียนจัดเทศกาล เพื่อส่งเสริมศักยภาพของแต่ละพื้นที่อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การจัดการกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์สามารถ แสดงตามแผนภาพดังนี้

**บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ
การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและความรู้เชิงสร้างสรรค์**

ภาพประกอบ 9 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มี
ศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

**7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมือง
สร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร**

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กระบวนการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วนต่อบทบาทของภาคประชาสังคม มีดังนี้

7.1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมที่ภาคราชการจัดขึ้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนองค์ความรู้กับองค์กรที่ได้รับการรับรองจากยูเนสโก เพื่อให้มีความรู้และศึกษากระบวนการจัดการเพื่อนำมาปรับใช้กับชุมชน

(2) ภาคประชาสังคมมอบหมายตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่าย

สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งยังพบว่าสำหรับบางชุมชนขาดผู้ประสานงานเรื่องนี้โดยตรง

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“หน่วยงานราชการ มีภารกิจเรื่องนี้ เรื่องของคุณภาพชีวิต ตั้งแต่เรื่องแรก คือการจัด ความยากจนความหิวโหย..เน้นในเรื่องของตัวหลัก คือเรื่องของการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานที่ดี สุดท้ายแล้ว บ้านเมือง ที่เจริญไปข้างหน้ารวมทั้ง การที่จะอนุรักษ์ข้างหลังให้ดี คือการพัฒนาคน”

(ร.5)

“การจัดกิจกรรมไปดูงานของจังหวัดเพชรบุรีที่เคยเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ไปดูเรื่องของด้านวัฒนธรรมอาหารของจังหวัดที่มหาวิทยาลัยเพชรบุรี มีการจัด กิจกรรมไปที่จังหวัดภูเก็ตร่วมเพื่อร่วมศึกษาเกี่ยวกับอาหารวัฒนธรรมที่เทศบาล ภูเก็ต ชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ด้านหัตถกรรม”

(ร.2)

“การแลกเปลี่ยนกับองค์กรเน็ตเวิร์คของเมืองที่ได้ UNESCO แล้วเช่นเมืองเพชรบุรี เมืองภูเก็ตที่เชื่อมโยงกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงานเพื่อให้ เรามีความรู้มากขึ้นให้เราเห็นตัวเองมากขึ้นว่าเราจะต้องจัดการอย่างไร”

(ร.3)

“การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ยังไม่มีคนที่คือคนที่ดูแลเรื่องนี้โดยตรง”

(ร.4)

“มีการจัดบุคลากรพัฒนาเรื่องของศักยภาพความรู้เชิงสร้างสรรค์ส่วนใหญ่เป็นผู้มีส่วน เกี่ยวข้องการศึกษาเพื่อการต่อยอด เมื่อเดือนพฤษภา ก็มีไปภูเก็ต เป็นเรื่องของ เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร มีการเข้าร่วม 40 กว่าเมืองทั่วโลก แต่เป็นทีมงานที่ไป ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้”

(ร.5)

7.2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับประเทศ อาทิ เชฟต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยว

(2) ภาคประชาสังคมร่วมศึกษากับภาคธุรกิจเอกชนเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาและยกระดับอาหาร

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“การจัดศึกษาดูงานเช่น ไปงาน Asian Heritage เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับเชฟมาเลเซีย ทำให้เกิดไอเดียในการนำขนมหวานของอาเซียน ซึ่งมีหน้าตาเหมือนขนมของไทย เช่น ขนม เจาะหู ขนมลา ขนมดอกจอก กาละแม ซึ่งในประเทศมาเลเซียสินค้าพวกนี้เป็นสินค้าขนมพื้นถิ่นก็จริงแต่ทำบรรจุภัณฑ์และรูปร่างหน้าตาของสินค้าให้ดูมีสีสันสวยงามและดูน่ารับประทาน ซึ่งดึงดูดผู้บริโภคมากขึ้นเขาได้ใช้เทคโนโลยีในการผลิตอาหารนำมาต่อยอดอาหารให้น่าสนใจ”

(อ.1)

7.3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมเข้าร่วมจัดกิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐ ในการไปดูงานและแนวทางการนำเสนอหรือการเล่าเรื่องราวจากเมืองที่ได้รับการรับรองแล้ว

(2) ภาคประชาสังคมศึกษาเทคนิคจากเมืองที่ได้รับการรับรอง ด้วยการเล่าเรื่อง (Story) ของจังหวัดไปในทิศทางเดียวกัน และสร้างการรับรู้ของคนในชุมชนในเรื่องเดียวกัน

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ รายละเอียด ดังนี้

“การจัดกิจกรรมลงชุมชนร่วมกับ depa สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล สาขาภาคใต้ตอนล่าง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการอบรมชุมชนและทางสมาคมเป็นทีมพี่เลี้ยง หรือการจัดงานและเปลี่ยนความรู้ดูงานที่ประเทศญี่ปุ่นเพื่อไปดูอาหารพื้นถิ่นของเขาในการยกระดับอาหารสู่สังคมและนำความรู้สู่การต่อยอดใช้กับในจังหวัดสงขลา ... การเป็น gastronomy ของเพชรบุรี เขาไม่ได้ฟันธงจริงจังว่าเป็นอะไร แต่เป็นเรื่องของ Story ที่เขาเขียนเล่าเหมือนกันหมดทั้งเมือง .. เขาลงชุมชนทุกชุมชน รู้หมดว่า น้ำตาลที่เขาใช้มาจากที่ไหนบ้าง ... ทุกคนในเมืองเพชรบุรีรู้เรื่องเดียวกันในข้อมูลของเมืองสร้างสรรค์เดียวกัน”

(ป.11)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุปความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ดังนี้

1.บทบาทการร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับหน่วยงานที่ได้รับการรับรองและผู้เชี่ยวชาญ

ภาคประชาสังคมเข้าร่วม กิจกรรมที่จัดโดยภาคราชการและองค์กรที่ได้รับการรับรองจากยูเนสโก เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิด กระบวนการ และประสบการณ์จากเมืองสร้างสรรค์ที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการเรียนรู้จาก เชฟต่างประเทศ หรือผู้มีประสบการณ์ระดับนานาชาติ การศึกษาระบบการจัดการเมืองสร้างสรรค์ของต่างประเทศ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาอาหาร วัฒนธรรม และการจัดการท้องถิ่นในระดับนานาชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.บทบาทการสร้างเครือข่ายสร้างสรรค์กับเมืองอื่นและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการ จัดตั้งหรือมอบหมายผู้ประสานงาน เพื่อเชื่อมโยงชุมชนกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในระดับจังหวัด ประเทศ และระดับนานาชาติ โดยเฉพาะกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร อย่างไรก็ตามยังพบว่า บางชุมชนยังขาดกลไกผู้ประสานงานเฉพาะด้านนี้ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในระยะยาว

3.บทบาทการศึกษาแนวทางการเล่าเรื่อง (Storytelling) และการสร้างการรับรู้ร่วมกันของชุมชน

ภาคประชาสังคม ศึกษาวิธีการเล่าเรื่องของเมืองที่ได้รับการรับรอง และนำเทคนิคเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับการ สร้างเนื้อเรื่องที่มีทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัด และสามารถถ่ายทอดให้คนในชุมชนรับรู้ เข้าใจ และภาคภูมิใจร่วมกัน เป็นการ เชื่อมโยงจุดแข็งของชุมชนกับภาพลักษณ์ของเมืองสร้างสรรค์

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร สามารถแสดงตามแผนภาพดังนี้

บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่าย ด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ยูเนสโก

แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้เชี่ยวชาญ

- เข้าร่วมกิจกรรมจากยูเนสโกและภาคราชการ
- เรียนรู้จากเขตต่างประเทศ เมืองสร้างสรรค์ต่างชาติ
- พัฒนามาตรฐานอาหาร วัฒนธรรม และการจัดการในระดับนานาชาติ

สร้างเครือข่ายสร้างสรรค์กับ เมืองอื่นและภาคส่วนต่าง ๆ

- มอบหมายผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงาน เชื่อมโยงระดับท้องถิ่น สู่ระดับประเทศ
- เชื่อมโยงกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

ศึกษาเทคนิคเล่าเรื่องและ สร้างการรับรู้ร่วม

- ศึกษาแนวทาง Storytelling จากเมืองสร้างสรรค์ที่ประสบความสำเร็จ
- สร้างเรื่องเล่าแบบมีทิศทางร่วมกันของทั้งจังหวัด
- ถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่เข้าใจง่ายและสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชน

ภาพประกอบ 10 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ยูเนสโก

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

8) การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก ความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วนต่อบทบาทของภาคประชาสังคม มีดังนี้

8.1) ความคิดเห็นของภาคราชการต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและสนับสนุนข้อมูลของชุมชนกับภาคส่วนราชการที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลทำใบสมัคร

(2) ภาคประชาสังคมร่วมมือในการเชื่อมโยงข้อมูลงานเทศกาลและอาหารของชุมชน และดำเนินการตามคำแนะนำของภาคราชการ

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“มีฐานข้อมูลของชุมชนเพื่อมาเชื่อมโยงกับการจัดงานเทศกาลต่าง ๆ หรือนำเสนออาหารของชุมชน โดยทางเทศบาลมีแผนกกองสวัสดิการชุมชน ที่มาดูแลในส่วนตรงนี้เพื่อให้การดูแลชุมชนให้คำแนะนำต่าง ๆ

(ร.1)

“การหาข้อมูลพื้นฐานว่าสงขลา เรื่องของความสำคัญของเมืองสงขลา โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อจัดทำข้อมูลงานวิจัย”

(ร.2)

“การสนับสนุนงบประมาณประมาณส่วนใหญ่จะมาจากภาครัฐและ ของแต่ละของ สถาบันอาเซียน จะเป็นในเรื่องของการมีงบประมาณการจัดอบรมมากกว่าหรือการ เก็บข้อมูลนำส่งภาครัฐ ... ควรมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำใบสมัครของ UNESCO มีหน้าที่ให้การสนับสนุนข้อมูล UNESCO ที่เกี่ยวข้อง”

(ร.3)

“การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก ในเรื่องของศักยภาพ คือ ตรงนี้ไม่มี คือมันจะมีภาคส่วน อีกทีมหนึ่ง ที่ทำ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และสถาปัตยกรรมนี้รู้สึกว่าจะจะมีการเก็บข้อมูลที่แน่นกว่า”

(ร.7)

8.2) ความคิดเห็นของภาคธุรกิจเอกชนต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมร่วมมือกับทุกองค์กรที่เป็นภาคราชการไม่ว่าจะเป็น สำนักงานจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด อบจ. อพท. เทศบาล สถาบันมหาวิทยาลัย และภาคธุรกิจ เอกชนโดยเป็นผู้มีหน้าที่เป็นผู้รวบรวมข้อมูลเก็บข้อมูลหาข้อมูล

(2) ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการนำส่งและให้ข้อมูล และให้ความเห็น กับนักวิชาการและภาคธุรกิจเอกชนที่รับผิดชอบในการจัดทำใบสมัคร เพื่อนำไปจัดทำเรื่องราว ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและนำเสนอคุณค่าที่แตกต่าง

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“มีการร่วมมือกับทุกองค์กรที่เป็นภาครัฐไม่ว่าจะเป็นอบจ เทศบาล สถาบัน มหาวิทยาลัย วัฒนธรรมจังหวัด โดยเป็นผู้จัดกิจกรรมเป็นผู้รวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลหาข้อมูล... มีส่วนร่วมในการส่งข้อมูลเพราะทางสมาคมจะเป็นผู้รวบรวม ข้อมูลส่วนหนึ่งในเรื่องของการกิจกรรมต่างๆจากงานเทศกาลอาหารหรือข้อมูลอาหาร พื้นที่ของชุมชนต่างๆส่งให้กับส่วนกลางในการจัดทำรวบรวมข้อมูลส่งใบสมัคร องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดสงขลาเป็นผู้รวบรวมและจัดทำใบสมัคร”

(อ.5)

“ขับเคลื่อนอะไรก็ตามก็ต้องมีสตอรี่จะต้องมีนักวิชาการเป็นคนจัดเก็บ
แล้วก็นำมานำเสนอ”

(อ.6)

“การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก มีในด้าน
ที่เป็นคณะกรรมการด้วย แล้วก็มีการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ จะเป็นเน็ตเวิร์กทั้งใน
การจัดงาน ช่วยประสานงานให้ราบรื่น คือของเราจะเป็นหลายมิติก็คือ
มีบริษัทนำเที่ยว มีร้านอาหาร มีรถตู้แต่ละหน่วย มันก็จะมีสมาคม”

(อ.10)

8.3) ความคิดเห็นของภาคประชาสังคมต่อภาคประชาสังคม

(1) ภาคประชาสังคมรวบรวมข้อมูลอาหารพื้นถิ่น กิจกรรมต่างๆ ศักยภาพ
ของวัดถุดิบ โดยร่วมมือกับทุกองค์กรทุกภาคส่วนทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชา
สังคมเอง

(2) ภาคประชาสังคมร่วมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ ความเป็นมา เพื่อเล่าเป็น
เรื่องราว (Story) โดยดำเนินการตามที่ภาคราชการวางแผน ได้แก่ สถาบันวิชาการ เป็นผู้ให้ความรู้
โดยผสมผสานกับวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และความเป็นมา

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“มีการศึกษาศักยภาพของเมืองเพื่อทำข้อมูลในการจัดกิจกรรมหรือเพื่อให้เกิด
เทศกาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของข้อมูลว่า ศักยภาพของอาหารพื้นถิ่นวัดถุดิบ
ชุมชนไหนที่เป็นชุมชนที่มีอาหารพื้นถิ่นที่โดดเด่น จะต้องเก็บข้อมูลและบูรณาการทุก
อย่างเข้าด้วยกัน...เรามีส่วนร่วมในการส่งข้อมูลเพราะรวบรวมข้อมูลส่วนหนึ่งในเรื่อง
ของการกิจกรรมต่าง ๆ จากงานเทศกาลอาหารหรือข้อมูลอาหารพื้นถิ่นของชุมชน
ต่าง ๆ ส่งให้กับส่วนกลางในการจัดทำรวบรวมข้อมูลส่งใบสมัคร องค์การบริหาร
ส่วนตำบลของจังหวัดสงขลาเป็นผู้รวบรวมและจัดทำใบสมัคร”

(ป.6)

“สงขลาเก็บข้อมูลยากมากไม่ค่อยมีข้อมูลที่ชัดเจนและไม่มีฐานข้อมูลว่าเป็นอย่างไร
สำหรับอาหารกับทุกชนิดว่ามีก็เจ้าอย่างไรมีเรื่องเล่าอย่างไรมีสตอรี่อย่างไรมีประวัติ
อย่างไร อันนี้เป็นตัวหนึ่งที่เรายพยายามเก็บข้อมูลแล้วก็พยายามติดแบรนด์แล้วก็หา
Story เรื่องราว”

(ป.11)

ตอนนี้เราเก็บข้อมูลบนเราเก็บข้อมูลบนแต่ข้อมูลข้างล่างมันยังไม่มี ยังไม่ได้มีการ Action ยังไม่มีการทำอะไรเลย การแอคชั่นต้องมีข้างบนต้องสั่งมาก่อน จะต้องมีการมาบังคับประมาณมาทำให้เรา ... ขับเคลื่อนอะไรก็ตามก็ต้องมีสตอรี่ จะต้องมีการวิชาการเป็นคนจัดเก็บแล้วก็นำมานำเสนอ แล้วจะให้ตัวชุมชนมาจัดเก็บเองเขาทำไม่ได้และถ้ามีตัวแบบนี้ออกมาเป็นฐานข้อมูลแล้วถูกสื่อสารมันจะทำให้ทุกคนทำได้แล้วก็จะนำไปเล่าต่อ ...

เราจะรู้เรื่องเมืองสร้างสรรค์ว่าเป็นอาหารอย่างเดียวไม่ได้นะ มันต้องดูประวัติศาสตร์ความเป็นมาด้วยของตัวเมือง เราเหมือนมีชนชาติหลาย ๆ ชนชาติเข้ามาตั้งแต่ปากีสถาน อินเดียก็เลยเพราะเราเป็นเมืองท่าเก่า เราจะตอบทีเดียวว่าเราจะด้านอาหารแจ้ง ๆ เลยเราเก่งเรื่องอาหารเราไม่ใช่มันเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมามันทำให้เรามีความหลากหลายเมนูอาหารเป็นแค่องค์ประกอบของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเท่านั้น"

(ป.11)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุปความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์โบสถ์ของยูเนสโก ดังนี้

1.บทบาทการร่วมให้ข้อมูลและสนับสนุนการจัดทำข้อมูลกับภาคราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในฐานะ ผู้ให้ข้อมูลชุมชนในเชิงลึก แก่หน่วยงานภาคราชการ เช่น สำนักงานจังหวัด อบจ. อบต. เทศบาล อพท. วัฒนธรรมจังหวัด หรือสถาบันการศึกษา ที่รับผิดชอบในการจัดทำโบสถ์เมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อาหารพื้นถิ่น เทศกาล และกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมให้ความเห็นหรือคำอธิบายเพิ่มเติม แก่นักวิชาการหรือผู้ดำเนินการ เพื่อให้ข้อมูลมีคุณค่าและวัฒนธรรมที่แท้จริงปฏิบัติตามแนวทางหรือแผนที่วางไว้โดยภาคราชการ เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและเป็นระบบ

2.บทบาทการทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวม และเชื่อมโยงข้อมูลจากภาคส่วนต่าง ๆ

ภาคประชาสังคมไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในการประสานและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชา

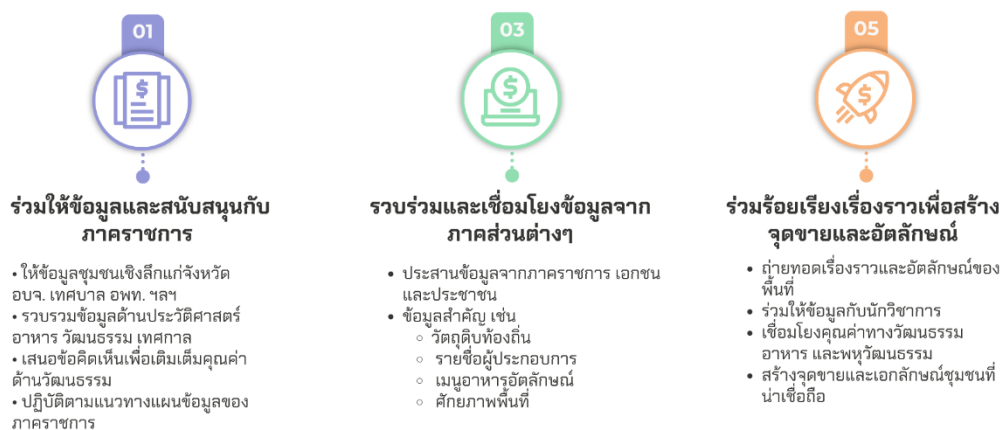
สังคมเอง เช่น ข้อมูลวัตถุดิบท้องถิ่น รายชื่อผู้ประกอบการ เมนูอาหารอัตลักษณ์ ศักยภาพของพื้นที่ชุมชน รวมถึง เชื่อมโยงข้อมูลของงานเทศกาลในชุมชนแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบที่สำคัญในกระบวนการยื่นสมัคร

3. บทบาทการร่วมร้อยเรียงเรื่องราว เพื่อสร้างจุดขายและอัตลักษณ์

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการ ถ่ายทอดเรื่องราว ความเป็นมา และอัตลักษณ์ของพื้นที่ ด้วยภาษาของคนในท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับองค์ความรู้จากนักวิชาการ หรือสถาบันการศึกษา เพื่อร้อยเรียงออกมาเป็นเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ที่ สืบถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหาร และพหุวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่แตกต่างของพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการ นำเสนอเมืองต่อยูเนสโก ทำให้ข้อมูลมี ความน่าเชื่อถือจากฐานชุมชน และ ความถูกต้องทางวิชาการไปพร้อมกัน

สรุปความคิดเห็นของทุกภาคส่วนต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เรื่อง การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก สามารถแสดงตาม แผนภาพดังนี้

บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก

ภาพประกอบ 11 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครยูเนสโก

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

9) การจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการเพื่อตรวจสอบข้อมูล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กระบวนการจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล จากการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ข้อที่ 9 การจัดทำใบสมัครกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล บทบาทภาคประชาสังคมไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ภาคราชการมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“ภาครัฐรวบรวมข้อมูลในการจัดทำใบสมัคร โดยได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อเขียนใบสมัครส่งตามหัวข้อของเกณฑ์ยูเนสโก (ร.9)

บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการเพื่อ ตรวจสอบข้อมูล

01

บทบาทหลัก: ภาคราชการ

- เป็นผู้จัดส่งใบสมัครไปยังกระทรวงศึกษาธิการ
- ดำเนินงานตามขั้นตอนราชการอย่างเป็นทางการ

02

บทบาทภาคประชาสังคม: ไม่มีบทบาทโดยตรง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์ พบว่า ภาคประชาสังคมไม่ได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการทางราชการโดยเฉพาะ

ภาพประกอบ 12 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผล
จากการเข้าร่วมเครือข่ายสร้างสรรค์

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

10) การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ในกระบวนการจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ จากการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ข้อที่ 10 การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ภาคราชการมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดส่งใบสมัครและติดตามผลการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ตามกระบวนการดังกล่าว

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“ภาครัฐมีส่วนร่วมในการทำเกณฑ์ใบสมัครโดยเป็นกรรมการตรวจการจ้าง มีหน้าที่อ่านใบสมัคร ฟังการอธิบาย และดูเหตุผล ติดตามการเคลื่อนไหวว่าตรงตามเกณฑ์ไหม มีการร่าง TOR มรดกโลก ต้องมี อพท CEA ให้ปฏิบัติตาม รวมถึงชี้แนะแนวทาง” (ร.8)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่มดังกล่าว สามารถสรุป ความคิดเห็นของภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ สามารถแสดงตามแผนภาพดังนี้

บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผล จากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

01	บทบาทหลัก: ภาคราชการ - เป็นผู้จัดส่งใบสมัครไปยังยูเนสโก - รับผิดชอบการติดตามผลหลังการเข้าร่วมเครือข่าย - ดำเนินงานตามขั้นตอนราชการอย่างเป็นทางการ
02	บทบาทภาคประชาสังคม: ไม่มีบทบาทโดยตรง จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์ พบว่า ภาคประชาสังคมไม่ได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการทางราชการโดยเฉพาะ

ภาพประกอบ 13 บทบาทภาคประชาสังคม ต่อ การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

4.2.3 ผลการวิเคราะห์ของบทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม ในการกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

จากการวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากตัวแทน 3 กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก ภาคราชการ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม จำนวนรวม 39 คน โดยจำแนกตามกระบวนการของการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร 10 กระบวนการ จากการวิเคราะห์ พบว่า บทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารสามารถวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคม เป็น 2 บทบาทได้แก่ บทบาทเดิม และ บทบาทเพิ่มเติม

1) **บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม** หมายถึง บทบาทที่มีอยู่ก่อนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งส่วนใหญ่จำกัดอยู่ที่การเข้าร่วมประชุม การรับฟังความคิดเห็น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหาร และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม บทบาทเหล่านี้มักขาดความเป็นระบบ ขาดการจัดเก็บข้อมูลที่ชัดเจน และไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

2) **บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม** หมายถึง บทบาทที่เกิดขึ้นจากความพยายามในการพัฒนาบทบาทเดิมให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยภาคประชาสังคมได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลเชิงระบบ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรนานาชาติ ตลอดจนการพัฒนาทักษะความรู้ให้แก่เยาวชน เพื่อสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์และพัฒนาอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น

การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารตามกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น บทบาทของภาคประชาสังคมไม่ได้จำกัดเพียงการมีส่วนร่วมในลักษณะสัญลักษณ์หรือการรับฟังความคิดเห็นเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรม พัฒนาและรักษาองค์ความรู้ และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมวิทยาการอาหารในระดับชุมชนและระดับสากล

การวิเคราะห์บทบาทเดิมและการพัฒนาบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจถึงเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมจากบทบาทเดิมที่มีข้อจำกัด ไปสู่การเป็นหุ้นส่วนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถสรุปตามกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้ดังนี้

2.1) กระบวนการที่ 1 หรือร่วมกับส่วนราชการของจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

1.การเข้าร่วมประชุม

มีบทบาทเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น แต่ไม่มีสิทธิ์ในการตัดสินใจหรือเสนอแนะทางเชิงนโยบาย

2.การนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมอาหาร

นำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมอาหาร แต่ข้อมูลถูกรวบรวมแบบกระจัดกระจาย ไม่มีระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

3.การจัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม

มีส่วนร่วมในงานเทศกาลอาหาร แต่ไม่มีส่วนในการวางแผนหรือกำหนดรูปแบบกิจกรรม

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1. การประสานงานร่วมกับภาครัฐและ

เอกชน ทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนควรมีสิทธิ์เสนอแนะและมีส่วนร่วม ร่วมในการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ และภาคเอกชนในการพัฒนาและขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

2. การจัดการความรู้และสร้าง

ฐานข้อมูลชุมชน สร้างฐานข้อมูลวัฒนธรรมอาหารที่มีการบันทึกอย่างเป็นระบบครอบคลุมประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและโภชนาการของอาหารชุมชน

3.การอนุรักษ์ สร้างคุณค่า และ

พัฒนาอัตลักษณ์อาหาร คัดสรรวัตถุดิบพัฒนาเมนู สืบทอดภูมิปัญญา สร้างจิตสำนึกและรณรงค์เยาวชนอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น สอดคล้องแนวคิดเมืองสร้างสรรค์

4.การสร้างความเข้มแข็งและการ

พึ่งพาตนเองของชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหาร

5.การสร้างนวัตกรรมและต่อยอด

ผลิตภัณฑ์ใช้เทคโนโลยี พัฒนาธุรกิจอาหาร

ออนไลน์ ต่อยอดผลิตภัณฑ์ สร้างมูลค่าเพิ่ม
และตอบสนองผู้บริโภคยุคใหม่

2.2) กระบวนการที่ 2 แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์โดยมีองค์ประกอบ คือ ภาคราชการ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1.เข้าร่วมประชุมเป็นกรรมการหรือผู้ประสานงาน ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการเข้าร่วมประชุม แต่ส่วนใหญ่เพียงรับฟังความคิดเห็น ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนวทาง

2.การนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน ขาดความชัดเจนในการนำเสนออัตลักษณ์อาหารชุมชน และไม่มีระบบรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอาหารอย่างเป็นทางการ

3.การเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่เป็นโครงการเฉพาะกิจจากภาครัฐ ขาดความต่อเนื่องและไม่มีแผนพัฒนาที่เป็นระบบ

1.บทบาทในฐานะกรรมการและผู้ประสานงานระดับชุมชน ภาคประชาสังคมร่วมเป็นกรรมการและผู้ประสานงาน เชื่อมโยงเครือข่ายภาครัฐ เอกชน และชุมชน ขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

2.การสร้างความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรท้องถิ่นและการนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน มีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในทรัพยากร วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ พร้อมนำเสนอจุดเด่นชุมชนในเวทีสาธารณะ พร้อมจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมอาหารที่เป็นระบบ

3. การขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การแปรรูปอาหาร ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และขยายช่องทางการตลาด

2.3) กระบวนการที่ 3 ศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ และเพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1.การเก็บข้อมูลอาหารและโภชนาการ

1.การศึกษาศักยภาพอาหารและคุณค่าทาง

มีส่วนในการรวบรวมข้อมูลวัตถุดิบอาหาร ไม่มีข้อมูลทางโภชนาการ และการบันทึกอย่างเป็นระบบ ทำให้ข้อมูลสูญหายง่าย

2.การเชื่อมโยงโภชนาการกับอัตลักษณ์อาหาร ไม่มีความรู้การออกแบบเมนูที่สะท้อนวัฒนธรรมชุมชน ทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดเอกลักษณ์

3.การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้แบบปากต่อปาก ขาดการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้การสืบทอดความรู้ทำได้ยาก

4.การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาไม่มีความชัดเจน มีความรู้ในการผสมผสานวัฒนธรรมอาหารไม่เพียงพอและการตลาดที่ไม่ชัดเจน

โภชนาการ จัดทำระบบรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอาหาร สร้างฐานข้อมูลที่บันทึกข้อมูลวัตถุดิบท้องถิ่น โภชนาการ และเมนูที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ

2.พัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในกระบวนการผลิตส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการถนอมอาหาร ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานพร้อมตลาดรองรับ

3.การสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ในระดับชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้ บันทึกประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในรูปแบบลายลักษณ์อักษรและสื่อสมัยใหม่

4.การผสมผสานวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นำเทคโนโลยีมาใช้ และบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับนวัตกรรมอาหาร การสร้างเมนูใหม่ที่บอกถึงเรื่องราวของชุมชน หรือใช้วัตถุดิบเฉพาะถิ่น ซึ่งกลายเป็นจุดขายของเมืองด้านเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

2.4) กระบวนการที่ 4 จัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1.เข้าร่วมประชุมวางแผน ภาคประชาสังคมเข้าร่วมประชุมวางแผนพัฒนาเมือง แต่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมตัดสินใจ

2.ร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบชั่วคราว การพัฒนาเน้นกิจกรรมระยะสั้น ขาดแผนพัฒนาที่ยั่งยืนและครอบคลุม

3.ร่วมส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นแบบเฉพาะกิจ จัดกิจกรรมเทศกาลวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น เฉพาะกิจเป็นครั้ง

1. ร่วมวางแผนพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ร่วมวางแผนพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยวกับภาครัฐและเอกชน เน้นความยืดหยุ่นและการมีส่วนร่วมจากชุมชนตอบสนองบริบทชุมชนอย่างเหมาะสม

2.ร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมชุมชนให้เหมาะกับเมืองสร้างสรรค์ ร่วมจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมชุมชน

คราว แต่ไม่มีแผนระยะยาวและการประเมินผล

ปฏิรูปทัศน์ สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน
ยกระดับเมืองสู่การท่องเที่ยวยั่งยืน

3.ร่วมพัฒนาและจัดกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเทศกาลและอาหาร
วางแผนจัดเทศกาล เชื่อมโยงชุมชน ส่งเสริมอาหารท้องถิ่นด้วยวัตถุดิบพื้นถิ่น สร้างภาพลักษณ์เมืองสร้างสรรค์

4.พัฒนาทักษะ การจัดการ และระบบขนส่งของชุมชนส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น
อย่างเป็นระบบ พัฒนาศักยภาพผ่านการอบรม ถ่ายทอดความรู้ และประสานงานขนส่งวัตถุดิบ ขยายตลาดผลิตภัณฑ์เมืองสร้างสรรค์

2.5) กระบวนการที่ 5 สร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1.การถ่ายทอดความรู้พื้นฐาน ภาคประชาสังคมมีส่วนในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ แต่ขาดความละเอียดและการเชื่อมโยงกับความรู้สมัยใหม่

2.การใช้สื่อในการสื่อสาร สื่อที่ใช้ขาดความน่าสนใจ ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง

3.กิจกรรมการเรียนรู้ไม่มีความต่อเนื่อง จัดกิจกรรมสร้างการรับรู้แบบเฉพาะกิจ ขาดการบันทึกความรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้ความรู้สูญหายง่าย

4.ขาดการสร้างการรับรู้อย่างทั่วถึง การสื่อสารจำกัดเฉพาะผู้นำ ขาดกลไกในการกระจายข้อมูลให้เข้าถึงคนในชุมชนอย่าง

1.การถ่ายทอดองค์ความรู้และวัฒนธรรมให้กับชุมชน ถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมอาหาร สร้างความภูมิใจ ปลุกฝังจิตสำนึกเยาวชน เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

2.พัฒนาสื่อการสื่อสารที่น่าสนใจ ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัย เพื่อสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์อย่างน่าสนใจและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

3.จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมของประชาชน จัดกิจกรรมเปิดบ้าน ศึกษาดูงาน และจัดเวิร์กช็อปเพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ทั่วถึง

4.กิจกรรมสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง
และทั่วถึง บริหารงบประมาณ จัดกิจกรรม
สร้างการรับรู้ สร้างความร่วมมือ ให้ชุมชนเข้าใจ
บทบาทตนในเมืองสร้างสรรค์

5.เชื่อมโยงการสื่อสารจากเวทีภายนอก
สู่ภายในชุมชนและภายนอก ถ่ายทอดองค์
ความรู้กลับสู่ชุมชนผ่านการเล่าเรื่อง
(Storytelling) และจัดทำฐานข้อมูลความรู้

2.6) กระบวนการที่ 6 จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพ และองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1.ฝึกทักษะเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ
การฝึกอบรมส่วนใหญ่เน้นทฤษฎี ขาดโอกาสฝึก
ปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เข้าร่วมขาดทักษะในการ
ปฏิบัติงาน

2.การบันทึกองค์ความรู้จาก
ประสบการณ์ตรง ไม่มีระบบเก็บข้อมูลหรือบันทึก
องค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม ทำให้ความรู้สูญ
หายง่าย

3.การใช้สื่อสมัยใหม่จำกัด ขาดทักษะใน
การใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อสื่อสารและเผยแพร่องค์
ความรู้ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้จำกัด

4.การสร้างเครือข่ายขาดความต่อเนื่อง
ไม่มีระบบติดตามผลและแลกเปลี่ยนความรู้
ระหว่างเครือข่ายชุมชน

1.มีส่วนร่วมในกิจกรรมฝึกทักษะและเพิ่ม
องค์ความรู้ พัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ ร่วม
กิจกรรมพัฒนาความรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ ธุรกิจ
อาหาร เทคโนโลยี ยุกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มี
มาตรฐานและทันสมัย

2.พัฒนาองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์จาก
ประสบการณ์ตรง ฝึกทักษะจากการเข้าร่วมงาน
เทศกาลหรือกิจกรรมสร้างสรรค์ในจังหวัด เช่น
เทศกาลอาหาร งานแสดงสินค้า หรืองาน
แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์
อื่นๆ

3.การพัฒนาคนในชุมชนให้เป็นผู้ถ่ายทอด
องค์ความรู้ มุ่งสร้างนักเล่าเรื่อง คัดเลือกเชฟ
ปราชญ์ เยาวชน ฝึกสื่อสารคุณค่าอาหารและ
วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์

4.การสร้างเครือข่ายและระบบการพัฒนา
อย่างยั่งยืน สร้างเครือข่ายร้านอาหารและผู้ผลิต
ร่วมพัฒนาศักยภาพ จัดกิจกรรมรณรงค์ด้าน
สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่าง

มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมหมุนเวียนส่งเสริม

ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.7) กระบวนการที่ 7 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่าย ด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ของยูเนสโก

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1.แลกเปลี่ยนความรู้จำกัดเฉพาะผู้นำ
การแลกเปลี่ยนความรู้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้นำ
เท่านั้น ขาดการกระจายความรู้สู่คนในชุมชน
อย่างทั่วถึง

2.ขาดกลไกสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การ
สื่อสารเชื่อมโยงกับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ยัง
ไม่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลสำคัญไม่ครอบคลุม

**3.การเล่าเรื่อง(Storytelling) ขาดความ
น่าสนใจ** เรื่องราวของชุมชนขาดความชัดเจน
และไม่น่าสนใจ ไม่สามารถดึงดูดความสนใจ
ของผู้ฟังได้

**1.ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับ
หน่วยงานที่ได้รับ การรับรอง และ
ผู้เชี่ยวชาญ** รู้จากกิจกรรมยูเนสโก เชฟ
นานาชาติ และเมืองสร้างสรรค์ พัฒนาอาหาร
วัฒนธรรม และการจัดการสู่มาตรฐานสากล

**2.สร้างเครือข่ายสร้างสรรค์กับเมืองอื่น
และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง** เชื่อมโยงชุมชนกับ
เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก ทั้งใน
ระดับจังหวัด ประเทศ และนานาชาติ

**3.การศึกษาแนวทางการเล่าเรื่อง
(Storytelling) และการสร้างการรับรู้ร่วมกัน
ของชุมชน** นำเสนอเรื่องราวของชุมชนใน
รูปแบบที่น่าสนใจ ใช้เทคนิคการเล่าเรื่องที่
สร้างสรรค์ ถ่ายทอดความภาคภูมิใจและนำมา
ประยุกต์สร้างเรื่องราวร่วมที่เชื่อมโยงจุดแข็ง
ชุมชนและภาพลักษณ์เมือง

2.8) กระบวนการที่ 8 รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของ ยูเนสโก

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

1.ให้ข้อมูลเชิงลึกแบบพูดต่อ ๆ กัน
ข้อมูลที่รวบรวมได้มักเป็นการถ่ายทอดด้วยวาจา ขาดการบันทึกอย่างเป็นระบบ และไม่มี การตรวจสอบความถูกต้อง

2.ขาดกลไกประสานงานในการรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลกระจัดกระจาย ขาด การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ข้อมูล ไม่ครบถ้วน

3.การถ่ายทอดอัตลักษณ์ชุมชนขาด ความชัดเจน เรื่องราวของชุมชนขาดการจัดทำ อย่างเป็นระบบ ขาดความถูกต้องทางวิชาการ ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

1.ร่วมให้ข้อมูลและสนับสนุนการจัดทำ ข้อมูลกับภาคราชการและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ให้ข้อมูลเชิงลึกด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอาหารพื้นถิ่น แก่หน่วยงานรัฐ ในการจัดทำใบสมัครเมืองสร้างสรรค์ยูเนสโก

2.ทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวม และเชื่อมโยง ข้อมูลจากภาคส่วนต่าง ๆ รวบรวมข้อมูลของ ชุมชนและประสานข้อมูลจากทุกภาคส่วน เช่น วัตถุประสงค์ท้องถิ่น ผู้ประกอบการ เมนูอัตลักษณ์ และเทศกาล เพื่อยื่นสมัครเมืองสร้างสรรค์

3.ร่วมร้อยเรียงเรื่องราว เพื่อสร้างจุด ขายและอัตลักษณ์ ถ่ายทอดเรื่องราวและอัต ลักษณะท้องถิ่น เชื่อมโยงความรู้วิชาการ สร้าง เนื้อหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อสะท้อนวัฒนธรรม อย่างแท้จริง เรื่องราวน่าเชื่อถือและถูกต้องเป็น ปัจจุบัน

2.9) กระบวนการที่ 9 จัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบ ข้อมูล (หากไม่เห็นชอบต้องจัดทำแผนพัฒนา)

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมไม่มีบทบาทใน กระบวนการนี้ ซึ่งจะเป็นกระบวนการของ ภาคราชการ

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมไม่มีบทบาทใน กระบวนการนี้ ซึ่งจะเป็นกระบวนการของ ภาคราชการ

2.10) กระบวนการที่ 10 จัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโก และติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

บทบาทเดิมของภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมไม่มีบทบาทในกระบวนการนี้ ซึ่งจะเป็นกระบวนการของภาคราชการ

บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมไม่มีบทบาทในกระบวนการนี้ ซึ่งจะเป็นกระบวนการของภาคราชการ

4.2.4 ผลวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจากภาคส่วนราชการ ภาคส่วนธุรกิจเอกชน และภาคส่วนประชาสังคม ในจังหวัดสงขลา จำนวนรวม 250 คน เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าสถิติ คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา ประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร บทบาทภาคประชาสังคมของที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และความเกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 11

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 250)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	49	19.6
หญิง	201	80.4
อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	37	14.8
31 – 40 ปี	54	21.6
41 – 50 ปี	86	34.4
มากกว่า 50 ปี	73	29.2
อาชีพ		
ราชการ/พนักงานหน่วยงานภาครัฐ	68	27.2
อาจารย์/นักวิชาการ	12	4.8
พนักงานบริษัท	23	9.2
ประกอบธุรกิจ	26	10.4
เกษตรกร	62	24.8
ประมง	12	4.8
แม่ค้า/รับจ้าง และอื่นๆ	47	18.8

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา		
น้อยกว่าเท่ากับ 20 ปี	61	24.4
21 - 40 ปี	71	28.4
41 - 60 ปี	99	39.6
มากกว่า 60 ปี	19	7.6
ประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร		
ไม่มีประสบการณ์	58	23.2
1 - 5 ปี	69	27.6
6 - 10 ปี	55	22.0
มากกว่า 10 ปี	68	27.2
ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร		
ไม่มีประสบการณ์	109	43.6
1 - 5 ปี	115	46.0
มากกว่า 5 ปี	26	10.4
บทบาทที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร		
เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์	13	5.2
ไม่เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์	237	94.8

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ความเกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร		
เป็นภาคส่วนราชการ	75	30.0
เป็นภาคส่วนธุรกิจเอกชน	10	4.0
เป็นภาคส่วนประชาสังคม หรือประชาชน	165	66.0

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ร้อยละ 19.6 และเพศหญิง ร้อยละ 80.4 ส่วนใหญ่ อายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 34.3) รองลงมา คือ อายุมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 29.2) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพราชการ/พนักงานหน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ 27.2) รองลงมาคือ เกษตรกร (ร้อยละ 24.8) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลาระยะเวลา 41 - 60 ปี (ร้อยละ 39.6) รองลงมา คือ 21 - 40 ปี (ร้อยละ 28.4) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร 1 - 5 ปี (ร้อยละ 27.6) รองลงมาคือ มากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 27.2) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (ร้อยละ 46.0) รองลงมาคือ ไม่มีประสบการณ์ (ร้อยละ 43.6) ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์ (ร้อยละ 94.8) และ มีความเกี่ยวข้องคือ เป็นภาคส่วนราชการ (ร้อยละ 30.0) เป็นภาคส่วนธุรกิจเอกชน (ร้อยละ 4.0) และเป็นภาคส่วนประชาสังคม ทั้งนี้สามารถสรุปข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสงขลาจากตารางที่ ได้ดังนี้

1.ลักษณะประชากรและอายุ

การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีอายุระหว่าง 41–50 ปี พบว่าบทบาทของ กลุ่มผู้หญิงวัยกลางคน ทำหน้าที่สำคัญในระบบอาหารของชุมชน ทั้งในฐานะผู้ปรุงผู้จัดการครัวเรือน ผู้จัดกิจกรรมวัฒนธรรม และผู้สืบทอดภูมิปัญญาอาหาร กลุ่มอายุนี้อยู่ถึงว่าเป็นวัยสะสมประสบการณ์ ที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และพร้อมจะเป็นผู้นำชุมชนในกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่อง

2. อาชีพ

จากอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งอยู่ในภาคราชการและเกษตรกรรม ซึ่งเป็น 2 กลุ่มที่มีอิทธิพลสำคัญในพื้นที่ โดยกลุ่มราชการสามารถขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ส่วนเกษตรกรคือผู้สร้างวัตถุดิบอาหารที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น

3. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากอาศัยในสงขลามากกว่า 40 ปี ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีความเข้าใจในรากฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง และอาจมีบทบาทในฐานะ ผู้เชื่อมโยงอดีตจนถึงปัจจุบัน ในการถ่ายทอดคุณค่าของอาหารท้องถิ่น เช่น ประเพณีอาหารตามฤดูกาล พิธีกรรม และสูตรอาหารพื้นบ้าน

4. ประสบการณ์ด้านอาหาร

ประสบการณ์ด้านอาหารที่อยู่ในระดับปานกลางถึงสูงของกลุ่มตัวอย่าง (รวมกันมากกว่าร้อยละ 54.8) แสดงถึงความเป็น แหล่งทุนวัฒนธรรมที่มีชีวิต ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนา นวัตกรรมอาหารชุมชน ที่ตามเกณฑ์ของ UNESCO สนับสนุน เช่น การแปรรูปวัตถุดิบพื้นถิ่น การสร้างแบรนด์อาหารชุมชน หรือการจัดเทศกาลอาหารที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจท้องถิ่น

5. ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

แม้ว่าผู้ตอบบางส่วนยังไม่มีประสบการณ์หรือความรู้ตรงกับเมืองสร้างสรรค์ แต่สัดส่วนของผู้ที่เคยมีส่วนเกี่ยวข้อง (ร้อยละ 46.0) ถือว่าเป็นฐานกำลังสำคัญที่สามารถพัฒนาต่อได้ โดยเฉพาะหากได้รับการสนับสนุนผ่านการอบรม การประชาสัมพันธ์ และการเปิดเวทีมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ภาคประชาสังคมสามารถมีบทบาทในเชิงนโยบายได้มากขึ้นในอนาคต

6. การมีส่วนร่วมในระดับคณะกรรมการ

การที่มีผู้เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์เพียงร้อยละ 5.2 บ่งชี้ถึง ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ที่ยังไม่ได้เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมแก่ภาคประชาสังคมอย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบดังกล่าวสวนทางกับแนวทางของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) ซึ่งเน้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ ในการพัฒนาเมืองบนฐานของวัฒนธรรม ทุนท้องถิ่น และนวัตกรรมที่มีประชาชนเป็นเจ้าของ (UNESCO, 2021)

4.2.5 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ส่วนนี้เป็นการดำเนินการวิจัย ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร จากกลุ่มตัวอย่างจาก 3 กลุ่ม ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม จำนวนรวม 250 คน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจากภาคส่วนราชการ ภาคส่วนธุรกิจเอกชน และภาคส่วนประชาสังคม ในจังหวัดสงขลา จำนวนรวม 250 คน เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าสถิติ คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา ประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร บทบาทภาคประชาสังคมของที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และความเกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 12

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 250)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	49	19.6
หญิง	201	80.4

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	37	14.8
31 – 40 ปี	54	21.6
41 – 50 ปี	86	34.4
มากกว่า 50 ปี	73	29.2
อาชีพ		
ราชการ/พนักงานหน่วยงานภาครัฐ	68	27.2
อาจารย์/นักวิชาการ	12	4.8
พนักงานบริษัท	23	9.2
ประกอบธุรกิจ	26	10.4
เกษตรกร	62	24.8
ประมง	12	4.8
แม่ค้า/รับจ้าง และอื่นๆ	47	18.8
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา		
น้อยกว่าเท่ากับ 20 ปี	61	24.4
21 - 40 ปี	71	28.4
41 - 60 ปี	99	39.6
มากกว่า 60 ปี	19	7.6

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร		
ไม่มีประสบการณ์	58	23.2
1 - 5 ปี	69	27.6
6 - 10 ปี	55	22.0
มากกว่า 10 ปี	68	27.2
ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร		
ไม่มีประสบการณ์	109	43.6
1 - 5 ปี	115	46.0
มากกว่า 5 ปี	26	10.4
บทบาทที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร		
เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์	13	5.2
ไม่เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์	237	94.8
ความเกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร		
เป็นภาคส่วนราชการ	75	30.0
เป็นภาคส่วนธุรกิจเอกชน	10	4.0
เป็นภาคส่วนประชาสังคม หรือประชาชน	165	66.0

จากตารางที่ 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ร้อยละ 19.6 และเพศหญิง ร้อยละ 80.4 ส่วนใหญ่ อายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 34.3) รองลงมา คือ อายุมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 29.2) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพราชการ/พนักงานหน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ 27.2) รองลงมาคือ เกษตรกร (ร้อยละ 24.8) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลาระยะเวลา 41 - 60 ปี (ร้อยละ 39.6) รองลงมา คือ 21 - 40 ปี (ร้อยละ 28.4) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร 1 - 5 ปี (ร้อยละ 27.6) รองลงมาคือ มากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 27.2) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (ร้อยละ 46.0) รองลงมาคือ ไม่มีประสบการณ์ (ร้อยละ 43.6) ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์ (ร้อยละ 94.8) และ มีความเกี่ยวข้องคือ เป็นภาคส่วนราชการ (ร้อยละ 30.0) เป็นภาคส่วนธุรกิจเอกชน (ร้อยละ 4.0) และเป็นภาคส่วนประชาสังคม ทั้งนี้สามารถสรุปข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสงขลาจากตารางที่ 12 ได้ดังนี้

1.ลักษณะประชากรและอายุ:

การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีอายุระหว่าง 41–50 ปี พบว่าบทบาทของ กลุ่มผู้หญิงวัยกลางคน ทำหน้าที่สำคัญในระบบอาหารของชุมชน ทั้งในฐานะผู้ปรุง ผู้จัดการครัวเรือน ผู้จัดกิจกรรมวัฒนธรรม และผู้สืบทอดภูมิปัญญาอาหาร กลุ่มอายุนี้นับถือว่าเป็นวัยสะสมประสบการณ์ ที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และพร้อมจะเป็นผู้นำชุมชนในกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่อง

2.อาชีพ

จากอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งอยู่ในภาคราชการและเกษตรกรรม ซึ่งเป็น 2 กลุ่มที่มีอิทธิพลสำคัญในพื้นที่ โดยกลุ่มราชการสามารถขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ส่วนเกษตรกรคือผู้สร้างวัตถุดิบอาหารที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น

3.ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากอาศัยในสงขลามากกว่า 40 ปี ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีความเข้าใจในรากฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง และอาจมีบทบาทในฐานะ ผู้เชื่อมโยงอดีตจนถึงปัจจุบัน ในการถ่ายทอดคุณค่าของอาหารท้องถิ่น เช่น ประเพณีอาหารตามฤดูกาล พิธีกรรม และสูตรอาหารพื้นบ้าน

4.ประสบการณ์ด้านอาหาร

ประสบการณ์ด้านอาหารที่อยู่ในระดับปานกลางถึงสูงของกลุ่มตัวอย่าง (รวมกันมากกว่าร้อยละ 54.8) แสดงถึงความเป็น แหล่งทุนวัฒนธรรมที่มีชีวิต ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนา นวัตกรรมอาหารชุมชน ที่ตามเกณฑ์ของ UNESCO สนับสนุน เช่น การแปรรูปวัตถุดิบ

พื้นถิ่น การสร้างแบรนด์อาหารชุมชน หรือการจัดเทศกาลอาหารที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจท้องถิ่น

5. ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

แม้ว่าผู้ตอบบางส่วนยังไม่มีประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ แต่สัดส่วนของผู้ที่เคยมีส่วนเกี่ยวข้อง (ร้อยละ 46.0) ถือว่าเป็นฐานกำลังสำคัญที่สามารถพัฒนาต่อได้ โดยเฉพาะหากได้รับการสนับสนุนผ่านการอบรม การประชาสัมพันธ์ และการเปิดเวทีมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ภาคประชาสังคมสามารถมีบทบาทในเชิงนโยบายได้มากขึ้นในอนาคต

6. การมีส่วนร่วมในระดับคณะกรรมการ

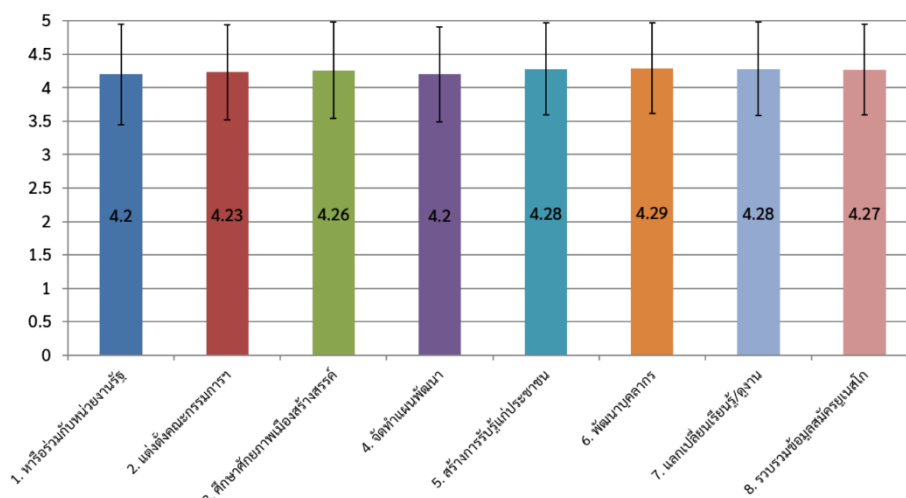
การที่มีผู้เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์เพียง ร้อยละ 5.2 บ่งชี้ถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ที่ยังไม่ได้เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมแก่ภาคประชาสังคมอย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบดังกล่าวสวนทางกับแนวทางของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) ซึ่งเน้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ ในการพัฒนาเมืองบนฐานของวัฒนธรรม ท้องถิ่น และนวัตกรรมที่มีประชาชนเป็นเจ้าของ (UNESCO, 2021)

สรุป จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสงขลา พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีองค์ประกอบทางประชากรศาสตร์ที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยเฉพาะในด้านทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ภาคประชาสังคมมีบทบาทเชิงปฏิบัติอย่างโดดเด่นในการรักษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารพื้นถิ่น ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค และการจัดการวัฒนธรรมอาหารในระดับชุมชน องค์ประกอบเหล่านี้ แสดงถึงรากฐานวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของจังหวัด ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างยังมีความหลากหลายในมิติของอาชีพ อายุ เพศ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้มีบทบาททางวัฒนธรรมที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างชัดเจน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ดังตารางที่ 12

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)

บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การหารือร่วมกับส่วนราชการของจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือหารือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	4.20	0.75	มาก
2. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์โดยมีองค์ประกอบ คือ ภาควิชาการ ภาควิชาการศึกษา ภาควิชาธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม	4.23	0.71	มากที่สุด
3. ศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ และเพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์	4.26	0.72	มากที่สุด
4. จัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์	4.20	0.71	มาก
5. สร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน	4.28	0.69	มากที่สุด
6. จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์	4.29	0.68	มากที่สุด
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ของยูเนสโก	4.28	0.70	มากที่สุด
8. รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก	4.27	0.68	มากที่สุด
รวม	4.25	0.65	มากที่สุด

ภาพประกอบ 14 ค่าเฉลี่ยปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

จากข้อมูลในตารางที่ 13 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้วิจัยต่อบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คนต่อบทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของจังหวัดสงขลา พบว่าทั้ง 8 กระบวนการเมืองสร้างสรรค์ล้วนได้รับค่าเฉลี่ยในระดับ “มาก” ถึง “มากที่สุด” โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมที่ 0.65 แสดงถึงความเห็นพ้องกันของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นนี้อย่างชัดเจน

กระบวนการที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ “การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์” ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.68) สะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนในทุนมนุษย์เป็นกลยุทธ์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาทักษะของบุคลากร โดยเฉพาะในกลุ่มแม่ครัวท้องถิ่น เชฟพื้นบ้าน และเยาวชนด้านวัฒนธรรมอาหาร ถือเป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่นและสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน รองลงมาคือ “การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน” และ “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายของ UNESCO” ซึ่งต่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสาร การเผยแพร่ และการเรียนรู้จากต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในระดับประเทศและนานาชาติ ผู้วิจัยเสนอว่าควรมีการพัฒนา กลไกการสื่อสารสาธารณะ อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดเทศกาลอาหารเชิงวัฒนธรรม การทำสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาเครือข่ายนักสื่อสารชุมชน เพื่อขยายผลการเรียนรู้และการรับรู้ในวงกว้าง

กระบวนการ “การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำใบสมัครของยูเนสโก” ได้รับค่าเฉลี่ย 4.27 ซึ่งแสดงถึงความตระหนักของชุมชนต่อการมีข้อมูลที่เชื่อถือได้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรพัฒนาฐานข้อมูลดิจิทัลด้านอาหารวัฒนธรรมของสงขลา ที่สามารถใช้ได้ทั้งในการสมัครและในกระบวนการพัฒนาในระยะยาว โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การระดมข้อมูลจากครัวเรือน ร้านอาหารท้องถิ่น และปราชญ์พื้นบ้าน เพื่อให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้จากรากฐานจริงของพื้นที่

ขณะเดียวกัน แม้กระบวนการ “การหารือร่วมกับส่วนราชการ” และ “การจัดทำแผนพัฒนา” จะยังคงได้คะแนนเฉลี่ยในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 4.20$) แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการอื่น ๆ กลับอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งผู้วิจัยมองว่าอาจสะท้อนข้อจำกัดในเชิงโครงสร้าง เช่น ช่องว่างด้านอำนาจ การสื่อสารระหว่างรัฐกับชุมชนที่ยังไม่เป็นระบบ และการขาดเวทีอย่างต่อเนื่องในการให้ภาคประชาสังคมร่วมเสนอทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการยกระดับบทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยเฉพาะใน 2 กระบวนการที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ผ่านการจัดตั้ง คณะกรรมการนโยบายแบบมีส่วนร่วม ที่รวมตัวแทนภาคประชาชน องค์การท้องถิ่น นักวิชาการ และภาคเอกชน เพื่อร่วมกำหนดทิศทางในเชิงนโยบาย และร่วมติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุป ผลการวิจัยในตารางที่ 13 ชี้ให้เห็นว่า ภาคประชาสังคมในจังหวัดสงขลามีศักยภาพและบทบาทที่หลากหลายในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ การสื่อสารสร้างสรรค์ และการจัดการองค์ความรู้ อย่างไรก็ตาม ควรมีการปรับโครงสร้างการมีส่วนร่วมให้เปิดกว้างและมีพลังมากขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน

4.3 ผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคม
ในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารและ
วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อน
จังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการ
ขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ดำเนินการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2
ส่วน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และ แบบสอบถาม จากทั้งหน่วยงานภาครัฐการที่มีหน้าที่และ
บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ภาคธุรกิจเอกชน
ซึ่งเป็นตัวแทนของสมาคมการท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา ทั้งในระดับจังหวัด ระดับ
ท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด และภาคประชา
สังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนวิถีวิถี และ
ปราชญ์ชุมชนรวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จากตัวแทน
3 กลุ่มซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนรวม 39 คน และกลุ่มตัวอย่าง 250 คน โดยเป็นกลุ่มเดียวกับการ
ศึกษาระยะที่ 2

4.3.1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามเชิงลึกจาก
ผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม โดยได้ทำการ
วิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมือง
สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ประกอบด้วย ปัจจัยสำคัญ 7 ปัจจัย คือ “SINGORA” โดยมี
รายละเอียด ดังนี้

1) การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainability: S)

จังหวัดสงขลา มีภูมิประเทศที่ได้เปรียบโดยมีความหลากหลายทาง
ชีวภาพ ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์และสามารถส่งต่อวัตถุดิบเพื่อนำไปสู่การ
พัฒนาตำรับอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ ซึ่งปัจจุบัน สภาพภูมิอากาศส่งผลต่อสภาพแวดล้อม
ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและรูปแบบการปลูกหรือการ
เก็บเกี่ยววัตถุดิบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากต้องการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ โดยดำรงไว้ซึ่งอัต
ลักษณ์อาหารที่มาจากวัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์ได้ต่อไปอย่างยาวนาน ภาคประชาสังคม
จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพโดยใส่ใจสิ่งแวดล้อมและเพื่อคงไว้ซึ่ง

ทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิมให้คงอยู่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความยั่งยืนและมั่นคงของอาชีพและเอกลักษณ์ที่จะไม่หายไปตามกาลเวลา

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“การส่งเสริมอาหารถิ่นมีอยู่มาก เนื่องจากเป็นรากฐานของอาหารถิ่นของแต่ละชุมชนที่สำคัญ คือ กรรมวิธีของแต่ละชุมชนจะเป็นเอกลักษณ์ของตนเองเกิดจากภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนและประกอบกับภูมิศาสตร์ทางกายภาพของแต่ละชุมชนที่มีวัตถุดิบอะไรมา และมีวัตถุดิบอะไรเด่น ... การสามารถเชื่อมโยงร้านเพื่อมาแลกเปลี่ยนนำสู่ผู้บริโภค ค่อนข้างเป็นไปได้ยากเพราะแต่ละร้านก็จะมีกำไรของตัวเองจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในด้านของ CSR สักเท่าไรสนใจแต่เรื่องการทำของตัวเองให้ดีแต่ไม่ได้สนใจภาพรวมหรือความมีส่วนร่วมเท่าไรนัก ... การร่วมทำและบำรุงรักษาสีเสื้อล้อมเน้นใช้วัตถุดิบพื้นถิ่นแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักใช้และรู้จักหยุดใช้ ถ้าหากทรัพยากรไม่เพียงพอเพื่อให้มีทรัพยากรเพียงพอไปถึงรุ่นลูกๆหลาน อยากให้รุ่นลูกหลานมีทรัพยากรเหมือนรุ่นที่เราได้อยู่ในอนาคค”

(อ.3)

2) การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I)

จังหวัดสงขลา เป็นหัวเมืองเก่าแก่ที่สำคัญในภาคใต้ที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมายาวนานกว่า 5,000 ปี สงขลา เป็นทั้งหัวเมืองชั้นเอกที่มั่นคง มีความเจริญด้านการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยมีการย้ายที่ตั้งเมือง 3 ครั้ง และด้วยเหตุของการเคลื่อนย้ายประชากรที่มีความหลากหลายทั้งจากชาวไทย ชาวเชื้อสายจีน ชาวเชื้อสายมลายู ทำให้สงขลาเกิดสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ระหว่างไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิม และหล่อหลอมทางวัฒนธรรมและทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประวัติศาสตร์ของเมือง ได้สร้างจุดเด่นและเอกลักษณ์ที่แตกต่าง และทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านวัฒนธรรมและอาหาร

การมีสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ทำให้ในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีการสั่งสมองค์ความรู้ และมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นดั้งเดิมที่ยังคงสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังคงขาดระบบของการจัดการองค์ความรู้และระบบสำหรับการถ่ายทอด แต่ทั้งนี้ เนื่องจากการที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์อยู่อย่างมากมายในพื้นที่ โดยเฉพาะตำรับอาหารโบราณ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การขับเคลื่อนเมืองสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“อาหารพื้นถิ่น เป็นอาหารที่ใช้วิธีดั้งเดิมในการปรุง เพื่อให้เกิดรสชาติที่นุ่มนวลอร่อย และเป็นอัตลักษณ์อาหารสงขลา หรืออัตลักษณ์ของอาหารพื้นถิ่นนั้นๆ ในชุมชนต่างๆ” (ป.1)

“กระบวนการผลิตของเราใช้ภูมิปัญญา ไข่ครอบเราต้องน้ำเกลือ ไม่ได้ใช้เกลือโรย มันจะมี 2 แบบ โรยเกลือกับดองเกลือ” (ป.8)

“กระบวนการผลิต ส่วนใหญ่จะเป็นสูตรจากดั้งเดิม นำมาพัฒนาเพื่อให้เข้ากับ ยุคสมัย แต่สิ่งสำคัญยังคงอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อนำเสนอต่อผู้บริโภค” (ป.4)

3) การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ (Natural: N)

ด้วยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ส่งผลต่อความหลากหลายของ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นวัตถุดิบสำคัญของการประกอบธุรกิจอาหารในพื้นที่ และเป็นอัตลักษณ์ ที่โดดเด่นของอาหารในพื้นที่สงขลา

ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ และได้สร้าง กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและยาวนาน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จังหวัดสงขลา สามารถยกระดับเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มี 2 ทะเลมีทั้งทะเล อ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์จากแหล่งน้ำที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก คือ น้ำจืด น้ำเค็ม และ น้ำกร่อย” (ป.5)

“เรามีของดีมีทั้งอาหารคาวอาหารหวาน และเครื่องปรุงที่มีคุณภาพดี รวมถึง มีลักษณะภูมิประเทศที่มีทะเลสาบมีทะเลอ่าวไทยซึ่งสามารถเป็นแหล่งวัตถุดิบทรัพยากร วัตถุดิบที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีรสชาติดีไม่เหมือนที่อื่น”

“สงขลาเป็นแหล่งวัตถุดิบที่อุดมสมบูรณ์ที่สามารถนำไปประกอบอาหารได้สงขลาจะโดดเด่นได้ เรื่องของวัตถุดิบที่มีความสดอร่อยรสชาติดีไม่เหมือนที่อื่น เช่น ปลากะพง 3 น้ำ มะม่วงเบา ประกอบกับเครื่องปรุงที่มีเฉพาะถิ่น ซี่อ้าวขาวซี่อ้วดำซี่อ้วหวาน น้ำส้ม โหนด น้ำตาลโตนด” (ป.1)

4) ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาคราชการในการให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์(Government: G)

แผนพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญและได้กำหนดเป้าหมายชัดเจนในการที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งเริ่มดำเนินการมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่เนื่องจากยังขาดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้การขับเคลื่อนยังไม่สำเร็จในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ภาคราชการสนับสนุนภาคประชาสังคมและให้ความสำคัญ เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การขับเคลื่อนเมืองสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้อย่างราบรื่นและได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“เมืองสร้างสรรค์ ต้องรวมกลุ่มกันมีอุดมการณ์เดียวกัน มีแนวทางเดียวกัน การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ต้องพัฒนาโดยผู้นำ พัฒนาไปทางเดียวกัน มีประชากร ชุมชนในอุดมคติ ... เรามีอุดมการณ์ มีความรู้ ทีมงานที่ดี ต้องไปได้ดี” (ร.5)

“วิธีการที่จะให้ประชาสังคมมีส่วนร่วม ... การประชุมคณะกรรมการจังหวัด ซึ่งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาชุมชน เราเชิญภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะภาคประชาสังคม เครือข่ายไอทอป เครือข่ายสินค้าชุมชน เครือข่ายท่องเที่ยว ให้มีส่วนร่วมในเรื่องของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเรา ... ทุกวันนี้ เรารวมการทำงาน นี่ก็คือเครือข่ายภาคีร่วมมือกันที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ... การจัดงานทุกวันนี้ของเราคือพยายามเอาชุมชนเข้ามาเพื่อจะได้ช่วยให้เขามีรายได้ ส่วนเขาเองก็ต้องยกระดับตัวเองให้ได้เช่นกัน” (ร.4)

5) ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน (Opulence: O)

ด้วยประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และการเคลื่อนย้ายชาติพันธุ์ของคนในชุมชน ที่เป็นการหลอมหลวมทั้งคนไทย จีน และมุสลิม ให้อยู่ร่วมกัน จนเกิดเป็นพหุวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดการสังสม ความมั่งคั่งของวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชุมชนพื้นที่อื่น สงขลาจึงมีความโดดเด่นที่แตกต่างและสามารถนำจุดเด่นนี้มาสื่อสารเรื่องราวและกลายเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สามารถทำให้เกิดเมืองสร้างสรรค์ในจังหวัดได้

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“สิ่งที่สะท้อนความเป็นสงขลาได้ชัดเจนและความเป็นเอกลักษณ์ คือ พหุวัฒนธรรมโดยย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งมีส่วนของสังคมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม” (ป.1)

“ส่วนใหญ่จะสะท้อนออกมาในแนวของอาหารพหุวัฒนธรรม เป็นการผสมผสานกันอย่างลงตัวระหว่างชาวไทยพุทธ จีน และมุสลิม อาหารชาวจีน เช่น ก๋วยเตี๋ยว บะกุ๊ดเต๋ ชาวไทยพุทธ เช่น ข้าวแกง แกงส้ม ปลากระพง เต้าคั่ว ข้าวมันแกงไก่ ข้าวยำ ชาวมุสลิม ได้แก่ ไก่ทอด ข้าวหมกไก่ ข้าวมันแกงไก่” (ป.3)

6) การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ (Recognition : R)

พื้นที่จังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และอยู่ระหว่างการสร้างกลไกและกระบวนการในการพัฒนาเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร โดยเริ่มมีการสนับสนุนการรวบรวมองค์ความรู้ และสนับสนุนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความรู้ที่เพียงพอในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การขับเคลื่อนเมืองสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้สำเร็จ

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“อาหารถิ่นของจังหวัดสงขลาในรูปแบบของเป็นต้นทาง ของวัตถุดิบที่ส่งต่อไปให้เป็นเมนูที่มีคุณภาพจริง ๆ แล้วแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนก็มีจุดขายของอาหารดิบหรือวัตถุดิบของตนเอง เช่น เกาะยอมีปลากระพง สิงหนครมีมะม่วงเบา ไข่เบ็ดไข่ครอบ ที่สำคัญอยากให้ชุมชนหรือผู้ผลิตวัตถุดิบหรือเมนูอาหารทำได้ตามมาตรฐานของการผลิตอาหาร เช่น มี อย. ... ชุมชนต้องเข้าร่วมกับโครงการของภาครัฐอย่างเต็มที่ ... อยากให้มีการรวมกลุ่มอาหารพื้นถิ่น และมีการเข้าฝึกอบรม

โดยใช้มาตรฐาน GMP ให้ทุกคนรู้จักผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานสากล...ปัจจุบันผู้ประกอบการร้านค้าพยายามจัดการจัดรูปแบบของอาหารหน้าตาบนจานให้ดูสวยงามมากยิ่งขึ้น แต่ผู้ประกอบการร้านค้าที่เป็นชาวบ้านท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการสัปดาห์ไหนสักวัน อยากให้อาหารพื้นถิ่นที่มีอยู่แล้วเป็นอาหารพื้นถิ่นที่สามารถยกระดับสู่สากลและเป็นอัตลักษณ์ของอาหารสงขลาไปสู่การต่อยอดสู่สากลเข้าถึงนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคทุก ๆ คนได้” (อ.2)

“คิดว่าเมืองสร้างสรรค์น่าจะเป็นเมืองที่ทุกคนร่วมมือกัน ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันตั้งใจภาคภูมิใจ ในเมืองของตนเองที่มีของดีที่จะนำเสนอต่อคนภายนอก” (ป.9)

7) การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A)

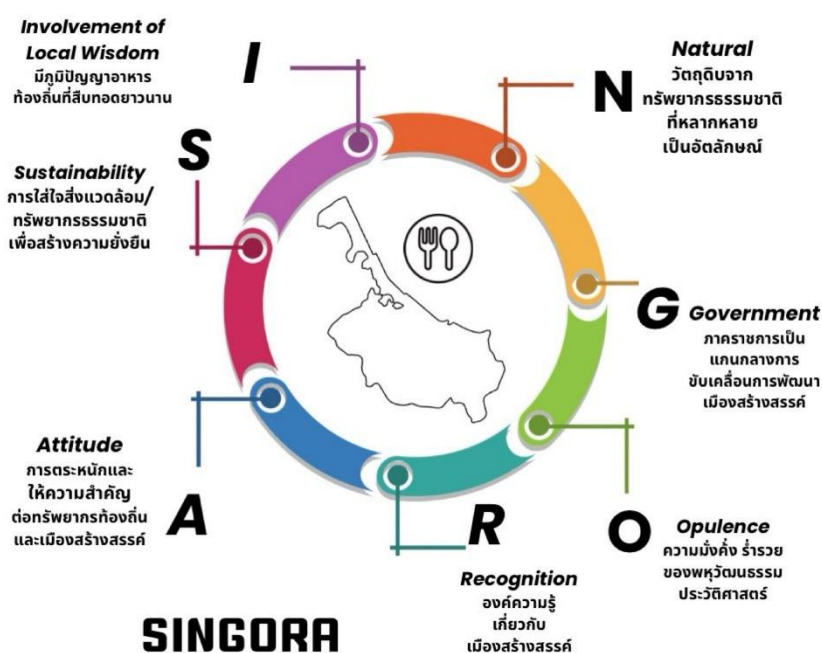
ประชาชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะภาคประชาสังคม ยังขาดความตระหนักและไม่ทราบถึงความสำคัญของทรัพยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่า และไม่ได้เห็นประโยชน์ของการยกระดับเมืองเป็นเมืองสร้างสรรค์ แต่หากพื้นที่สามารถปรับกระบวนการทัศนคติของประชาชนและทำให้ประชาชนตระหนักและให้ความสำคัญกับทรัพยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่าแตกต่างจากพื้นที่อื่น และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับหากเมืองสงขลาได้ยกระดับเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้สำเร็จ ก็จะทำให้การขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ สามารถบรรลุได้ตามเป้าหมาย

โดยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ รายละเอียด ดังนี้

“อยากให้การเดินหน้าด้วยกัน ทุกชุมชนต้องสามัคคี ... เพราะชาวบ้านรู้ดีกว่าอะไรคือเอกลักษณ์ อะไรคืออัตลักษณ์ อะไรคือตัวชูโรง เราต้องเป็นคนออกตัวเองด้วยซ้ำ คือ เราต้องมีตัวเชื่อม... ต้องปลูกยักษ์ ยักษ์ในที่นี้คือ คือชุมชนที่มีทรัพยากรพื้นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ ต้องเข้าไปกระตุ้นเขา ปลูกเขา ให้ภูมิใจในคุณค่าของทรัพยากรที่เป็นต้นน้ำของตนเอง และต้องนำเสนออัตตัตถิที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์เป็นเมนูต่าง ๆ” (อ.9)

“ต้องหาอัตลักษณ์ของอาหาร และจะต้องมีคุณภาพทั้งในด้านคุณภาพอาหาร โดยการเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์เมนูอาหาร ให้เป็นเมนูที่มีคุณภาพน่าสนใจทั้งคุณค่า รูปแบบ ราคา และที่สำคัญ คือ ความอาหารต้องได้มาตรฐานสากล” (ร.10)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล จึงสรุปปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารดังภาพ

ภาพประกอบ 15 ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา
สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาและส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ภาคประชาสังคมทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างเสริมศักยภาพ การจัดการความรู้ และการพัฒนานวัตกรรมอาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา นอกจากนี้เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การมีทรัพยากรอาหารที่หลากหลาย แต่ยังต้องมีความพร้อมในด้านอื่น ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยใช้วิเคราะห์ตามปัจจัย SINGORA ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)

ปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainability: S)	4.05	0.69	มาก
2. การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I)	4.19	0.61	มาก
3. การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ (Natural: N)	4.13	0.61	มาก
4. ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Government: G)	4.11	0.64	มาก
5. ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน (Opulence: O)	4.24	0.63	มากที่สุด
6. การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ (Recognition: R)	3.97	0.72	มาก
7. การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A)	3.89	0.74	มาก
รวม	4.08	0.54	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อความพร้อมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมา คือ การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ($\bar{X} = 4.19$) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.89$)

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้ง 7 ปัจจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.54) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านทุนทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศอาหาร และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะความภาคภูมิใจในรากฐานทางวัฒนธรรมของพื้นที่และศักยภาพในการพัฒนาเมืองบนฐานของอัตลักษณ์ ดังนี้

ปัจจัยที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (Opulence: O) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยสูงถึง ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.63) แสดงให้เห็นว่าประชาชนรับรู้และเห็นคุณค่าในทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ทั้งในส่วนของชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่หลอมรวมกันอย่างหลากหลายและมีความกลมกลืนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์

ปัจจัยรองลงมา คือ การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I) ซึ่งได้รับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.61) หมายถึง การดำรงอยู่ขององค์ความรู้ด้านอาหารพื้นถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบเฉพาะถิ่น เทคนิคการปรุงรส หรือรากฐานวัฒนธรรมที่สอดแทรกในแต่ละเมนูอาหาร ภูมิปัญญาเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน และยังสามารถต่อยอดเป็นนวัตกรรมอาหารและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

ในขณะที่ปัจจัยที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A) ซึ่งได้คะแนน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.74) แม้จะยังอยู่ในระดับ มาก แต่บ่งบอกให้เห็นถึงการไม่บรรลุเป้าหมาย ในด้านการสร้าง

จิตสำนึกของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเมือง ประชาชนบางส่วนยังอาจมองบทบาทของตนในฐานะผู้รับผลประโยชน์ มากกว่าการเป็นเจ้าของกระบวนการพัฒนาเมือง แนวโน้มเช่นนี้อาจเป็นผลจากความเข้าใจที่ยังไม่ทั่วถึงเกี่ยวกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ และยังขาดเวทีหรือกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในเชิงนโยบายได้อย่างแท้จริง

ปัจจัยส่งเสริม SINGORA เป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยรูปแบบนี้มีจุดเด่นสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ภาคประชาสังคม ภาคราชการ และภาคเอกชน โดยเน้นการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ การร่วมวางแผน และการแบ่งปันทรัพยากร เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ภายใต้รูปแบบนี้ ภาคประชาสังคมไม่ได้ทำหน้าที่เพียงผู้รับฟังหรือผู้ปฏิบัติ แต่มีบทบาทในการเสนอแนวทางการพัฒนา ร่วมตัดสินใจ และติดตามผลการดำเนินงาน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายและแผนงานของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากฐานวัฒนธรรมอาหารของสงขลา

นอกจากนี้ SINGORA ยังให้ความสำคัญกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนา โดยเฉพาะด้านอัตลักษณ์อาหารของสงขลา เช่น สูตรอาหารดั้งเดิม วัตถุดิบเฉพาะถิ่น และภูมิปัญญาการปรุงอาหาร ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นจุดเด่นในการสร้างความแตกต่างของเมืองสร้างสรรค์ ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการอนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น การจัดนิทรรศการอาหารท้องถิ่น การจัดเทศกาลอาหาร หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ปัจจัยส่งเสริม SINGORA มุ่งเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้กับคนในพื้นที่ โดยการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของอาหารท้องถิ่น ผ่านการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วม เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านอาหารท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับชุมชนอื่น ๆ และการเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้แนวทางการพัฒนาร่วมกัน

ดังนั้น รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ได้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยส่งเสริม SINGORA จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอาหารของสงขลาและเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความ

เข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ตามกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทำให้จังหวัดสงขลามีศักยภาพในการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4.4 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 เป็นการสร้างรูปแบบการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาไปสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ตามกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ 8 กระบวนการ จากการศึกษาด้วยวิธีดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม คือ ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม โดยผลวิเคราะห์และสังเคราะห์จาก วัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 นำมาสู่ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและการส่งเสริมอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการถ่ายทอดองค์ความรู้จากฐานสู่ฐาน ภายใต้รากฐานของทุนทางวัฒนธรรมที่ในวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งนี้ การศึกษาได้นำกรอบแนวคิดกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร มาใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของภาคประชาสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทเดิมที่มีอยู่ รวมถึงบทบาทเพิ่มเติมที่ควรได้รับการส่งเสริมในแต่ละกระบวนการทั้ง 8 กระบวนการเมืองสร้างสรรค์ดังกล่าว รวมถึงปัจจัยปัจจัยส่งเสริม SINGORA ซึ่งประกอบด้วย 7 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ Sustainability (S), Involvement of Local Wisdom (I), Natural Resources (N), Government (G), Opulence (O), Recognition (R) และ Attitude (A) โดยแต่ละปัจจัยแสดงถึงทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่นและความพร้อมของชุมชนในกระบวนการขับเคลื่อนเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของภาคประชาสังคม ในการมีส่วนร่วมเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การผลักดันจังหวัดสงขลาให้ก้าวสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

4.4.1 ผลการวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร 10 กระบวนการ

เมื่อพิจารณาพร้อมกับกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร พบว่า ภาคประชาสังคมมีบทบาททั้งบทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมอย่างในทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการที่ 1 ถึงกระบวนการที่ 8 ยกเว้นกระบวนการที่ 9 และ 10 จัดทำไปสมัคร และจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโก และติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ภาคประชาสังคมไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ ซึ่งจากการวิเคราะห์บทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยสามารถวิเคราะห์สรุปบทบาทของภาคประชาสังคม ดังนี้

1) กระบวนการที่ 1 การหารือร่วมกับส่วนราชการ ภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมในการเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น แต่ไม่มีสิทธิในการตัดสินใจหรือเสนอแนวทางเชิงนโยบาย ขณะที่บทบาทเพิ่มเติมได้พัฒนาให้ภาคประชาสังคมสามารถทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน

2) กระบวนการที่ 2 การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมในการเข้าร่วมประชุมเป็นกรรมการหรือผู้ประสานงาน แต่ขาดอำนาจในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนวทาง ขณะที่บทบาทเพิ่มเติมถูกพัฒนาให้สามารถทำหน้าที่เป็นกรรมการที่มีสิทธิในการเสนอแนวคิด สร้างความภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชน และขับเคลื่อนนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

3) กระบวนการที่ 3 การศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ ภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมในการรวบรวมข้อมูลอาหารและโภชนาการแบบกระจาย ขาดระบบจัดเก็บข้อมูล ขณะที่บทบาทเพิ่มเติมได้พัฒนาให้ภาคประชาสังคมสามารถจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมอาหาร บันทึกข้อมูลวัตถุดิบท้องถิ่น โภชนาการ และเมนูที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ

4) กระบวนการที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนา ภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมในการเข้าร่วมประชุมวางแผนพัฒนา แต่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บทบาทเพิ่มเติมได้พัฒนาให้ภาคประชาสังคมสามารถร่วมวางแผนพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม พัฒนาทักษะการจัดการ และส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

5) กระบวนการที่ 5 การสร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ ภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมในการถ่ายทอดความรู้พื้นฐานแต่ขาดความละเอียด และการสื่อสารขาดความ

น่าสนใจ บทบาทเพิ่มเติมได้พัฒนาให้ภาคประชาสังคมสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างสื่อที่
น่าสนใจ และเชื่อมโยงการสื่อสารจากเวทีภายนอกสู่ภายในชุมชน

6) **กระบวนการที่ 6 การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัด** ภาค
ประชาสังคมมีบทบาทเดิมในการฝึกทักษะแบบทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ขาดระบบเก็บข้อมูลองค์
ความรู้ บทบาทเพิ่มเติมได้พัฒนาให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ
ถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

7) **กระบวนการที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน** ภาคประชา
สังคมมีบทบาทเดิมที่จำกัดเฉพาะผู้นำ ขาดการกระจายความรู้สู่ชุมชน บทบาทเพิ่มเติมได้พัฒนา
ให้ภาคประชาสังคมสามารถสร้างเครือข่ายร่วมกับเมืองสร้างสรรค์อื่น และนำความรู้ที่ได้รับมา
ประยุกต์ใช้ในชุมชน

8) **กระบวนการที่ 8 การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบ
สมัครของยูเนสโก** ภาคประชาสังคมมีบทบาทเดิมในการให้ข้อมูลเชิงลึกแบบปากต่อปาก ขาด
การบันทึกอย่างเป็นระบบ บทบาทเพิ่มเติมได้พัฒนาให้ภาคประชาสังคมเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเชิง
ระบบ และเชื่อมโยงข้อมูลจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อจัดทำข้อมูลที่ครบถ้วนและน่าเชื่อถือ

9) **กระบวนการที่ 9 การจัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ** ภาคประชา
สังคมไม่มีบทบาทในกระบวนการนี้ ซึ่งเป็นกระบวนการของภาครัฐ

10) **กระบวนการที่ 10 การจัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผล**
ภาคประชาสังคมไม่มีบทบาทในกระบวนการนี้ ซึ่งเป็นกระบวนการของภาครัฐ

4.4.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมตามรูปแบบ SINGORA

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อบทบาทของภาคประชาสังคมสามารถ
วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ตามรูปแบบ SINGORA ดังนี้

- 1) S - Sustainability: การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความ
ยั่งยืน
- 2) I - Involvement of Local Wisdom: การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอด
จากรุ่นสู่รุ่น
- 3) N - Natural: การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัต
ลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ
- 4) G - Government: ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดย
ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

5) O - Opulence: ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน

6) R - Recognition: การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

7) A - Attitude: การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์

จากการสังเคราะห์จากการสังเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมและปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร นำไปสู่การสร้าง รูปแบบการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยมีปัจจัยการส่งเสริม SINGORA ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

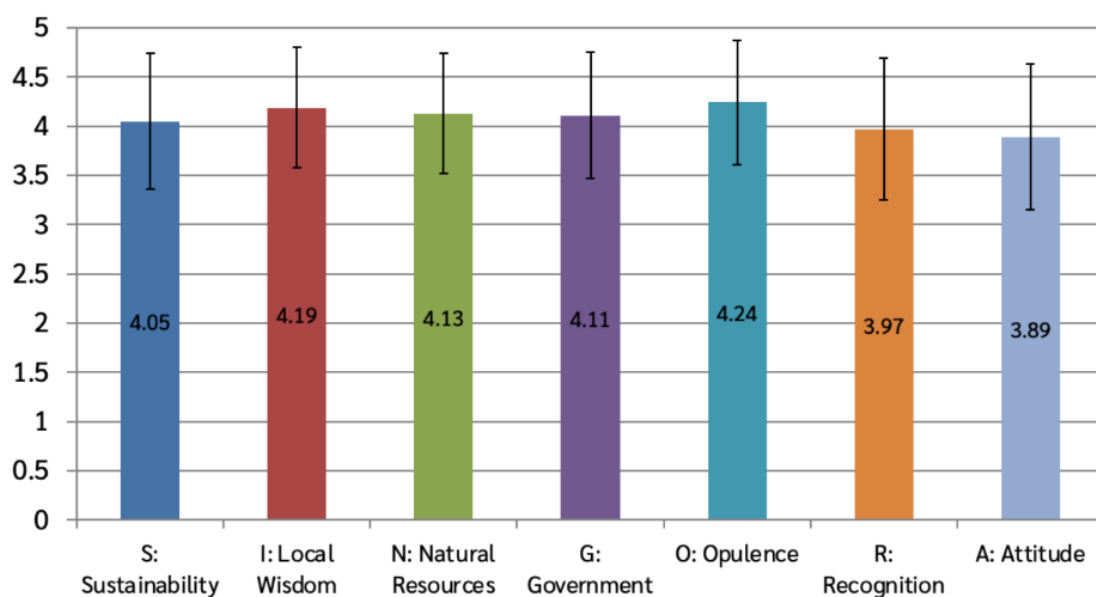
4.4.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาและส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ภาคประชาสังคมทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างสรรคกิจกรรม การจัดการความรู้ และการพัฒนานวัตกรรมอาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา นอกจากนี้เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การมีทรัพยากรอาหารที่หลากหลาย แต่ยังต้องมีความพร้อมในด้านอื่น ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

ในการศึกษาี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยใช้วิเคราะห์ตามปัจจัย SINGORA ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)

ปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainability: S)	4.05	0.69	มาก
2. การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I)	4.19	0.61	มาก
3. การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ (Natural: N)	4.13	0.61	มาก
4. ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Government: G)	4.11	0.64	มาก
5. ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน (Opulence: O)	4.24	0.63	มากที่สุด
6. การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ (Recognition: R)	3.97	0.72	มาก
7. การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A)	3.89	0.74	มาก
รวม	4.08	0.54	มาก

ภาพประกอบ 16 ค่าเฉลี่ยปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (n = 250)

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบ้างปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.54) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อความพร้อมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.61) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.84)

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้ง 7 ปัจจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบ้างปัจจัยที่ส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.54) ซึ่งแสดง

ให้เห็นถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านทุนทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศอาหาร และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะความภาคภูมิใจในรากฐานทางวัฒนธรรมของพื้นที่และศักยภาพในการพัฒนาเมืองบนฐานของอัตลักษณ์ ดังนี้

ปัจจัยที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (Opulence: O) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยสูงถึง ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.63) แสดงให้เห็นว่าประชาชนรับรู้และเห็นคุณค่าในทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ทั้งในส่วนของชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่หลอมรวมกันอย่างหลากหลายและมีความกลมกลืนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์

ปัจจัยรองลงมา คือ การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I) ซึ่งได้รับค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.61) หมายถึง การดำรงอยู่ขององค์ความรู้ด้านอาหารพื้นถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบเฉพาะถิ่น เทคนิคการปรุงรส หรือรากฐานวัฒนธรรมที่สอดแทรกในแต่ละเมนูอาหาร ภูมิปัญญาเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน และยังสามารถต่อยอดเป็นนวัตกรรมอาหารและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

ในขณะที่ปัจจัยที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A) ซึ่งได้คะแนน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.74) แม้จะยังอยู่ในระดับ มาก แต่บ่งบอกให้เห็นถึงการไม่บรรลุเป้าหมาย ในด้านการสร้างจิตสำนึกของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเมือง ประชาชนบางส่วนยังอาจมองบทบาทของตนในฐานะผู้รับผลประโยชน์ มากกว่าการเป็นเจ้าของกระบวนการพัฒนาเมือง แนวโน้มเช่นนี้อาจเป็นผลจากความเข้าใจที่ยังไม่ทั่วถึงเกี่ยวกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ และยังขาดเวทีหรือกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในเชิงนโยบายได้

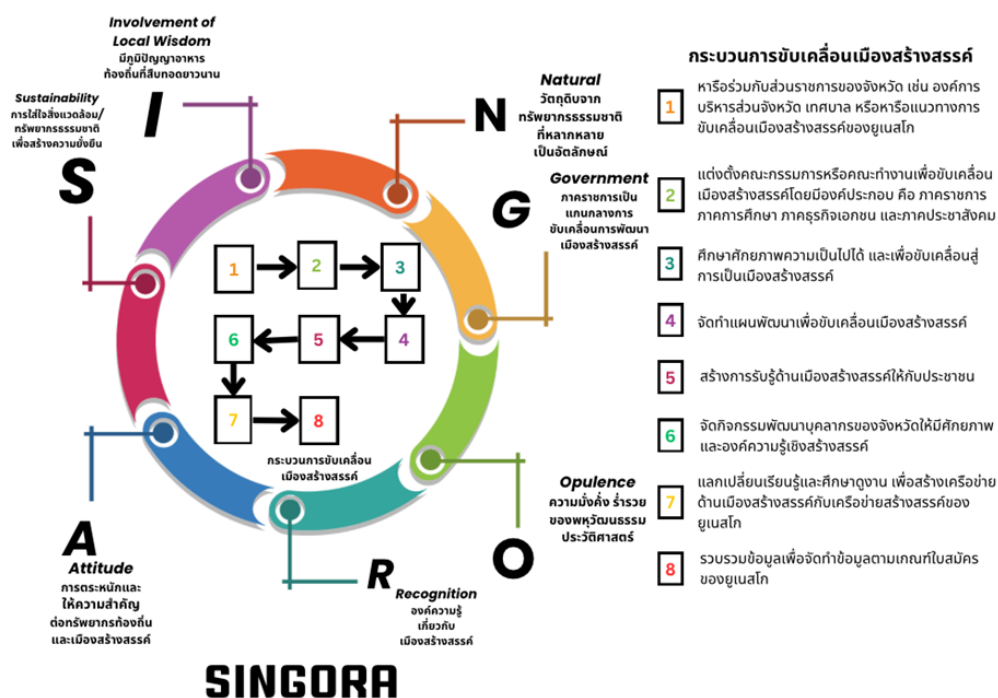
ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยส่งเสริม SINGORA เป็นกลไกเชิงรูปแบบที่มีศักยภาพในการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ทั้งนี้เนื่องจาก SINGORA มีความโดดเด่นในด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม ที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน ซึ่งไม่เพียงมุ่งหวังให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทในระดับปฏิบัติการเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้สามารถมีส่วนร่วมในระดับการเสนอแนะนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามผลอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยพิจารณาว่า กลไกภายใต้ปัจจัยการส่งเสริม SINGORA ช่วยเปิดพื้นที่ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากฐานทุนวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมอาหาร ซึ่งเป็นจุดแข็งของสงขลา ภายใต้รูปแบบนี้ ชุมชนไม่ใช่เพียงกลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับนโยบาย หากแต่เป็นเจ้าของแนวคิด และเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ที่สามารถร่วมกำหนดอนาคตของพื้นที่ตนเองได้อย่างมีความหมาย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่า การให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านอัตลักษณ์อาหารของสงขลา คือแก่นกลางของการพัฒนาตามแนวทาง SINGORA เนื่องจากสูตรอาหารดั้งเดิม วัตถุดิบเฉพาะถิ่น และภูมิปัญญาการปรุงอาหารในพื้นที่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สามารถนำมาแปลงเป็นนวัตกรรมอาหาร และเป็น Soft Power อาหารเป็นฐานสำหรับการสร้างความแตกต่างของเมืองในเวทีระดับประเทศและนานาชาติ ภาคประชาสังคมจึงควรมีบทบาทหลักในการอนุรักษ์องค์ความรู้เหล่านี้ โดยเฉพาะในบทบาทของ ผู้ถ่ายทอดและ ผู้สร้างความภาคภูมิใจร่วม ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น นิทรรศการอาหารท้องถิ่น เทศกาลอาหาร หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ทั้งในมิติของประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ราชชาติ และความหมายทางสังคมของอาหารแต่ละจาน

ผู้วิจัยยังเห็นว่า การสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสร้างความตระหนักรู้ที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับชุมชน ผ่านกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่ประชาชนมีโอกาสลงมือทำและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายอื่น ทั้งภายในจังหวัดและระหว่างเมืองสร้างสรรค์อื่น ๆ ในเครือข่ายของยูเนสโก กระบวนการเหล่านี้นอกจากจะส่งเสริมความเข้มแข็งภายในของชุมชนแล้ว ยังช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นกับโลกภายนอกอย่างมีพลัง กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า SINGORA เป็นปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคม และแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่การสร้างภาคประชาสังคมอย่างสร้างสรรค์ และการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอย่างยั่งยืนบนฐานของอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยแสดงรูปแบบดัง แผนภาพ

ภาพประกอบ 17 รูปแบบการส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัด
สงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ที่มา: ประมวลผลโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ : ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งประกอบด้วย
ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัย พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ข้อที่ 9 และ 10 การจัดทำใบสมัคร และการ
จัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโกและติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ไม่มีส่วน
เกี่ยวข้องในการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่
การเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผู้วิจัยจึงไม่ได้รวมหัวข้อดังกล่าวในภาพด้านบน

ดังนั้น รูปแบบการส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมือง
สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ได้แสดงให้เห็นถึง การพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอาหารของ
สงขลาและเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของภาค
ประชาสังคม ตามกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยเชื่อมโยงทุน
ทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ
ทำให้จังหวัดสงขลา มีศักยภาพในการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้อย่างมี
ประสิทธิภาพและยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร มี 4 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร 4) เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ดำเนินการแบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods Research) โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งกำหนดคุณลักษณะให้เป็นผู้ที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการในพื้นที่จังหวัดสงขลา และเป็นตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา 1 คน นายอำเภอเมืองสงขลา 1 คน ปลัดอำเภอสิงนคร 1 คน เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา 1 คน วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสงขลา 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหาดใหญ่ 1 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ 5 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารถิ่น 5 คน ตัวแทนประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา 1 คน ผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน รองนายกสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลา 1 คน นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน อุปนายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา 1 คน และ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟิวดี้ 1 คน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตวิถี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน รวมจำนวน 13 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ภาคราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาและขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด ซึ่งกำหนดให้เป็นบุคคลที่เป็นผู้บริหารในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์ สำนักงานจังหวัดสงขลา ตัวแทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกเทศมนตรี นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวนไม่น้อยกว่า 75 คน

กลุ่มที่ 2 ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานเอกชน ทั้งสมาคม การท่องเที่ยวและการค้าในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยเป็นตัวแทนทั้งในระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการท่องเที่ยวในจังหวัด ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา รองประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา นายกสมาคมธุรกิจสร้างสรรค์การจัดงานจังหวัดสงขลาและ เจ้าของแพลตฟอร์มสงขลาฟู้ดซิตี้ จำนวนรวม 10 คน

กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนจากประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนนวัตวิถี และปราชญ์ชุมชน รวมถึงตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่ จาก 11 หมู่บ้าน ไม่น้อยกว่า 165 คน

การสรุปผล ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อในการนำเสนอ ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการศึกษา
- 5.2 อภิปรายผลการศึกษา
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 อัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา

จากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การหาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลาด้วยการศึกษาจากข้อมูลและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม คือ ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมพบว่า อัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1) อาหารประจำจังหวัดสงขลา

อาหารคาว อาหารหวานหรืออาหารว่าง รวมไปถึงวัตถุดิบและเครื่องปรุงที่เป็นอาหารท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งสามารถสร้างชื่อเสียงและดึงดูดนักท่องเที่ยว ในพื้นที่จังหวัดสงขลา สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลักดังนี้

1.1) อาหารคาว ลักษณะเป็นอาหารมรดกที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ของจังหวัด เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมไทยต่างเชื้อชาติ หรือเป็นอาหารพื้นถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสงขลา หรือเป็นวัตถุดิบที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ บางเมนูอาจมีต้นกำเนิดจากชาวต่างชาติที่ย้ายถิ่นฐานมาอาศัยในทางตอนใต้ของประเทศไทยและมีการปรับปรุงและพัฒนาสูตรให้เข้ากับผู้บริโภคและยังคงดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเป็นรายการอาหารที่เกิดจากการสืบทอดของดีผ่านภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นในท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างตามวัฒนธรรมและเชื้อชาติของคนในท้องถิ่นสงขลา โดยมีทั้งอาหารวัฒนธรรมไทย 20 เมนู อาหารวัฒนธรรมจีน 7 เมนู และ อาหารวัฒนธรรมมุสลิม 19 เมนู โดยเมนูอาหารคาวที่เป็นอัตลักษณ์และเป็นที่รู้จัก รวมทั้งหมดจำนวน 31 รายการ ได้แก่ เต้าคั่ว ไช้ครอบ ข้าวสตู ข้าวมันแกวไก่ ยำสายหรือ ยำสาหร่าย เกาะยอ ยำหัวโหนด ข้าวยา กุ้งหวาน กุ้งก้ามกรามเผา ต้มส้มปลากะพงทอด กุ้งเตี่ยวและ กุ้งเตี่ยวทอดแดงหรืออ้วน แกงส้มปลากะพงสามน้ำ แกงส้มปลากะพงมะม่วงเบา แกงส้มปลากะพงลูกเกดคัน แกงส้มปลากดลูกเกดคัน แกงส้มปลาชึ่ง ไก่ทอดเทพา ไก่ทอดหาดใหญ่ แกงไก่บ้านหยวกกล้วย ปลาทรายทอดขมิ้น ไข่ผัดเคย บักกูดเต้ แป้งแดงปลา แป้งแดงหมู กุ้งต้มมะม่วงเบา เต้าหู้ผัดเคย ข้าวหมกไก่หาดใหญ่ ข้าวมันไก่ แกงเผ็ดปลาหมึกแห้ง แกงสมรม

1.2) อาหารว่างหรืออาหารหวาน มีลักษณะเป็นอาหารที่สะท้อน

วัฒนธรรมของชาวไทย-พุทธ ชาวไทย-มุสลิมและชาวไทย ที่มักใช้ในงานมงคลหรืองานบุญทางภาคใต้ ในประเพณีต่าง ๆ อาทิ งานบุญสารทเดือนสิบ งานประเพณีชักพระ งานบวช และใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างหนาแน่นเป็นส่วนประกอบ หรือบางเมนูก็ได้ปรับมาจากขนมของชาวต่างชาติที่เข้ามาสอนในพื้นที่และได้ปรับสูตรให้เข้ากับคนในท้องถิ่น โดยเมนูอาหารหวานที่เป็นอัตลักษณ์และเป็นที่รู้จัก จำนวน 22 รายการ ได้แก่ ขนมต้มสามเหลี่ยมใบพ้อมมีไส้หมู/ไข่เค็ม/ของชาวจีน ขนมต้มสามเหลี่ยมใบพ้อมของชาวพุทธ ขนมต้มสามเหลี่ยมใบพ้อมมีไส้ถั่วของชาวมุสลิมหรือตูปะ มะม่วงเบาแช่อิ่ม น้ำมะม่วงเบา ลูกโหนดหรือลูกตาล ขนมลูกตาลกะทิสด ขนมดู ขนมช้าง ขนมบอกลี ขนมม่อฉี่ ข้าวฟ่างกวน ขนมทองเอก ขนมลำปำนี้ ขนมเทียนสด ขนมจาก ขนมป้า ขนมค้างคาว ขนมตาล ถั่วมันเคี้ยว เค้กจำปาตะ ข้าวเหนียวจำปาตะ

1.3) วัตถุดิบ มีลักษณะเป็นวัตถุดิบที่เกิดตามธรรมชาติในพื้นที่ อันเกิดจากความอุดมสมบูรณ์ในท้องถิ่น และจากการที่เป็นแหล่งรวมของน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย จึงทำให้วัตถุดิบที่มีรสชาติดี แตกต่างจากพื้นที่อื่น ซึ่งเมื่อนำมาประกอบอาหารจะมีรสชาติที่อร่อย เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งบางวัตถุดิบได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยวัตถุดิบที่เป็นอัตลักษณ์และเป็นที่รู้จัก จำนวน 16 รายการ ได้แก่ ปลากระพงสามน้ำ ปลาทวาย ปลาทองเทียว ปลาชี่ตัง ปลามิลัง ปลากระบอก กุ้งก้ามกรามเกาะใหญ่ กุ้งหางแดง กุ้งแห้ง สาหร่ายผมนาง ไข่เป็ด เต้าหู้ดคลองแงะ มะม่วงเบา ส้มจุก ส้มโศคนลัง แป้งแดง

1.4) เครื่องปรุง มีลักษณะที่เกิดตามธรรมชาติในพื้นที่ อันเกิดจากความอุดมสมบูรณ์ในท้องถิ่น และเป็นวัตถุดิบที่หาได้ในบริเวณพื้นที่ รวมถึงสิ่งที่เกิดจากระบวนการหรือเป็นการถนอมอาหารโดยใช้วิธีธรรมชาติ โดยอาจเกิดจากการสืบทอดทางภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น หรือจากการถ่ายทอดกรรมวิธีจากชาวต่างชาติที่ย้ายมาอาศัยในพื้นที่ โดยเครื่องปรุงที่เป็นอัตลักษณ์และเป็นที่รู้จัก ได้แก่ จำนวน 8 รายการ ได้แก่ น้ำตาลโตนด น้ำส้มโหนด กะปิเกาะยอ ซีอิ๊วขาว ซีอิ๊วหวาน ซีอิ๊วดำ กะปินาทับ เต้าหู้ยี้

2) อัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า เมื่อกล่าวถึงอาหารที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของจังหวัดสงขลา ที่สามารถดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1) ลักษณะเฉพาะที่เกิดจากความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ สงขลา ตั้งอยู่ระหว่างทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา ทำให้มีแหล่งน้ำหลากหลาย ทั้งน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย ส่งผลให้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวัตถุดิบอาหารทะเล เช่น ปลากระพงสามน้ำ ปลากระบอก และสาหร่ายผมนาง มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2.2) สืบทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น อาหารสงขลา ยังคงรักษาสูตรดั้งเดิมจากรุ่นสู่รุ่น แม้จะมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิม และแสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชน

2.3) วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นและทำให้มีความต่างจากถิ่นอื่น วัตถุดิบในท้องถิ่นสงขลา มีความโดดเด่นจากคุณภาพ เช่น อาหารทะเลสดจากแหล่งสามน้ำ และพืชพื้นเมืองที่สะท้อนความหลากหลายทางชีวภาพ

2.4) สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยผสมผสานระหว่างเชื้อชาติสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมไทยพุทธ อิสลาม และจีนฮากกา ส่งผลให้รสชาติอาหาร เทคนิคการปรุง มีความหลากหลายและเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2.5) คุณค่าและคุณภาพของอาหารที่เกินราคา อาหารสงขลาไม่เพียงแต่มีรสชาติอร่อย แต่ยังมีคุณภาพสูงในราคาย่อมเยา ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวจากมาเลเซียและสิงคโปร์

2.6) อาหารเป็นจุดดึงดูดสำคัญของการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาหารสงขลาเป็นจุดเด่นสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เชื่อมโยงกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ที่ใช้อาหารเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน

โดยสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ด้วยลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสงขลา ที่เอื้อให้เกิดวัตถุดิบที่มีคุณลักษณะโดดเด่นในพื้นที่ของจังหวัดสงขลา ประกอบกับสถานที่ตั้งของจังหวัดสามารถเชื่อมโยงกับประเทศใกล้เคียง ทำให้การเคลื่อนย้ายประชากรและการอพยพย้ายถิ่นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ส่งผลให้เกิดสังคมแบบพหุวัฒนธรรม และทำให้เกิดการเชื่อมโยงและถ่ายทอดเอกลักษณ์ประจำชาติจากกลุ่มสู่รุ่น โดยสร้างเป็นความโดดเด่นผ่านเมนูและรายการอาหารประจำท้องถิ่น จนทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดเป็นอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา และนำไปสู่การเชื่อมโยงให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งอาจนำไปสู่การยกระดับเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้ต่อไป

5.1.2 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

จากการผลวิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่ 2 บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมทั้งบทบาทเดิม และบทบาทเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม โดยใช้กรอบแนวคิดจากกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร 10 กระบวนการ ได้ผลการวิเคราะห์บทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมในแต่ละกระบวนการดังนี้

1) กระบวนการที่ 1 หรือร่วมกับส่วนราชการของจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือหรือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

จากการศึกษาพบว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการเข้าร่วมประชุมกับส่วนราชการของจังหวัด แต่บทบาทเดิมจำกัดเพียงการรับฟังความคิดเห็นและนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมที่ขาดความเป็นระบบ เพื่อให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทที่เข้มแข็งมากขึ้น ควรเสริมสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์และพัฒนาอัตลักษณ์อาหาร การจัดการความรู้ สร้างฐานข้อมูลชุมชน และการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหาร แนวทางนี้จะช่วยให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัดสงขลา

2) กระบวนการที่ 2 แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์โดยมีองค์ประกอบ คือ ภาคราชการ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการเข้าร่วมประชุมและทำหน้าที่ผู้ประสานงานในคณะกรรมการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ แต่เดิมมีบทบาทจำกัดเพียงการนำเสนออัตลักษณ์ชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะกิจจากภาครัฐ ขาดความต่อเนื่องและไม่มีแผนพัฒนาที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มความเข้มแข็ง ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทเป็นกรรมการและผู้ประสานงานระดับชุมชน เสริมสร้างความภูมิใจในทรัพยากรท้องถิ่น และขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน

3) กระบวนการที่ 3 ศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ และเพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอาหาร แต่เดิมข้อมูลถูกเก็บแบบปากต่อปาก ไม่มีระบบจัดเก็บที่ชัดเจน ทำให้ข้อมูลสูญหายง่ายและขาดความชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ภาคประชาสังคมควรพัฒนาระบบรวบรวมข้อมูลที่เป็นทางการ ศึกษาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิต สร้างองค์ความรู้ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน และถ่ายทอดความรู้ในระดับชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารมีความยั่งยืน

4) กระบวนการที่ 4 จัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการเข้าร่วมประชุมวางแผนพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ แต่เดิมมีส่วนร่วมเพียงรับฟังความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทร่วมวางแผนพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยวอย่างมี

ส่วนร่วม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในส่วนที่ทำได้ตามบทบาทของภาคประชาสังคม ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเทศกาลและอาหาร พัฒนาทักษะการจัดการและเทคโนโลยี รวมถึงระบบขนส่ง เพื่อสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน

5) กระบวนการที่ 5 สร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ แต่เดิมเน้นข้อมูลพื้นฐานที่ขาดความชัดเจนและสื่อสารด้วยวิธีที่ไม่เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ควรพัฒนาสื่อที่น่าสนใจ จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เสริมกิจกรรมสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงข้อมูลจากเวทีภายนอกสู่ชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์

6) กระบวนการที่ 6 จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพ และองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการฝึกทักษะและพัฒนาบุคลากร แต่เดิมการฝึกอบรมจะเน้นภาคทฤษฎีจากเอกสารมากกว่าปฏิบัติ ขาดการบันทึกองค์ความรู้ที่เป็นระบบ และมีข้อจำกัดในการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ภาคประชาสังคมควรพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ ถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง ใช้สื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่ความรู้ และสร้างเครือข่ายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน

7) กระบวนการที่ 7 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ของยูเนสโก

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่เดิมจำกัดเฉพาะผู้นำ ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการเล่าเรื่องที่น่าสนใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้กับหน่วยงานที่ได้รับการรับรองและผู้เชี่ยวชาญ สร้างเครือข่ายสร้างสรรค์กับเมืองอื่น ศึกษาแนวทางการเล่าเรื่อง (Storytelling) ที่น่าสนใจ และสร้างการรับรู้ร่วมกันของชุมชนในวงกว้าง

8) กระบวนการที่ 8 รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก

ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหาร แต่เดิมข้อมูลถูกถ่ายทอดแบบปากต่อปาก ขาดกลไกประสานงานและความชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ควรมีบทบาทร่วมกับภาคราชการในการจัดทำข้อมูลที่ครบถ้วน ทำหน้าที่ช่วยรวบรวมข้อมูลของชุมชนตนเองและเชื่อมโยงข้อมูล รวมถึงร้อยเรียงเรื่องราวเพื่อสร้างจุดขายและสะท้อนอัตลักษณ์

อาหารสงขลา เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ถูกตัดชัดเจน และนำเสนอออกไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9) กระบวนการที่ 9 จัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล

ภาคประชาสังคมไม่มีบทบาทในกระบวนการนี้ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของภาคราชการ

10) กระบวนการที่ 10 จัดส่งใบสมัครให้กับยูเนสโก และติดตามผลจากการเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

ภาคประชาสังคมไม่มีบทบาทในกระบวนการนี้ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของภาคราชการ

จากการเปรียบเทียบบทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร พบว่าภาคประชาสังคมมีพัฒนาการที่สำคัญจากการมีส่วนร่วมแบบจำกัด สู่การมีส่วนร่วมที่มีความเป็นระบบมากขึ้น การมีส่วนร่วมแบบจำกัดในบทบาทเดิมของภาคประชาสังคมส่วนใหญ่เป็นการเข้าร่วมในลักษณะรับฟังความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นโดยภาครัฐ ภาคประชาสังคมมีบทบาทเพียงการเข้าร่วมประชุม การรับฟังความคิดเห็น หรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเท่านั้น โดยไม่มีสิทธิ์ในการตัดสินใจ เสนอแนวทางเชิงนโยบาย หรือร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ข้อมูลวัฒนธรรมอาหารที่ภาคประชาสังคมถูกรวบรวมในลักษณะปากต่อปากจากประสบการณ์ตรง ขาดการบันทึกอย่างเป็นระบบ ทำให้ข้อมูลมีความเสี่ยงที่จะสูญหายหรือบิดเบือนได้

ในทางตรงกันข้าม บทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยภาคประชาสังคมได้รับสิทธิ์ในการเสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ เช่น การรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอาหารอย่างเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ การพัฒนาทักษะของชุมชนในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างสรรค์นวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน และการเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์กับเมืองอื่น ๆ ในเครือข่ายของ UNESCO Creative Cities Network (UCCN) การพัฒนาในลักษณะนี้สอดคล้องกับหลักการของ UCCN ที่เน้นการมีส่วนร่วม

ของทุกภาคส่วนในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการเสริมสร้างบทบาทของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน

การพัฒนามรดกทางภาคประชาสังคมนี้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร จากการมีส่วนร่วมแบบจำกัดที่ภาคประชาสังคมมีบทบาทเพียงการรับฟังความคิดเห็นหรือเข้าร่วมกิจกรรมแบบชั่วคราว ไปสู่การมีส่วนร่วมที่ภาคประชาสังคมสามารถเข้าร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างมีระบบ โดยเฉพาะการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอาหารอย่างเป็นระบบ การพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ความรู้ และการเชื่อมโยงเครือข่ายกับเมืองสร้างสรรค์อื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตนได้อย่างยั่งยืน สร้างรายได้จากเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น

5.1.3 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ดังภาพประกอบ 18 สรุปได้ดังนี้

1) การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainability: S)

จังหวัดสงขลามีความได้เปรียบทางภูมิประเทศด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาอาหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและรูปแบบการปลูกหรือเก็บเกี่ยววัตถุดิบ หากสงขลาต้องการพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์โดยคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์อาหารที่ยั่งยืน ภาคประชาสังคมจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิม เพื่อให้เอกลักษณ์อาหารคงอยู่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

2) การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I)

จังหวัดสงขลาเป็นหัวเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เคยเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทย พุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิม สังคมพหุวัฒนธรรมนี้ได้สร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวให้กับสงขลา ทั้งในด้านวิถีชีวิตและอาหารที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นแม้สงขลาจะมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่หลากหลาย ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถนำไปต่อยอดในกระบวนการขับเคลื่อนสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร สร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารที่มีเรื่องราวและประวัติศาสตร์

3) การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ (Natural: N)

ด้วยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ส่งผลต่อความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นวัตถุดิบสำคัญของการประกอบธุรกิจอาหารในพื้นที่ และเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอาหารในพื้นที่สงขลา ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ และได้สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จังหวัดสงขลาสามารถยกระดับเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้

4) ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐภายใต้ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Government: G)

แผนพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญและได้กำหนดเป้าหมายชัดเจนในการที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งเริ่มดำเนินการมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่เนื่องจากยังขาดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้การขับเคลื่อนยังไม่สำเร็จในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ภาครัฐสนับสนุนและให้ความสำคัญ เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การขับเคลื่อนเมืองสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้อย่างราบรื่นและได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคประชาสังคม

5) ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน (Opulence: O)

ด้วยประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และการเคลื่อนย้ายชาติพันธุ์ของคนในชุมชน ที่เป็นการหลอมหลวมทั้งคนไทย จีน และมุสลิม ให้อยู่ร่วมกัน จนเกิดเป็นพหุวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดความมั่งคั่งของวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชุมชนพื้นที่อื่น สงขลาจึงมีความโดดเด่นที่แตกต่างและ

สามารถนำจุดเด่นนี้มาบอกเล่าเรื่องราว และกลายเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้เกิดเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในจังหวัดสงขลาได้

6) การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ (Recognition: R)

พื้นที่จังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และอยู่ระหว่างการสร้างกลไกและกระบวนการในการพัฒนาเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร โดยเริ่มมีการสนับสนุนการรวบรวมองค์ความรู้ และสนับสนุนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความรู้ที่เพียงพอในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การขับเคลื่อนเมืองสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้สำเร็จ

7) การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A)

ภาคประชาสังคม ยังขาดความตระหนักและไม่ทราบถึงความสำคัญของทรัพยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่า และไม่ได้เห็นประโยชน์ของการยกระดับเมืองเป็นเมืองสร้างสรรค์ แต่หากพื้นที่สามารถปรับกระบวนการทัศนคติของประชาชนและทำให้ประชาชนตระหนักและให้ความสำคัญกับทรัพยากรท้องถิ่นที่มีคุณค่าแตกต่างจากพื้นที่อื่น และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ หากเมืองสงขลาได้ยกระดับเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้สำเร็จ ก็จะทำให้การขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์สามารถบรรลุได้ตามเป้าหมาย

ภาพประกอบ 18 ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา
สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ที่มา (ประมวลโดยผู้วิจัย)

5.1.4 สรุปผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

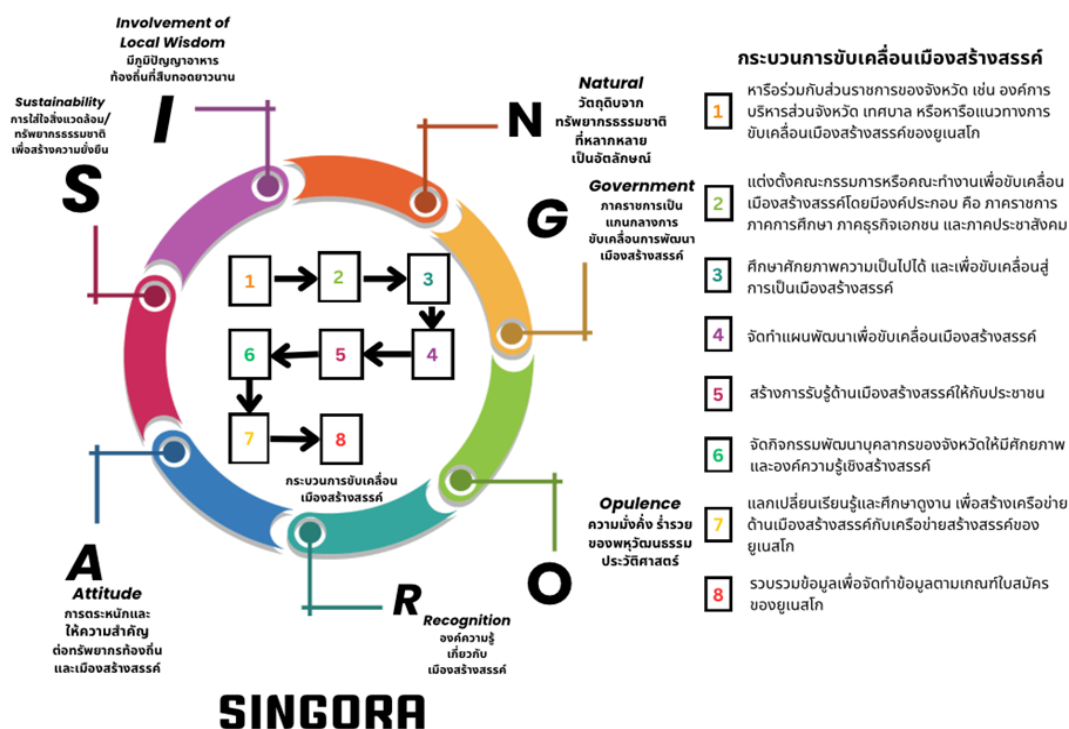
รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาไปสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ดังภาพที่ 19 มาจากการสังเคราะห์บทบาทของภาคประชาสังคมใน 8 กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร และปัจจัยการส่งเสริม SINGORA 7 ปัจจัย ได้แก่ Sustainability (S) การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความยั่งยืน Involvement of Local Wisdom (I) การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น Natural Resources (N) การมีวัตถุดิบจาก

ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ Government (G) ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐการโดยให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ Opulence (O) ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน Recognition (R)การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ และ Attitude (A) การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ โดยแต่ละปัจจัยแสดงถึงทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่นและความพร้อมของชุมชนในกระบวนการขับเคลื่อนเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของภาคประชาสังคม หัวใจของรูปแบบนี้อยู่ที่การส่งเสริม “การมีส่วนร่วมเชิงกลยุทธ์” ซึ่งแตกต่างจากการมีส่วนร่วมในเชิงสัญลักษณ์หรือกิจกรรมที่ขาดความต่อเนื่อง กล่าวคือ ภาคประชาสังคมควรมีพื้นที่ในการเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ และมีอำนาจในการติดตามผลนโยบายในระดับพื้นที่ โดยการผสมผสานบทบาทเดิมที่ภาคประชาสังคมมีอยู่แล้วในจังหวัดเข้ากับบทบาทเพิ่มเติมที่สามารถพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมนี้คือ รากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมพลังให้กับภาคประชาสังคม และสนับสนุนให้การพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การผลักดันจังหวัดสงขลาให้ก้าวสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ด้วยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า รูปแบบ SINGORA มีความครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทจังหวัดสงขลา แต่การประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน อาจเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้าน ก่อนที่จะมีการนำไปใช้หรือขยายผลในพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมน้อย หรือไม่มีวัฒนธรรมอาหารที่ชัดเจน อาจต้องนิยามใหม่องค์ประกอบบางด้านของ SINGORA โดยเฉพาะ Opulence (O) ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน และ Involvement of Local Wisdom (I) การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งในบางพื้นที่อาจต้องเปลี่ยนผ่านจากการใช้ “วัฒนธรรมที่มีอยู่” ไปสู่การ “สร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย” เพื่อสร้างเรื่องเล่าใหม่ให้กับท้องถิ่น ทั้งนี้ พื้นที่ที่ไม่มีทรัพยากรอาหารโดดเด่น องค์ประกอบ Natural Resources (N) อาจเป็นจุดอ่อน ดังนั้น แนวทางการประยุกต์ควรหันไปสู่การพัฒนา “นวัตกรรมอาหาร” และการสร้างจุดขายผ่านกระบวนการแปรรูป การออกแบบผลิตภัณฑ์อาหาร หรือการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมร่วมสมัย ส่วนบริบทของจังหวัดที่ภาครัฐยังไม่ให้ความสำคัญกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ หรือยังไม่มียุทธศาสตร์รองรับอย่างจริงจัง องค์ประกอบ Government (G) ก็จะไม่

สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเสริมพลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นภาคประชาสังคมจำเป็นต้องมีความสามารถในการเจรจาเชิงนโยบาย และสร้างเครือข่ายสนับสนุนจากหลายภาคส่วนให้มากขึ้น และปัจจัย Attitude (A) การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์หรือ เป็นหัวใจสำคัญในการทำให้รูปแบบ SINGORA สามารถเชื่อมโยงกับประชาชนในระดับฐานราก หากขาดความตระหนักรู้ในทุนทางวัฒนธรรมของตนเอง หรือไม่มีการสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ก็จะทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นไม่สามารถลงลึกถึงจิตใจของประชาชนได้จริง นอกจากนี้ ความพร้อมของภาคประชาสังคมเองก็เป็นปัจจัยสำคัญ หากพื้นที่ใดยังไม่มีองค์กรภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง หรือยังไม่มีผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ ก็จะไม่สามารถขับเคลื่อนรูปแบบนี้ได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างศักยภาพควบคู่ ทั้งในด้านการจัดการ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย

กล่าวโดยสรุป แม้รูปแบบ SINGORA จะเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาไปสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร แต่ก็ต้องตระหนักถึงข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน การนำไปใช้ในพื้นที่อื่นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการ “ปรับประยุกต์ตามบริบท” อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากทุนทางวัฒนธรรม ระบบสังคม และความพร้อมของกลุ่มภาคประชาสังคมในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างยั่งยืนและสร้างผลกระทบเชิงนโยบายในระดับท้องถิ่น

ภาพประกอบ 19 รูปแบบส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลา
สู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ที่มา: (ประมวลโดยผู้วิจัย)

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาด้วยวิธีการดำเนินการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง จาก 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

5.2.1 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 อัตลักษณ์ด้านอาหารของจังหวัดสงขลา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักจากทั้งสามภาคส่วน ได้แก่ ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม แสดงให้เห็นว่า ผลการศึกษานี้ ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นเกิดขึ้นจากการผสมผสานของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Castells (2009) ที่ระบุว่าอัตลักษณ์ของชุมชนถูกสร้างขึ้นจากประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสถาบันทางสังคม อัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นในพื้นที่นี้ไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์จากการถ่ายทอดสูตรอาหารเท่านั้น แต่สะท้อนถึงภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในบริบทของชุมชนพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งชาวไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิม นำไปสู่การผสมผสานทางวัฒนธรรมที่หลากหลายจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของอาหารสงขลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุปรียา ภูผาลา และจารุวรรณ แดงบุบผา (2565) ที่พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนในการรักษาและถ่ายทอดความรู้ด้านอาหารสู่คนรุ่นใหม่

ในขณะที่ Park, Muangasame & Kim (2021) ได้วิเคราะห์ประสบการณ์อาหารในเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของยูเนสโก พบว่าประสบการณ์อาหารสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน โดยเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างประสบการณ์อาหารที่มีความหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการร้านอาหาร ชุมชนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านอาหารของจังหวัดสงขลาที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติที่มีความสนใจต่อวัฒนธรรมอาหารสนใจ นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ Carpio, Napod, & Do (2021) ในเมืองจอนจู ประเทศเกาหลีใต้ พบว่าอาหารท้องถิ่นเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่มีความหมายสำหรับนักท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ยืนยันว่าอาหารท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงแค่อาหาร แต่เป็นสื่อกลางที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ประเพณี และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่นเดียวกับในสงขลาที่อาหารเป็นผลลัพธ์ของการผสมผสานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยิ่งไปกว่านั้นความสำคัญของวัตถุดิบท้องถิ่นในอาหารสงขลาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่โดยสอดคล้องกับงานวิจัย ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ (2563) ที่ได้เน้นความสำคัญของวัตถุดิบท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์อาหารของเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี เช่นเดียวกับกรณีของสงขลาที่มีวัตถุดิบเฉพาะถิ่น เช่น ปลากระพงสามน้ำ มะม่วงเบาสิงหนคร และน้ำตาลโตนดจากสทิงพระ วัตถุดิบเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของภูมิประเทศเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาการใช้วัตถุดิบในการปรุงอาหารที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในทำนองเดียวกัน Kittiamornpong, Kamkaew & Polnyotee (2024) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ Soft Power ผ่านอาหารท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยในกรณีของ "ข้าวปุ้นน้ำเนื้อ" ของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ได้แสดงให้เห็นว่าการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนและเป็นตัวแทนของอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับกรณีของสงขลาที่อาหารท้องถิ่นสามารถใช้เป็น Soft Power เพื่อยกระดับสู่สากลได้ ซึ่งสามารถ

สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับกรณีของสงขลาที่อาหารท้องถิ่นกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ

โดยสรุป อัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา เป็นสิ่งสะท้อนความภาคภูมิใจในรากฐานทางวัฒนธรรม ทรัพยากรที่มีศักยภาพในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสู่ระดับสากล อัตลักษณ์นี้เกิดจากการหลอมรวมทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิม ผ่านอาหารท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย เช่น เต้าคั่ว ข้าวมันแกวไก่ ข้าวยาบายอ และไก่ทอดหาดใหญ่ ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายของวัตถุดิบเฉพาะถิ่น นอกจากนี้ อัตลักษณ์อาหารของสงขลายังสามารถใช้เป็น Soft Power ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ Joseph Nye (2004) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในการสร้างอิทธิพลและความนิยมโดยไม่ใช้กำลัง บังคับเพื่อยกระดับสู่สากลได้ โดยการส่งเสริมอาหารท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ และดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การจัดเทศกาลอาหาร การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารให้มีความทันสมัย และการสร้างเรื่องราวของอาหารที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่น ทั้งนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด UNESCO Creative Cities Network ที่เน้นการพัฒนาชุมชนบนฐานของมรดกทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม (UNESCO, 2021) อัตลักษณ์อาหารสงขลาจึงเป็นมากกว่ารสชาติหรือสูตรอาหาร แต่เป็นสัญลักษณ์ด้านทุนวัฒนธรรมที่สามารถใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และยกระดับจังหวัดสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

5.2.2 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยภาคประชาการเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในฐานะกลไกสำคัญในด้านทุนทางวัฒนธรรม ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกระดับของการพัฒนา โดยเฉพาะในกระบวนการทั้ง 8 กระบวนการของการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะการขับเคลื่อนจากฐานรากของชุมชน ซึ่งตั้งอยู่บนความเข้าใจในอัตลักษณ์ของพื้นที่และทุนทางวัฒนธรรม (UNESCO, 2021)

จากการศึกษา พบว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร บทบาทนี้เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายของเมืองสร้างสรรค์ ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nabatchi (2012) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความชอบธรรมของนโยบาย การจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มทำงานร่วมที่มีภาคประชาสังคมเข้าร่วมเป็นสมาชิก ทำให้ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับหลักการของ Participatory Governance ของ UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ที่เน้นให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาเมือง ไม่เพียงแต่การรับฟังความคิดเห็น แต่ยังรวมถึงการร่วมตัดสินใจและดำเนินการ (UNESCO, 2021) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในจังหวัดสงขลา ยังคงเป็นการเข้าร่วมรับฟังซึ่งสอดคล้องกับ ธิ วา ไสภพันธ์, อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และอาจารย์ที่ปรึกษา (2563) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในประเทศไทยยังคงเป็นลักษณะ "Top-Down" ที่ประชาชนมีบทบาทเพียงการรับฟังความคิดเห็น ขาดโอกาสในการร่วมตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริง การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมควรพัฒนาเป็นรูปแบบ "Bottom-Up" โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ ตามแนวทางของ UCCN ที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 57 ที่รับรองสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูล เสนอความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะ การเชื่อมโยงเครือข่ายของภาคประชาสังคมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาเมืองสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ในส่วนการศึกษา บทบาทของภาคประชาสังคมในการรวบรวมและบริหารจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมอาหารของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลาที่มีอัตลักษณ์อาหารหลากหลาย พบว่า การรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมอาหารในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปแบบการถ่ายทอดปากต่อปาก ขาดการบันทึกอย่างเป็นระบบ ทำให้ข้อมูลสูญหายได้ง่ายและมีความเสี่ยงต่อการบิดเบือนหรือสูญเสียรายละเอียดทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ภาคประชาสังคมจึงควรมีบทบาทในการพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลที่มีโครงสร้างชัดเจน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ การบันทึกภาพและวิดีโอ และการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการรวบรวมข้อมูล ซึ่งช่วยให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมสามารถถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เข้าถึงได้ง่าย และมีความถูกต้อง ซึ่งสอดคล้อง กับ Del Soldato & Massari (2024) ที่ระบุว่า แนวทางนี้ให้ชุมชนสามารถรักษาและ

เผยแพร่วัฒนธรรมอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาช่องทางการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การจัดทำวิดีโอสอนทำอาหาร บทความออนไลน์ หรือสารคดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ซึ่งสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางทั้งในระดับชุมชนและระดับสากล ทั้งนี้บทบาทของภาคประชาสังคมในการรวบรวม จัดการ และถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมอาหารอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร สอดคล้องกับหลักการของ UNESCO Creative Cities Network ที่เน้นการใช้วัฒนธรรมและความรู้ท้องถิ่นในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถสนับสนุนการจัดการความรู้ให้มีความถูกต้องและเข้าถึงได้กว้างขวาง

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าภาคประชาสังคมควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารของชุมชนในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น เต้าคั่ว ไข่ครอบ และข้าวยาไบยอ ซึ่งสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพุทธ มุสลิม และจีน การศึกษาของประสพชัย พสุนนท์ และคณะ (2563) ยืนยันว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถเพิ่มมูลค่าและเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Park, Muangasame & Kim (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนานวัตกรรมอาหารสามารถเสริมสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น และช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างความเชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และทักษะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน โดยเฉพาะการใช้กลยุทธ์ Soft Power ผ่านการเล่าเรื่องราว (Storytelling) ของวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น เช่น เต้าคั่ว ข้าวมันแกงไก่ และข้าวยาไบยอ ซึ่งช่วยสร้างความน่าสนใจและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมอาหารของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ รกมล วงษ์สถาปนา เลิศ และคณะ (2024) การเล่าเรื่องราวที่สะท้อนประวัติศาสตร์ วัตถุดิบ และกระบวนการทำอาหารทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่าของอาหารท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับชุมชน นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทในการใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอสารคดี บทความออนไลน์ และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมอาหารอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมทักษะช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรม และช่วยสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร การจัดทำหลักสูตรออนไลน์ และการสร้างเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา ภาคประชาสังคมควรมีบทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ แลกเปลี่ยนความรู้ และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาจังหวัดสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับCarpio, Napod, & Do (2021) ที่ได้ศึกษาเมืองจอนจู (เกาหลีใต้) พบว่าชุมชนใช้วัฒนธรรมอาหารเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในขณะที่ ชนิษฐา โชติกวนิชย์ (2563) พบว่า เมืองภูเก็ต (ประเทศไทย) เน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมอาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่นเดียวกับ ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ (2563) ที่ระบุว่า เมืองเพชรบุรีใช้วัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน

การเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ตามกรอบ UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ยังช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ของชุมชน ในบริบทของจังหวัดสงขลา การเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ช่วยให้ภาคประชาสังคมได้เรียนรู้จากเมืองที่ประสบความสำเร็จ นำแนวทางที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาเมือง เช่น การจัดกิจกรรมอาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น และการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาหาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างความร่วมมือกับเมืองเครือข่ายอื่น ๆ ทำให้ชุมชนสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตนได้อย่างยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และทำให้สงขลาสามารถก้าวสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ความเห็นของผู้วิจัยจากผลการวิเคราะห์บทบาทเดิมและบทบาทเพิ่มเติมของภาคประชาสังคมดังกล่าว ผู้วิจัยคาดหวังให้มีการเสริมสร้างบทบาทภาคประชาสังคมในระดับ “การมีส่วนร่วมเชิงรุกและมีอำนาจร่วม” ซึ่งไม่เพียงแต่เข้าร่วมในกิจกรรมที่รัฐจัดขึ้น แต่ยังสามารถ “เสนอแนะนโยบาย ร่วมกำหนดทิศทาง และร่วมตัดสินใจในทุกกระบวนการขับเคลื่อน” ได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ควรยกระดับบทบาทจากฐานราก ให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนทางนโยบายผ่านโครงสร้างเชิงสถาบัน เช่น คณะกรรมการนโยบายแบบมีส่วนร่วม หรือเครือข่ายภาคีความร่วมมือของเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chambers (1997) ที่เน้นการ “ให้เสียงกับผู้ที่ถูกละเลย” เพื่อพลิกอำนาจการพัฒนาให้เริ่มจากประชาชนฐานล่าง และแนวคิดของ Fung (2015) ที่เสนอว่าสถาบันการมีส่วนร่วมควรเอื้อให้ประชาชนมีบทบาทจริงในการเชื่อมโยงความเห็นสู่การกำหนดนโยบาย รวมทั้งแนวทางของ UNESCO (2021) ที่เน้นบทบาทของภาค

ประชาสังคมในฐานะกลไกหลักในการรักษาอัตลักษณ์ สร้างนวัตกรรม และขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

ในทำนองเดียวกัน องค์การ International Association for Public Participation Australasia (IAP2 Australasia) ได้เสนอกรอบแนวคิดที่เรียกว่า “Spectrum of Public Participation” ซึ่งแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมออกเป็นห้าระดับ ได้แก่ (1) การให้ข้อมูล (Inform) (2) การปรึกษาหารือ (Consult) (3) การมีส่วนร่วม (Involve) (4) การสร้างความร่วมมือ (Collaborate) และ (5) การให้อำนาจประชาชน (Empower) โดยระดับที่สูงที่สุดคือ “การให้อำนาจประชาชน” ซึ่งประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย เช่น การออกเสียง การกำหนดนโยบาย หรือการร่วมเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจเต็ม ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นของภาครัฐต่อศักยภาพของประชาชนในการบริหารจัดการตนเอง (International Association for Public Participation Australasia, 2016)

จากแนวคิดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ระดับที่เหมาะสมที่สุดที่ภาคประชาสังคมของจังหวัดสงขลาควรมีในกระบวนการขับเคลื่อนสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร คือระดับ “Empower” หรือ “การให้อำนาจประชาชน” เพื่อให้สามารถมีบทบาทร่วมตัดสินใจในเชิงยุทธศาสตร์ ร่วมเสนอแนวนโยบาย ร่วมออกแบบโครงการ และร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกับภาครัฐ ทั้งนี้ บทบาทที่ภาคประชาสังคมสงขลาควรมีตามความเห็นของผู้วิจัย ควรครอบคลุมตั้งแต่การ รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอาหารอย่างเป็นระบบ การจัดเวทีสาธารณะเพื่อสร้างฉันทามติของชุมชน การวางแผนพัฒนาเมืองร่วมกับหน่วยงานรัฐ การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านเทคโนโลยี ไปจนถึงการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตัดสินใจในระดับจังหวัด ที่มีอำนาจเชิงนโยบาย ซึ่งจะช่วยให้ภาคประชาสังคมไม่เพียงแต่มีบทบาทเชิงปฏิบัติ แต่ยังสามารถกำกับ ทบทวน และกำหนดทิศทางของนโยบายการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและมีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ 8 กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ที่เป็นกรอบแนวคิดของการศึกษานี้

5.2.3 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 3 จากวัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและปริมาณ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมบูรณาการบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร โดยเฉพาะใน 8 ขั้นตอนของกระบวนการเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ซึ่งภาคประชาสังคมมีบทบาทหลากหลาย ตั้งแต่การหารือ การ

วางแผน การจัดเก็บข้อมูล การพัฒนาศักยภาพ การร้อยเรียงองค์ความรู้ ไปจนถึงการจัดกิจกรรม สร้างการรับรู้ในชุมชน มีองค์ประกอบปัจจัยส่งเสริมทั้ง 7 ด้านของ SINGORA โดยมีรายละเอียด การอภิปรายผล ดังนี้

1) การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainability: S)

ผลการวิเคราะห์พบว่า “การใส่ใจสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน” เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการ อาหาร ประชาชนมีความตระหนักรู้สูงในการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการ อนุรักษ์เมนูอาหารพื้นถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรม ซึ่งได้รับความเห็นในระดับสูงสุด ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ระบบอาหารยั่งยืน” (Sustainable Food Systems) ของ FAO (2018) ที่เน้นความสมดุลระหว่างการผลิต การบริโภค และการจัดการทรัพยากรอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางของจังหวัดสงขลา ในขณะที่ Marchetti et al. (2020) ระบุว่าระบบอาหารยั่งยืนควร เชื่อมโยงการผลิต การบริโภค และการจัดการทรัพยากรอย่างสมดุล ในทำนองเดียวกัน Karsavuran & Dirlik (2019) ได้ศึกษาเมืองกาเซียนเทปของตุรกี พบว่าการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และการอนุรักษ์อัตลักษณ์อาหารผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ และสังคม การใส่ใจสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่เป็นแนวทาง สำคัญในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัดสงขลา แต่ยังสอดคล้องกับแนวทางของ UNESCO ที่ระบุว่าเมืองสร้างสรรค์ต้องอนุรักษ์วัตถุดิบพื้นถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อรักษา รากเหง้าวัฒนธรรมอาหารของตน (UNESCO, 2021)

2) การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I)

ผลการวิเคราะห์พบว่าจังหวัดสงขลา มี ทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเด่นชัด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการสั่งสมองค์ความรู้ในสังคมพหุ วัฒนธรรม อันเป็นผลจากการแลกเปลี่ยนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย จีน และมลายู ทำให้เกิดการ ผสมผสานองค์ความรู้ในการปรุงอาหาร การเลือกวัตถุดิบ และวิธีการบริโภคที่มีความเฉพาะถิ่น และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตำรับอาหารพื้นถิ่นดั้งเดิม” ของจังหวัดสงขลา ที่ยังคงดำรงอยู่ในพื้นที่และสามารถนำมาใช้เป็นฐานในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้าน วิทยาการอาหารได้อย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับสุปรียา ภูผาลา และ จารุวรรณ แดงบุปผา (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชน จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการสั่ง

สมมุติปัญญาและมรดกทางอาหารที่มีการส่งต่อและประยุกต์ใช้ในบริบทปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสงขลา ที่ชุมชนยังคงรักษาเทคนิคการปรุงอาหารและการเลือกวัตถุดิบท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในขณะเดียวกัน Park, Muangasame & Kim (2021) พบว่า การสร้างประสบการณ์อาหารที่มีความหมายในเมืองสร้างสรรค์วิทยาการอาหาร ต้องอาศัยการเชื่อมโยงเรื่องราวอาหารกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้อาหารไม่เพียงเป็นสิ่งที่บริโภค แต่ยังสะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยม และอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Feuerbach (1863) ที่ว่า “You are what you eat” หรือ “เราคือสิ่งที่เรากิน” นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ Carpio, Napod, & Do (2021) ในเมืองจอนจู ประเทศเกาหลีใต้ ยังเน้นว่า ความสำเร็จของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารเกิดจากการรักษาอัตลักษณ์อาหารดั้งเดิม ควบคู่กับการสนับสนุนเซฟท้องถิ่นและการพัฒนาเทศกาลอาหารเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสงขลา ที่สามารถใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านอาหารเป็นฐานในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

3) การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ (Natural: N)

จังหวัดสงขลามีความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในแง่ของวัตถุดิบอาหารจากทะเล น้ำจืด น้ำกร่อย และพืชพรรณพื้นถิ่น สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้เกิด “อัตลักษณ์ด้านวัตถุดิบอาหาร” ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น การมีวัตถุดิบท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น ปลากระพงสามน้ำ ปลากระบอก กุ้งสามน้ำ สหรัยผมนาง และมะม่วงเบาสิงหนคร แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างภูมิประเทศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดสงขลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Saltzman, R. H. (2015) ที่มองว่าอาหารเป็น “สื่อกลางทางวัฒนธรรม” ที่สะท้อนตัวตน ค่านิยม และความเชื่อของชุมชน ในขณะที่ ชิษณุพงศ์ ศิริโชตินิศากร (2559) ระบุว่า วัตถุดิบและเครื่องปรุงที่บ่งบอกถึงอาชีพและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมให้รสชาติของอาหารมีความโดดเด่นและครบรส สอดคล้องกับจังหวัดสงขลาที่วัตถุดิบท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงผลิตภัณฑ์อาหาร แต่ยังสะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ในทำนองเดียวกัน Ng, C. Y., & Karim, S. A. (2016) แสดงให้เห็นว่า วัตถุดิบท้องถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถเสริมสร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้ เช่นเดียวกับวัตถุดิบในสงขลาที่สะท้อนรากเหง้าทางวัฒนธรรมและภูมิประเทศของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ (2563) ที่ระบุว่าการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในการสร้างสรรค์เมนูอาหารที่สะท้อนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน สามารถช่วยสร้างความยั่งยืน

ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับจังหวัดสงขลาได้เช่นกัน โดยเน้นการใช้
วัตถุดิบท้องถิ่นในการสร้างสรรค์เมนูที่มีความเป็นเอกลักษณ์

4) ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐภายใต้ ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมือง สร้างสรรค์ (Government: G)

ผลการวิเคราะห์พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐการมีบทบาทสำคัญในการ
สร้างกลไกร่วมที่สนับสนุนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการ
อาหาร โดยเฉพาะในด้านกิจกรรม สาธารณูปโภค และการดำเนินการตามนโยบายในระดับจังหวัด
ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ของจังหวัดสงขลา ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา โชติกวนิชย์
(2563) ที่ศึกษาการพัฒนาเมืองภูเก็ตและเชียงใหม่สู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO ยัง
ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ขึ้นอยู่กับกระบวนการระหว่างภาครัฐ
ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคมอย่างเป็นระบบ การจัดตั้งกลไกคณะทำงานที่มี
ตัวแทนจากทุกภาคส่วน เช่น คณะกรรมการการขับเคลื่อนและกลไกการติดตามผล จะช่วยให้การ
พัฒนามีความยั่งยืนและมีความต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทของสงขลาได้

นอกจากนี้ ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการ
พัฒนาจังหวัดเพชรบุรีสู่เมืองสร้างสรรค์ ยืนยันว่าความสำเร็จของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์
ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐในการวางแผนยุทธศาสตร์และสนับสนุนกิจกรรมทาง
วัฒนธรรม โดยเฉพาะการสนับสนุนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการการตลาด การสื่อสาร
ประชาสัมพันธ์ และการบูรณาการทรัพยากรของพื้นที่ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา
กลไกการบริหารจัดการเมืองสร้างสรรค์ของสงขลา ในทำนองเดียวกัน Park, Muangasame &
Kim (2021) ที่ศึกษาเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของ UNESCO ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จ
ของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน
ในการสร้างประสบการณ์อาหารที่มีความหมาย การสนับสนุนจากภาครัฐจึงควรมุ่งเน้นที่การ
สร้างกลไกบริหารจัดการที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับกรอบแนวทางของ UNESCO
(2021) ที่เน้นให้เมืองที่สมัครเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ต้องมีกลไกบริหารจัดการแบบมีส่วน
ร่วมที่ชัดเจนและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ หากภาครัฐในจังหวัดสงขลาสามารถพัฒนากลไกการมี
ส่วนร่วมที่ชัดเจน โปร่งใส และครอบคลุมทุกภาคส่วน จะช่วยยกระดับบทบาทของภาคประชา
สังคมจากผู้มีส่วนร่วมเชิงกิจกรรมไปสู่การมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการ
ขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

5) ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน (Opulence: O)

จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จากการตั้งถิ่นฐานของคนไทย จีน และมุสลิมที่อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ได้ก่อให้เกิดพหุวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ และแสดงออกอย่างเด่นชัดผ่านสถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และโดยเฉพาะอาหารพื้นถิ่นที่เชื่อมโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในแต่ละย่านของเมือง เช่น ถนนนางงามและย่านเมืองเก่าสงขลา ที่เป็นหลักฐานทางวัฒนธรรมมีชีวิต อันแสดงถึงการเป็นแหล่งวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาหารพื้นถิ่นของสงขลาคือภาพสะท้อนของการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น เมนู "เต้าคั่ว" ที่มีรสชาติเฉพาะตัว ข้าวมันไก่ที่สะท้อนถึงอิทธิพลของอาหารไทย-มุสลิม และข้าวยาบยอที่เป็นตัวแทนของอาหารพื้นบ้านที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ อาหารเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่อาหารทั่วไป แต่เป็น "มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้" (Intangible Cultural Heritage) ตามนิยามขององค์การยูเนสโก (UNESCO, 2021) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Castells (2009) ที่เสนอว่า "อัตลักษณ์เป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และความทรงจำร่วม" สอดคล้องกับบริบทของสงขลา ซึ่งพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเป็นผลลัพธ์ของการผสมผสานทางประวัติศาสตร์จากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ร่วมกันสร้างสรรค์วิถีชีวิตและอาหารพื้นถิ่น อัตลักษณ์เหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวในอดีต แต่ยังคงมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ผ่านวิถีชีวิตของชุมชนและการบริโภคอาหารที่บ่งบอกเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ นอกจากนี้ สมศักดิ์ ดันติเศรณี และคณะ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา พบว่า ย่านเมืองเก่าสงขลาที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านสถาปัตยกรรมเมืองเก่าแบบชิโน-โปรตุกีส ซึ่งเป็นอีกหนึ่งหลักฐานของความมั่งคั่งทางพหุวัฒนธรรมของสงขลา สถาปัตยกรรมเหล่านี้แสดงถึงการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมจีน-ตะวันตก วิถีชีวิตชุมชนที่ยังคงรักษานบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม และชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติให้ความคาดหวังสูงต่อการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสงขลา ซึ่งสอดคล้องกับประชาชนชาวสงขลาที่รับรู้ถึงคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมนี้ และความมั่งคั่งทางพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของสงขลาคือทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาจังหวัดสงขลาเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

6) การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ (Recognition: R)

การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารตามแนวทางของ UNESCO (2021) ซึ่งเน้นการบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่น เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ในบริบทนี้ครอบคลุมตั้งแต่ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น เช่น เต้าคั่ว ข้าวมันแกวไก่ และข้าวยาบยอ ไปจนถึงความรู้เชิงวิชาการจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น วิทยาศาสตร์การอาหาร โภชนาการ วัฒนธรรมอาหาร และนวัตกรรมอาหาร ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของทรัพยากรด้านวิชาการที่สามารถพัฒนาเป็นคลังปัญญาด้านอาหารท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม แม้สงขลาจะมีทรัพยากรทางวิชาการที่เข้มแข็ง แต่ยังคงขาดระบบหรือแพลตฟอร์มในการรวบรวมและจัดการข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogerson และ Rogerson (2021) ที่ชี้ว่า การมีระบบข้อมูลที่เป็นโครงสร้างรองรับการสื่อสารและการจัดการองค์ความรู้เชิงพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของเมืองสร้างสรรค์ในทวีปแอฟริกาได้ นอกจากนี้ Kittiamornpong, Kamkaew, & Polnyotee (2024) ยังเน้นถึงการใช้ Soft Power ผ่านการเล่าเรื่องอาหารพื้นถิ่นเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสงขลา เช่น การเล่าเรื่องราวของเต้าคั่วที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาวจีน ข้าวมันแกวไก่ที่สะท้อนวัฒนธรรมมุสลิม และข้าวยาบยอที่แสดงถึงความหลากหลายของอาหารพื้นบ้านภาคใต้ ยิ่งไปกว่านั้น ลิขิต แสนบุญครอง และ ณัฐนรี สมิต (2023) ชี้ให้เห็นว่า การสร้างมโนทัศน์ภาพลักษณ์อาหารไทยผ่านการเล่าเรื่องราวอย่างยั่งยืนช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศได้ หากมีการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น สงขลาจึงควรพัฒนาระบบข้อมูลที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านอาหารพื้นถิ่น ส่งเสริมการเล่าเรื่องราวผ่านสื่อดิจิทัล และบูรณาการองค์ความรู้จากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนและมีเอกลักษณ์

7) การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A)

การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงถึงความเข้าใจและการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับ Ng, C. Y., & Karim, S. A. (2016) ที่ศึกษาวัฒนธรรมอาหารของ Nyonya ในมาเลเซีย พบว่าการที่ชุมชน

สามารถรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาอาหารได้อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นและช่วยเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับดาวรุ่ง พักทอง (2563) ที่พบว่า การส่งเสริมการรับรู้ในคุณค่าของอาหารพื้นถิ่นต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการนำเสนอที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเมืองสร้างสรรค์ ดังนั้น การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เสริมสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของพื้นที่ในหมู่ประชาชน และพัฒนากลไกการสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์บนฐานของความยั่งยืน

5.2.4 อภิปรายผลการศึกษาระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 พบว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญใน 8 กระบวนการหลักของการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ได้แก่ (1) การหารือร่วมกับส่วนราชการ (2) การแต่งตั้งคณะกรรมการ (3) การศึกษาศักยภาพ (4) การจัดทำแผนพัฒนา (5) การสร้างการรับรู้ (6) การพัฒนาบุคลากร (7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ (8) การรวบรวมข้อมูล ซึ่งบ่งบอกถึงความสามารถของภาคประชาสังคมในการเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่มีบทบาททั้งด้านการเชื่อมโยงองค์ความรู้ท้องถิ่น การถ่ายทอดอัตลักษณ์วัฒนธรรม และการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างมีระบบ

ผู้วิจัยเห็นว่า แม้บทบาทภาคประชาสังคมจะมีความหลากหลาย แต่ในทางปฏิบัติ

กลับยังจำกัดอยู่ในลักษณะ ที่เน้นการเข้าร่วมเวทีหรือกิจกรรมโดยไม่ได้มีอำนาจเชิงยุทธศาสตร์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา สถานการณ์นี้หมายถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้างการมีส่วนร่วมที่ยังไม่เปิดกว้างหรือเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fung (2015) ที่เสนอว่า “การมีส่วนร่วมเชิงกลยุทธ์” ต้องมีกระบวนการออกแบบที่โปร่งใส ยืดหยุ่น และให้อำนาจกับประชาชนในการกำหนดนโยบายและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเชื่อมโยงกับผลการสังเคราะห์จากวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ปัจจัย 7 ประการในกรอบแนวคิด SINGORA ได้แก่ ได้แก่ Sustainability (S), Involvement of Local Wisdom (I) การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น, Natural Resources (N) การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ, Government (G)

ภาคประชาสังคมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดยให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์, Opulence (O) ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน , Recognition (R) การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ และ Attitude (A) การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ ต่างมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของภาคประชาสังคมให้สามารถดำเนินบทบาทเชิงรุกในกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่

ภายใต้บริบทของจังหวัดสงขลาซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ อันก่อให้เกิดทุนวัฒนธรรมอาหารที่โดดเด่น ภาคประชาสังคมจึงมีศักยภาพอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็น ผู้ดูแลและผู้สร้างคุณค่า ให้กับอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น และสามารถเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับบริบทของตนเองอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การอธิบายผ่านแนวคิด เครือข่ายสังคม (Social Network Theory) ของ Scott (2017) ซึ่งให้เห็นว่า ภาคประชาสังคมไม่ได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นส่วนหนึ่งของ “โครงข่ายพหุภาคี” ที่เชื่อมโยงกับภาครัฐ เอกชน ภาควิชาการ และองค์กรชุมชน หากสามารถพัฒนาโครงข่ายนี้ให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ก็จะสามารถสร้าง “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเชิงนโยบายจากล่างขึ้นบนได้อย่างยั่งยืน

การส่งเสริมภาคประชาสังคมในลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Development) ที่เน้นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกระดับของกระบวนการพัฒนา ไม่เพียงแต่ในระดับการรับฟังหรือการให้ข้อมูล แต่รวมถึงการมีอำนาจในการร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดเป้าหมาย และร่วมติดตามผล ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาเมืองที่มีฐานรากทางสังคมที่เข้มแข็ง และยึดโยงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน (Chambers, 1997) โดยที่บริบทของจังหวัดสงขลาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมรูปแบบนี้ครอบคลุมทั้งภาคประชาสังคม (องค์กรชุมชน กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน) ภาครัฐ (หน่วยงานท้องถิ่น กระทรวงต่าง ๆ) ภาควิชาการ (สถาบันการศึกษา) ภาคเอกชน (ธุรกิจอาหารและการท่องเที่ยว) รวมถึงองค์กรภายนอกอย่าง อพท. ในการทำงานร่วมกันของภาคีเหล่านี้ภายใต้รูปแบบ SINGORA จะนำไปสู่การพัฒนาเชิงบูรณาการที่ยั่งยืน

ในความคิดเห็นของผู้วิจัย การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ไม่เพียงเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการเข้าถึงนโยบาย แต่ยังเป็นการเพิ่ม “มูลค่าทางวัฒนธรรม” ให้แก่ท้องถิ่น โดยเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมอาหารให้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนในระดับพื้นที่ ตลอดจนสอดคล้องกับเป้าหมายของ UNESCO Creative Cities Network ที่ส่งเสริมการพัฒนาเมืองบนพื้นฐานของความหลากหลายทางวัฒนธรรม นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (UNESCO, 2021)

ทั้งนี้ รูปแบบการส่งเสริม และองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาจังหวัดสงขลา รวมถึงจังหวัดอื่นๆ ให้เข้าสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารต่อไป

5.2.5 การวิเคราะห์เกณฑ์ขององค์การยูเนสโกที่นำมาสู่กระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ และเชื่อมโยงกับรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดเกณฑ์การสมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) ซึ่งเพียงข้อกำหนดเพื่อเข้าสู่ระบบการรับรอง และเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ทั้งในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์นวัตกรรมบนฐานทุนวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิทยาการอาหาร (Gastronomy) ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตท้องถิ่น เศรษฐกิจฐานราก และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage)

เกณฑ์การสมัครของยูเนสโกนั้นได้ถูกถอดรหัสสู่กระบวนการ 10 ขั้นตอนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยเฉพาะแนวปฏิบัติของหน่วยงานสนับสนุน เช่น สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (DASTA) และกระทรวงวัฒนธรรม กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย (1) การหารือกับส่วนราชการ (2) การแต่งตั้งคณะกรรมการ (3) การศึกษาศักยภาพ (4) การจัดทำแผนพัฒนา (5) การสร้างการรับรู้ (6) การพัฒนานุคลากร (7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศ (8) การรวบรวมข้อมูลเชิงระบบ (9) การจัดทำใบสมัคร และ (10) การยื่นใบสมัครต่อ UNESCO ซึ่งแต่ละกระบวนการมีความเชื่อมโยงกันในเชิงกลยุทธ์ และ

สามารถสะท้อนถึงระดับความพร้อม ความร่วมมือ และวิสัยทัศน์ของเมืองในการเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยพบว่า กระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนไม่ได้เป็นเพียงแนวปฏิบัติที่ “ทำตามข้อกำหนด” เท่านั้น แต่สามารถนำไปใช้เป็น เครื่องมือเชิงกลไก เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างการพัฒนาเมืองในระดับล่างขึ้นบน (bottom-up) โดยเฉพาะในกรณีของจังหวัดสงขลา พบว่าการดำเนินการตาม 8 ขั้นตอนแรกสามารถขับเคลื่อนได้จริงในระดับพื้นที่ หากมีการประสานงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคธุรกิจเอกชน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมอาหารโดยภาคประชาสังคม การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่กลุ่มแม่ครัวท้องถิ่น และการจัดเทศกาลอาหารที่เชื่อมโยงกับการสร้างการรับรู้เชิงอัตลักษณ์

ทั้งนี้ การมีอยู่ของแนวทางทั้ง 8 ขั้นตอนของบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ยังช่วยสร้าง “พื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วม” และ “กลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วน” อย่างต่อเนื่อง ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ช่วงเวลาเฉพาะของการสมัคร แต่ขยายผลไปสู่การออกแบบนโยบายสาธารณะในระยะยาว นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมกลายเป็น “กลไกขับเคลื่อนร่วม” ไม่เพียงแต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในเชิงกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chambers (1997) ที่ให้ความสำคัญกับการดึงเสียงของผู้ถูกมองข้ามเข้าสู่ระบบตัดสินใจ และแนวคิดของ Fung (2015) ที่เสนอว่าสถาบันการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ ควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถกำหนดอนาคตของตนเองร่วมกับภาครัฐ

ในเชิงนโยบาย กระบวนการเมืองสร้างสรรค์ถือเป็นต้นแบบของแนวทางการพัฒนาเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับ SDGs โดยเฉพาะข้อที่ 11 (Sustainable Cities and Communities) และข้อที่ 17 (Partnerships for the Goals) อีกทั้งยังสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นของสงขลาได้ ซึ่งในกรณีของสงขลา โดยเน้นความร่วมมือกับเครือข่ายภายในประเทศ เช่น เมืองภูเก็ต เพชรบุรี เชียงใหม่ รวมทั้งเครือข่ายระดับนานาชาติใน UCCN เพื่อเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี (best practices) ทั้งนี้ เกณฑ์ของยูเนสโกที่นำมาสู่กระบวนการเมืองสร้างสรรค์ สามารถขับเคลื่อนได้จริง และเป็นต้นแบบของกระบวนการจัดการเมืองแบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานมิติของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ หากเมืองสามารถใช้แนวทางนี้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะไม่เพียงนำไปสู่การได้รับการรับรองจากยูเนสโก แต่ยังสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นและระบบวัฒนธรรมอาหารในระยะยาวอย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารได้สำเร็จตามเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุป การศึกษาของผู้วิจัยภายใต้หัวข้อ “รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร” มีจุดเด่นที่แตกต่างจากงานวิจัยที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบมาในหลายประการ กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่บูรณาการระหว่างองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและข้อมูลจากภาคสนามในพื้นที่จริงของจังหวัดสงขลา โดยการวิเคราะห์เชิงแนวคิดหรือการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษา และนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นของสงขลา และสามารถประยุกต์ใช้ได้ ในเชิงนโยบาย ทั้งยังมีการเชื่อมโยงบทบาทของภาคประชาสังคมกับกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอย่างเป็นระบบ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยอื่นที่มุ่งเน้นเฉพาะด้าน เช่น วัฒนธรรมอาหาร หรือพัฒนาด้านเศรษฐกิจ โดยยังมีข้อจำกัดในการบูรณาการภาคประชาสังคมเข้ากับกลไกเชิงนโยบายในลักษณะที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร พบว่า แม้โดยรวมมีแนวโน้มที่ดี แต่ยังมีข้อจำกัดในบางด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ การสื่อสารเชิงนโยบาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับฐานราก การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และความตระหนักรู้เกี่ยวกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาอย่างบูรณาการโดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

จากผลการวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคม พบว่า การหารือร่วมกับหน่วยงานราชการของจังหวัด การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อน และการจัดทำแผนพัฒนาเมืองสร้างสรรค์การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งแสดงว่าภาคประชาสังคมยังมีบทบาทจำกัดในด้านนโยบาย โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายแบบมีส่วนร่วม

เสนอให้จัดตั้ง คณะกรรมการนโยบายระดับจังหวัด ที่มีองค์ประกอบจากภาคประชาสังคม ภาคราชการ และภาคเอกชน ทำหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดนโยบาย วางแผน ยุทธศาสตร์ และติดตามการดำเนินงานด้านเมืองสร้างสรรค์ คณะกรรมการนี้จะเป็นเวทีเชิงนโยบายที่เปิดให้ประชาชนสามารถเสนอแนวทาง เสนอข้อกังวล และร่วมตัดสินใจอย่างมีระบบ ซึ่ง

จะช่วยลดลักษณะการบริหารแบบ Top-Down และส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory governance)

2) การปรับปรุงโครงสร้างคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์

เสนอให้ทบทวนแนวทางการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัด โดยกำหนด สัดส่วนของผู้แทนภาคประชาสังคมอย่างชัดเจน ควรครอบคลุมกลุ่มที่หลากหลาย เช่น องค์กรชุมชน กลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ประกอบการอาหารพื้นถิ่น และภาควิชาการ เพื่อให้เสียงของชุมชนท้องถิ่นสะท้อนอยู่ในกระบวนการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในระดับโครงสร้างจะช่วยสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ ตามแนวทางเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) การพัฒนานโยบายแผนพัฒนาเมืองแบบมีส่วนร่วม

เสนอให้จังหวัดกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการจัดทำ แผนพัฒนาเมืองโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การจัดเวทีระดมสมอง การออกแบบกิจกรรม และการร่วมกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยควรมีการพัฒนา พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดเก็บองค์ความรู้ท้องถิ่นให้เป็นระบบและนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่มีทิศทางชัดเจน ชุมชนสามารถเข้าถึง และรู้สึกเป็นเจ้าของแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง

5.3.2 ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติ

1) พัฒน่องค์ความรู้และศักยภาพของภาคประชาสังคมในการมีส่วนร่วม

เชิงนโยบาย

ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ตัวแทนภาคประชาสังคมที่มีบทบาทในคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ กระบวนการนโยบายสาธารณะ และแนวคิดการบริหารจัดการเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร นอกจากนี้ควรจัดทำ “คู่มือการมีส่วนร่วมของชุมชนในเชิงนโยบาย” เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอประเด็น การสื่อสารกับหน่วยงานรัฐ และการติดตามผลเชิงยุทธศาสตร์ ตลอดจนสนับสนุนเวทีสหประชาตัวแทนภาคประชาสังคมจากกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น เยาวชน สตรี กลุ่มอาชีพ และองค์กรชุมชน เพื่อให้ได้ผู้แทนที่มีความรู้ความเข้าใจและได้รับการยอมรับจากพื้นที่

2) ส่งเสริมกระบวนการวางแผนร่วมและกลไกการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่

ควรจัดเวทีระดมความคิดเห็นในระดับตำบลหรืออำเภออย่างต่อเนื่อง พร้อมส่งเสริมการพัฒนาโครงการนำร่องที่ออกแบบโดยชุมชน เช่น การฟื้นฟูตลาดอาหารพื้นถิ่น หรือการจัดเทศกาลอาหารท้องถิ่น เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง รวมถึง

ควรจัดเวิร์คช็อปแลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานระหว่างคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อยกระดับกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับโครงสร้างและปฏิบัติ

3) พัฒนาเครื่องมือสื่อสาร ฐานข้อมูล และกิจกรรมสร้างการรับรู้ในวงกว้าง

ควรสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเก็บข้อมูล เช่น สูตรอาหาร วัตถุดิบพื้นถิ่น เรื่องเล่า และแหล่งผลิต และการวางแผนพัฒนาในระยะยาว นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่องเป็นวงกว้างทั่วทั้งจังหวัดสงขลา เช่น นิทรรศการอาหาร เวิร์คช็อปเยาวชน หรือการลงพื้นที่ให้ความรู้ พร้อมใช้สื่อมัลติมีเดียและออนไลน์เผยแพร่องค์ความรู้อย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมอาหารในฐานะมรดกของชุมชน

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เพื่อเสริมความสมบูรณ์และขยายผลการศึกษากับบทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ในอนาคต มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลเชิงลึกจำแนกตามชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ เช่น การประสานงาน การรวบรวมองค์ความรู้ท้องถิ่น และการสร้างเครือข่าย แต่ศักยภาพและลักษณะของชุมชนยังมีความแตกต่างกันสูงระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ชุมชนบางแห่งมีความเข้มแข็งและมีผู้นำที่พร้อมขับเคลื่อน ขณะที่บางแห่งยังขาดแคลนทรัพยากรและความรู้ความเข้าใจ ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในแต่ละชุมชนย่อย เพื่อค้นหาปัญหา อุปสรรค และศักยภาพเฉพาะของแต่ละพื้นที่ อันจะนำไปสู่การออกแบบแนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของชุมชนนั้นๆ

2) ศึกษาความยั่งยืนของการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ควรมุ่งเน้นการศึกษาความยั่งยืนของการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในสามด้านได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในด้านทางเศรษฐกิจ ควรศึกษาวิธีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น การสร้างงานในชุมชน และการขยายตลาดอาหารท้องถิ่น ส่วนด้านทางสังคมควรเน้นการรักษาอัตลักษณ์อาหาร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะที่ด้านทางสิ่งแวดล้อมควรศึกษาการใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ

การจัดการของเสียจากการผลิตอาหาร การศึกษาครั้งถัดไปนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความยั่งยืนของการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของจังหวัดสงขลา และเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). “ไถ่ทอดหาดใหญ่” Soft Power อาหารท้องถิ่น เตรียมขึ้นโต๊ะนักกีฬาในซีเกมส์ ครั้งที่ 33 ปี 2568.
<https://www.mhesi.go.th/index.php/news-and-announce-all/news-all/executive-ps-news/10673-soft-power-33-68.html>
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). อาหารพื้นบ้านภาคใต้: ความรู้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม.
https://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=6459
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2562.
 กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- กฤตวิทย์ กฤตมโนธ. (2562). การท่องเที่ยวเชิงอาหารผ่านอัตลักษณ์อาหารทั้ง 4 ภูมิภาค.
 วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(2), 139-151.
- ชนินฐา โชติกวนิชย์ (2563). ต้นแบบการพัฒนาเมืองสู่การเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ
 องค์การยูเนสโก. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
 คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ.ศ.
 2566-2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567) [ออนไลน์]. https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2023-04_8732ff463c5987f.pdf
- จินาพร สังข์ทอง, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงษ์ จิตรนรินทร์, & พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2564). เปิด
 ประตูอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ จังหวัดสงขลา.
 วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(7), 210-221.
- จามะรี เชียงทอง. (2543). วิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการ
 พัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
- ชิษณุพงศ์ ศิริโชติธินิศกร. (2559). การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเชิงสร้างสรรค์เพื่อ
 การเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. ในศูนย์
 มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (บ.ก.), วาทกรรมอัตลักษณ์ (หน้า 153-180).
 กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ประสพชัย พสุนนท์, และคณะ. (2563). การพัฒนาชุมชนต้นแบบด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และยั่งยืนเพื่อยกระดับจังหวัดเพชรบุรีสู่เมืองสร้างสรรค์. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. (2548). รหัสชุมชน: พื้นที่ อัตลักษณ์ ภาพแทนความจริง และหลังสมัยใหม่. สงขลา: ภารกิจเอกสารและตำรา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ดาวรุ่ง พักทอง. (2021). แนวทาง การ สร้าง อัต ลักษณ์ ของ ร้าน อาหาร พื้นที่เมือง เหนือ ใน จังหวัด เชียงใหม่. *Journal of Business, Innovation and Sustainability (JBIS)*, 16(2), 140-157.

ไทยรัฐออนไลน์. (ม.ป.ป.). กุ้งก้ามกรามสามน้ำ: อัตลักษณ์อาหารและทรัพยากรพื้นถิ่นจาก ทะเลสาบสงขลา. <https://www.thairath.co.th/news/local/south/2637706>

เทคโนโลยีชาวบ้าน. (2566). สหรัยผมนางพืชทะเลแหล่งโปรตีนสูง.

https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_277483

เทศบาลนครภูเก็ต (2559). “นครภูเก็ตได้รับประกาศเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของ ยูเนสโก”. <https://www.phuketcity.go.th/news/detail/1701>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). ปลากระพงสามน้ำ: อัตลักษณ์เศรษฐกิจฐานรากของเกาะยอ. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-68-1/localeco_seabass.html

ธิวา โสภิพันธ์, อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และอาจารย์ที่ปรึกษา. (2020). การมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้ โครงการ พัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตาม “โครงการไทยนิยมยั่งยืน”(หมู่บ้านชุมชน ละสองแสน) อำเภอท่าเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา (No. 189998). มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.

น้ำชูบ.คอม. (2564). ขนמדุ.

https://naamchoop.com/port_detail.php?port_id=26&port_name=

ขนמדุ

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล. (2562). การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ยุคดิจิทัล (ครั้งที่ 5 วันที่ 1-2 พฤศจิกายน 2562). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 393-404.

นิรันดร์ พิทักษ์วัชร และคณะ. (2558). รายงานการศึกษาทบทวนภาคประชาสังคมในการ คัดกรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7).

กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พฤติยาพร มณีรัตน์ และประสพชัย พสุนนท์. (2565). ปัจจัยด้านคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เพ็ญแข ศิริวรรณ, และคณะ. (2551). การแปลผลและแปลความหมายค่าทางสถิติจากตาราง

SPSS. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ. (2555). การเคลื่อนไหวทางสังคมในบริบทของสังคมไทย. วารสาร

สังคมศาสตร์ 15(มกราคม-ธันวาคม 2555)มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พงษ์เทพ เกิดเนตร และคณะ. (2564). การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากส่วนเหลือจากการ

แปรรูปมะม่วงเบาเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับขีดความสามารถของสินค้าในการแข่งขัน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาออก ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

มนุษย์ต่างวัย. (ม.ป.ป.). ข้าวสตูหมู เมนูจีนหน้าฝรั่งในเมืองเก่าสงขลา.

<https://www.manooottangwai.com/stusongkhla>

มณีรัตน์. (2560). (อ้างถึงใน กฤตวิทย์ ศิริวัฒน์ และ ศุภกรณ์ โกมลารขุน, 2562). อัตลักษณ์กับ

การพัฒนาเชิงพื้นที่. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มณีรัตน์ สุขเกษม. (2560, กรกฎาคม-ธันวาคม). การดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดง

โฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 19(1), 94.

มติชนออนไลน์. (2566, 8 พฤษภาคม). งบประมาณ 10 ล้านบาท สนับสนุนสงขลาเป็นเมือง

สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของ UNESCO. มติชนออนไลน์. สืบค้นจาก

https://www.matichon.co.th/local/arts-culture/news_5055208

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา, 134(40 ก), 6

เมษายน 2560. สืบค้นจาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/13/files/>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร%202560.pdf

- รัฐบาลไทย. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ลิขิต แสณบุญครอง, & ณัฐนรี สมิตร์. (2023). การสร้างมโนทัศน์ภาพลักษณ์อาหารไทยผ่านการเล่าเรื่องราวอย่างยั่งยืน. วารสาร วิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 5(2), 52-71.
- วิกิพีเดีย. (2567). อาหารไทยภาคใต้. <https://th.wikipedia.org/wiki/อาหารไทยภาคใต้>.
- วันเพ็ญ ควรสมาน, ประภัสสร วิเศษประภา, และภูษิตต์ ภูริปาณิก. (2565). ศักยภาพของอาหารพื้นถิ่นภาคใต้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นภาคใต้. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 24(3), 117-129.
- ศรัณยู นกแก้ว. (2566). The Last Recipe ลายแทง “อาหารสงขลาจานสุดท้าย” ที่อาจเหลือไว้เพียงตำนาน. SARAKADEE LITE. [ออนไลน์].
<https://www.sarakadeelite.com/lite/songkhla-the-last-recipe/>
- ศินันท์ญา ศรีฟ้า. (2565). ข้าวมันแกวไก่: แหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมภาคใต้และคาบสมุทรสยาม-มลายู. น้ำซุบ.com ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565.
https://www.naamchoop.com/port_detail.php?port_id=42
- ศรุตยา แก้วสม. (2564). การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทำไข่ครอบ. โรงเรียนตะเคียนวิทยา. https://www.takrear.ac.th/home/data/money/25650226_131637_8206.pdf
- สุนี ศักดาเดช. (2549). เอกสารประกอบการสอนวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- เสาวภา ศักยพันธ์. (2548). อาหารท้องถิ่นกับวิถีชีวิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). ปลากระพงสามน้ำทะเลสาบสงขลา ได้รับการขึ้นทะเบียน GI เป็นที่เรียบร้อยแล้ว. <https://www.oae.go.th/view/1/รายละเอียดข้าว/ข้าว สดก./47330/TH-TH>
- สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานภาครัฐ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุธาสนี วิทยาภรณ์, ตฤลา ไชยาศรินทรโรจน์, และรุจิภา สันสมบุญทอง. (2564). แนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ย่านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 7(1), 177-185.

- สำนักศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). บทสรุปผู้บริหาร. กิจกรรม การศึกษาศักยภาพและความเหมาะสมของเมืองที่สามารถ พัฒนาสู่การเป็นเครือข่ายเมือง สร้างสรรค์ของยูเนสโก. โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมประจำปี งบประมาณ พ.ศ 2564.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2565). คู่มือแนวทางการเสนอเมืองเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2565). เมืองสร้างสรรค์ขององค์การ ยูเนสโกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน).
- สุธิดา พัฒนศิริวิเชียร. (2565). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและยุทธศาสตร์การสื่อสารของภาค ประชาสังคมในเชียงใหม่. สถาบันพระปกเกล้า. มกราคม-เมษายน 2565.
- สถาบันพัฒนาประชาสังคม. (2559). แนวคิดเรื่องประชาสังคม. <https://bit.ly/3opk7ub>
- วัชรินทร์ ชาบุญศิลป์. (2543). ประชาสังคมไทย (Thai Civil Society). วารสารสังคมศาสตร์. 31(2) กรกฎาคม-ธันวาคม : 145-166.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2554) “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง : ความหมายและตัวชี้วัดจาก ความเห็นของผู้นำชุมชน” ข่าวชุมชน ฉบับที่ 130 มกราคม 2554 :7.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2567). รายงานการศึกษา Soft Power กับการพัฒนา ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สมศักดิ์ ดันดิเศรณี, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, ประมาณ เทพสงเคราะห์, และ แสนศักดิ์ ศิริพานิช. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา. วารสาร การเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 9(2), 361–400. สืบค้นจาก <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/law/article/view/5384>
- สุปรียา ภูมालา, และ จารุวรรณ แดงบุปผา. (2565). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยชุมชนในประเทศไทย. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 8(1), 286–304. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2559). ใส่ใจไป
- เกี่ยวกับ อพท. การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท โคคูน แอนด์ โค จำกัด.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2566).

- เรื่อง เมืองสร้างสรรค์ (Creative City). <https://tis.dasta.or.th/stisdasta/creative-cities>
องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2564). เครือข่ายเมือง
สร้างสรรค์ ยูเนสโก กับเส้นทางกว่าจะได้เป็นสมาชิก. สืบค้นจาก
<https://www.dasta.or.th/th/article/732>
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ. (ม.ป.ป.). ข้าวยาบายอ เกาะยอ. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2566.
<https://kohyor.go.th/otop/detail/1180/data.html>
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ. (ม.ป.ป.). ยำสาหร่ายทะเลเกาะยอ: ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบล
เกาะยอ. สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2568. <https://kohyor.go.th/otop/detail/1160/data.html>
- Brillat-Savarin, J. A. (2011). The physiology of taste: Or meditations on transcendental
gastronomy with recipes (M. F. K. Fisher, Trans.; B. Buford, Ed., Reprint ed.). New
York: Vintage Classics. (Original work published 1825).
- Castells, M. (2009). The Information Age, Vol. 2: The Power of Identity (Online).
https://www.researchgate.net/publication/243787620_The_Information_Age_Vol_2_The_Power_of_Identity.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). Rural development participation: Concepts and
measures for project design, implementation and evaluation. Ithaca, NY: Cornell
University
- Carpio, N. M., Napod, W., & Do, H. W. (2021). Gastronomy as a factor of tourists' overall
experience: a study of Jeonju, South Korea. *International Hospitality Review*.
- Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last* (2nd ed.). Practical
Action Publishing / Intermediate Technology Publications.
- Del Soldato, E., & Massari, S. (2024). Creativity and digital strategies to support food
cultural heritage in Mediterranean rural areas. *EuroMed Journal of Business*, 19(1),
113-137.
- Du Rand, G. E., Heath, E., & Alberts, N. (2003). The role of local and regional food in
destination marketing: A South African situation analysis. *Journal of Travel and
Tourism Marketing*, 14(3-4), 97-112.
- e-Research Siam University. (ม.ป.ป.). พฤติกรรมการบริโภคอาหารไทยท้องถิ่นของ
นักท่องเที่ยวไทย. <https://e-research.siam.edu>.

- Ellen MacArthur Foundation. (2019). Completing the picture: How the circular economy tackles climate change. Ellen MacArthur Foundation.
- Feuerbach, L. (1862). The mystery of sacrifice or man is what he eats (C. Levitt, Trans.). <https://www.academia.edu/3608568>.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2018). Sustainable food systems: Concept and framework. Rome: FAO.
- Fung, A. (2015). Putting the public back into governance: The challenges of citizen participation and its future. *Public Administration Review*, 75(4), 513–522. <https://doi.org/10.1111/puar.12361>
- Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, culture, difference* (pp. 222–237). London: Lawrence & Wishart.
- International Association for Public Participation Australasia. (2016). Quality assurance standard for community and stakeholder engagement. Victoria, Australia: IAP2 Australasia. Retrieved from <https://iap2.org.au/resources/quality-assurance-standard/>
- Jezard, A. (2018). Who and What is ‘Civil Society?’. <https://www.weforum.org/agenda/2018/04/what-is-civil-society/>
- Karsavuran, Z., & Dirlik, O. (2019, October). Gastronomy as a tourism resource: the case of Gaziantep. In *20th National and 4th International Tourism Congress Proceedings Book* (pp. 86-94).
- Kenny, M. (2016). Civil society. Encyclopedia Britannica. Retrieved from <https://www.britannica.com/topic/civil-society>
- Kittiamornpong, R., Kamkaew, N., & Polnyotee, M. (2024). อัด ลักษณะ การ ท่องเที่ยว เริง อาหาร พื้น ถิ่น ประเภท ข้าวปั้น น้ำ นัว สู่ การ สร้าง Soft Power ของ อำเภอ เรณูนคร จังหวัด นครพนม. *Research and Development Journal, Loei Rajabhat University*, 19(68), 29-41.
- Landry, C. (2000). *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. Earthscan Publications.
- Lunchaprasith, T. (2018). The Relationship between Gastronomy and Community

- Development: A Case Study of Culinary Experiences Offered in Bang Nampheung Floating Market Prapadang Samut Prakarn, Thailand. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 11(4), 79-93
- Manager Online. (2565). “เกียดฟุ้ง” ข้าวสตูแห่งเมืองเก่าสงขลา สูตรต้นตำรับจากเรือฝรั่ง. <https://mgronline.com/travel/detail/9650000053854>
- Marchetti, L., Cattivelli, V., Cocozza, C., Salbitano, F., & Marchetti, M. (2020). Beyond sustainability in food systems: Perspectives from agroecology and social innovation. *Sustainability*, 12(18), 7524.
- Nabatchi, T. (2012). Putting the “public” back in public values research: Designing participation to identify and respond to values. *Public Administration Review*, 72(5), 699–708. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2012.02544.x>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.
- Ng, C. Y., & Karim, S. A. (2016). Historical and contemporary perspectives of the Nyonya food culture in Malaysia. *Journal of Ethnic Foods*, 3(2), 93-106.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2018). *The state of food security and nutrition in the world 2018: Building climate resilience for food security and nutrition*. FAO. สืบค้นจาก <https://www.fao.org/3/I9553EN/i9553en.pdf>
- Onceinlife. (ม.ป.ป.). ข้าวสตูเกียดฟุ้ง สงขลา เมนูที่มีเรื่องเล่าในทุกคำ. <https://onceinlife.co/kiad-fang>
- เทคโนโลยีชาวบ้าน. (2566). “ข้าวสตูเกียดฟุ้ง” เมนูอาหารถิ่นสงขลา ที่ขึ้นทะเบียน “1 จังหวัด 1 เมนู”. https://www.technologychaoban.com/techno-news/article_260472
- Pretty, J., Guijt, I., Thompson, J., & Scoones, I. (2003). *Participatory learning and action: A trainer's guide*. London: International Institute for Environment and Development.
- Pretty, J., Chipuer, H. M., & Bramston, P. (2003). Sense of place amongst adolescents and adults in two rural Australian towns: The discriminating features of place attachment, sense of community and place dependence. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 273–287. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(02\)00079-8](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(02)00079-8)
- Pretty, J., Chipuer, H., & Bramston, P. (2003). Sense of place and cultural food systems. *Community Development Journal*, 38(3), 241–252.

- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(95\)00046-F](https://doi.org/10.1016/0305-750X(95)00046-F)
- Park, E., Muangasame, K., & Kim, S. (2021). 'We and our stories': Constructing food experiences in a UNESCO gastronomy city. *Tourism Geographies*, 23(6), 1079–1099. <https://doi.org/10.1080/14616688.2021.1943701>
- Rogerson, C. M., & Rogerson, J. M. (2021). Creative networks and the making of Africa's first UNESCO creative city of gastronomy. *Urban tourism in the global south: South African perspectives*, 239–266.
- Saltzman, R. H. (2015). Identity and food. In K. Albala (Ed.), *The SAGE encyclopedia of food issues* (Vol. 2, pp. 626–628). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Schnell, S. M. (2007). Food with a farmer's face: Community-supported agriculture in the United States. *Geographical Review*, 97(4), 550–564.
- Scott, J. (2017). *Social network analysis* (4th ed.). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/978152971659>
- The World Bank. (2007). Civil society and peace building: Potential, limitations and critical factors. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/875891468136195722/pdf/364450SR0REPLA1nd1Peacebuilding1web.pdf>
- UNESCO. (2012). *Jeonju: City of Gastronomy*. UNESCO Creative Cities Network. <https://en.unesco.org/creative-cities/jeonju>
- UNESCO. (2012). Kuching: City of Gastronomy – Creative Cities Network application summary. <https://en.unesco.org/creative-cities/kuching>
- UNESCO. (2015). *Phuket: City of Gastronomy*. UNESCO Creative Cities Network. <https://en.unesco.org/creative-cities/phuket>
- UNESCO. (2015). *Tucson: City of Gastronomy*. UNESCO Creative Cities Network. <https://en.unesco.org/creative-cities/tucson>
- UNESCO. (2015). *Gaziantep: City of Gastronomy*. UNESCO Creative Cities Network. <https://en.unesco.org/creative-cities/gaziantep>
- UNESCO. (2021). *UNESCO Creative Cities Network – Annual report 2021*. Paris,

France: UNESCO.

UNESCO. (2021). *Call for applications: UNESCO Creative Cities Network 2021*. Paris,

France: UNESCO Publishing. <https://en.unesco.org/creative-cities>

UNESCO. (2021). *Phetchaburi joins the UNESCO Creative Cities Network as a City of Gastronomy*. <https://en.unesco.org/creative-cities/phetchaburi>

UNESCO. (2021). *Phetchaburi joins the UNESCO Creative Cities Network as a City of Gastronomy*. <https://en.unesco.org/creative-cities/phetchaburi>

World Bank. (2000). *Entering the 21st century: World development report 1999/2000*.

New York: Oxford University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่ การเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร ได้ต่อไป

2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ อัตลักษณ์อาหารประจำจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคมและปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

3. ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม และประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. อาชีพ ☐ 1. พนักงานหน่วยงานภาครัฐ ☐ 2. อาจารย์/นักวิชาการ
☐ 3. พนักงานบริษัท ☐ 4. ประกอบธุรกิจ
☐ 5. เกษตรกร ☐ 6. ประมง
☐ 7. อื่นๆ (ระบุ).....

4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา.....ปี

5. ประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร.....ปี

6. ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์.....ปี

7. บทบาทที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์*

☐ 1. เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์ ☐ 2. ไม่ได้เป็นคณะกรรมการเมือง
สร้างสรรค์

8. ความเกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์*

☐ 1. เป็นภาคส่วนราชการ

☐ 2. เป็นภาคส่วนธุรกิจเอกชน ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ร้านอาหาร โรงแรม
ร้านค้าต่างๆ

☐ 3. เป็นภาคส่วนประชาสังคม หรือ ประชาชน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับ อัตลักษณ์อาหารสงขลา

รายการ	ข้อเสนอแนะ
1.เมื่อกล่าวถึงจังหวัดสงขลา ท่านนึกถึงอะไรบ้าง เหตุใดจึงคิดเช่นนั้น โปรดให้เหตุผลประกอบ	
2.อะไร หรือสิ่งใดบ้าง ที่จะเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นสงขลาได้ชัดเจน หรือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดสงขลา โปรดอธิบาย	
2.1 อาหารที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ประเพณี หรือภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่น นำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ที่สามารถสร้างจุดขายให้จังหวัดสงขลา หรือควรอนุรักษ์ให้คงไว้ หรือควรยกระดับเป็น “อาหารประจำจังหวัด” (อธิบายที่ละเมนู พร้อมเหตุผลประกอบ) มีอะไรบ้าง โปรดอธิบายโดยสังเขป (มีรายการเมนูตัวอย่าง เอกสารแนบ)	

รายการอาหารพื้นถิ่นสงขลา ที่ท่านคิดว่าควรเป็นอาหารอัตลักษณ์ประจำจังหวัดสงขลา

อาหารคาว	อาหารคาว	อาหารคาว
☐ แกงส้มปลาชี่ตัง	☐ ก๋วยเตี๋ยวแคะ	☐ ปลากระบอกทอดขมิ้น
☐ แกงส้มปลาชี่ตังลูกเขาคัน	☐ กุ้งเผา	☐ ปลาต้มปลาชะโด
☐ แกงส้มลูกเขาคัน	☐ ไก่ทอด	☐ ปลาหลังเขียวทอดขมิ้น
☐ แกงส้มปลาช่อนลูกเขาคัน	☐ ข้าวย่ำ	☐ ปลากระพงขาวกับลูกเขาคัน
☐ แกงส้มปลากะพง	☐ ข้าวย่ำสมุนไพร	☐ ปลาตุ๋น
☐ แกงส้มปลาชี่ตังใส่มะม่วงเบา	☐ ข้าวมันแกวไก่	☐ ปลาทรายทอดขมิ้น
☐ แกงส้มสายบัว	☐ ข้าวสตู	☐ ยำตะไคร้ปลาทุ
☐ แกงส้มหัวโหนดปลาช่อน	☐ ข้าวหอมกระดังงา	☐ ยำพังสา
☐ แกงคั่วไก่บ้านหัวโหนด	☐ ไข่ผัดเคย	☐ ยำสาวเกาะยอ
☐ แกงคั่วไก่บ้านเหม็งพร้าว	☐ ไข่ครอบ	☐ ยำสาวห่วย
☐ แกงคั่วไก่	☐ คั่วปลาไหลสมุนไพร	☐ ยำหัวโหนด
☐ แกงคั่วปลามีหลัง	☐ ต้มยำกุ้งแม่น้ำ	☐ ลาบปลากะพงสามรส
☐ แกงเลียงหัวโหนด	☐ ต้มส้มปลากระบอก	☐ ลาบเห็ดแครง
☐ แกงคั่วไก่บ้าน	☐ ต้มยำกุ้ง	☐ ผัดฉ่าปูทะเล
☐ แกงคั่วไก่หยวกกล้วย	☐ ต้มหัวโหนดปูม้า	☐ หนึ่ปลากระพงขาวทอดกรอบ
☐ แกงไก่หยวกกล้วย	☐ เต้าคั่ว	☐ หลนกุ้งส้ม
☐ แกงไตปลา	☐ น้ำเคยโพล่ง	☐ ข้าวหลามเห็ดแครง
☐ แกงเผ็ดปลามีหลัง	☐ น้ำซุบลูกมะฮีก	☐ ห่อหมกเห็ดแครง
☐ แกงเลียง	☐ น้ำซุบแซก	
☐ แกงสมรมเห็ดแครง	☐ น้ำพริกมันกุ้ง	
☐ แกงไตปลาแห้ง	☐ น้ำพริกลูกหม่อน	
☐ แกงเลียงยอดลำเต็ง	☐ ปลากระพงเจียนน้ำส้ม	
☐ ก๋วยเตี๋ยวไก่บ้านป้าจิด	☐ ปลากระบอกเจียนเครื่อง	

รายการอาหารพื้นถิ่นสงขลา ที่ท่านคิดว่าควรเป็นอาหารอัตลักษณ์ประจำจังหวัดสงขลา

อาหารหวาน	วัตถุดิบ	เครื่องปรุง
☐ ขนมลูกตาลกะทิสด	☐ กุ้งแม่น้ำ	☐ เต้าหู้
☐ ขนมจาก	☐ กุ้งก้ามกราม	☐ ซีอิ๊วขาว
☐ ขนมขี้ผึ้งเชื่อม	☐ กุ้งแห้ง	☐ ซีอิ๊วดำ
☐ ขนมดู	☐ ข้าวไรซ์เบอร์รี่	☐ ซีอิ๊วหวาน
☐ ขนมตาล	☐ ข้าวสังข์หยด	☐ น้ำส้มโหนด
☐ ข้าวหลาม	☐ ข้าวสามคคลอง	☐ กะปิ
☐ ข้าวเหนียวจำปาตะขุ	☐ ข้าวสารหอมประทุม	
☐ ข้าวเหนียวสามเหลี่ยมมีไส้	☐ ข้าวเหนียวดำ	
☐ ครองแครงน้ำกะทิ	☐ ไข่เป็ด	
☐ จาวตาลเชื่อม	☐ ปลาชี่ตัง	
☐ น้ำตาลโตนด	☐ ปลากระพง	
☐ ลูกโหนด	☐ ปลาแซลง	
☐ บัวลอยเบญจรงค์	☐ ปลาฉลาม	
☐ แป้งข้าวหมาก	☐ ปลาทองเทียว	
☐ ลอดช่องน้ำกะทิ	☐ ปลาหมัก	
☐ สวา	☐ ปลาลูกแบร์	
	☐ ปลาลูกมะ	

รายการ	ข้อเสนอแนะ
2.2 ท่านคิดว่าบทบาทของภาคประชาสังคมในการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร	
2.3 ท่าน คิดว่าต้องทำอะไรหรือต้องมีระบบวิธีการแบบใด จึงจะทำให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการนำอาหารพื้นถิ่นขึ้นมาเป็นจุดเด่นของจังหวัดสงขลา	
3.ท่านคิดว่า อาหารของสงขลา มีความแตกต่างจากอาหารในพื้นที่อื่นหรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบาย เปรียบเทียบ ในแต่ละประเด็นต่อไปนี้	
3.1 ด้านคุณภาพอาหาร	
3.2 กระบวนการผลิตหรือกรรมวิธีที่สร้างความแตกต่าง	
3.3 ด้านบรรยากาศของร้านอาหาร	
3.4 ด้านความคุ้มค่าต่อราคาและคุณภาพ	
3.ท่านคิดว่า อาหารของสงขลา มีความแตกต่างจากอาหารในพื้นที่อื่นหรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบาย เปรียบเทียบ ในแต่ละประเด็นต่อไปนี้	
3.5 ด้านความแปลกใหม่	
3.6 ด้านเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม	
3.7 ด้านการจัดวางรูปแบบอาหาร หรือการตกแต่งอาหารสำหรับผู้บริโภค	
4.ท่านอยากให้จังหวัดสงขลาในภาพอนาคตในฐานะเมืองที่เป็นเมืองด้านอาหาร เป็นอย่างไร โปรดอธิบาย	
- ท่านมีข้อเสนอแนะ โดยการนำนวัตกรรมแปรรูปอาหารมาต่อยอดอาหารพื้นถิ่น หรือแนวทางในการต่อยอดอาหารพื้นถิ่น ให้เป็นเมืองด้านวิทยาการอาหาร นำมาเป็นสิ่งดึงดูดและสร้างให้สงขลาเป็นเมืองท่องเที่ยว ได้อย่างไรบ้าง	

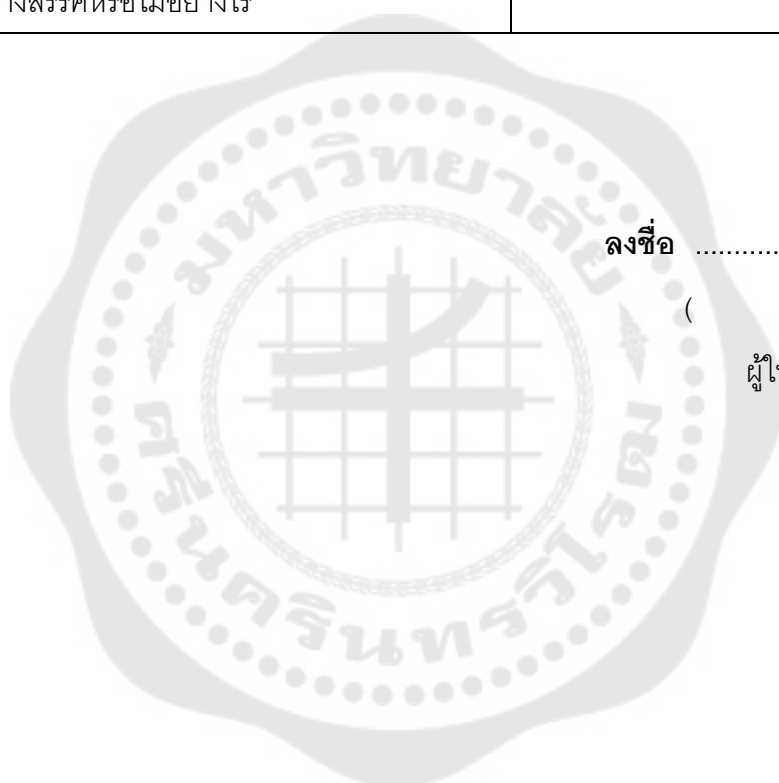
ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทภาคประชาสังคมและปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมใน
ขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

รายการ	ข้อเสนอแนะ
สงขลามีคุณลักษณะในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ อย่างไรบ้าง	
1. ร้านอาหารเก่าแก่ ที่ตกทอดสูตรอาหารกันจากรุ่นสู่รุ่น มี มากน้อยเพียงใด อยู่ที่ใดบ้าง	
2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร หรือสถาบันสำหรับให้ การศึกษาและทำวิจัยเกี่ยวกับอาหาร มีที่ใดบ้าง	
3. สภาพแวดล้อมของเมือง วัฒนธรรม และภูมิทัศน์ ที่ สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และสามารถสร้าง เป็นจุดดึงดูดให้กับสงขลา ได้แก่ พื้นที่ใดบ้าง	
4. สถานที่สำหรับการจัดงานเทศกาลอาหาร โดยเฉพาะ อาหารพื้นเมือง อาหารพื้นถิ่น หรือจัดนิทรรศการที่แสดง ถึงอัตลักษณ์อาหาร หรือจัดนิทรรศการอาหาร มีที่ใดบ้าง และมีความพร้อมมากน้อย ในระดับใด	
5.บรรยากาศของเมือง หรือบรรยากาศในการส่งเสริม รวมถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดเทศกาลอาหาร เป็น อย่างไร และควรจัดช่วงใด	
6.ประสบการณ์ในการจัดงานหรือกิจกรรมเทศกาลอาหาร ของสงขลา มีกี่ครั้ง และเคยจัดแบบใด และผลตอบรับเป็น อย่างไร	
7. มีโครงสร้างพื้นฐาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเอื้อให้เป็นเมืองแห่งอาหารมากน้อย อย่างไร	
7.1 มีโครงสร้างหรือสาธารณูปโภคพื้นฐาน ที่เอื้อให้ นักท่องเที่ยว นักชิม กู้ก หรือ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารมาชิม ช็อป อาหารพื้นเมือง	
7. มีโครงสร้างพื้นฐาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเอื้อให้เป็นเมืองแห่งอาหารมากน้อย อย่างไร	

รายการ	ข้อเสนอแนะ
7.2 มีโครงสร้างพื้นฐาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงร้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือส่งอาหารมาขายในพื้นที่ที่กำหนด หรือส่งให้กับลูกค้าได้สะดวก	
8.ตัวอย่าง หรือแนวทางในการผสมผสานเอาวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้ามาร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อสร้างรายได้ผ่านการทำอาหาร ให้กับคนสงขลามืออะไรบ้าง	
9.ท่านเคยได้ยินคำว่า “เมืองสร้างสรรค์” หรือไม่ และท่านคิดว่าเมืองสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นอย่างไร	
10.หากต้องการพัฒนาให้จังหวัดสงขลาดีขึ้น หรือทำให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ ท่านคิดว่าจะต้องพัฒนาหรือปรับปรุงในด้านใดบ้าง เพราะอะไร	
11.หากจังหวัดสงขลา ต้องการให้ท่านหรือชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัด ท่านคิดว่าจะสามารถสนับสนุนในแต่ละด้านได้หรือไม่ และอย่างไร	
1) ด้านบริการร้านอาหาร	
2) ด้านข้อมูลสารสนเทศและระบบบริการ	
3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	
4) ด้านการประชาสัมพันธ์ และแนะนำแหล่งท่องเที่ยว	
5) ด้านการจัดระบบคมนาคมขนส่ง	
6) ด้านการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์	
7) ด้านที่พักและบริการ	
8) ด้านของที่ระลึก	
9) ด้านความปลอดภัย	

รายการ	ข้อเสนอแนะ
10) ด้านการร่วมทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม	
11) ด้านการร่วมวางแผนในการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	
12) ด้านการสนับสนุนงบประมาณ	
12. ท่านคิดว่า จังหวัดสงขลา จะได้ประโยชน์จากการพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์ตามกรอบ UNESCO หรือไม่ อย่างไร	
13. หากจะสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วม จะต้องดำเนินการอย่างไร โดยส่วนงานใด และควรดำเนินการในลักษณะใด	
14. ปัจจุบัน การดำเนินงานมีการหารือร่วมกับส่วนราชการของจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือหารือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกหรือไม่ อย่างไร	
15. ปัจจุบันมีคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ โดยมีองค์ประกอบจากภาคส่วนใดบ้าง	
16. ท่านมีการศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์หรือไม่ มีผลการศึกษาอย่างไร	
17. ส่วนงานหรือองค์กรของท่าน มีการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์อย่างไร	
18. ส่วนงานหรือองค์กรของท่าน มีการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์หรือไม่อย่างไร	
19. ส่วนงานหรือองค์กรของท่าน มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้าน	

รายการ	ข้อเสนอแนะ
เมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์ของยูเนสโก	
20. ส่วนงานหรือองค์กรของท่านมีส่วนในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก หรือจัดทำใบสมัครเมืองสร้างสรรค์หรือไม่อย่างไร	

ลงชื่อ

()

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

**บทบาทภาคประชาสังคมและปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อน
จังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาคประชาสังคมและปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร ได้ต่อไป

2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ตอนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในกระบวนการขับเคลื่อนสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

3. ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม และประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. อาชีพ ☐ 1. พนักงานหน่วยงานภาครัฐ ☐ 2. อาจารย์/นักวิชาการ
☐ 3. พนักงานบริษัท ☐ 4. ประกอบธุรกิจ
☐ 5. เกษตรกร ☐ 6. ประมง
☐ 7. อื่นๆ (ระบุ).....
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา.....ปี
5. ประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ด้านอาหาร.....ปี
6. ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์.....ปี
7. บทบาทที่เกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์*
- ☐ 1. เป็นคณะกรรมการเมืองสร้างสรรค์ ☐ 2. ไม่ได้เป็นคณะกรรมการเมือง
 สร้างสรรค์
8. ความเกี่ยวข้องกับเมืองสร้างสรรค์*
- ☐ 1. เป็นภาคส่วนราชการ
- ☐ 2. เป็นภาคส่วนธุรกิจเอกชน ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ร้านอาหาร โรงแรม
 ร้านค้าต่างๆ
- ☐ 3. เป็นภาคส่วนประชาสังคม หรือ ประชาชน

ตอนที่ 2 บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

ในฐานะที่ท่านเป็น *ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน หรือ ภาคประชาสังคม* ท่านมีความคิดเห็นว่า **จังหวัดสงขลาจะขับเคลื่อนสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ภาคประชาสังคมมีบทบาทในแต่ละประเด็นมากน้อยระดับใด**

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การหารือร่วมกับส่วนราชการของจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือหารือแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์					
1.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขับเคลื่อนเมือง ทั้งกิจกรรมระดับความคิด การจัดทำแผนงานการจัดทำนโยบายระดับชุมชน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
1.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประสานงานกลางระหว่างชุมชนและทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
1.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง ทำหน้าที่ส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชน และแสวงหาเทคโนโลยีนวัตกรรม เพื่อนำมาพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชนสู่มาตรฐานสากล ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
1.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง มีการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนและคนในชุมชนเห็นคุณค่า และปกป้องวัฒนธรรมอาหารของชุมชนพื้นถิ่น ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
1.5 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาค					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ประชาสังคมในเรื่อง เป็นผู้หาข้อมูลของชุมชน และรวบรวมข้อมูล แล้วจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลของชุมชน ภาคประชาสังคมมีบทบาท ปัจจุบันในระดับใด					
2. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์โดยมีองค์ประกอบ คือ ภาคราชการ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม					
2.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า การกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัด ภาคประชาสังคมมีบทบาท ปัจจุบันในระดับใด					
2.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า การกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ขับเคลื่อนงานระหว่างชุมชน และประสานงานกับภาคีเครือข่าย ภาคประชาสังคมมีบทบาท ปัจจุบันในระดับใด					
2.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า การกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เป็นคณะทำงานที่มีหน้าที่สร้างความตระหนัก และภูมิใจในชุมชนและทรัพยากรของตนเอง และพร้อมนำเสนอข้อดีของชุมชนและทรัพยากรต่อสาธารณะ ภาคประชาสังคมมีบทบาท ปัจจุบันในระดับใด					
2.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า การกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เป็นคณะทำงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความสมดุลในการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคมมีบทบาท ปัจจุบันในระดับใด					
2.5 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า การกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่องเป็นคณะทำงานที่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของเมืองสร้างสรรค์ ภาคประชาสังคมมีบทบาท ปัจจุบันในระดับใด					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ และเพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์					
3.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง มีส่วนร่วมในการศึกษาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารท้องถิ่น พัฒนาต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อนำเข้าสู่ระบบมาตรฐาน เช่น การยืดอายุวัตถุดิบ การพัฒนาแพ็คเกจจิ้ง เพื่อนำมาสู่การนำเสนอต่อสาธารณะ และเป็นจุดดึงดูดของผลิตภัณฑ์ชุมชน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
3.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง สนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบเป็นเมนูอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ และมีส่วนในการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับชุมชนและภาคประชาสังคม เพื่อนำความรู้นั้นมาต่อยอดในการพัฒนาอาหารพื้นถิ่น ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
3.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง มีการเข้าร่วมอบรมพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้พยายาม นำไปใช้ปฏิบัติในชุมชน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
3.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง มีการสนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบเป็นเมนูอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
3.5 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง ประสานงานหรือพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อส่งมอบวัตถุดิบให้กับภาคส่วนอื่นและผู้บริโภคนอกพื้นที่ชุมชน และมี					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การส่งมอบวัตถุดิบต้นทางเพื่อให้ผู้ประกอบการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อให้บริโภคอาหารที่มีคุณภาพด้วยความตั้งใจ ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
3.6 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง มีการประเมินศักยภาพและเก็บข้อมูลศักยภาพของแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาปรับปรุงศักยภาพต่อเนื่อง ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. จัดทำแผนพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์					
4.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง ร่วมวางแผนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ แผนกิจกรรมในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับภาคส่วนอื่น และร่วมกำหนดแผนชุมชนให้สอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัด ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
4.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง งานดำเนินการจัดทำแผนงานในการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยใช้งานวิจัยเป็นฐาน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
4.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง งานดำเนินการร่วมกำหนดกลไกการขับเคลื่อนผ่านตัวชี้วัดของส่วนงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างส่วนงาน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
4.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาค					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ประชาสังคมในเรื่องจัดสรรงบประมาณไปยังกิจกรรมที่สร้างการรับรู้ ของคนในชุมชน ให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ด้วยกัน โดยทำบ่อยครั้งและต่อเนื่อง ภาคประชาสังคมมีบทบาท ปัจจุบันในระดับใด					
4.5 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาค ประชาสังคมในเรื่อง มีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะ เพื่อการศึกษา วิจัย องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหาร วัฒนธรรม รวมถึง การจัดงานเทศกาลอาหาร เพื่อรองรับการขับเคลื่อนสู่การเป็นเมือง สร้างสรรค์มี ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
5. สร้างการรับรู้ด้านเมืองสร้างสรรค์ให้กับประชาชน					
5.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาค ประชาสังคมในเรื่อง สร้างการรับรู้และปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชน เพื่อให้รู้จักบ้านเกิด รู้รักทรัพยากรของตนเอง รักในอาหารอัตลักษณ์ พื้นที่ถิ่นที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิม ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบัน ในระดับใด					
5.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชา สังคมในเรื่อง บอกต่อเรื่องราวในการสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคประชา สังคมและจากกลุ่มผู้รู้โดยใช้ความถนัดของแต่ละบุคคล ภาคประชาสังคม มีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
5.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชา สังคม ในเรื่อง ทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ของคนในชุมชนและ ท้องถิ่นให้ทราบโดยทั่วกัน เช่น ไลน์ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ภาคประชา สังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
5.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชา สังคมในเรื่อง สรรหาและมอบหมายให้บุคคลในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีความสามารถ พัฒนาและทำสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ภาคประชาสังคมมี บทบาทปัจจุบันในระดับใด					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์					
6.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เรียนรู้องค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
6.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่องหาเครือข่ายผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับภาคส่วนอื่น ที่มีความเข้าใจชุมชนและรู้ข้อมูลชุมชนอย่างแท้จริงภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
6.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่องเพิ่มความรู้ในเรื่องคุณค่าทางโภชนาการของสารอาหารในเมนูอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมดั้งเดิม และวิธีการถ่ายทอดไปยังสาธารณชน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
6.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เพิ่มความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการผลิตและเพิ่มมูลค่าสินค้าและเมนูอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับสินค้า ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
6.5 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง ฝึกทักษะและประสบการณ์เพื่อนำเสนออาหารจากการเข้าร่วมงานเทศกาลอาหารต่าง ๆ ของจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
6.6 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง มีการออกแบบและวางเส้นทางการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับสถานที่ใกล้เคียง ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันใน					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ระดับใด					
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์กับเครือข่ายสร้างสรรค์					
7.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เข้าร่วมจัดกิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐ ในการไปดูงานและแนวทางการนำเสนอหรือการเล่าเรื่องราวจากเมืองที่ได้รับการรับรองแล้ว ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
7.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง นำความรู้แนวทางการไปสู่เมืองสร้างสรรค์จากการศึกษาดูงานมาถ่ายทอดให้กับชุมชนและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการต่อยอดสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
7.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง นำความรู้แนวทางการไปสู่เมืองสร้างสรรค์จากการศึกษาดูงาน มาสร้างการรับรู้และกระตุ้นคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วม ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง หนุนเสริมภาคเทคนิคจากเมืองที่ได้รับการรับรอง ด้วยการเล่าเรื่อง (Story) ของจังหวัดไปในทิศทางเดียวกัน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
7.8 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำใบสมัครของยูเนสโกให้เครือข่ายสร้างสรรค์ให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภาค					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
8. รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโก					
8.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง รวบรวมข้อมูลอาหารพื้นถิ่น กิจกรรมต่างๆ ศักยภาพของวัตถุดิบ โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
8.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง ร้อยเรียงประวัติศาสตร์ความเป็นมา เพื่อเล่าเป็นเรื่องราว (Story) โดยดำเนินการตามคำแนะนำจากสถาบันวิชาการ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและผสานกับวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และความเป็นมา ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
8.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เข้าร่วมเวทีระดมสมอง หรือแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลในการจัดทำใบสมัคร กับภาคราชการ และภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
9. จัดทำใบสมัครส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตรวจสอบข้อมูล					
9.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมในเรื่อง เป็นผู้ให้ความเห็นและข้อมูลในมิติของจุดเริ่มต้น มรดกวัฒนธรรมอาหาร รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโกเพื่อนำไปเขียนในใบสมัคร ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
9.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาคประชาสังคมควรในเรื่อง ร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่มีงบประมาณ ในการจัดทำข้อมูลเมืองสร้างสรรค์ โดยให้เขียนร้อยเรียงกับแผนจังหวัด ภาคประชาสังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					
9.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาทภาค					

บทบาทภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ของ ภาคประชาสังคม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ประชาสังคมในเรื่อง ส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นปรึกษาและคณะทำงาน เพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครของยูเนสโกโดยเฉพาะ ภาคประชา สังคมมีบทบาทปัจจุบันในระดับใด					

ตอนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในกระบวนการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์
ด้านวิทยาการอาหาร

ความคิดเห็นของท่านในฐานะ ภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน หรือ ภาคประชาสังคม ขอให้ท่าน
พิจารณาว่า จังหวัดสงขลา มีปัจจัยส่งเสริมในกระบวนการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้าน
วิทยาการอาหารมากน้อยในระดับใด

ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. การใส่ใจสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainability: S)					
1.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อม ในเรื่องกลุ่มคนที่ร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อส่งต่อความยั่งยืน					
1.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อม ในเรื่อง มีกลุ่มคนที่ร่วมกันอนุรักษ์เมนูอาหารเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
1.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อม ในเรื่อง แนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นอย่าง คุ้มค่า ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม					
2. การมีภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (Involvement of Local Wisdom: I)					
2.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อม ในเรื่อง เมนูอาหารที่เป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นที่สามารถดึงดูดให้ นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่					
2.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อม ในเรื่อง มีปราชญ์หรือผู้มีองค์ความรู้ด้านอาหาร มีความพร้อมในการ ถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนและจังหวัด					
2.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลาความพร้อมใน เรื่องกระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดเมนูอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ หรือวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น					
2.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลาความพร้อม ในเรื่อง การสอนและพัฒนาให้นาวุฒนธรรมท้องถิ่นมาผสมผสานกับ					

ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน					
3. การมีวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ (Natural: N)					
3.1 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง ร้านค้า ร้านอาหาร ที่ขายอาหารเอกลักษณ์พื้นถิ่นกระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่					
3.2 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง เมนูอาหารที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น และสามารถหาวัตถุดิบได้ในพื้นที่เพียงแห่งเดียว					
3.3 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง มีอาหารอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยสร้างเสน่ห์และความมีชีวิตชีวาในพื้นที่					
3.4 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบท้องถิ่น ขึ้นทะเบียน GI ที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์					

ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ภาคการให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการขับเคลื่อนและพัฒนาเมืองสงขลาสู่การเป็นเมือง สร้างสรรค์ (Government: G)					
4.1 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง พื้นที่ขนาดใหญ่ที่สามารถจัดนิทรรศการที่รองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ พร้อมด้วยสาธารณูปโภคพื้นฐานที่รองรับการจัดงานเทศกาลขนาดใหญ่ เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ เพียงพอ					
4.2 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง การมีประสบการณ์ในการจัดงานนิทรรศการอาหารใน					

ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
พื้นที่					
4.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง มีคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งมีองค์ประกอบจาก ภาคราชการ ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคมที่จัดทำแผนงานในการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ทั้งระยะสั้น และระยะยาว					
4.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง ตัวแทนของจังหวัดในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลตามเกณฑ์ใบสมัครเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการของยูเนสโก					
5. ความมั่งคั่ง ร่ำรวยของพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน (Opulence: O)					
5.1 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง การมีย่านที่มีลักษณะอาคารที่หลากหลาย และคงสภาพดั้งเดิม เห็นถึงความรุ่มรวยทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์					
5.2 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง เมนูอาหารที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสะท้อนเอกลักษณ์พื้นที่ที่หลากหลาย					
5.3 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงกัน สามารถเดินทางระหว่างพื้นที่ด้วยการเดินหรือขนส่งสาธารณะที่ไม่ไกลเกินไป					
5.4 ในฐานะภาคราชการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง มีบรรยากาศของเมืองที่สนับสนุนให้ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ให้เข้ามาสร้างงานและผู้ลงทุน					

ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
6. การมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ (Recognition: R)					
6.1 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง ระบบ/หรือ. แพลตฟอร์มในการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่น/ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์					
6.2 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง การมีสถาบันการศึกษาที่มีสาขาเชี่ยวชาญด้านอาหารในพื้นที่					
6.3 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง การมีงานวิจัยที่ทำการศึกษาความเป็นไปได้ และเพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารเชิงพื้นที่เพียงพอในการพัฒนาย่านสร้างสรรค์					
6.4 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง การมีกระบวนการเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อสร้างเครือข่ายด้านเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารกับเครือข่ายสร้างสรรค์ของยูเนสโก และ การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของจังหวัดให้มีศักยภาพและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์					
7. การตระหนักและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรท้องถิ่นและการเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Attitude: A)					
7.1 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง มีกระบวนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารให้กับประชาชนทราบโดยทั่วกัน					
7.2 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง มีการเชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร					
7.3 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อมในเรื่อง การมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเพิ่มมูลค่าสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อยกระดับสู่มาตรฐานสากล					
7.4 ในฐานะภาคประชาการท่านคิดเห็นว่า จังหวัดสงขลามีความพร้อม					

ปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ในเรื่อง มีการบูรณาการวัตถุดิบท้องถิ่นและภูมิปัญญาทางการอาหาร มาเป็นส่วนสำคัญในการ การสร้างสรรค์เมนูอาหารที่สะท้อนถึง เอกลักษณ์ของวัตถุดิบท้องถิ่น และมีกระบวนการผลิตที่ส่งเสริมการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามเกณฑ์เมือง สร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะบทบาทภาคประชาสังคมและปัจจัยส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อน
จังหวัดสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ค.

อาหารสงขลาตามวัฒนธรรมที่เป็นที่นิยมและผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึงมากที่สุดตามข้อมูล
ดังต่อไปนี้

1.รายการอาหารคาว

1.1) เต้าคั่ว

เต้าคั่ว เป็นอาหารท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ที่ผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน ไทย-พุทธ และ ไทย-มุสลิม ในจานเดียว ลักษณะคล้ายสลัด ประกอบด้วย เส้นหมี่ลวก เต้าหู้ทอด กุ้งทอด นูหมี่ เนื้อหมู เลือดหมู ผักต่างๆ และไข่เป็ดต้มยางมะตูม ราดด้วยน้ำปรุงพิเศษจากน้ำตาล เติมนิดและน้ำส้มโตนด เคี้ยวจนชุ่มรสชาติหวาน เค็ม เปรี้ยว เผ็ดเล็กน้อย กลมกล่อม เต้าคั่วเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและเป็นเอกลักษณ์ของสงขลาอย่างแท้จริง

ภาพประกอบ 20 เต้าคั่ว

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

1.2) ไข่ครอบ

ไข่ครอบ เป็นอาหารพื้นถิ่นสงขลา เกิดจากภูมิปัญญาการถนอมไข่แดงของชาวประมงริมทะเลสาบสงขลา หลังจากใช้ไข่ขาวย้อมอวนเพื่อเพิ่มความทนทาน จึงนำไข่แดงมาทำเป็นไข่ครอบ ปัจจุบันนิยมรับประทานคู่กับแกงส้มหรือประยุกต์เป็นเมนูร่วมสมัยได้หลากหลาย

ภาพประกอบ 21 ไข่ครอบ

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

1.3) ข้าวสตู เกียดพัง

ข้าวสตูเกียดพัง อาหารท้องถิ่นสงขลา ต้นกำเนิดจากสตูของชาวอังกฤษที่ถูกรับสูตรโดยก๊กชาวจีน ใช้ซุปรกระดูกหมูผสมหางกะทิแทนเนย จนได้น้ำซุปรเข้มข้น หอมมัน ใส่เนื้อหมู เนื้อไก่ หรือเครื่องในตามชอบ เสริฟคู่กับน้ำจิ้มรสเผ็ด เค็ม เปรี้ยว เป็นเมนูยอดนิยมของชาวสงขลาและนักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 22 ข้าวสตู เกียดพัง

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

1.4) แกงส้มปลากะพงสามน้ำ

แกงส้มปลากะพงสามน้ำ เมนูพื้นถิ่นสงขลา ใช้ปลากะพงสามน้ำจากทะเลสาบสงขลา ซึ่งเนื้อปลาขาว นุ่ม ไม่มีกลิ่นโคลน เมื่อนำมาปรุงแกงส้มได้ไขมัน จะได้แกงสีเหลือง รสกลมกล่อม ไม่เผ็ดหรือเปรี้ยวจัด เป็นที่นิยมทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวมาเลเซีย

ภาพประกอบ 23 แกงส้มปลากะพงสามน้ำ

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

1.5) ข้าวมันแกวไก่

ข้าวมันแกวไก่ อาหารพื้นถิ่นสงขลา สูตรชาวมุสลิม ประกอบด้วย ข้าวมันหุงกะทิ แกงไก่บ้าน ไข่เป็ด น้ำพริกมะขาม ปลาจิ้งจั้งทอด กุ้งหวานหรือกุ้งต้มน้ำผึ้ง กินคู่กับพริกน้ำส้มและผักสด คลุกเคล้ากันให้รสชาติกลมกล่อม นิยมรับประทานเป็นอาหารเช้า

ภาพประกอบ 24 ข้าวมันแกวไก่

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

1.6) ยำส่าย (ยำสาหร่ายผมนาง)

ยำส่าย หรือ ยำสาหร่ายผมนางเกาะยอ อาหารพื้นถิ่นสงขลา ใช้สาหร่ายผมนางจากทะเลสาบสงขลา มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ประยุกต์ด้วยมะพร้าวคั่ว น้ำกะทิ มะขาม ถั่วลิสง กินกับใบพลู พริกสด และหอมแดง รสกรอบ มัน หอม อร่อยเป็นเอกลักษณ์ ถ่ายทอดต่อเนื่องมากกว่า 100 ปี

ภาพประกอบ 25 ยำส่าย (ยำสาหร่ายผมนาง)

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

1.7) ไก่ทอดหาดใหญ่

ไก่ทอดหาดใหญ่ อาหารขึ้นชื่อของสงขลา หมักไต่กับเครื่องเทศ กระเทียม พริกไทย รากผักชี ทอดจนกรอบนอกนุ่มใน เสิร์ฟพร้อมหอมทอด น้ำจิ้มไก่ และข้าวเหนียว รสเข้มข้น หอมอร่อย เป็นเมนูยอดนิยมที่ใครมาเยือนหาดใหญ่ต้องลอง

ภาพประกอบ 26 ไก่ทอดหาดใหญ่

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

2อาหารหวาน

2.1) ขนมต้มสามเหลี่ยมใบกะพ้อมีไส้

ขนมต้มสามเหลี่ยมใบกะพ้อ ขนมพื้นบ้านสงขลา ใช้ในงานบุญของทั้งชาวไทย-พุทธ ไทย-มุสลิม และไทย-จีน ทำจากข้าวเหนียว น้ำกะทิ ห่อด้วยใบกะพ้อ มีทั้งไส้แบบดั้งเดิมและไส้ประยุกต์ เช่น ถั่ว ไข่เค็ม หมูหยอง ไข่เค็ม นิยมในเทศกาลต่าง ๆ และเป็นของฝากขึ้นชื่อของสงขลา

ภาพประกอบ 27 ขนมต้มสามเหลี่ยมใบกะพ้อมีไส้

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

ภาพประกอบ 28 ขนมต้มสามเหลี่ยมใบกะพ้อไม่มีไส้

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

2.2) ขนมดู

ขนมดู ขนมพื้นบ้านสงขลา เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านในฤดูฝนทางภาคใต้จะมีฝนตกหนักอยู่ตลอดเวลาทำให้ชาวบ้านไม่สามารถออกไปหาซื้ออาหารหรือขนมต่างๆได้ ใช้แป้งข้าวเหนียวผสมน้ำตาลโตนด คลุกแป้งข้าวเต้าคั่ว มะพร้าวขูด และเกลือ ปั้นเป็นก้อนพอดีคำ รสหอมมัน อร่อย เป็นขนมโบราณที่อยู่คู่ความทรงจำของชาวสงขลา

ภาพประกอบ 29 ขนมดู

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

2.3) ลูกตาลโตนดเชื่อม

ลูกตาลโตนดเชื่อม ขนมหวานพื้นถิ่นคาบสมุทรมหานคร ใช้ลูกตาลอ่อนจากต้นตาลที่ปลูกหนาแน่นในพื้นที่ นำมาเชื่อมกับน้ำตาลให้รสหวาน เนื้อนุ่ม ช่วยให้สดชื่นและเป็นขนมยอดนิยมของชาวสงขลา

ภาพประกอบ 30 ลูกตาลโตนดเชื่อม

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

2.4) มะม่วงเบาแช่อิ่ม

มะม่วงเบาแช่อิ่ม ของฝากขึ้นชื่อสงขลา ทำจากมะม่วงเบาพันธุ์พื้นเมือง เนื้อกรอบ หอม รสหวานอมเปรี้ยว กินอร่อย เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวและกลายเป็นของฝากยอดนิยมของ จังหวัด

ภาพประกอบ 31 มะม่วงเบาแช่อิ่ม

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

2.5) ขนมลูกตาลกะทิสด

ขนมลูกตาลกะทิสด ขนมหวานพื้นบ้านคาบสมุทรสทิงพระ ทำจากลูกตาลสด กะทิ และน้ำตาลโตนด รสหวานมัน อร่อย นิยมทำรับประทานในครอบครัว

ภาพประกอบ 32 ขนมลูกตาลกะทิสด

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

2.6) ขนมบอก

ขนมบอก ขนมพื้นถิ่นโบราณของชาวไทย-มุสลิมสงขลา ทำจากแป้งข้าวเหนียว น้ำตาลโตนด และมะพร้าว ตากแดด อบนึ่ง แล้วคลุกมะพร้าว รสหอม หวาน มัน เค็ม กลมกล่อม ตามสูตรดั้งเดิม

ภาพประกอบ 33 ขนมบอก

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

ภาพประกอบ 34 อุปกรณ์การทำขนมบอก

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

2.7) ขนมม่อฉี

ขนมม่อฉี ขนมโบราณสงขลา ดัดแปลงจากขนมโมจิสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ใช้แป้งข้าวเหนียว น้ำตาลโตนด ถั่วลิสง และงา รสหวานมัน เป็นขนมพื้นถิ่นที่หากได้ชิมแล้วจะติดใจ

ภาพประกอบ 35 ขนมม่อฉี

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

3 วัดฤทธิง

3.1) ปลากะพงสามน้ำ

ปลากะพงสามน้ำ ปลากะพงจากทะเลสาบสงขลา เลี้ยงในสภาพน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย เนื้อขาว นุ่ม ไม่มีกลิ่นโคลน รสชาติดี เป็นที่นิยมทั้งคนในพื้นที่และชาวต่างประเทศ

ภาพประกอบ 36 ปลากะพงสามน้ำ

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

3.2) มะม่วงเบา

มะม่วงเบาสงขลา ปลูกครั้งแรกที่อำเภอสิงหนคร เจริญเติบโตดีในดินริมทะเล ทำให้ผลสด ผิวมัน หอม เปลือกบาง เนื้อกรอบ รสเปรี้ยว นิยมนำมาทำทั้งอาหารคาวและหวาน และเป็นผลไม้ท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของสงขลา

ภาพประกอบ 37 มะม่วงเบา

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

3.3) กุ้งก้ามกราม เกาะใหญ่

กุ้งก้ามกรามเกาะใหญ่ กุ้งธรรมชาติจากทะเลสาบสงขลา เป็นของดีประจำตำบล เกาะใหญ่ อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา กุ้งก้ามกราม หัวโต ก้ามใหญ่ เนื้อแน่น หวาน มัน สดเต่ง ปลอดภัย นิยมทำเมนูกุ้งเผา ต้มยำ กุ้งราดซอสมะขาม และกุ้งอบวุ้นเส้น

ภาพประกอบ 38 กุ้งก้ามกราม เกาะใหญ่

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

3.4) ปลาทองเที้ยว

ปลาทองเที้ยว ปลาพื้นถิ่นทะเลสาบสงขลา หัวแหลม ตัวเล็ก หางเรียว เนื้อมัน หวานอร่อย พบมากช่วงฤดูฝน นิยมปรุงเป็นปลาทองเที้ยวทอดขมิ้น

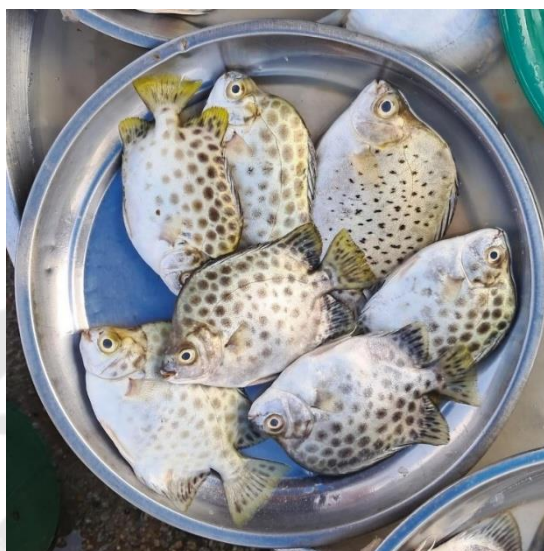

ภาพประกอบ 39 ปลาทองเที้ยว

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

3.5) ปลาชีตัง

ปลาชีตัง ถือเป็น ปลาเอกลักษณ์ของทะเลสาบสงขลา เนื้อมัน หวาน นุ่ม อร่อย พบในน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย นิยมทำแกงส้มใส่ลูกเขาคัน เป็นปลาที่มีความต้องการสูงในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 40 ปลาชีตัง

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

3.6) ปลากระบอก

ปลากระบอกเป็นปลาจากทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา ที่มีลักษณะรูปร่างเรียวยาวค่อนข้างคงเป็นทรงกระบอก มีเกล็ด ปากเล็ก ตาโต มีรสชาติหวาน เนื้อนุ่มมัน ก้างน้อยสามารถนำมาประกอบอาหารได้หลากหลายเมนูเช่น ปลากระบอกทอด ต้มส้มปลากระบอก แกงส้มปลากระบอก เป็นต้น

ภาพประกอบ 41 ปลากระบอก

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

3.7) สาหร่ายผมนาง

สาหร่ายผมนาง พืชน้ำจืดจากทะเลสาบสงขลา รอบเกาะยอ เส้นเรียวยาว สีแดงเข้ม คุณค่าทางโภชนาการสูง นิยมนำมาทำยาใส่มะพร้าว น้ำกะทิ ถั่วลิสง และเครื่องยำ รสกรอบ มัน หอม อร่อย สืบทอดกันมาหลายรุ่น

ภาพประกอบ 42 สาหร่ายผมนาง

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

4. เครื่องปรุง

4.1) น้ำตาลโตนด

น้ำตาลโตนด ผลผลิตพื้นถิ่นจากต้นตาลโตนดในคาบสมุทรสหิงพระ ใช้ในอาหารคาว และหวาน มีรสหวานหอม เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมาช้านาน

ภาพประกอบ 43 น้ำตาลโตนด

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

4.2) น้ำส้มโหนด

น้ำส้มโหนด ผลิตภัณฑ์หมักจากน้ำตาลโหนดในคาบสมุทรสทิงพระ สีขาวขุ่น รสเปรี้ยวอมฝาด กลิ่นหอม นิยมใช้ปรุงอาหาร เช่น ต้มส้ม แกงน้ำส้ม และไก่ต้มน้ำส้มโหนด

ภาพประกอบ 44 น้ำส้มโหนด

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

4.3) กะปิ

กะปิเกาะยอ และ กะปินาทับ กะปิพื้นถิ่นสงขลา ผลิตจากเคยหมักตามภูมิปัญญาท้องถิ่น กะปิเกาะยอหมักนานจนหอม นิยมทำแกงและน้ำพริก ส่วนกะปินาทับผลิตจากเคยในคลองนาทับ กลิ่นหอม รสเข้มข้น เป็นที่นิยมของชาวสงขลา

ภาพประกอบ 45 กะปิ

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

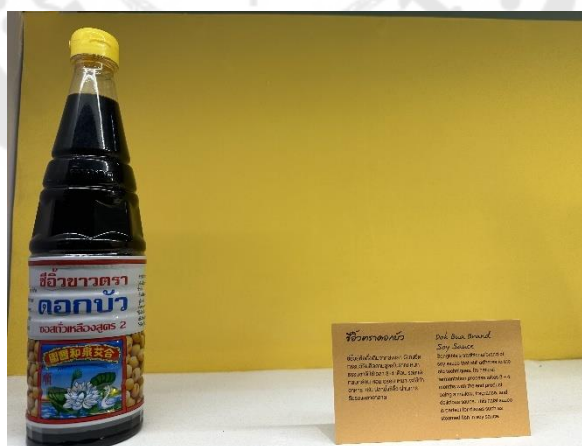
4.4) ซีอิ๊วต่างๆ

ซีอิ๊วท้องถิ่นสงขลา มีหลายโรงที่มีชื่อเสียง เช่น อ่องเฮียบเซ่ง ซีอิ๊วสูตรจีนฮกเกี้ยนกว่า 100 ปี, นิยมศิลป์ ซีอิ๊วมังกรคู่ หมักธรรมชาติจากถั่วเหลืองแท้ และ ซีอิ๊วตราไก่ ซีอิ๊วในตำนานของ ชาวหาดใหญ่ ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม รสชาติหอม อร่อย เป็นที่นิยมในท้องถิ่น

ภาพประกอบ 46 ซีอิ๊วต่างๆ (ซีอิ๊วตราไก่)

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

ภาพประกอบ 47 ซีอิ๊วต่างๆ (ตราดอกบัว)

ที่มา : ภาพถ่ายจากผู้วิจัย (2568)

ประวัติผู้เขียน

